

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitularia Regvm Francorum

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Appendix Actorum veterum quorum in Notis facta mentio est.

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

APPENDIX
ACTORVM VETERVM
QVORVM IN NOTIS
FACTA MENTIO EST.

I.

LIBER COMITIS,
SIVE
LECTIONARIVS PER CIRCVLVM ANNI,
Auctus à Theoticho Presbytero.

Hunc librum quidam sancto Hieronymo tribuunt, non satis certa fide, ut colligi potest ex prolegomenis ad liturgica Pamelij. Cum illum nos in vetustissimo codice MS. Ecclesie Bellovacensis, quem ad nos misit vir doctissimus Godofredus Hermant ejusdem Ecclesie Canonicus & Doctor Sorbonicus, nacti essemus multo ampliore quam sint vulgo causa exemplaria, heic edendum esse censuimus; ut qui in libro primo Capitularium legerint præceptum esse ut Presbyteri lectionarium habeant bene emendatum, statim intelligant quid per lectionarium intellexerit auctor illius constitutionis. Ceterum in codice Bellovacensi corruptus postea est hic liber & interpolatus à quodam recentiore. Nos retinimus veterem lectionem.

IN Christi nomine. Anni circuli liber Comitum incipit, auctus à Theoticho indigno Presbytero, rogatu viri venerabilis Hechardi Comitum Ambianensis, ita tamen ut sancta Evangelistarum dicta necnon & Apostolorum ac Prophetarum immota atque inconcussa servarentur, & diebus quibus decantantur sancta lectiones adhiberentur sicut à sanctis patribus sunt coadunata. Aut si alicui aut in feriis aut in festivitibus sanctorum aliquid minus esse videtur, recurrit ad ebdomadam quam voluerit, & reperiet semper super octo aut unam aut duas aut eo amplius feriam, quam legere poterit, ut sibi nihil desit.

[* Propter frequens verò temporis incursum fuit in quibusdam epistolis apponere hoc *g, quod significat finem, & rursus a propter principium alterius epistolæ.]

In vigilia natalis Domini v 111. Kal. Ianuar. ad sanctam Mariam de nona à sanctis patribus. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, Paulus servus Christi Iesu, usque & vos vocati Iesu Christi Domini nostri.

Item ubi supra. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus. Propter Sion non tacebo, usque complacuit Deo in te.

Evangelium secundum Matthæum. In illo

tempore, cum esset desponsata mater Iesu Maria, usque salvum faciet populum suum à peccatis eorum.

Item ad sanctam Mariam de nocte. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Titum. Carissimi, apparuit gratia saluatoris nostri Dei, usque in Christo Iesu Domino nostro.

Item ubi supra. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus, populus gentium, usque in sempiternum.

Evangelium secundum Lucam cap. 111. Exiit edictum à Cesare, usque pax hominibus bonæ voluntatis.

Item ad sanctam Anastasiam manè. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Titum. Carissimi, apparuit benignitas & humanitas, usque in Christo Iesu Domino nostro.

Item ubi supra. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus. Spiritus Domini super me, usque redempti à Domino Deo.

Evangelium secundum Lucam cap. 111. Pastores loquebantur, usque dictum est ad illos.

Item ad sanctum Petrum in die. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Hebræos. Fratres, Multifarie multisque modis, usque anni tui non deficient.

* g. ad-
dita sunt in
margine à
manu re-
centiore,
sed anti-
qua.

Item ubi supra. Lectio Esaie Prophete. Hæc dicit Dominus. Propter hoc sciet populus meus, usque & videbant omnes fines terræ salutatem Dei nostri.

CAP. I. In principio erat verbum, usque & veritatis.

In natali sancti Stephani, id est, v. Kal. Januarij. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis Stephanus plenus gratia, usque obdormivit in Domino. Evangelium secundum Matthæum cap. cxxi. Dicebat Iesus urbis Iudæorum, usque benedictus qui venit in nomine Domini.

In natali sancti Iohannis Evangelistæ, id est, vi. Kal. Januarij. Lectio libri sapientie. Qui timet Deum faciet bona, usque in nomine æterno hereditabit illum Dominus Deus noster. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxii. Dixit Iesus Petro, Sequere me, usque quia verum est testimonium ejus.

In natali innocentium, id est, v. Kal. Januarij. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi super montem Sion agnum stantem, usque ante thronum Dei. Evangelium secundum Matthæum cap. vi. Ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, usque quoniam Nazareus vocabitur.

CAP. IV. Kal. Januarij, si in Dominica contigerit, istæ lectiones ex libri Comitis legantur. Epistola Pauli Apostoli ad Galatas. Fratres, quanto tempore heres parvulus est, usque & heres per Deum. Evangelium secundum Lucam cap. 11. Erat Ioseph & Maria mater Iesu, usque gratia Dei erat in illo. Si in alias est, istæ. Lectio libri geneleos.

CAP. I. In diebus illis formavit igitur Dominus hominem de limo, usque fluvius quartus ipse est Eufrates. Evangelium secundum Matthæum cap. xlii. Venit Iesus à Galilæa in Iordane, usque in quo mihi complacuit.

CAP. II. Id. iiii. Kal. Januarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis tulit Dominus Deus hominem, usque ipsum est nomen ejus. Evangelium secundum Matthæum cap. xviii. Cùm audisset Iesus quòd Iohannes traditus esset, usque adpropinquabit enim regnum cælorum.

Pridie Kal. Januarij. Natale sancti Silvestri. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Hebræos. Fratres, plures facti sunt sacerdotes secundum legem, usque se offerendo Dominus noster Iesus Christus. Evangelium secundum Matthæum cap. cclxiii. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate quia nescitis, usque super omnia bona sua constituet eum.

CAP. III. Kal. Januarij. Octabas Domini. Ipsa lectio legatur quæ est in vigilia Domini de nocte. Evangelium secundum Lucam. [cap. lvi.] Postquam consummati sunt dies octo, usque gloria plebi tue Israël.

CAP. IV. IV. Non. Januarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis Adam non inveniebatur adiutorium simile ei, usque & aperti sunt oculi amborum. Evangelium secundum Matthæum, cap. xxiii. Circuibat Iesus totam Galilæam, usque de trans Iordanem.

III. Non. Januarij. Natale sanctæ Genovefæ virginis. Lectio libri sapientie. Pulcra est casta

generatio, usque in refrigerio erit. Evangelium secundum Matthæum cap. xxxviii. Audistis quia dictum est antiquis, Non merchaberis, usque violentia te mutuari ne avertaris.

CAP. V. Prid. Non. Januarij. Lectio Danieli Prophete. In diebus illis venit Nabuchodonosor Rex Babylonis in Hierusalem, & obsedit eam, usque qui vescebantur cibo regio. Evangelium secundum Matthæum cap. lxxviii. Cùm venisset Iesus in domum Simonis Petri, usque sepelire mortuos suos.

CAP. VI. Non. Januarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis. Cùm autem cognovissent se esse nudos, Adam scilicet & uxor ejus, usque in pulverem reverteris. Evangelium secundum Matthæum cap. cxxxiii. Locutus est Iesus ad turbas & discipulos suos dicens, Videntes non vident, & audientes non audiunt, usque & aures vestre quæ audiunt.

Item eodem die, in vigilia theophania. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Titum. Carissime, apparuit benignitas & humanitas, usque in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Matthæum cap. vi. Defuncto Herode, ecce apparuit angelus Domini in somnis Ioseph, usque Nazareus vocabitur.

VIII. Idus Januarij, in theophania. Lectio Esaie Prophete. Surge, inluminare Hierusalem, usque & laudem Domino adnuntiantes. Evangelium secundum Matthæum cap. i. v. Cùm natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, usque per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

CAP. VII. Id. Januarij. Lectio Esaie Prophete. In diebus illis locutus est Esaia Propheta dicens. Anno quo mortuus est Rex Ozias vidi Dominum sedentem super solium excelsum, usque & peccatum tuum mundabitur. Evangelium secundum Matthæum cap. cxxxix. Factum est cùm consummasset Iesus sermones istos, usque qui potest capere capiat.

CAP. VIII. VI. Id. Januarij. Belloacus natale sancti Luciani martyris. Lectio libri sapientie. Audite Reges & intelligite, usque invenient quid respondentent. Evangelium secundum Matthæum cap. cclvi. Dixit Iesus discipulis suis, Sicut fulgur exit ab oriente, usque terminos eorum.

CAP. IX. V. Idus Januarij. Lectio Esaie Prophete. In diebus illis dixit Dominus ad Esaia, Egredere in occursum Achaz, usque si non credideritis, non permanebitis. Evangelium secundum Marcum. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum Dei quemadmodum si homo jaciatur sementem in terra, usque sine parabola non loquebatur eis.

CAP. X. IV. Idus Januarij. Lectio Esaie Prophete. In diebus illis locutus est Dominus ad Esaia Prophetam dicens, Pro eo quòd adiecit populus iste aquas Siloë, usque quia nobiscum Deus. Evangelium secundum Marcum cap. lxxii. Dixit Iesus discipulis suis, Venite scortum eamus in desertum locum, usque concurrerunt illuc.

CAP. XI. III. Idus Januarij. Lectio Esaie Prophete. In diebus illis dixit Esaia. Hæc enim ait Dominus ad me sicut in forti manu erudit me, usque à domino exercituum qui habitat in monte Sion. Evangelium secundum Marcum cap. xc. Veniens

niens Iesus ad discipulos suos, vidit turbam magnam, usque inter vos conquiritis.

CAP. XII. Prædie Idus Ianuarij. Lectio Esaiæ Prophetæ. In diebus illis locutus est Esaias Propheta dicens, Si fuerit populus tuus Israel quasi arena maris, reliquæ convertentur, usque super montem filie Sion. Evangelium secundum Marcum cap. xvii. Respondit Iesu Iohannes dicens, Magister vidimus quendam, usque qui non est adverstum vos, pro vobis est.

Idibus Ianuarij. Octabas theophaniæ. Lectio Esaiæ Prophetæ. Domine Deus meus, notificabo te, usque adnuntiate hæc in universa terra. Evangelium secundum Iohannem. Vidit Iohannes Iesum venientem ad se, usque quia hic est filius Dei.

Dominica I. post theophania. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, obsecro vos per misericordiam Dei, usque in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Lucam cap. iiii. Cùm factus esset Iesus annorum xii. usque apud Deum & homines.

CAP. XIII. XIX. Kal. Februarij. Natale sancti Felicis confessoris in Pincis. Lectio libri geneleos. In diebus illis fecit Dominus Deus Adæ & uxori ejus tunicas pellicias, usque ad custodiendam viam ligni vite. Evangelium secundum Marcum cap. cxii. Erant turbæ in via ascendentes cum Iesu Hierosolymam, usque tertia die resurgeret.

CAP. XIV. XV. Kal. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis factum est ut offerret Cain Domino Deo de fructibus terræ, usque qui occiderit eam, septuplum punietur. Evangelium secundum Marcum cap. cxvi. Venit Iesus Hiericho, usque sequebatur eum in via.

CAP. XV. XVII. Kal. Februarij. Natale sancti Marcelli confessoris. Lectio libri geneleos. In diebus illis Lamech accepit uxores duas, usque omne tempus quo vixit Adam anni nongenti triginta. Evangelium secundum Marcum cap. cxxxv. Dixit Iesus discipulis suis, Cavete à scribis qui volunt in stolis ambulare, usque hic accipiunt prolixius iudicium.

CAP. XVI. XVI. Kal. Februarij. Natale sancti Sulpicij. Lectio libri sapientiæ. Super salutem & speciem dilexi sapientiam, usque propter disciplinæ dona commendanti. Evangelium secundum Marcum cap. cxlii. Dixit Iesus discipulis suis, Cùm videritis abominationem desolationis, usque propter electos quos elegit breviabit dies.

CAP. XVII. XV. Kal. Februarij. Natale sanctæ Priscæ. Lectio libri sapientiæ. Omnium artifex docuit me sapientiam, usque & super omnem stellarum dispositionem. Require evangelium secundum Matthæum cap. cxli. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, usque nova.

CAP. XVIII. XIV. Kal. Februarij. In natali Mariæ & Marthæ. Lectio libri geneleos. In diebus illis edificavit Noë altare Domino, usque diluvium dissipans terram. Evangelium secundum Marcum cap. xviii. Venit ad Iesum leprosus deprecans eum, usque quæ præcepit Moyses in testimonium illis.

CAP. XIX. XIII. Kal. Februarij. In natali Fabiani & Sebastiani. Lectio libri sapientiæ. Sapientia vincit malitiam, usque quibus utilius nihil est in vita Tom. II.

hominibus. Evangelium secundum Matthæum cap. cclxiii. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate, quia nescitis diem, usque constituet eum.

XII. Kal. Februarij. In natali sanctæ Agnes. Lectio libri sapientiæ. Cùm temptarentur iusti, usque in finem eventus mirati sunt. Evangelium secundum Matthæum cap. cclxxiii. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum cælorum decem virginibus, usque nescitis diem neque horam.

XI. Kal. Februarij. In natale sancti Vincenti. Lectio libri sapientiæ. Misereris omnium Domine, quia omnia potes, usque credant in te Domine. Evangelium secundum Iohannem cap. c. Dixit Iesus discipulis suis, Nisi granum frumenti cadens in terra, usque pater meus qui in cælis est.

Dominica II. post theophania. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, habentes donationes secundum gratiam, usque humilibus consentientes. Evangelium secundum Iohannem cap. xviii. Nuptiæ factæ sunt, usque crediderunt in eum discipuli ejus.

X. Kal. Februarij. In natali sanctorum Marcharij, Emerentiani. Lectio libri sapientiæ. Cùm sis ergo iustus Domine, usque speremus misericordiam. Evangelium secundum Lucam cap. xlv. Elevatis oculis Iesus in discipulos suos, usque merces vestra multa est in cælo.

IX. Kal. Februarij. In natali sancti Proiecti. Lectio libri sapientiæ. Domine Deus noster, suavis & verus es, usque radix est immortalitatis. Evangelium secundum Lucam cap. lxi. Dixit Iesus discipulis suis, Omnis qui venit ad me, usque supra petra.

VIII. Kal. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis dixit Dominus ad Noë & ad filios ejus, Hoc signum fœderis quod do inter me & vos, usque universæ carnis quæ super terram. Evangelium secundum Marcum cap. i. Egressus Iesus venit in patriam suam, usque impositis manibus curavit eum.

VII. Kal. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis erat terra labij unius, & sermonem eorundem, usque super faciem cunctarum regionum. Evangelium secundum Lucam cap. xvi. Surgens Iesus de synagoga, usque oportet me evangelizare regnum Dei.

VI. Kal. Februarij. In natali sanctæ Agnes de nativitate. Lectio libri geneleos. In diebus illis tulit Thare Abraham filium suum, usque ab oriente ad. Evangelium secundum Marcum cap. xxv. Introivit Iesus in synagoga, usque restituta est manus illius.

V. Kal. Februarij. Lectio libri sapientiæ. Iustitia perpetua est, usque calore illius adgravata. Evangelium secundum Matthæum cap. cxli. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, usque nova & vetera.

Dominica III. post theophaniam. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, nolite esse prudentes, usque vince in bono malo. Evangelium secundum Matthæum cap. lxxiii. Cùm descendisset Iesus de monte, usque sanatus est puer in illa hora.

OOOO

- CAP. XXVIIII.** IV. Kal. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis descendit Abraham in Aegyptum, usque accipe eam & vade. Evangelium secundum Lucam cap. xxviii. Cum esset Iesus in civitate, usque ab infirmitatibus suis.
- CAP. XXIX.** III. Kal. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis ascendit Abraham de Aegypto, usque vementibus ad Segor. Evangelium secundum Marcum cap. xxvii. Cœpit Iesus docere ad mare, usque qui habet aures audiendi audiat.
- CAP. XXX.** Prædie Kal. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis dicit Dominus ad Abraham postquam divisus est, usque edificavit ibi altare Domino. Evangelium secundum Mattheum cap. lxxiv. Loquente Iesu ad turbas, usque in universam terram illam.
- CAP. XXXI.** Kal. Februarij. In natali sanctæ Brigidæ virginis. Lectio libri sapientiæ. Creatura tibi factori deserviens, usque Magna enim sunt iudicia tua Domine & inenarrabilia opera tua. Evangelium secundum Lucam cap. lxxix. Dixit Iesus discipulis suis, Nemo accendens lucernam, usque auferetur ab illo.
- CAP. XXXII.** IV. Nonas Februarij. In purificatione beatæ Mariæ virginis. Lectio libri sapientiæ. In omnibus requiem quaesivi, usque desi suavitatem odoris. Evangelium secundum Lucam cap. lxxv. Accepit Simeon Iesum in ulnas suas, usque gratia Dei erat in illo. Item aliud evangelium secundum Lucam. Postquam dies purgationis ejus, usque gloriam plebis tuæ Israël.
- CAP. XXXIII.** III. Non. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis Melchisedech Rex Salem occurrit Abraham à cæde Regum revertenti panem profertens panem & vinum, usque reputatum est illi ad iustitiam. Evangelium secundum Marcum cap. xli. Dixit Iesus discipulis suis & turbis, usque diserebat omnia.
- CAP. XXXIV.** Prædie Non. Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis, postquam nonaginta annorum esse cœperat Abraham, usque pariter circumcisi sunt. Evangelium secundum Lucam cap. lxxviii. Dicebat Iesus parabolam intendens, usque panem in regno Dei.
- CAP. XXXV.** Non. Februarij. In natali sanctæ Agathæ. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, qui gloriatur, in Domino gloriatur, usque exhibere Christo. Evangelium secundum Mattheum cap. cclxviii. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum celorum decem virginibus, usque neque hora.
- Dominica IV. post theophaniam. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, nemini quicquam debeatis, usque plenitudo ergo legis est dilectio. Evangelium secundum Mattheum cap. lxxix. Ascendente Iesu in navicula, usque obediunt ei.
- VIII. Idus Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis apparuit Dominus Abraham in convalle Mambre, usque sed risisti. Evangelium secundum Marcum cap. xlvii. Venit Iesus trans fretum in regione Gerafenorum, usque & misertus est tui.
- CAP. XXXVII.** VII. Idus Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis dicit Dominus ad Abraham, Num celare potero tibi quæ gesturus sum, usque & ille
- reversus est in locum suum. Evangelium secundum Lucam cap. lxxviii. Factum est deinceps, ibat Iesus in civitatem quæ vocatur Naim, usque plebem suam.
- VI. Idus Februarij. In natali sancti Thomæ Apostoli. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Iam non estis hospites & advenæ, usque habitaculum Dei in Spiritu sancto. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxiv. Hoc est præceptum meum, usque odecunt me gratis.
- V. Idus Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis venerunt duo angeli Sodomam, usque Loth ingressus est Segor. Evangelium secundum Lucam cap. lxxix. Rogabat Iesum quidam Pharisæus, usque dilexit multum.
- IV. Idus Februarij. In natali sanctorum Zoticæ, Erenæ, Iacinctæ, Amantæ, & Soteris. Lectio libri sapientiæ. Omnis creatura ab initio ad suum genus figuratur, usque assistens eis. Evangelium secundum Lucam cap. clv. Factum est autem dum completerentur dies assumptionis Iesus, usque abierunt in aliud castellum.
- III. Idus Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis profectus est Abraham in terram australem, usque cum filio meo Isaac. Evangelium secundum Marcum cap. lxxxi. Exiens Iesus de navi, usque abiit in montem orare.
- Prædie Idus Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis deprecatus est Isaac Dominum pro uxore sua, usque parvipendens quod primogenita vendidisset. Evangelium secundum Mattheum cap. xlvii. Velpere autem facto, usque quinque milia hominum.
- Dominica V. post theophaniam. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Thessalonicenses. Fratres, induite vos sicut Dei electi, usque per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Mattheum cap. cv. Respiciens Iesus dixit, Confortor tibi pater domine cæli, usque onus meum leve.
- Idus Februarij. Lectio libri geneleos. In diebus illis orta autem fame super terram, usque donec magnus vehementer effectus est. Evangelium secundum Mattheum cap. cliv. Accesserunt ad Iesum ab Hierosolymis, usque non coinquinat hominem.
- XVI. Kal. Martij. In natali sanctorum Valentini, Vitalis, Felicæ, & Zenonis. Lectio libri sapientiæ. Merentes Dominum, sustinete misericordia ejus, usque sic & misericordia ejus cum eo. Evangelium secundum Lucam cap. xcvi. Dicebat Iesus discipulis suis, Si quis vult post me venire, usque donec veniat regnum Dei.
- XV. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis egressus Iacob de Bersabee, usque decimas offeram tibi. Evangelium secundum Lucam cap. lxxxviii. Factum est in una dierum, usque quanta illis Iesus fecisset.
- XIV. Kal. Martij. Natale sanctorum Onofrii & Iulianæ virginis. Lectio libri sapientiæ. Filius sape Ecclesiæ iustorum, usque iustitia edificabitur tibi. Evangelium secundum Mattheum cap. cxl. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum celorum thesauro abscondito, usque nova & vetera.
- XIII. Kal. Martij. In natali sancti Policiani

Episcopi. Lectio libri geneleos. In diebus illis profectus est Iacob, venit ad terram orientalem, usque serviens apud eum septem annis. Evangelium secundum Marcum cap. lxxii. Surgens Iesus abiit in fines Tyri, usque demonium exiisse ab eo.

CAP. XLVII. XII. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis videns Dominus quod dispiceret Iacob Liam, usque appellavit eum Aller. Evangelium secundum Lucam cap. cxviii. Exultavit Iesus in Spiritu sancto, usque audire quæ audistis & non audierunt.

CAP. XLIX. XI. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis egressus Ruben tempore messis tritici, usque separatis inter se gregibus, Evangelium secundum Lucam cap. cxxiv. Dixit Iesus discipulis suis, Lucerna corporis tui est oculus tuus, usque lucerna fulgoris inluminabit te.

Dominica in Septagesima. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, nescitis quod hi qui in stadio currunt, usque petra autem erat Christus. Evangelium secundum Matthæum cap. c. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum caelorum homini patrifamilias, usque pauci electi.

CAP. L. X. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis, quando primo tempore ascendebant oves, usque pergens ad Isaac patrem suum in terra Chanaan. Evangelium secundum Lucam cap. cxlix. Ait Iesu quidam de turba, Magister die fratri meo, usque qui sibi thesaurizat non est dives in Deum.

CAP. LI. IX. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis, tempore quo Laban ierat ad tendendas oves, usque reversus est in locum suum. Evangelium secundum Lucam cap. clx. Servus qui cognovit voluntatem domini sui, usque & natus in locum suum.

CAP. LIII. VIII. Kal. Martij. In cathedra sancti Petri. Lectio libri sapientiae. Filii, in mansuetudine perfice opera tua, usque exaudiet autem eum qui fecit illum. Evangelium secundum Lucam cap. clxvi. Dicebat Iesus, Cui est simile regnum Dei, usque frigidus dentium.

CAP. LIII. VII. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis abiit Iacob itinere quo cæperat, usque quanto magis contra homines prævalebit. Evangelium secundum Lucam cap. clxxii. Dixit Iesus turbis, Cùm videritis Abraham, usque non capit Propheta petire extra Hierusalem.

CAP. LIV. VI. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis interrogavit Iacob angelum qui luctabatur cum eo, usque urbe Sicimorum quæ est in terra Chanaan. Evangelium secundum Lucam cap. clxxx. Dicebat Iesus ei qui se invitaverat, usque beatus qui manducat panem in regno Dei.

CAP. LV. V. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis postquam regressus est Iacob de Mesopotamia Syriae, usque numquid ut scorto abuti debere sorore nostra. Evangelium secundum Lucam cap. cxci. Audiebant omnia hæc Phari- sæi quæ Iesus loquebatur, usque qui dimissam à viro ducit mœchatur.

CAP. LVI. IV. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis locutus est Dominus ad Iacob dicens, Surge & ascende Bethel, usque hic est titulus mo- Tom. II.

numenti Rachel, usque in præsentem diem. Evangelium secundum [Lucam] cap. cxcvii. Dixit Iesus discipulis suis, Impossibile est ut non veniant scandala, usque obediret vobis.

III. Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis erant filij Iacob xli. usque sepelie- runt eum Iacob filij sui. Evangelium secundum Lucam cap. cci. Dixit Iesus discipulis suis, Quis vestrum habens servum arantem, usque quod debuimus facere fecimus.

Dominica in Sexagesima. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, libenter sufferis insipientes, usque ut inhabitet in me virtus Christi. Evangelium secundum Lucam cap. lxxvi. Cùm turba plurima conveniret, usque fructum adferet in patientia.

Pridie Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis ductus est Ioseph in Ægyptum, usque Dominus erat cum illo & omnia opera ejus dirigebat. Evangelium secundum Lucam cap. ccii. Interrogatus Iesus à Phariseis quando venit regnum Dei, usque in die sua.

Kal. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis accidit ut peccarent duo eunuchi, usque obli- tus est interpretis sui. Evangelium secundum Lu- cam cap. ccviii. Dixit Iesus discipulis suis, Si- cut factum est in diebus Noë, usque memores estote uxoris Loth.

VI. Non. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis dixit Pharaon somnium, usque consi- lium placuit Pharaoni & cunctis ministris ejus. Evangelium secundum Lucam cap. ccxi. Dixit Iesus discipulis suis, Dico vobis in illa nocte erunt duo in lecto uno, usque inveniet fidem in terra.

V. [Non.] Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis dixit Pharaon ad Ioseph, usque ma- lum inopie temperaremus. Evangelium secundum Lucam cap. cclii. Dixit Iesus discipulis suis, Cùm videritis circumdari ab exercitu Hierusa- lem, usque donec impleantur tempora nationum.

IV. Non. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis. Audientes autem Iacob quod ali- menta venderentur in Ægyptum, usque moria- mini. Evangelium secundum Lucam cap. ccix. Dixit Iesus discipulis suis, Adtendite autem vo- bis ne forte graventur corda vestra, usque in templo audire eum.

III. Non. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis fecerunt fratres Ioseph in Ægypto ut illis ipse præceperat, & locuti sunt ad invicem, usque absque liberis ero. Evangelium secundum Lucam cap. cxli. Dixit Iesus discipulis suis, Ecce ego mitto promissum patris mei in vos, usque benedicentes Deum.

II. Non. Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis tulerunt filij Israël munera & pecu- niam duplicem, usque ad patrem vestrum. Evan- gelium secundum Matthæum cap. xxxiii. Dixit Iesus discipulis suis, Nolite putare quia veni solvere legem, usque hic magnus vocabitur in regno caelorum.

Non. Martij. In natali sanctarum virginum Perpetuæ & Felicitatis. Lectio libri sapientiae. Congregationi pauperum affabilem te facito, usque verbum in tempus saluris. Evangelium se- cundum Iohannem cap. xxv. Venit Iesus &

0000j

discipuli ejus in Iudæam terram, usque missus est ante illum.

Dominica in Quinquagesima. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Et si linguis hominum loquar & angelorum, usque major autem his est caritas. Evangelium secundum Lucam cap. cxxxii. Assumpsit Iesus duodecim discipulos suos, usque dedit laudem Deo.

CAP. LXVI. VIII. Idus Martij. Lectio libri geneleos: In diebus illis accedens Iudas propius confidenter ad Ioseph ait, usque festinate & adducite eum ad me. Evangelium secundum Iohannem cap. li. Factum est cum descenderent discipuli Iesu ad mare, usque ad terram qua ibant.

CAP. LXVII. VII. Idus Martij. Lectio libri geneleos. In diebus illis auditum est & celebri sermone vulgatum in aula Regis, venerunt fratres Ioseph, usque Ioseph ponet manum tuam super oculos tuos. Evangelium secundum Marcum cap. cxx. Cum intrasset Iesus Hierosolimam in templum, usque quodcumque dixerit fiat ei.

FERIA IV. CAPITE IEEVNII. AD SANCTAM SAVINAM. Lectio Iohel Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, convertimini ad me in toto corde vestro, usque non dabo vos ultra opprobrium gentibus dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Matthæum cap. xlv. Dixit Iesus discipulis suis, Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, usque ibi est & cor tuum.

FERIA V. Lectio Esaiæ Prophetæ. In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem, usque protegam eam dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Matthæum cap. lxxiv. Cum introisset Iesus Capharnaum, usque sanatus est ex illa hora.

FERIA VI. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Clama, ne cesses, usque quia misericors sum Dominus Deus tuus. Evangelium secundum Matthæum cap. xxxix. Dixit Iesus discipulis suis, Audistis quia dictum est Diliges proximum tuum & odies inimicum, usque reddet tibi.

SABBATO. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus, Si abstuleris de medio tui catenam, usque Os enim Domini locutum est hæc. Evangelium secundum Marcum cap. [lxxvi.] Cum sero esset factum, erat navis in medio mari, usque salvi fiebant.

Dominica initium quadragesimæ. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, hortamur vos, usque omnia possidentes. Evangelium secundum Matthæum cap. xv. Ductus est Iesus in desertum, usque angeli ministrabant ei.

HINC PLENARIUS SEQUITUR ORDO SICUTI IN LIBRO COMITI CONTINETUR, USQUE OCTABAS PASCHÆ.

FERIA II. Lectio Ezechiel Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ipse requiram oves meas, usque in iudicio & iustitiam dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Matthæum cap. cclxxii. Cum venerit filius hominis in maiestate sua, usque iusti autem in vitam æternam.

FERIA III. Lectio Esaiæ Prophetæ. In diebus

illis locutus est Esaias Propheta dicens, usque ait Dominus omnipotens. Evangelium secundum Matthæum cap. cxx. Cum intrasset Iesus Hierosolimam, usque docebat eos de regno Dei.

FERIA IV. Lectio libri Exodi. In diebus illis dixit Dominus ad Moysen, usque & quadraginta noctibus. Evangelium secundum Matthæum cap. cxxvii. Accesserunt ad Iesum Scribæ & Pharisei dicentes, usque ipse meus frater & soror & mater est.

FERIA V. Lectio Ezechiel Prophetæ. In diebus illis factus est sermo Domini ad me dicens, usque ait Dominus omnipotens. Evangelium secundum Iohannem cap. clvii. In illo tempore dicebat Iesus ad eos qui crederunt ei Iudæis, usque qui est ex Deo verba Dei audit.

FERIA VI. Lectio Ezechiel Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Anima quæ peccaverit, ipsa morietur, usque vita vivet & non morietur dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Iohannem cap. xxxviii. In illo tempore erat dies festus Iudæorum, usque esset qui fecit eum sanum.

Sabbato in duodecim lectionibus. Ad sanctum Petrum. Lectio libri Deuteronomij. In diebus illis locutus est Moyses ad Dominum dicens, Respice Domine de sanctuario tuo, usque sicut locutus est tibi.

Item lectio libri Deuteronomij. In diebus illis dixit Moyses filius Israhel, usque sicut locutus est vobis Dominus Deus vester.

Item lectio libri Machabæorum. In diebus illis orationem faciebant sacerdotes, usque nec vos deserat in tempore Dominus Deus vester.

Item lectio libri sapientie. Miserere nostri Deus omnium, usque mirabilia tua Domine Deus noster.

Item lectio Danihel Prophetæ. Angelus Domini descendit cum Azaria & sociis ejus, usque & superexaltatus in secula.

ITEM BENEDICTIONE.

Item lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Thessalonicenses. Fratres, rogamus vos, corripite inquietos, usque in adventum Domini nostri Iesu Christi servetur. Evangelium secundum Matthæum cap. clxxii. In illo tempore assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem ejus, usque à mortuis resurget.

Dominica prima infra quadragesimam. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Thessalonicenses. Fratres, rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, usque sed in sanctificatione in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Matthæum cap. lvii. Egressus inde Iesus secessit in partes Tyri, usque ex illa hora.

FERIA II. Lectio Danihel Prophetæ. In diebus illis oravit Danihel dicens, usque & super populum tuum Domine Deus noster. Evangelium secundum Iohannem cap. lxxxix. Dixit Iesus turbis Iudæorum, Ego vado & queritis me, usque placita sunt ei facio semper.

FERIA III. Lectio libri Regum. In diebus illis factus est sermo Domini ad Eliam, usque quod locutus est in manu Helix. Evangelium secundum Matthæum cap. cxxvii. Locutus est

Iesus ad turbas & ad discipulos suos dicens, *usque* exaltabitur.

Feria IV. Lectio libri Hester. In diebus illis oravit Hester ad Dominum dicens, *usque* ora canentium Domine Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. cci. Ascendens Iesus Hierosolymam, *usque* redemptionem pro multis.

Feria V. Lectio Hieremæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Maledictus homo qui confidit in homine, *usque* ad inventionem suarum dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Iohannem cap. [x l i .] Dixit Iesus turbis Iudæorum, Non possum ego à me ipso facere quicquam, *usque* quomodo verbis meis creditis.

Feria VI. Lectio libri geneleos. In diebus illis dixit Ioseph fratribus suis, *usque* volens eripere eum de manibus eorum & reddere patri suo. Evangelium secundum Matthæum cap. ccxix. Dixit Iesus discipulis suis, Homo erat paterfamilias, *usque* quoniam sicut Prophetam eum habebant.

Sabbato. Lectio libri geneleos. In diebus illis dixit Rebecca filio suo Iacob, *usque* desuper erit benedictio tua. Evangelium secundum Lucam cap. cxc. Dixit Iesus discipulis suis, Homo quidam habebat duos filios, *usque* perierat & inventus est.

Dominica II. xxxa. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Estote imitatores Dei sicut filij carissimi, *usque* iustitia & veritate. Evangelium secundum Lucam cap. cxv. Erat Iesus eiciens dæmonium, *usque* & custodiunt illud.

Feria II. Lectio libri Regum. In diebus illis Naaman princeps militiæ Regis Syriæ, *usque* nisi tantum Dominus Deus Israel. Evangelium secundum Lucam cap. xx. Dixerunt Pharisei ad Iesum, Quanta audivimus facta Capharnaum, *usque* transiens per medium illorum ibat.

Feria III. Lectio libri Regum. In diebus illis mulier quædam clamabat ad Heliſum Prophetam dicens, *usque* tu & filij tui vivite de reliquo. Evangelium secundum Matthæum cap. c l x x x i i i . Respicens Iesus discipulos suos, *usque* dixit Simoni Petro, *usque* septuagies septies.

Feria IV. Lectio libri Exodi. Hæc dicit Dominus Deus, Honora patrem tuum & matrem tuam, *usque* nominis mei. Evangelium secundum Matthæum cap. c l i v . Accesserunt ad Iesum ab Hierosolymis Scribæ & Pharisei dicentes, *usque* non conquinant hominem.

Feria V. Lectio Hieremæ Prophetæ. In diebus illis factum est verbum Domini ad me dicens, Sta in porta domus Domini, *usque* in seculum dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Iohannem cap. [l i i .] Operamini non cibum qui perit, *usque* qui credit in me non sitiet unquam.

Feria VI. Lectio libri Numeri. In diebus illis convenerunt filij Israël ad Moysen & Aaron, *usque* & sanctificatus est in eis. Evangelium secundum Iohannem cap. x x x i i i . Iesus fatigatus est ex itinere, sedebat sic super fontem, *usque*

quia hic est verè salvator mundi.

Sabbato. Lectio Daniel Prophetæ. In diebus illis erat vir in Babylone, nomen eius Ioa-
chim, *usque* in die illa. Evangelium secundum Iohannem cap. l x x v i . Perrexit Iesus in montem oliveti, *usque* & amplius iam noli peccare.

Dominica XX. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Galatas. Fratres, scripturæ est quoniam Abraham duos filios habuit, *usque* Christus nos liberavit. Evangelium secundum Iohannem cap. x l v i . Abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, *usque* qui venturus est in mundum.

Feria II. Lectio libri Regum. In diebus illis venerunt due mulieres meretrices ad Regem Salomon, *usque* ad faciendum iudicium. Evangelium secundum Iohannem cap. xx. Propè erat Pascha Iudæorum, & ascendit Hierosolymam Iesus, *usque* ipse enim sciebat quid esset in homine.

Feria III. Lectio libri Exodi. In diebus illis locutus est Dominus ad Moysen dicens, *usque* & misertus est populo suo Dominus Deus noster. Evangelium secundum Iohannem cap. lxxv. Iam die festo mediante ascendit Iesus in templum & docebat, *usque* de turba multi crederunt in eum.

Feria IV. Lectio Ezechiel Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Sanctificabo nomen meum magnum, *usque* & ego ero vobis in Deum dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Iohannem cap. l x x x i x . Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à nativitate, *usque* & proci- dens adoravit eum.

Feria V. Lectio libri Regum. In diebus illis venit mulier Sunamites ad Heliſum in montem, *usque* reversus est in Galgala. Evangelium secundum Iohannem cap. x l . Dixit Iesus turbis Iudæorum, Pater meus usque modo operatur & ego operor, *usque* in resurrectionem iudicij.

Feria VI. Lectio libri Regum. In diebus illis egrotavit filius mulieris matrisfamilias, *usque* & verbum Domini in ore tuo verum est. Evangelium secundum Iohannem cap. x c i v . Erat quidam languens Lazarus, *usque* crediderunt in eum.

Sabbato. Lectio Esaie Prophetæ. Hæc dicit Dominus, In tempore placito exaudivi te, *usque* non obliviscar ea dicit Dominus omnipotens.

ALIA. Lectio Esaie Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Omnes sitientes venite ad aquas, *usque* quod egredietur de ore meo dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Iohannem cap. l x x x v i . Dixit Iesus turbis Iudæorum, Ego sum lux mundi, *usque* quia necdum venerat hora ejus.

Dominica V. in quadragesima. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Hebræos. Fratres, Christus adſistens Pontifex, *usque* æternæ hereditatis in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Iohannem cap. l x x x i x . Dicebat Iesus turbis Iudæorum & principibus sacerdotum, Quis ex vobis arguet me de peccato, *usque* & exivit de templo.

Feria I I. Lectio Ionæ Prophetæ. In diebus illis factum est verbum Domini ad Ionam, *usque* & miseratus est populo suo Dominus Deus noster. Evangelium secundum Iohannem cap. I X X I X. Miserunt Principes & Pharisei ministros, *usque* credentes in eum.

Feria I I I. Lectio Danihel Prophetæ. In diebus illis congregati sunt Babilonij ad Regem, *usque* de lacu leonum. Evangelium secundum Iohannem cap. I X X V. Ambulans Iesus in Galilæa, *usque* propter metum Iudæorum.

Feria I V. Lectio libri Levitici. In diebus illis locutus est Dominus ad Moysen dicens, Ego Dominus Deus vester, Non facietis furtum, *usque* ego enim sum Dominus Deus vester. Evangelium secundum Iohannem cap. X C I I. Facta sunt encania in Hierosolymis, *usque* & ego in patre.

Feria V. Lectio Danihel Prophetæ. In diebus illis oravit Danihel dicens, *usque* super omnem terram, *usque* unusquisque in domum suam. [Evangelium] secundum Lucam cap. L X X I V. In illo tempore rogabat Iesum, *usque* dilexit multum.

Feria V I. Lectio Hieremias Prophetæ. In diebus illis dixit Hieremias, Domine omnes qui te derelinquunt confundentur, *usque* contere eos Domine Deus noster. Evangelium secundum Iohannem cap. X C I V. Collegerunt Pontifices & Pharisei concilium, *usque* cum discipulis suis.

Sabbato. Elymosina datur. Lectio Hieremias Prophetæ. In diebus illis dixerunt impij Iudæi ad invicem, *usque* in tempore furoris tui Domine Deus meus. Evangelium secundum Iohannem cap. L X V I. Dixit Iesus discipulis suis, Amen amen dico vobis, Nisi manducaveritis carnem filij hominis, *usque* traditurus cum eum [esset] unus ex duodecim.

Dominica in palmas. [Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Philippenfes.] Fratres, Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, *usque* quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Passio Domini nostri Iesu Christi secundum Matthæum cap. C C L X I V. Dixit Iesus discipulis suis, Scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis, *usque* signantes lapidem cum custodibus.

Feria I I. Lectio Esaia Prophetæ. In diebus illis dixit Esaia, Dominus Deus aperuit mihi aurem, *usque* & imitantur in Domino Deo suo. Evangelium secundum Iohannem cap. X C V I I I. Ante sex dies Paschæ venit Iesus Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, *usque* ut clarificetur filius hominis.

Feria I I I. Lectio Hieremias Prophetæ. In diebus illis dixit Hieremias, Domine demonstrasti mihi & cognovi, *usque* tibi enim revela causam meam Domine Deus meus. I T E M A L I A. Lectio libri sapientie. In diebus illis dixerunt impij Iudæi apud semetipsos, *usque* animarum suarum dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Iohannem cap. C I V. Dixit Iesus discipulis suis, Amen amen dico vobis, Nisi granum frumenti cadens in terra, *usque* dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei.

Feria I V. Lectio Esaia Prophetæ. Hæc dicit

Dominus Deus, Dicite filiæ Sion, Ecce salvator tuus venit, *usque* super omnia quæ reddidit nobis Dominus Deus noster. Item lectio Esaia Prophetæ. In diebus illis dixit Esaia, Domine quis credidit auditui nostro, *usque* ut non perirent dicit Dominus omnipotens. Passio Domini nostri Iesu Christi secundum Lucam cap. C C I X. Adpropinquabat autem dies festus azymorum qui dicitur Pascha, *usque* nondum quisquam positus fuerat.

Feria V. Cæna Domini. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, venientibus vobis in unum, *usque* ut non cum hoc mundo damnemini. Evangelium secundum Iohannem cap. C X I I. In illo tempore ante diem festum Paschæ, *usque* continuo clarificabit eum.

Feria V I. Ad Hierusalem. Lectio Osee Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus in tribulatione sua, *usque* plusquam holocaustum. V B I S V P R A A. Lectio libri Exodi. In diebus illis dixit Dominus ad Moysen & Aaron in terra Ægypti, *usque* est enim phase id est transitus Domini. Passio secundum Iohannem cap. C L V I. In illo tempore egressus est Iesus trans torrentem Cedron, *usque* quia juxta erat monumentum ubi posuerunt Iesum.

I N C I P I V N T L E C T I O N E S D E V I G I L I A P A S C H E.

I. Lectio libri geneleos. In principio creavit Deus cælum & terram, *usque* & requievit die septimo ab universo opere suo quod patrat.

II. V B I S V P R A A. Lectio libri geneleos. Noë verò cum quingentorum esset annorum, *usque* odoratus est Dominus odorem suavitatis.

III. V B I S V P R A A. Lectio libri geneleos. In diebus illis tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum, *usque* abiit inque Bersabee simul & habitavit ibi.

IV. Lectio libri Exodi. In diebus illis factum est in vigilia matutina, *usque* carnem hoc Domino. C A N T. Cantemus Domino.

V. Lectio Esaia Prophetæ. Hæc est servorum Domini, *usque* quod egredietur de ore meo dicit Dominus omnipotens.

VI. Lectio Hieremias Prophetæ. Audi Israel mandata vitæ, *usque* & cum hominibus conversatus est.

VII. Lectio Ezechiel Prophetæ. Facta est super me manus Domini, *usque* & requiescere vos faciam dicit Dominus omnipotens.

VIII. Lectio Esaia Prophetæ. In diebus illis adprehenderunt septem mulieres, *usque* à turbine & à pluvia. C A N T. Vinea facta est.

IX. Lectio libri Exodi. In diebus illis dixit quoque Dominus ad Moysen & Aaron in terra Ægypti, Mensis iste, *usque* id est transitus Domini.

X. Lectio Ionæ Prophetæ. In diebus illis factum est verbum Domini ad Ionam Prophetam secundo dicens, *usque* & miseratus est populo suo Dominus Deus noster.

XI. Lectio libri Deuteronomij. In diebus illis scripsit Moyses canticum, *usque* & ad finem usque complevit. C A N T. Adtende cælum.

XII. Lectio Danihel Prophetæ. In diebus illis Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream, *usque* laudantes & benedicentes Dominum. C A N T. Sicut cervus.

Sabbato sancto. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Colossenses. Fratres, si confurrexistis cum Christo, usque cum ipso in gloria. Evangelium secundum Matthæum cap. c c l i i. Vespere autem sabbati, usque ibi cum videbitis, ecce dixi vobis.

Dominica sancta. Ad sanctam Mariam. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, expurgate vetus fermentum, usque & veritatis. Evangelium secundum Marcum cap. x x x. Maria Magdalene & Maria Jacobi & Salome, usque ibi cum videbitis sicut dixi vobis.

Feria II. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis stans Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres, vos scitis quod factum est, usque qui credunt in eum. Evangelium secundum Lucam [cap. c c x x i x.] Exeunt duo ex discipulis Iesu ibant ipsa die in castellum, usque cognoverunt eum in fractione panis.

Feria III. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis surgens Paulus & manu silentium indicens ait, usque resuscitans Iesum Christum. Evangelium secundum Lucam cap. c c x l. Stetit Iesus in medio discipulorum suorum & dixit eis Pax vobis, usque & remissionem peccatorum in omnes gentes.

Feria IV. [Lectio actuum Apostolorum.] In diebus illis aperiens Petrus os suum dixit, Viri Israelitæ & qui timetis Deum audite, usque delectantur vestra peccata. Evangelium secundum Iohannem cap. c c x i x. Manifestavit se Iesus ad mare Tyberiadis, usque cum resurrexisset a mortuis.

Feria V. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis Angelus Domini locutus est ad Philippum dicens, Surge, vade contra meridianum, usque evangelizabat civitatibus cunctis nomen Domini nostri Iesu Christi. Evangelium secundum Iohannem cap. c c x i. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans, usque quia vidi Dominum & hæc dixit mihi.

Feria VI. Lectio epistolæ beati Petri Apostoli. Carissimi, Christus semel pro peccatis mortuus est, iustus pro iniustus, usque pro resurrectionem Iesu Christi qui est in dextera Dei. Evangelium secundum Matthæum cap. c c l v. Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, usque ad consummationem seculi.

Sabbato. Lectio epistolæ beati Petri Apostoli. Fratres, deponentes omnem malitiam & omnem dolum, usque nunc autem misericordiam consecuti. Evangelium secundum Iohannem cap. c c x i. Cum esset sero die illo una sabbatorum & fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum, usque & quorum retinebantis retenta sunt.

V III. Kal. Aprilis. In conceptione sanctæ Mariæ. Lectio Esaiæ Prophetæ. In diebus illis locutus est Dominus ad Achaz dicens, Pete tibi signum à Domino Deo tuo, usque ut sciat reprobare malum & eligere bonum. Evangelium secundum Lucam cap. [l i i.] Missus est angelus Gabriel à Deo, usque fiat mihi secundum verbum tuum.

Dominica octab. Paschæ. Lectio epistolæ beati Iohannis Apostoli. Carissimi, omne quod natum est vincit mundum, usque qui credit in filium Dei

habet testimonium Dei in se. Evangelium secundum Iohannem cap. [c c x v i.] Thomas autem unus ex duodecim, usque unam habeatis in nomine ejus.

Feria II. post octabas Paschæ. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis Philippus descendens in civitatem Samariæ predicabat illis Christum, usque accipiebant Spiritum sanctum. Evangelium secundum Matthæum cap. c v i i i. Cæpit Iesus exprobrare civitatibus in quibus factæ sunt plurimæ virtutes, usque dico vobis quia terra Sodomorum remissus erit in die iudicii quam tibi.

Feria III. post octabas Paschæ. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis cum compleverunt dies multi, consilium fecerunt Iudei ut interficerent Paulum, usque statim receptum est vas in cælum. Evangelium secundum Iohannem cap. c x i. Dixit Iesus discipulis suis, Qui credit in me, non in me credit, sed in eum qui me misit, usque sicut dixit mihi pater, sic loquor.

Feria IV. post octabas Paschæ. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Hebræos. Fratres, obedite præpositis vestris, usque per Iesum Christum cui gloria est in secula seculorum. Evangelium secundum Iohannem cap. [c l i i i.] Respiciens Iesus discipulis suis dixit, Pater sancte serva eos, usque sed ut serves eos ex malo.

Feria V. post octabas Paschæ. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis dum intra se hæsitaret Petrus quidnam est visio, usque qui timet eum & operatur iustitiam acceptus est illi. Evangelium secundum Lucam cap. c x c v i. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam erat dives, & induebatur porpura & bysso, usque neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

II. Idus Aprilis. In natali sancti Leonis Papæ. Lectio libri sapientiæ. Ecce sacerdos magnus, usque in odorem suavitatis. Evangelium secundum Matthæum cap. c c l x v i i i. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam peregrè proficiscens, usque intra in gaudium domini tui.

X V I I I. Kal. Maij. In natali sanctorum Tiburtij & Valeriani & Maximi. Lectio libri sapientiæ. Lingua sapientium ornat scientiam, usque qui sequitur iustitiam diligitur à Domino. Evangelium secundum Matthæum cap. x x i v. Videns Iesus turbas ascendit in montem, usque merces vestra copiosa est in caelis.

Feria VI. post octabas Paschæ. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis audierunt Apostoli & fratres qui erant in Iudæa, usque gentibus Deus penitentiam & vitam dedit. Evangelium secundum Matthæum cap. c c c l v. Exierunt mulieres cito de monumento, usque in hodiernum diem.

Sabbato post octabas Paschæ. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis illi qui dispersi fuerant à tribulatione, usque per manus Barnabæ & Pauli. Evangelium secundum Lucam cap. c x x v. Cum loqueretur Iesus, rogavit illum quidam Pharisæus ut pranderet apud se, usque vos autem adificatis eorum sepulchra.

Dominica prima post octabas Paschæ. Lectio epistolæ beati Petri Apostoli. Carissimi, Christus passus est pro nobis, usque animarum vestrarum.

Evangelium secundum Iohannem cap. lxxxix. Dixit Iesus discipulis suis, Ego sum pastor bonus, usque fiet unum ovile & unus pastor.

CAP. LXXXIII. VIII. Kal. Maij. In natali sancti Georgij martyris. Lectio libri sapientie. Honor & gloria in sermone sensati, usque secundum illum erit actus illius. Evangelium secundum Matthæum cap. xc v. Dixit Iesus discipulis suis, Nihil operum quod non reveletur, usque coram patre meo qui in cælis est.

CAP. LXXXIV. Feria II. hebdomadæ post Pascha. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis enarravit Petrus quomodo eduxisset eum Dominus de carcere, usque admirans super doctrina Domini. Evangelium secundum Lucam cap. cclii. Quærebant principes sacerdotum & scribæ mittere in Iesum manus, usque mirati sunt in responsis ejus.

CAP. LXXXV. V. Kal. Maij. In natali sancti Richarij confessoris in Centulo. Lectio libri sapientie. Fili, à juventute tua excipe doctrinam, usque & coronam gratulationis superpones tibi. Evangelium [secundum] Iohannem cap. lxi. Altera die turba quæ stabat trans mare, usque credatis in eum quem misit ille.

CAP. LXXXVI. Feria III. hebdomadæ primæ post octabas Paschæ. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis quidam vir inlustris infirmis pedibus, usque morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis suis. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxii. Dixit Iesus discipulis suis, Ego sum vitis vera, usque gaudium vestrum impleatur.

CAP. LXXXVII. Feria IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio epistolæ beati Petri Apostoli. Carissimi, scientes quod non corruptibilibus argento vel auro redempti estis, usque verbum autem Domini manet in æternum. Evangelium secundum Lucam cap. cccxxvi. Vna autem sabbati valde diluculo, usque & abiit secum mirans quod factum fuerat.

CAP. LXXXVIII. Feria V. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis quidam descendentes de Iudæa, usque in synagogis ubi per omne sabbatum legitur. Require evangelium quod fuit in dominica.

CAP. LXXXIX. Feria VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis placuit Apostolis & senioribus, usque loqui verbum Dei in Asia. Evangelium secundum Matthæum cap. lxxxi. Accesserunt discipuli ad Iesum Iohannes, usque & ambo conservantur.

CAP. LXXX. Sabbato hebdomadæ quæ supra. III. Kal. Maij. Natale sanctæ Theodoræ virginis & sancti Vitalis. Lectio libri sapientie. Honora Deum ex tota anima tua, usque non enim poterunt diligere nisi quæ ipsis placent. Evangelium secundum Matthæum cap. cxl. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, usque nova & vetera.

Dominica II. post octabas Paschæ. Lectio epistolæ beati Petri Apostoli. Carissimi, obsecro tanquam advenas & peregrinos, usque hæc est enim gratia in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Iohannem [cap.] cxlviii. Dixit Iesus discipulis suis, Modicum & non videbitis me, usque gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

IN PASCHA ANNOTINA. Evangelium

secundum Iohannem cap. xxxv. Erat homo ex Pharisæis nomine, usque sed habeat vitam æternam.

Kal. Maij. Natale sanctorum Philippi & Iacobi. Ambianis Accij & Accioli. Lectio libri sapientie. Stabant iusti in magna constantia, usque inter sanctos fors illorum est. Evangelium secundum Iohannem cap. cxvii. Dixit Iesus discipulis suis, Non turbetur cor vestrum, & editis in Deum, usque in nomine meo hæc faciam.

Lectio libri sapientie. Viri iusti sint tibi conviva, usque honoratorum & pauperum. Evangelium secundum Lucam cap. cxlviii. Dixit Iesus discipulis suis, Cum audieritis prælia, usque in patientia vestra animas vestras.

Feria II. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis cum venissent Apostoli in Mysiam, usque salvus eris tu & domus tua. Evangelium quod fuit in Dominica proxima.

V. Non. Maij. Inventio sanctæ crucis. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Galatas. Fratres, confido de vobis in Domino quod nihil aliud sapieris, usque mihi mundus crucifixus est & ego mundo. Evangelium quod legitur in Pascha annotina.

Feria IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis locuti sunt Apostoli custodi carceris verbum Domini cum omnibus qui erant in domo ejus, usque mulieres nobiles non paucæ. Evangelium quod in Dominica.

Feria V. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis zelantes Iudæi Apostolos, asumentesque de vulgo viros, usque aut dicere aut audire aliquid novi. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxv. Dixit Iesus discipulis suis, Filioli adhuc modicum vobiscum sum, usque sequeris autem postea.

Feria VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. Stans autem Paulus in medio Ariopagi ait, usque docens in eis verbum Dei. Evangelium quod in Dominica.

Sabbato hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis insurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, usque spiritu nequam egrediebantur. Evangelium quod in Dominica.

Dominica [III.] post octabas Paschæ. Lectio epistolæ beati Iacobi Apostoli. Carissimi, omne datum optimum, usque quod potest salvare animas vestras. Evangelium secundum Iohannem cap. cxli. Dixit Iesus discipulis suis, Vado ad eum qui me misit, usque adnuntiabit vobis.

II. Non. Maij. Natale sancti Matthæi Apostoli. Lectio libri sapientie. Benedictio Dei in mercedem iusti festinat, usque ditiori te ne focius fueris. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxv. Dixit Iesus discipulis suis, Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, usque in nomine meo det vobis.

Non. Maij. Natale sanctorum Alexandri, E venti, & Theodoli. Lectio libri sapientie. Beatus vir qui non est lapsus verbo, usque honorabitur in ipso. Evangelium secundum Matthæum cap. lxxxvi. Dixit Iesus discipulis suis, Ecce ego mitto vos, usque hic salvus erit.

Feria

CAP. LXXXIX. FERIA IV. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Thessalonicenses. Fratres, omnes enim vos filij lucis & filij diei estis, usque & edificate alterutrum in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Marcum cap. ccccxi. Surgens autem Iesus mane prima sabbati, usque non tulerunt ceteris.

CAP. XC. FERIA V. hebdomadae quae supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis facta est turbatio non minima de via, usque cum haec dixisset, dimisit Ecclesiam. Evangelium quod in Dominica.

CAP. XCI. Romae natale sancti Gordiani. Lectio libri sapientiae. Omne sacramentum erroris odit Deus, usque in veritate nuntio scientiam eius in iudicio. Evangelium secundum Matthaeum cap. xcvi. Dixit Iesus discipulis suis, Nolite arbitrare quia veni pacem mittere, usque non perdet mercedem suam.

CAP. XCII. Sabbato hebdomadae quae supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis, postquam autem cessavit tumultus, usque deducunt eum ad naum. Evangelium secundum Iohannem cap. xlii. Abiit Iesus trans mare Galilaeae, usque ibi sedebat cum discipulis suis.

Dominica IV. post octabas Paschae. Lectio epistolae beati Iacobi Apostoli. Carissimi, estote factores verbi, usque se custodire ab hoc seculo. Evangelium secundum Iohannem cap. c. Dixit Iesus discipulis suis, Amen amen dico vobis, si quid petieritis patrem, usque in hoc credimus quia a Deo exiit.

Letania maiore. Lectio epistolae beati Iacobi Apostoli. Confitemini alterutrum peccata vestra, usque & operit multitudinem peccatorum. Evangelium secundum Lucam cap. cxxiv. Dixit Iesus discipulis suis, Quis vestrum habet amicum, usque petentibus se.

In vigilia Ascensionis Domini. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis, multitudinis autem credentium, usque prout cuique opus erat. Evangelium secundum Iohannem cap. c. Sublevatis Iesus oculis in caelum, usque & ego ad te vado.

In Ascensionis Domini. Lectio actuum Apostolorum. Primum quidem sermonem feci, usque euntem in caelum. Evangelium secundum Marcum cap. ccccxi. Recumbentibus undecim discipulis suis, usque sequentibus signis.

Dominica post Ascensionem Domini. Lectio epistolae beati Petri Apostoli. Carissimi, estote prudentes, usque honorificetur Deus per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Iohannem cap. cxlv. Dixit Iesus discipulis suis, Cum autem venerit paralyticus, usque reminiscamini quia ego dixi vobis.

CAP. XCIII. IV. Idus Maij. Romae natale sanctorum Nerei & Achilei, Pancratij martyris, & Soteris virginis, cum aliis dciiii. Lectio libri sapientiae. Anima hominis vitalis, usque misericordia autem Dei circa omnem carnem. Evangelium secundum Matthaeum cap. cxxxix. Accesserunt ad Iesum Pharisei, usque sed quibus datum est.

CAP. XCIV. III. Idus Maij. Trijesimo deposito sancti Servatii Episcopi & confessoris. Lectio libri sapientiae. Qui misericordiam habet, docet & erudit, usque & in illa timere Deum. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxviii. Dixit Iesus discipulis suis, Haec mando vobis, usque oderunt me gratis.

cundum Iohannem cap. cxxxviii. Dixit Iesus discipulis suis, Haec mando vobis, usque oderunt me gratis.

II. Idus Maij. Natale sancti Cyriaci martyris & cccciv. qui cum eo passi sunt Mediolanis. Lectio libri sapientiae. In omni sapientia dispositio legis, usque prudens placabitur magnatis. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxviii. Dixit Iesus discipulis suis, Haec mando vobis, usque oderunt me gratis.

Feria V. hebdomadae quae supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis cum moraremur in diebus aliquot, usque allocutus est Hebraea lingua. Evangelium secundum Iohannem cap. xxv. Abiit Iesus cum discipulis suis, usque gaudium meum impletum est.

Feria VI. hebdomadae quae supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis locutus est Paulus Apostolus dicens, Viri fratres & patres audite, usque Paulum statuit inter illos. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxiv. Dixit Iesus discipulis suis, Si manseritis in me, usque gaudium vestrum impletum est.

Sabbato hebdomadae quae supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis, intendens autem concilium Paulus, usque ut dicant apud te. Evangelium secundum Iohannem cap. xlv. Abiit Iesus trans mare Galilaeae, usque & ibi sedebat cum discipulis suis.

In vigilia Pentecosten. Lectio libri geneeseos. In diebus illis tentavit Deus Abraham. Secunda lectio libri Deuteronomij. In diebus illis scriptis Moyles. Tertia lectio libri Esaiæ Prophetæ. In diebus illis apprehenderunt septem mulieres. Quarta lectio Hieremæ Prophetæ. Audi Israël mandata vitae.

Ad Missam in eodem sabbato. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis cum Apollo esset Corinthi, usque suadens de regno Dei. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxv. Dixit Iesus discipulis suis, Si diligitis me, usque & manifestabo ei me ipsum.

Dominica Pentecosten. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis cum completerentur dies Pentecosten, usque magnalia Dei. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxx. Dixit Iesus discipulis suis, Si quis diligit me, usque sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.

Feria II. Ad vincula, hebdomadae quae supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis aperiens Petrus os suum dixit, usque in nomine Domini nostri Iesu Christi. Evangelium secundum Iohannem cap. cxlv. Dixit Iesus discipulis suis, Sic enim dilexit Deus mundum, usque opera quae in Deo sunt facta.

Feria III. Ad sanctam Anastasiam. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis cum audissent Apostoli qui erant Hierosolymis, usque accipiebant Spiritum sanctum. Evangelium secundum Iohannem cap. lxxix. Dixit Iesus discipulis suis, Amen amen dico vobis, Qui non intrat per ostium, usque abundantius habeant.

Feria IV. Ad sanctam Mariam. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis stans Petrus cum undecim, usque quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit. Evangelium secundum

pppp

Iohannem cap. 1 x. Dixit Iesus discipulis suis, Nemo potest venire ad me, usque pro mundi vita.

Feria V. Ad Apostolos. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis Philippus descendens in civitatem Samarie, usque gaudium in illa civitate. Evangelium secundum Lucam cap. 1 x x v i. Convocatis Iesus duodecim discipulis suis, usque curantes ubique.

Feria VI. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis aperiens Petrus os suum dixit, Viri Irahelita, audite verba hæc, usque replebis me iocunditate cum facie tua. Evangelium secundum Lucam cap. x x v i. Factum est in una dierum, usque quia vidimus mirabilia hodie.

Sabbato. Ad sanctum Stephanum. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis convenit universa civitas, usque replebantur gaudio & Spiritu sancto. Evangelium secundum Lucam cap. x x v i. Surgens Iesus de synagoga, usque oportet me evangelizare regnum Dei.

Microlog.
c. 59.

Dominica octab. Pentecosten. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi ostium apertum in cælum, usque adorabunt viventes in secula seculorum. Amen. Evangelium secundum Iohannem cap. x x i v. Erat homo ex Pharisæis Nichodemus, usque sed habeat vitam æternam.

XIV. Kal. Iunij. Natale sanctæ Pudencianæ. Lectio libri sapientiæ. Confitebor tibi Domine Rex, usque libera eos de manu odientium Domine Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c x l. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hæc, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, usque nova & vetera.

XIII. Kal. Iunij. Romæ natale sanctorum Gervasij & Protasij. Lectio libri sapientiæ. Spectatio iustorum læticia, usque exaltabitur civitas. Evangelium secundum Matthæum cap. c l x x i x. Accesserunt ad Iesum Pharisæi, usque non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

Feria IV. hebdomadæ primæ post Pentecosten. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, Si autem predicatur Christus quod resurrexit à mortuis, usque in suo ordine per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Lucam cap. c x l i i i. Accesserunt ad Iesum quidam Saducæorum, usque non audebant eum quicquam interrogare.

XI. Kal. Iunij. In Corsica passio sanctæ Iulianæ virginis. Lectio libri sapientiæ. Domine Deus meus, exaltasti super terram habitationem meam, usque & benedicam nomen tuum Domine Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c c l x v i i. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum cælorum decem virginibus, usque vigilare itaque quia nescitis diem neque horam.

CAP.
x c i x.

Feria VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis milites secundum præceptum sibi, usque à Cæsarem ibis. Evangelium secundum Lucam cap. c x l v i i i. Dixit Iesus discipulis suis, Cum autem inducent vos in synagogas, usque sic est qui sibi thesaurizat non est in Deo dives.

CAP. C.

Sabbato hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis, cum dies aliquot

transacti essent, usque lumen admanaturus est populo & gentibus. Evangelium secundum Lucam cap. x c i i i. Accedentes discipuli ad Iohannem, usque & saturati sunt.

Hebdomada II. post Pentecosten. Lectio epistolæ beati Iohannis Apostoli. Carissimi, Deus caritas est, usque diligit & fratrem suum. Evangelium secundum Lucam cap. c x c i i i. Homo quidam erat dives, & inducator.

VIII. Kal. Iunij. Natale sancti Urbani Episcopi & confessoris. Lectio libri sapientiæ. Dedit Dominus confessionem sancto suo, usque inter benedictos benedicetur. Evangelium secundum Matthæum cap. c c l x i i i. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate ergo, usque super omnia bona sua constituet eum.

Feria III. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis loquente Paulo Apostolo & oratione reddente, usque & passi sunt eam excidere. Evangelium secundum Iohannem cap. c l i i i. Respiciens Iesus discipulos suos dixit, usque sed ut servet eos à malo.

Feria IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Colossenses. Fratres, mortificate membra vestra quæ sunt super terram, usque & in omnibus Christus. Evangelium secundum Matthæum cap. x x i i i. Dixit Iesus discipulis suis, Nolite putare quoniam veni solvere legem, usque hic magnus vocabitur in regno cælorum.

V. Kal. Iunij. Parisius depositio sancti Germani Episcopi & confessoris, & translatio corporis sancti Gentiani martyris Ambianensis. Lectio libri sapientiæ. Qui custodit iustitiam, continebit sensum ejus, usque in præceptis Dei permanet semper. Evangelium secundum Iohannem cap. c x x i x. Dixit Iesus discipulis suis, Hoc est præceptum meum, usque quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis.

IV. Kal. Iunij. Treveris depositio sancti Maximimi Episcopi. Lectio libri sapientiæ. Domine pater & dominator vitæ meæ, usque in ventibus in absconditis partes. Evangelium secundum Matthæum cap. c c l x i i i. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate ergo, usque super omnia bona sua constituet eum.

III. Kal. Iunij. Natale sanctæ Petronillæ. Lectio libri sapientiæ. Domino autem Deo antequam crearentur omnia sunt agnita, usque & in electis meis mitte radices. Evangelium secundum Matthæum cap. c x i. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, usque nova & vetera.

Hebdomada III. post Pentecosten. Lectio epistolæ beati Iohannis Apostoli. Carissimi, nolite mirari si odit vos mundus, usque sed opere & veritate. Evangelium secundum Matthæum cap. x x v. Dixit Iesus discipulis suis, Nisi abundaverit iustitia vestra, usque & tunc veniens offeret munus tuum.

Feria II. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis cum lux inciperet fieri, usque imposuerunt quæ necessarii erant. Evangelium secundum Lucam cap. x c v i. Dixit Iesus discipulis suis, Homo quidam erat dives, & induebatur porpura & bysso, usque ne-

que si quis ex mortuis resurrexerit credens.

CAP. CVI. Feria III. hebdomadæ quæ supra. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis, post menses autem transnavigavimus in navi Alexandrina, usque hic est Iesus Christus filius Dei per quem incipiet totus mundus iudicari. Evangelium secundum Lucam cap. cxcvii. Dixit Iesus discipulis suis, impossibile est ut non veniant scandala, usque quod debuimus facere fecimus.

IV. Non. Iunij. Romæ natale sancti Marcellini & Petri Exorcistæ cum aliis xlii. Lectio libri sapientiæ. Iustorum animæ in manu Dei sunt, usque regnabit dominus illorum in perpetuum. Evangelium secundum Lucam cap. ccxlviii. Dixit Iesus discipulis suis, Cum audieritis prælia, usque in patientia vestra possidebitis animas vestras.

III. Non. Iunij. Aurelianus depositio sancti Liphardi Presbyteri. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Hebræos. Fratres, plures facti sunt sacerdotes, usque semel se offerendo Dominus noster Iesus Christus. Evangelium secundum Mattheum cap. cclxxix. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam peregrè proficiscens, usque intra in gaudium domini tui.

CAP. CVII. Feria VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis locutus est Iohannes Apostolus dicens, Beatus qui legit & qui audit verba huius prophetiæ, usque facta Nicolaitarum quæ & ego odi. Qui habet aurem, usque in paradiso Domini Dei mei. Evangelium secundum Lucam cap. cclxxxii. Dixit Iesus similitudinem hanc, Homo quidam fecit cenam magnam, usque gustabunt cenam meam.

CAP. CVIII. Sabbato hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis ait Dominus, Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe, usque coram patre meo & coram angelis eius, usque qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Evangelium secundum Mattheum cap. ccv. Egreddente Iesu ab Hiericho, usque secuti sunt eum.

Hebdomada IV. post Pentecosten. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli. Carissimi, humiliamini sub potenti manu Dei, usque ipsi gloria & imperium in secula seculorum. Evangelium secundum Lucam cap. clixvii. Erant adpropinquantes ad Iesum publicani, usque poenitentiam agente.

CAP. CIX. Feria II. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis ait Dominus, Angelo Philadelphie Ecclesiæ scribe, usque sedi cum patre meo in throno eius, & reliqua. Evangelium quod fuit in Dominica eiusdem hebdomadæ.

CAP. CX. Feria III. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis quatuor animalia mittentes coronas suas ante thronum dicentes, Dignus es Domine, usque quis poterit stare. Evangelium quod in Dominica eiusdem hebdomadæ.

INCIPIUNT LECT. MENSIS IV.

Feria IV. Ad sanctam Mariam. Lectio libri sapientiæ. Diligite iustitiam qui iudicatis, usque hoc quod continet omnia scientia habet vocis.

Tom. II.

ITEM ALIA. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus. Audi Iacob serve meus, super generationem tuam, usque dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Lucam cap. xciii. Accedentes discipuli ad Iesum, usque saturati sunt.

Feria V. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi quatuor angelos stantes super angulos terræ, usque extergit Deus omnem lachrymam ex oculis eorum. Evangelium quod in Dominica eiusdem hebdomadæ.

Feria VI. Lectio Iohel Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Exultate filii Sion, usque populus meus in æternum, ait Dominus omnipotens. Evangelium secundum Lucam cap. cxxxvi.

Sabbato in XII. lectionibus. Ad sanctum Petrum. Lectio Iohel Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Effunde de spiritu meo super omnem carnem, usque omnis qui invocaverit nomen Domini salvus erit.

Item ubi supra. Lectio libri Levitici. In diebus illis locutus est Dominus ad Moysen dicens, Loquere ad filios Israël, & dices ad eos, Cum ingressi fueritis terram, usque in cunctis habitaculis & generationibus vestris, ait Dominus omnipotens.

Item ubi supra. Lectio libri Deuteronomij. In diebus illis dixit Moyses, Audi Israël quæ ego præcipio tibi hodie, usque Dominus Deus tuus dederit tibi.

Item ubi supra. Lectio libri Levitici. In diebus illis dixit Dominus ad Moysen, Si in præceptis meis ambulaveritis, usque eritis populus meus dicit Dominus omnipotens.

Item ubi supra. Hic legitur Daniel Propheeta. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, iustificati ex fide, pacem habemus ad Deum, usque per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Evangelium secundum Mattheum cap. ccv. Egreddente Iesu ab Ierico, usque secuti sunt eum.

Hebdomada V. post Pentecosten. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, existimo enim quod non sunt condigna passiones, usque expectantes redemptionem corporis nostri in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Lucam cap. lvi. Dixit Iesus discipulis suis, Estote ergo misericordes, usque festucam de oculo fratris tui.

V. Idus Iunij. Natale sanctorum Primi & Feliciani. Lectio libri sapientiæ. Transire ad me omnes qui concupistis me, usque fidei autem initium adglutinatum est ei. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxiv. Hoc est præceptum meum, usque in nomine meo det vobis.

IX. Kal. Iulij. Vigilia sancti Iohannis Baptistæ. Lectio Hieremiæ Prophetæ. In diebus illis factum est verbum Domini ad me dicens, usque ædifices & plantes ait Dominus omnipotens. Evangelium secundum Lucam cap. i. Fuit in diebus Herodis Regis Iudææ, usque plebem perfectam.

Item in die VIII. Kal. Iulij. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus, Audite insulæ, Ppp ij

usque & sanctum Israel qui elegit te. Evangelium secundum Lucam cap. [111.] In illo tempore. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, *usque* redemptionem plebis tuæ.

CAP. CXIII. Feria III. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis, cum aperuisset sigillum septimum, *usque* neque à furtis suis. Evangelium secundum Mattheum capt. [111.] Dixit Iesus discipulis suis, Esto contentiens adversario tuo, *usque* quia totum corpus tuum eat in gehennam.

VII. Kal. Iulij. Vigilia Iohannis & Pauli. Item in die. Require epistolam & evangelium quod est in aliorum sanctorum.

CAP. CXIV. Feria IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi alium angelum fortem descendentem de cælo, *usque* dederunt gloriam Deo cæli. Evangelium secundum Lucam cap. 111. Erant adpropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, *usque* penitentiam agente.

CAP. CXV. II. Idus Iulij. In natali sancti Basilidis, Naboris, & Nazari. Lectio libri sapientiæ. Timor Domini initium dilectionis, *usque* species in ornamentum domus illius. Evangelium secundum Iohannem cap. 111. Erat homo ex Pharisæis, *usque* habeat vitam æternam.

Feria VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio epistolæ beati Apostoli ad Colossenses. Fratres, omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, *usque* retributionem hereditatis per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Marcum cap. 111. Cum intrasset Iesus Hierosolimam in templum, *usque* quodcumque dixerit fiat fiet ei.

CAP. CXVI. Sabbato hebdomadæ supra. XVIII. Kal. Iulij. In natali sanctæ Felicæ. Lectio libri sapientiæ. Lucerna splendens super candelabrum sanctum, *usque* qui laqueum alio tendit, peribit in illo. Evangelium secundum Mattheum cap. 111. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, *usque* nova & vetera.

Hebdomada VI. post Pentecosten. Lectio epistolæ beati Petri Apostoli. Carissimi, omnes unanimes in oratione estote, *usque* Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris. Evangelium secundum Lucam cap. 111. Cum turbæ invenerent ad Iesum, *usque* relictis omnibus secuti sunt illum.

XIV. Kal. Iulij. Natale sanctorum Marci & Marcelliani & sanctæ Marinæ Virginis. Lectio libri sapientiæ. Lingua sapientium ornat scientiam, *usque* qui sequitur iustitiam diligitur à Domino. Evangelium secundum Iohannem cap. 111. Dixit Iesus discipulis suis, Hoc est præceptum meum, *usque* in nomine meo det vobis.

XIII. Kal. Iulij. Natale sanctorum Gervasi & Protasi, Nazari, & Celsi pueri. Lectio libri sapientiæ. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles, *usque* ad respectum illius Dominus Deus noster. Evangelium secundum Lucam cap. [111.] Dixit Iesus discipulis suis, Sint lumbi vestri præcincti, *usque* super omnia quæ possidet constitueret illum.

IV. Kal. Iulij. Vigilia Apostolorum Petri &

Pauli. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis Petrus & Iohannes ascendebant in templum, *usque* in eo quod contigerat illi. Evangelium secundum Iohannem cap. 111. In illo tempore dixit Iesus Petro, Simon Iohannes diligis me, *usque* clarificaturus es te Deum.

Item in die III. Kal. Iulij. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis misit Herodes Rex manus, *usque* plebis Iudeorum. Evangelium secundum Mattheum cap. [111.] Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi, *usque* erit solutum in cælis.

Ipso die vigilia sancti Pauli. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Galatas. Fratres, notum vobis facio evangelium. Evangelium quod in vigilia sancti Petri.

Item in die. Lectio actuum Apostolorum. In diebus illis Saulus adhuc spirans minarum, *usque* adfirmans quoniam hic est Christus. Evangelium secundum Mattheum cap. 111. Dixit Simon Petrus ad Iesum, Ecce nos relinquimus omnia & secuti sumus te, *usque* vitam æternam possidebit.

Feria IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Colossenses. Fratres, induite vos sicut electi Dei, *usque* gratias agentes Deo & Patri per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Lucam cap. 111. Accedentes discipuli ad Iesum dixerunt illi, *usque* saturati sunt.

IN XII. LEC. REQUIR.

Feria V. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis septimus angelus tuba cecinit, *usque* hic est patientia & finis sanctorum. Evangelium secundum Lucam cap. 111. Erant adpropinquantes ad Iesum publicani, *usque* penitentiam agente.

Feria VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi bestiam ascendentem de terra, *usque* opera enim illorum sequentur illos. Evangelium secundum Lucam cap. 111. Venit ad Iesum vir cui nomen Iahirus, *usque* fides tua te salvum fecit, vade in pace.

REQUIRE XII. LEC. IN SABBATO MENSIS IUNII.

Sabbato hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi nubem candidam, & super nubem, *usque* vera & iusta iudicia tua. Evangelium secundum Mattheum cap. 111. Accedens quidam ad Iesum ait illi, *usque* veni sequere me.

Dominica post natale Apostolorum. Evangelium secundum Mattheum cap. [111.] Adtendite à falsis Prophetis, *usque* intrabit in regnum cælorum.

Idibus Iulij. Natale sancti Cyriaci. Lectio libri sapientiæ. Vigilia honestatis tabefaciet carnes, *usque* enarrabit Ecclesia sanctorum. Evangelium secundum Lucam cap. 111. Facta est inter discipulos contentio, *usque* tribus Israel.

XV. Kal. Agusti. Metis depositio sancti Arnulphi confessoris. Lectio libri sapientiæ. Audi me fili & ne spernas me, *usque* ne premas illum & repetendo. Evangelium secundum Marcum cap. 111. Egredivente Iesu de templo, *usque* in finem hic salvus erit.

- CAP. CXXXI. FERIA IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis quartus angelus effudit phialam suam in solem, usque abtulit me in desertum in spiritu. Evangelium secundum Lucam cap. LXXXIII. Cum egressus esset Iesus de navi, usque quantam illi recessit Deus.
- CAP. CXXXII. XII. Kal. Augusti. Natale sanctæ Praxedis. Lectio libri sapientiæ. Rectorem te posuerunt, noli extolli, usque insectationibus arguetur. Evangelium secundum Mattheum cap. CXL. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, usque nova & vetera.
- CAP. CXXXIII. FERIA VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi mulierem sedentem super bestiam costineam, usque quæ habet regnum super Reges terre. Evangelium secundum Lucam cap. CXCVI. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam erat dives, usque neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.
- CAP. CXXXIV. X. Kal. Augusti. Natale sancti Apollinaris. Lectio libri sapientiæ. Fili, sine consilio nihil facies, usque & ex terra unde creatus est Adam. Evangelium secundum [Lucam] cap. CCLXX. Facta est contentio inter discipulos, usque tribus Israel.
- Dominica IV. post natale Apostolorum. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, nihil nunc damnationis est his qui sunt in Christo Iesu, usque vita & pax in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Lucam cap. CX. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, usque interna tabernacula.
- CAP. CXXXV. VIII. Kal. Augusti. Natale sanctorum Iacobi Apostoli, Christophori martyris. Et Ambianis translatio sancti Firmiani. Lectio libri sapientiæ. Inuisio & improperium superborum, usque qui interierunt per linguam suam. Evangelium secundum Lucam cap. CLIV. Dixit Iesus discipulis suis, Sint lumbi vestri præcincti, usque filius hominis venit.
- CAP. CXXXVI. IV. Kal. Augusti. Natale sanctorum Felicis, Simplicij, Faustini, & Beatricis. Tricas depositio sancti Lupi Episcopi & confessoris. Lectio libri sapientiæ. Beatus qui reclusus est à lingua nequam, usque & proderit tibi magis quam aurum. Evangelium secundum Lucam cap. CCXLIX. Cum audieritis prælia, usque possidebitis animas vestras.
- CAP. CXXXVII. FERIA IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi alium angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam, usque iudicavit Deus iudicium vestrum. Evangelium quod in Dominica ipsius hebdomadæ.
- CAP. CXXXVIII. III. Kal. Augusti. Natale sanctorum Abdon & Sennes. Lectio libri sapientiæ. Qui diligit filium suum, affiduat illis flagella, usque vita hominis thesaurus non deficiet sanctitatis. Evangelium secundum Iohannem cap. CXXXIV. Hoc est præceptum meum, usque oderunt me gratis.
- CAP. CXXXIX. FERIA VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis sustulit unus angelus fortis lapidem, usque testi-

monium enim Iesu est spiritus prophetiæ. Evangelium secundum Lucam cap. CLXVI. Respondens autem archisynagogus indignans, usque quæ gloriose fiebant ab eo.

Sabbato hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi cælum apertum, & ecce equus albus, usque saturata sunt carnibus eorum. Evangelium secundum Mattheum cap. CXLVII. Vespere autem facto accesserunt ad Iesum discipuli ejus, usque quasi quinque milia hominum.

Dominica V. post natale Apostolorum. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, debitores sumus non carni, usque coheredes autem Christi. Evangelium secundum Lucam cap. CXXXI. Quiddam legis peritus surrexit, usque & tu fac similiter.

Kalendis Augusti. Passio Machabæorum septem fratrum & sanctæ Felicitatis sub Antio. Lectio libri sapientiæ. In multitudine disciplinæ Domini, usque distribue hereditatem tuam. Item lectio libri sapientiæ. Mulierem fortem quis inveniet procul, usque & laudent eam in portis operæ ejus. Evangelium secundum Mattheum cap. CXLVIII. Iussit Iesus discipulos suos ascendere in naviculam, usque verè filius Dei es.

IV. Non. Augusti. Romæ natale sancti Stephani Pontificis. Lectio libri sapientiæ. Spiritus timentium Dominum queritur, usque depositio pro peccatis recedere ab iniustitia. Evangelium secundum Lucam cap. CXXVII. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, usque omni habenti dabitur & abundabit.

Feria IV. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi angelum descendentem de cælo habentem clavem, usque die ac nocte in secula seculorum. Evangelium secundum Lucam cap. XCIX. Descendente Iesu de monte cum discipulis suis, usque reddidit illum matri suæ.

Feria VI. hebdomadæ quæ supra. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis venit unus ex septem angelis habentibus phialas, usque & regnabunt in secula seculorum. Evangelium quod in Dominica ipsius hebdomadæ.

VIII. Idus Augusti. Romæ natale sancti Xristi, Felicissimi, & Acapiti. Lectio libri sapientiæ. Retribuit gratiam qui offert simlagine, usque oblectabit iustos misericordia sua. Evangelium secundum [Mattheum] cap. LXXXVI. Dixit Iesus discipulis suis, Ecce ego mitto vos, usque in finem hic salvus erit.

Dominica [Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios.] Fratres, non omnis caro eadem caro, usque deinde quod spiritale. Evangelium secundum Lucam cap. CXIV. Dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant, usque qui se humiliat exaltabitur.

VI. Idus Augusti. Romæ natale sancti Cyriaci. Lectio libri sapientiæ. Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, usque & hereditabis eos sicut ab initio. Evangelium secundum Mattheum cap. CXIII. Dixit Iesus discipulis suis, Nihil opertum quod non reveletur, usque coram patre meo qui in cælis est.

CAP. V. Idus Augusti. Vigilia sancti Laurentij. Lectio libri sapientie. Confitebor tibi Domine Rex, usque de manibus angustie. Evangelium secundum Mattheum cap. c. l. Dixit Iesus discipulis suis, Si quis vult post me venire, usque in regno suo.

Item in die, I V. Idus Augusti. Lectio epistole beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, qui parce seminat, usque frugum iustitie vestre. Evangelium secundum Iohannem cap. c. iv. Dixit Iesus discipulis suis, Nisi granum frumenti, usque pater meus qui in celis est.

III. Idus Augusti. Romae natale sanctorum Tiburtij, Valeriani, Cerialis, Susannae, Cassiani. Et Camataco depositio sancti Gaugerici. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi ostium apertum in caelo, usque fortitudo Deo nostro in secula seculorum. Amen.

Item lectio libri sapientie. Stabant iusti in magna constantia, usque inter sanctos fors illorum est.

Item lectio libri sapientie. Reddet Deus mercedem, usque laudaverunt pariter Domine Deus noster.

Evangelium secundum Iohannem cap. cxxiv. Dixit Iesus discipulis suis, Hoc est praeceptum meum, usque in nomine meo det vobis.

Item evangelium secundum Mattheum cap. c. xl. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum caelorum thesauro abscondito, usque nova & vetera.

CAP. cxl. II. Idus Augusti. Natale sancti Eupoli. In diebus illis. Lectio libri sapientie. Miserere plebis tuae super quem invocatum est, usque adiutorium qui secundum illum est & columna ut requies. Evangelium secundum Iohannem cap. c. xl. Dixit Iesus discipulis suis, Amen amen dico vobis quia plorabitis, usque & gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

Dominica II. post sancti Laurentij. Lectio epistole beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, scimus enim quoniam si terrestres, usque manifestos nos esse per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Marcum cap. l. x. Exiens Iesus de sinibus Tyri, usque & mutos loqui.

CAP. cxli. Idibus Augusti. Natale sancti Ypoliti. Lectio libri sapientie. Omnis amicus dicit & amicitiam copulavi, usque animae suae suavis est. Evangelium secundum Lucam cap. c. xl. Dixit Iesus discipulis suis, Adtendite a fermento, usque coram angelis Dei.

CAP. cxlii. XIX. Kal. Septembris. Natale sancti Eusebii. Lectio libri sapientie. Qui sophisticè loquitur, usque pax enim Dei super faciem terrae. Evangelium secundum Mattheum cap. c. l. x. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate quia nescitis, usque constituet eum.

CAP. cxliii. XVIIII. Kal. Septembris. Adsumptio sanctae Mariae matris Domini. Lectio libri sapientie. Fili, in tua infirmitate, usque & consolare illum in exitum spiritus sui. Evangelium secundum Lucam cap. c. x. Intravit Iesus in quoddam castellum, usque non auferetur ab ea.

CAP. cxliiv. XVII. Kal. Septembris. Natale sancti Leudegarii. Lectio libri sapientie. Sapientiam scribe

in tempore, usque conquirentes in lege altissimi. Evangelium secundum Lucam cap. c. l. v. Dixit Iesus discipulis suis, Sint lumbi vestri praecincti, usque filius hominis venit.

Feria VI. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis dixit mihi angelus, Haec verba fidelissima & vera sunt, usque qui vult accipiat aqua vitae gratis. Evangelium secundum Lucam cap. l. x. Rogabat Iesum quidam Phariseus, usque quoniam dilexit multum.

Sabbato. Lectio libri Regum. In diebus illis consuluit David Dominum, usque deserti in Gabaon. Evangelium quod in Dominica ejusdem hebdomadae.

Dominica III. post sancti Laurentij. Evangelium secundum Lucam cap. c. x. Dixit Iesus discipulis suis, Beati oculi qui vident, usque tu fac similiter.

XV. Kal. Septembris. Natale sancti Agapiti. Lectio libri sapientie. Sapientiam omnium antiquorum, usque benedicite Dominum in operibus suis. Evangelium quod in sanctorum.

XIV. Kal. Septembris. Apparitio sanctae crucis. Et natale sancti Andree magistri militum. Lectio libri sapientie. Date nomini Domini magnificentiam, usque laudate & benedicite nomen Domini. Evangelium secundum Iohannem cap. x. Erat homo ex Phariseis, usque vitam aeternam.

XIII. Kal. Septembris. In Germanica natale sancti Philiberti. Lectio libri sapientie. Occupatio magna creata est, usque super omnem gloriam operuerunt illum. Evangelium secundum Lucam cap. c. l. x. Dixit Iesus discipulis suis, Si quis venit ad me, usque qui habet aures audiendi audiat.

Feria V. hebdomadae quae supra. Lectio epistole beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, abundantius oportet observare nos, usque eis qui tentantur auxiliari. Evangelium secundum Lucam cap. x. Surgens Iesus de synagoga, usque evangelizare regnum Dei.

XI. Kal. Septembris. Natale sancti Timothei. Lectio libri sapientie. Fili, in tempore vitae tuae ne indigeas, usque bonum autem nomen permanebit in aeo. Evangelium secundum Lucam cap. l. x. Dixit Iesus discipulis suis, Si quis venit ad me, usque qui habet aures audiendi audiat.

Sabbato hebdomadae quae supra. Lectio epistole beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, sancti vocatione caelestis participes, usque si introbunt in requiem meam. Evangelium secundum Mattheum cap. c. x. Abeuntes Pharisei consilium faciebant, usque in nomine eius sperabunt.

Dominica IV. post sancti Laurentij. Lectio epistole beati Pauli Apostoli ad Galatas. Fratres Evangelium secundum Lucam cap. c. i. Dum iret Iesus in Hierusalem, usque fides tua te salvum fecit.

IX. Kal. Septembris. In India natale sancti Bartholomaei Apostoli. Reme sanctae Aureae virginis. Et depositio sancti Audoceni Episcopi & confessoris. Lectio libri sapientie. Disciplina in pace conservate, usque in conspectu omnium vi-

- * CXVI. rotum. Evangelium secundum Lucam cap. CLXVI. Qui vos audit, usque scripta sunt in caelis.
- CAP. CLIII. VIII. Kal. Septembris. Areiato natale sancti Genesi martyris. Lectio libri sapientiae. Filia patris abscondita est, usque videns gloriam ejus. Evangelium secundum Marcum cap. cxxxviii. Dixit Iesus discipulis suis, Videte ne quis vos seducat, usque hic salvus erit.
- CAP. CLIV. FERIA I V. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, operibus ab institutione mundi perfectis, usque imbecilles facti estis ad audiendum. Evangelium secundum Lucam cap. CLXVIII. Dum iret Iesus per civitates & castella, usque accumbent in regno Dei.
- CAP. CLV. FERIA V. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, cum deberetis magistrum esse propter tempus, usque interiora velaminis. Evangelium secundum Lucam cap. CLXIX. Ait ad Iesum quidam de turba, usque & Deus paciscit illos.
- CAP. CLVI. V. Kal. Februarij. Romae natale sancti Hermetis. Africa depositio sancti Agutini. Lectio libri sapientiae. Altitudinis firmitatem pulchritudo ejus, usque emittit iudicij sui. Evangelium secundum Lucam cap. XLV. Descendens Iesus de monte stetit in loco, usque copiosa est in caelis.
- CAP. CLVII. IV. Kal. Septembris. In Campania natale sanctae Sabinae virginis. Et passio sancti Iohannis Baptistae. Lectio libri sapientiae. Aperti sunt thesauri, usque pie agentibus dedit sapientiam. Evangelium secundum Matthaeum cap. [cxl.] Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum caelorum thesauro abscondito, usque nova & vetera.
- III. Kal. Item in sancti Iohannis. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Sancti ludibria & verbera experti, usque probat inventi sunt in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Marcum cap. LIX. Misit Herodes usque & posuerunt illud in monumentum.
- Dominica V. post sancti Laurentij. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Galatas. Fratres, spiritu ambulate, usque concupiscentis. Evangelium secundum Matthaeum cap. XLVIII. Dixit Iesus discipulis suis, Nemo potest duobus dominis servire, usque adiciuntur vobis.
- CAP. CLVIII. FERIA II. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, praecursor pro nobis introiit Iesus in interiora velaminis secundum ordinem Melchisedech, usque de qua nullus ad altare praestitit fuit. Evangelium quod in ipsa Dominica.
- CAP. CLIX. FERIA III. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, manifestum est quod ex Iuda ortus sit Dominus noster, usque quod fixit Dominus & non homo. Evangelium quod in ipsa Dominica.
- CAP. CLX. Kal. Septembris. Ambianis depositio sancti Firmini Episcopi & confessoris. Lectio libri sapientiae. Laudemus viros gloriosos, usque diluio omnis caro. Evangelium secundum Matthaeum cap. CCLXXXIII. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate ergo, usque constituet eum.
- CAP. CLXI. FERIA V. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, omnis Pontifex ad offerenda munera, usque sanctum seculare. Evangelium secundum Matthaeum cap. XLVIII. Venit ad Iesum leprosus, usque convenerunt ad eum undique.
- Feria VI. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, tabernaculum factum est primum, usque aeterna redemptione inventa. Evangelium secundum Lucam cap. CXXXVIII. Dixit Iesus discipulis suis similitudinem hanc, Homo quidam nobilis, usque ascendens in Hierusalem.
- Sabbato ebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, si enim sanguis hircorum, usque mulieribus ostiis quam istis. Evangelium secundum Matthaeum cap. CXXXI. Dixit Iesus turbis Iudaeorum & principibus sacerdotum, Vae vobis Scribae & Pharisaei, usque illa non obmittere.
- Dominica mensis VI. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli. Fratres, si vivimus spiritu, usque domesticos fidei. Evangelium secundum Lucam cap. LXVII. Ibat Iesus in civitatem, usque plebem suam.
- Non. Septembris. In Gallia, civitate Venuntio, natale sanctorum Ferioli & Ferutioni cum focis eorum. Lectio libri sapientiae. Abraham magnus pater multitudinis, usque elegit illum de omni carne. Evangelium secundum Lucam cap. XLV. Descendens Iesus de monte, usque copiosa est in caelis.
- Feria III. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, non enim in manufactis sanctis, usque sedet in dextera Dei. Evangelium secundum Matthaeum cap. XXXIX. Dixit Iesus discipulis suis, Audistis quia dictum est Diliges proximum tuum, usque in absconso reddet tibi.
- Feria IV. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, de cetero expectat Dominus Iesus donec ponatur inimici ejus, usque horrendum est incidere in manus Dei viventis. Evangelium quod in Dominica.
- VI. Idus Septembris. Nativitas sanctae Mariae Deigenitricis. Et natale sancti Adriani martyris. Lectio libri sapientiae. Audivit Moyses Dominum & vocem ipsius, usque unxit eum oleo sancto. Evangelium secundum Lucam cap. LIII. Exsurgens Maria abiit in montana, usque in Deo salutari meo.
- Item lectio libri sapientiae. Factum est sancto in testamentum aeternum, usque in gentem eorum aeternam fecit. Evangelium secundum Iohannem cap. CXXXII. Dixit Iesus discipulis suis, Ego sum vitis vera, usque gaudium vestrum impleat.
- V. Idus Septembris. Depositio sancti Audomari Episcopi & confessoris. Lectio libri sapientiae. Fortis in bello Iesu Nave, usque nomen eorum permanet in aeternum. Evangelium secundum Lucam cap. CLIV. Dixit Iesus discipulis suis, Sint lumbi vestri praecincti, usque filius hominis venit.
- IV. Idus Septembris. Depositio sancti Hilarij Episcopi. Lectio libri sapientiae. Dilectus a Deo suo Samuël, usque exultatione Goliz. Evangelium secundum Marcum cap. CXXXVIII. Dixit

CAP.
CLXII.CAP.
CLXIII.CAP.
CLXIV.CAP.
CLXV.CAP.
CLXVI.CAP.
CLXVII.CAP.
CLXVIII.CAP.
CLXIX.

Iesus discipulis suis, Videte ne quis vos seducat, usque hic salvus erit.

CAP. CLXX. III. Idus Septembris. Natale sanctorum Proti & Iacinti. Lectio libri sapientie. Invocavit David Dominum omnipotentem, usque potentiam inimicorum. Evangelium secundum Mattheum cap. lxxxix. Dixit Iesus discipulis suis, Cum persequerentur vos in civitate ista, usque coram patre meo qui est in caelis.

Dominica mensis VIII. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Fratres, obsecro vos vincit in Domino, usque in omnibus nobis. Evangelium secundum Lucam cap. clxvi. Cum intraret Iesus in domum cuiusdam, usque exaltabitur.

CAP. CLXXI. Feria II. hebdomadae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, commemoramini autem pristinos dies, usque super illam defunctus adhuc loquitur. Evangelium secundum Lucam cap. cxxl. Docente Iesu populum in templo, usque in qua potestate haec facio.

CAP. CLXXII. Idibus Septembris. Turonis depositio sancti Lidoris Episcopi. Et Andigavis depositio * Aureliani Episcopi. Lectio libri sapientie. Salomon impetravit in diebus pacis, usque liberavit eos. Evangelium secundum Mattheum cap. lxxxix. Dixit Iesus discipulis suis, Cum persequerentur vos in civitate ista, usque coram patre meo qui est in caelis.

CAP. CLXXIII. XVIII. Kal. Octobris. Natale sancti Cornelii Pontificis & sancti Cypriani, atque exaltatio sanctae crucis. Lectio libri sapientie. Surrexit Helias Propheta quasi ignis, usque atque evenirent. Evangelium secundum Lucam cap. cxl. Dicebat Iesus turbis Phariseorum & principibus, usque ut accusarent eum.

Item de cruce. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Philippenses. Fratres, hoc enim sentite in vobis, usque in gloria est Dei Patris. Evangelium secundum Iohannem cap. xxiv. Erat homo ex Pharisaeis, usque vitam aeternam.

CAP. CLXXIV. XVII. Kal. Octobris. Natale sancti Nico-medis. Lectio libri sapientie. In compositione odoris, usque in originem Adam. Evangelium secundum Lucam cap. xcvi. Dixit Iesus discipulis suis, Si quis post me venire, usque videant regnum Dei.

CAP. CLXXV. XVI. Kal. Octobris. Natale sanctarum virginum Luciae & Eufemiae. Lectio libri sapientie. Ego quasi vitis fructificavi, usque vitam aeternam habebunt. Evangelium secundum Mattheum cap. cxl. Dixit Iesus discipulis suis, Simile est regnum caelorum thesauro abscondito, usque nova & vetera.

CAP. CLXXVI. XV. Kal. Octobris. In Ledio depositio sancti Landiberti Episcopi. Lectio libri sapientie. Simon Omnia filius sacerdos magnus, usque consummatione virtutis. Evangelium secundum Lucam cap. xcvi. Dixit Iesus discipulis suis, Si quis vult post me venire, usque videant regnum Dei.

Dominica mensis VII. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, gratias ago Deo meo, usque adventus Domini nostri Iesu Christi. Evangelium secundum Mattheum cap. cxxxiii. Accedentes ad Iesum Saducei, usque mirabantur in doctrina eius.

CAP. CLXXVII. Feria II. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, fide Enoch translatus est, usque hospites super terram. Evangelium secundum Lucam cap. xxxviii. Vidit Iesus publicanum nomine Levi, usque peccatores in penitentiam.

CAP. CLXXVIII. Feria III. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, qui seducunt peregrinos & hospites super terram, significant se, usque circuitu dierum septem. Evangelium quod ipsa Dominica.

Feria IV. in ieiunio hebdomadae quae supra. Lectio Amos Prophetae. Haec dicit Dominus, Ecce dies venient, & comprehendet arator, usque de terra sua quam dedi eis, dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Marcum cap. xc i. Respondens unus de turba dixit, usque in oratione & ieiunio.

CAP. CLXXIX. Feria V. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, fide Raab meretrix, usque in dextera sedis Dei sedet. Evangelium quod in Dominica ipsius.

Feria VI. hebdomadae quae supra. Lectio Osee Prophetae. Haec dicit Dominus, Convertere ad Dominum Deum tuum, usque iusti ambulabunt in eis. Evangelium secundum Lucam cap. xxxvi. Sedebat Iesus docens, usque vidimus mirabilia hodie.

Sabbato in XII. lectionibus. Lectio libri Levitici. In diebus illis locutus est Dominus ad Moysen dicens, Decimo mensis septimi, usque sabbata vestra, dicit Dominus omnipotens.

Item alia lectio libri Levitici. In diebus illis locutus est Dominus ad Moysen dicens, Quintodecimo die mensis septimi, usque ego Dominus Deus vester.

Item lectio Michae Prophetae. Domine Deus noster pascere populum, usque a diebus antiquis Domine Deus noster.

Item lectio Zachariae Prophetae. In diebus illis factum est verbum Domini ad me dicens, usque pacem diligite dicit Dominus omnipotens exercituum.

Item lectio libri Exodi. In diebus illis oravit Moyses ad Dominum Deum suum dicens, Cur Domine irascitur furor tuus, usque adversus populum sanctum Domine Deus noster.

Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, tabernaculum factum est primum, usque aeterna redemptione inventa. Evangelium secundum Lucam cap. cxlv. Erat Iesus docens in synagoga, usque gloriose fiebant ab eo.

Dominica mensis VII. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Fratres, renovamini spiritu mentis vestrae, usque necessitatem patientibus. Evangelium secundum Mattheum cap. lxxx. Ascendens Iesus in navicula, usque potestatem talem hominibus.

CAP. CLXXX. XII. Kal. Octobris. Natale sanctorum Dorondoni, Dorothei, Privati, Felicis, Constantiae, qui passi sunt sub Nerone. Lectio libri sapientie. In ascensu altaris sancti, usque secundum suam misericordiam. Evangelium secundum Mattheum cap. cxlii. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate quia nescitis diem, usque constituet eum.

XI. Kal.

CAP. CLXXXI. XI. Kal. Octobris. In Persida natale sancti Matthaei Apostoli & Evangelistae. Et sancti Lucae Evangelistae. Lectio libri apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi ostium apertum in caelo, usque adorabunt viventem in secula seculorum. Evangelium secundum Lucam cap. xxxviii. Vidit Iesus publicanum nomine Levi, usque peccatores in penitentiam.

CAP. CLXXXII. X. Kal. Octobris. Agatino natale sanctorum Maurici, Exuperii, Candidi, cum aliis quinque milia dclxxxv. Lectio libri sapientiae. Det nobis Deus iocunditatem cordis, usque quia lux Dei vestigium eius est. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxviii. Dixit Iesus discipulis suis, Haec mando vobis, ut diligatis invicem, [usque] oderunt me gratis.

CAP. CLXXXIII. IX. Kal. Octobris. Natale sanctae Teclae virginis & sancti Marci Evangelistae. Lectio libri sapientiae. Constitutebor tibi Domine Rex, usque & benedicam nomen tuum Domine Deus meus. Evangelium secundum Matthaeum cap. cclxviii. Dixit Iesus discipulis suis, Videte ne quis vos seducat, usque hic salvus erit.

CAP. CLXXXIV. VIII. Kal. Octobris. Natale sancti Iohannis Baptistae, & sanctorum Iuliani, Christophori. Lectio libri sapientiae. Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam, usque vestram in tempore suo. Evangelium secundum Marcum cap. cxxxix. Videte ne quis vos seducat, usque hic salvus erit.

CAP. CLXXXV. VII. Kal. Octobris. In Gallia, Ambianis, natale sancti Firmini martyris. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, recogitate Dominum qui tale sustinuit, usque exercitatis per eam reddet iustitiae. Evangelium secundum Matthaeum cap. cclxiiii. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate, usque constituet eum.

Dominica III. post sancti Cypriani. Lectio beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Fratres, videte quomodo cautè ambulatis, usque invicem in timore Christi. Evangelium secundum Matthaeum cap. cclxxxviii. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum caelorum homini Regi qui voluit rationem, usque de cordibus vestris.

CAP. CLXXXVI. Feria II. hebdomadae quae supra. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Hebraeos. Fratres, remissas manus & soluta ienua, usque melius loquentem quam Abel. Evangelium secundum Marcum cap. cxxi. Interrogavit Iesum unus de Scribis, usque non est longè à regno Dei. Desunt haec multa.

Evangelium secundum Marcum cap. cvii. Cum egressus esset Iesus in via, usque veni sequere me.

CAP. CCXX. Feria VI. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Fratres, unicuique autem nostrum data est gratia, usque sicut est veritas in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Marcum cap. lxxxviii. Exierunt Pharisei & ceperunt, usque dimisit illum in domum suam.

CAP. CCXXI. Feria I. Idus Novembris. Natale sanctorum quatuor coronatorum, & sancti Ragnulfi martyris. Lectio libri sapientiae. Expectatio iustorum letitia, usque exaltabitur civitas. Evangelium secundum Lucam [cap.] xlv. Descendens Iesus de monte, usque copiosa est in caelis. Tom. II.

Hebdomada II. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, sic nos existimet homo, usque tunc laus est unicuique à Deo. Evangelium secundum Iohannem cap. ix. Miserunt Iudaei ab Hierusalem, usque ubi erat Iohannes baptizans.

V. Idus Novembris. Passio sancti Theodori martyris. Lectio libri sapientiae. Beatus homo qui invenit sapientiam, usque nubes rore crescunt. Evangelium secundum Iohannem cap. cxxxiv. Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem, usque oderunt me gratis.

IV. Idus Novembris. Romae depositio sancti Leonis Episcopi, & sancti Meunae. Lectio libri sapientiae. Lingua sapientium, usque diligitur à Domino. Evangelium secundum Lucam cap. cclxx. Facta est contentio à discipulis, usque tribus Israel.

III. Idus Novembris. Turonis depositio sancti Martini Episcopi & confessoris. In vigilia. Lectio libri sapientiae. Iustum deduxit Dominus, usque claritatem aeternam Dominus Deus noster. Evangelium secundum Lucam cap. cliv. Dixit Iesus discipulis suis, Sint lumbi vestri praecincti, usque filius hominis venit.

Item in die. Lectio libri sapientiae. Ecce facerdos magnus, usque suavitatis. Evangelium secundum Matthaeum cap. cclxix. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam peregrè, usque in gaudium domini tui.

Feria II. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Fratres, omnis sermo malus, usque in odorem suavitatis. Evangelium secundum Lucam cap. cxxi. Docente Iesu in templo, usque potestatem haec facio.

Idibus Novembris. Natale sancti Bricij. Lectio libri sapientiae. Benedictio Domini super caput iusti, usque corona gloriae. Evangelium secundum Lucam cap. cxxviii. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam nobilis abiit, usque abundabit.

Feria III. Lectio epistolae beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Fratres, nolite communicare operibus infructuosus, usque quae sit voluntas Domini. Evangelium secundum Lucam cap. lxxiv. Rogabat Iesum quidam Phariseus, usque dilexit multum.

Item feria IV. Lectio Esaiæ Prophetae. In diebus illis dixit Esaias Propheta, Erit in novissimis diebus, usque in lumine Domini Dei nostri.

Item ubi supra. Lectio Esaiæ Prophetae. In diebus illis locutus est Dominus ad Achaz dicens, usque eligere bonum. Evangelium secundum Lucam cap. lxi. Missus est Gabriel angelus à Deo, usque fiat mihi secundum verbum tuum.

Feria VI. Lectio Esaiæ Prophetae. Haec dicit Dominus Deus, Egredietur virga, usque fides cinctorium renum eius. Evangelium secundum Lucam cap. lxi. Exsurgens Maria, usque in Deo salotari meo.

Sabbato in xlii. lectionibus. Lectio Esaiæ Prophetae. In diebus illis clamabunt ad Dominum à facie tribulantis, usque sanabit eos Dominus Deus noster.

Item ubi supra. Lectio Esaiæ Prophetae. Haec dicit Dominus Deus, Letabitur deserta, usque Tom. II.

CAP. CCXXI.

CAP. CCXXII.

fontes aquarum Dominus Deus noster.

Item ubi supra. Lectio Esaie Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Super montem excelsum ascende tu, *usque* in finem suo levabit eos Dominus Deus noster.

Item lectio Esaie Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus Christo meo Cyro, *usque* ego Dominus creavi eum.

Item lectio Danihel Prophetæ. In diebus illis angelus descendit, *usque* superexaltatus in secula.

Item ad Missam. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Colossenses. Fratres, rogamus vos per adventum Domini nostri Iesu Christi, *usque* & destruet illustrationem adventus sui. Evangelium secundum Lucam cap. v. i. Anno xv. *usque* & videbit omnis caro salutem Dei.

Hebdomada I. ante natale Domini. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Philippenses. Fratres, gaudete in Domino semper, *usque* intelligentias vestras in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Iohannem cap. ix. Misertunt ab Hierosolymis, *usque* ubi erat Iohannes baptizans.

Item ubi supra. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Hebræos. Fratres, nolite amittere confidentiam, *usque* in acquisitionem animæ.

Item lectio ubi supra. Lectio Hieremie Prophetæ. Ecce dies veniunt dicit Dominus, *usque* in terram suam dicit Dominus omnipotens.

In vigilia [natalis] Domini. Ad nonam. Lectio Esaie Prophetæ. Hæc dicit Dominus, Propter Sion non tacebo, *usque* quia complacuit Domino in te. Evangelium secundum Matthæum cap. i. i. Cum esset desponsata mater Iesu, *usque* à peccatis eorum.

XV. Kal. Decembris. Gallia, depositio sancti Eucherij Episcopi. Lectio libri sapientie. Beatus homo qui invenit sapientiam, *usque* nubes rore concresecunt. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. i. i. Vigilate, *usque* constituet eum.

XV. Kal. Decembris. Depositio sancti Aniani Episcopi & confessoris, Avilianis. Lectio libri sapientie. Iustum deduxit Dominus, *usque* claritatem æternam Dominus Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. i. i. Sedente Iesu supra montem oliveti, *usque* salvus erit.

X. Kal. Decembris. Natale sanctæ Cæcilie virginis, Valeriani, Tiburcij, & Maximi martyrum. Lectio libri sapientie. Domine Deus meus exaltasti super terram, *usque* nomen tuum Domine Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. v. i. i. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum celorum decem virginibus, *usque* neque hora.

IX. Kal. Decembris. Natale sancti Clementis & sanctæ Felicitatis & sancti Columbani. Lectio libri sapientie. Beatus vir qui in sapientia morabitur, *usque* hereditabit illum Dominus Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. i. x. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam peregrè proficilcens, *usque* in gaudium domini tui.

Item lectio libri sapientie. Mulierem fortem, *usque* in portis opera eius. Evangelium secundum

Matthæum cap. c. xxx. Loquente Iesu ad turbas, *usque* soror & mater est.

VIII. Kal. Decembris. Natale sancti Crisogoni. Lectio libri sapientie. Iustus cor suum tradidit ad vigilandum, *usque* requiritur à generatione in generationem. Evangelium secundum Lucam cap. c. c. x. l. x. Dixit Iesus discipulis suis, Cum audieritis prælia, *usque* animas vestras.

III. Kal. Decembris. Natale sancti Saturnini. Lectio libri sapientie. Beatus vir qui inventus est sine macula, *usque* omnis Ecclesia sanctorum. Evangelium secundum Marcum cap. c. x. x. i. x. Dixit Iesus discipulis suis, Videte ne quis vos seducat, *usque* hic salvus erit.

II. Kal. Decembris. Natale sancti Andree. In vigilia. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Ephesios. Fratres, benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi qui benedixit nos, *usque* superabundavit in nobis. Evangelium secundum Iohannem cap. x. v. i. Stabat Iohannes & ex discipulis eius duo, *usque* super filium hominis.

In die. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Corde enim creditur ad iustitiam, *usque* verba eorum. Evangelium secundum Matthæum cap. xx. Ambulans Iesus juxta mare Galilæe, *usque* secuti sunt eum.

Et eodem die sancti Ambrosij.

Kal. Decembris. Depositio sancti Elegi. Lectio libri sapientie. Beatus homo qui invenit sapientiam, *usque* nubes rore cresunt. Evangelium secundum Lucam cap. c. l. v. Dixit Iesus discipulis suis, Sint lumbi vestri præcincti, *usque* filius hominis venit.

IV. Idus Decembris. Romæ depositio sancti Damasi Papæ. Lectio libri sapientie. Beatus vir qui inventus est sine macula, *usque* omnis Ecclesia sanctorum. Evangelium secundum Iohannem cap. c. x. x. v. i. i. Dixit Iesus discipulis suis, Hæc mando vobis, ut diligatis invicem, *usque* qui oderunt me gratis.

III. Idus Decembris. Natale sanctæ Eulalie virginis & sanctorum martyrum Victorici, Fusciani, & Gentiani. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, qui gloriatur, in Domino gloriatur, *usque* exhibere Christo. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. v. i. i. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum celorum decem virginibus, *usque* neque horam.

Item lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, scimus, diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, *usque* tradidit illum. Evangelium secundum Iohannem cap. c. x. x. v. i. i. Dixit Iesus discipulis suis, Hæc mando vobis, ut diligatis invicem, *usque* qui oderunt me gratis.

II. Idus Decembris. Depositio sancti Vvalerij confessoris. Lectio libri sapientie. Iustum deduxit Dominus, *usque* claritatem æternam Dominus Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. i. x. Dixit Iesus discipulis suis, Homo quidam peregrè, *usque* in gaudium domini tui.

Idibus Decembris. Depositio sancti Autberti Episcopi Camaracum. Et sanctæ Lucie virginis. Lectio libri sapientie. Sapientia vincit malitiam,

usque discipline Dei. Evangelium secundum Lucam cap. c. l. i. Dixit Iesus discipulis suis, Ponite in cordibus vestris, *usque* animas vestras.

XV. Kal. Ianuarij. Natale sanctæ Astræ virginis. Lectio libri Malachiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego mittam angelum meum, *usque* anni antiqui dicit Dominus omnipotens. Evangelium secundum Matthæum cap. c. x. l. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito, *usque* nova & vetera.

XII. Kal. Ianuarij. Romæ depositio sancti Innocentij Episcopi. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, quis nos separabit à caritate Dei quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium secundum Lucam cap. x. l. v. Descendens Iesus de monte, *usque* copiosa est in cælis.

XI. Kal. Ianuarij. Romæ inter duos lauros natale sanctorum triginta martyrum. Lectio libri sapientiæ. Iusti in perpetuum vivent, *usque* deducet illos Dominus Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. i. i. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate, *usque* constituet eum.

X. Kal. Ianuarij. In Nicomedia natale sanctorum d. c. c. c. l. x. martyrum. Lectio libri sapientiæ. Iustorum animæ, *usque* pacem electis Dei. Evangelium secundum Marcum cap. c. x. x. v. i. i. Dixit Iesus discipulis suis, Videte ne quis vos seducat, *usque* hic saluus erit.

IX. Kal. Ianuarij. Cappadocia natale quadraginta virginum. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, qui gloriatur, in Domino gloriatur, *usque* exhibere Christo. Evangelium secundum Matthæum cap. x. l. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, *usque* nova & vetera.

Pro ubertate pluviarum sive temperantia aeris. Lectio Iohel Prophetæ. Hæc dicit Dominus, Noli timere terra, *usque* quod fecit vobiscum mirabilia. Evangelium secundum Lucam cap. l. x. x. i. i. Factum est in una dierum, *usque* obediunt ei.

Pro infertilitate pluviarum. Lectio Hieremiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Numquid proiciens abiecit Iuda, *usque* hæc omnia Domine Deus noster. Evangelium secundum Matthæum cap. c. l. x. Dixit Iesus discipulis suis, Misereor super turbæ, *usque* discipuli ejus cum eo.

In die belli. Lectio Esaiæ Prophetæ. In diebus illis ægrotavit Ezechias, *usque* protegam eum, ait Dominus omnipotens. Evangelium secundum Lucam cap. c. l. Dixit Iesus discipulis suis, Nolite solliciti esse, *usque* adicientur vobis.

De natali Papæ. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Hebræos. Fratres, omnis Pontifex, *usque* ordinem Melchisedech. Evangelium secundum Lucam cap. c. c. l. x. Facta est contentio inter discipulos, *usque* tribus Isthel.

In ordinatione Diaconorum. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Timotheum. Carissime, Diaconos constitue pudicos, *usque* in fide quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Evangelium

Tom. II.

secundum Iohannem cap. c. i. v. Dixit Iesus discipulis suis, Amen amen dico vobis, nisi grantum frumenti, *usque* qui est in cælis.

In ordinatione Presbyteri. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Titum. Carissime, Paulus servus Christi, Apostolus autem, *usque* doctrina sana per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Matthæum cap. c. c. l. x. i. i. Dixit Iesus discipulis suis, Vigilate ergo, *usque* constituet eum.

In ordinatione Episcopi. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Timotheum. Carissime, fidelis sermo, si quis episcopatum, *usque* Dei nostri in omnibus. Evangelium secundum Matthæum cap. c. l. x. v. Dixit Iesus discipulis suis, Quis putas est fidelis servus. Evangelium secundum Matthæum cap. c. l. x. v. i. Venit Iesus in partes Cæsariæ Philippi, *usque* solutum & in cælis.

In dedicatione basilicæ sive oratorij. Lectio apocalypsis Iohannis Apostoli. In diebus illis vidi civitatem sanctam Hierusalem, *usque* nova facio omnia. Evangelium secundum Lucam cap. l. x. Dixit Iesus discipulis suis, Non est arbor bona quæ facit fructum malum, fundata erat, *usque* super petram. Item evangelium secundum Lucam cap. c. x. x. v. Egressus Iesus, *usque* salus domui facta est.

Ad sponsas benedicendas. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Corinthios. Fratres, ne scitis quoniam corpora vestra, *usque* portate Deum in corpore vestro. Evangelium secundum Matthæum cap. c. x. x. l. Loquebatur Iesus cum discipulis suis, *usque* pauci autem electi.

Item evangelium secundum Matthæum cap. c. l. x. x. i. x. Venit Iesus in fines Iudææ, *usque* quod Deus conjunxit, homo non separet.

In adventu iudicium. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Timotheum. Fratres, obsecro vos primò omnium, *usque* in fide & veritate. Evangelium secundum Lucam cap. c. x. x. v. i. i. Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Homo quidam nobilis erat, hic habuit, *usque* dabitur & abundabit.

In tribulatione sive commotione. Lectio Hieremiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Numquid cadit, *usque* verbum autem Domini manet in æternum & in seculum seculi.

Item ejusdem. Hæc dicit Dominus Deus, Facite iudicium & justitiam, *usque* servi & populi eorum ait Dominus Deus.

Item ejusdem. Si iniquitates nostræ contenderint, *usque* ne derelinquas nos Domine Deus noster. Evangelium secundum Lucam cap. c. c. x. v. Egressus Iesus perambulabat Hiericho, *usque* saluum facere quod perierat.

In natali sacerdotum. Lectio libri Malachiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus, Scietis quia nisi ait vos mandatum, *usque* quia angelus domini exercituum est. Evangelium secundum Marcum cap. l. i. i. Circuibat Iesus in circuitu, *usque* ægrotos & sanabantur.

Missa qua sacerdos pro se canet. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Romanos. Fratres, scimus quòd lex spiritalis est, *usque* hujus gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Evangelium secundum Matthæum cap. l. x. x. v. i.

QQqq ij

Circubat Iesus omnes civitates, usque omnem infirmitatem.

Missæ votiva. Lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus, In die illa differtur munus Domino, usque hereditas mea Israel, dicit Dominus omnipotens.

* Jacobi Pro infirmis. Lectio epistolæ beati * Pauli Apostoli. Fratres, tristatur aliquis vestrum, usque ora pro invicem ut salvemini.

Pro iter agentibus. Lectio libri geneleos. In diebus illis locutus est Abraham dicens, Dominus cæli qui rulit me de domo, usque ipse mittet angelum suum coram te.

In agenda mortuorum. Lectio libri Machabæorum. In diebus illis vir fortissimus Iuda, usque ut à peccatis solvantur.

Item. Lectio epistolæ beati Pauli Apostoli ad Thessalonicenses. Fratres, nolimus vos ignorare de dormientibus, usque itaque consolamini invicem in verbis in Christo Iesu Domino nostro.

Item lectio Esaiæ Prophetæ. Hæc dicit Dominus Deus, Orietur in tenebris lux tua, usque quia os Domini locutum est. Evangelium secundum Iohannem cap. xciv. Dixit Martha ad Iesum, usque qui in hunc mundum venisti.

Item evangelium secundum Iohannem cap. xxxix. Dixit Iesus discipulis suis & turbis Iudæorum, Sicut enim pater suscitavit mortuos, usque de morte in vitam.

Item secundum Iohannem cap. lvi. Dixit Iesus turbis Iudæorum, Omne quod dat mihi, usque in novissimo die.

Item secundum Iohannem cap. lxxv. Dixit Iesus discipulis suis & turbis Iudæorum, Ego sum panis vivus, usque in novissimo die.

INCIPIUNT LECTIONES
DEFUNCTORYM.

I. Parce mihi Domine, nihil enim sunt dies mei, usque non subsistam.

II. Tædet animæ meæ vitæ meæ, usque possum erere.

III. Manus tuæ, usque custodivit spiritum meum.

IV. Responde mihi quantas habeo iniquitates, usque vestimentum quod comeditur à tinea.

V. Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, usque donec optata veniat.

VI. Quis mihi hoc tribuat ut in infernum protergas me, usque sed parce peccatis meis.

VII. Spiritus meus attenuabitur, dies mei brevia buntur, usque patientia mea tu es Domine Deus meus.

VIII. Pelle meæ consumptis carnibus, usque sculpantur in silice.

IX. Scio enim quod redemptor meus vivit, usque hæc spes mea in sinu meo.

II.

AMALARII ABBATIS
eclogæ de officio Missæ.

In vetustissimo codice MS. celeberrimi monasterij sancti Galli in Helvetia, ex quo opusculum istud descriptum est, sequetur post Ordinem Romanum qualiter Missa celebratur. In calce enim Ordinis ista leguntur.

EXPLICIT ORDO ECCLESIASTICVS
ROMANÆ ECCLESIE. SEQUENTIA
AMALHERE ABBAS EDIDIT.

Incipiunt eglogæ de Ordine Romano & de quatuor orationibus Episcoporum sive populi in Missa.

Capitula sequentis opusculi prænotamus ut si forte quis ignarus extans de ignobilitate huius operis, adgrediensque illud quasi dignum, ac postea reperiens vile, ne penitentia ductus dicat apud semetipsum vel apud suos astantes: Si cognovissem rusticitatem huius operis, nullatenus in eo laborem oculorum meorum impenderem. Videat modo in capite quæ sequuntur usque in finem. Et si lectionis causa in aliquam naufragiam incurrit, non illi qui ordinavit tantum ingratus existat, sed & sibi, qui cognita ignobilitate, magis eam elegit rimari usque ad calcem.

I. Illud verò intimandum est, quod ea quæ celebramus in officio Missæ ante lectum evangelium respicientia sunt ad primum adventum Domini usque ad illud tempus quando properabat Hierusalem passurus.

II. Introitus verò ad chorum Prophetarum respicit. Et merito hos tangimus hic, quoniam, ut Augustinus ait, Moyses minister fuit veteris testamenti, & Prophetæ minister novi testamenti.

III. Kyrieleison ad eos Prophetas respicit qui circa adventum Domini erant; de quibus erat Zacharias, necnon & filius eius Iohannes.

III. Gloria in excelsis Deo ad cætum angelorum respicit, qui gaudium nativitatis Domini pastoribus adnuntiaverunt.

V. Prima collecta ad hoc respicit quod Dominus agebat circa duodecimum annum quando ascendit Hierosolymam, & sedebat in templo inter medios Doctores, & audiebat illos atque interrogabat.

VI. Epistola ad prædicationem Iohannis pertinet.

VII. Responsorium ad benivolentiam Apostolorum, quando vocati à Domino, & secuti sunt.

VIII. Alleluia ad læticiam mentis eorum quam habebant de promissionibus eius, vel de miraculis quæ videbant fieri ab eo sive per nomen eius.

VIII. Evangelium ad suam prædicationem usque ad prædictum tempus.

X. Deinceps verò quod agitur in officio Missæ, ad illud tempus respicit quod est à Dominica,

quando pueri obviaverunt ei usque ad Ascensionem ejus sive Pentecosten.

XI. Oratio verò quam Presbyter dicit à secreta usque Nobis quoque peccatoribus, hanc orationem designat quam Iesus exercebat in monte Oliveti.

XII. Et illud quod postea agitur, illud tempus significat quando Dominus in sepulchro jacuit.

XIII. Et quando panis mittitur in vinum, animam Domini ad corpus redire demonstrat.

XIII. Et quod postea celebratur, significat illas salutationes quas Christus fecit discipulis suis.

XV. Et fractio oblatarum, illam fractionem significat quam duobus Dominus fecit discipulis suis in Emmaus.

De Romano Ordine, & de statione in Ecclesia.

Masculi stant ad australem partem, & femine ad borealem, ut ostendatur per perfectiorem sexum firmiores sanctos semper constitui in majoribus tentationibus actus hujus mundi, & per infirmiore fragiliorumque sexum infirmiores in aptiore loco. Ad hoc etiam pertinet quòd & Iohannes in apocalypsi sua vidit angelum fortem qui posuit pedem suum dextrum super mare, sinistram autem super terram. Fortiora etenim membra in majoribus periculis, altera in competentibus sistuntur.

De introitu Episcopi.

Episcopus à lava ingreditur, & transit ad dexteram. Christi unum corpus nos sumus omnes, ideòque fas est quòd Episcopus intrans Ecclesiam imitetur suum caput Christum ingredientem in mundum. Lavam partem tergit Saluator noster, quia temporalem assumpsit; sed tendebat ad dexteram & docebat id ipsum Ecclesiam facere, quoniam resurrectione carnem quam assumpsit ad dexteram Dei elevavit, & Ecclesiam suam secum fecit confedere in cœlestibus, sicut dicit Paulus Apostolus, quia simul excitavit & simul sedere fecit in cœlestibus. Audi quid dicit Salomon de dextera & lava: *Langiudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiae & gloria.* Si longo tempore vivere cupimus, ad dexteram id est ad futuram vitam tendamus, & in sinistra habebimus divitias & gloriam, id est, sufficientiam presentis vitæ.

De Diaconibus & ceteris Ministris Episcopi.

Intraunt cum eo non amplius quam septem Diaconi, totidem Subdiaconi, totidem Acolyths cum thuribulis non amplius quam ternis. Sæpe scriptum est & in multis locis apertum quòd septenario numero universitas Ecclesiæ designatur, quoniam multiplicatis partibus suis facit duodecim, id est ter quatuor duodecim, & quater tria duodecim, & ex duodenario numero Patriarchatum & Apostolorum universa Ecclesia propagatur. Si interrogaveris quare non possint esse in eo ordine sex aut quatuor aut duo, respondebo quia Deus impari numero gaudet. Cur, inquis, Deus gaudet impari numero? Dico, quia impar numerus dividi non potest, & divisionem non vult Deus recipere in Ecclesia sua. Par numerus dividi potest, sicut est sex in tres, & quatuor in duo, & duo in unum. Et unum ideo parum numerum non suscipimus in ordine supradicto, quia divisionem &

schisma non vult Deus recipere in Ecclesia sua. Quamvis tacuissent de septem Diaconibus ab Apostolis ordinatis, ex hiis decreverunt Apostoli vel successores Apostolorum per omnes Ecclesias septem Diaconos, qui sublimiori gradu essent ceteris, & proximi circa aram quasi columnæ altaris adfuerent, septem propter septem viros perfectos, quinque propter quinque libros Moysi, tres propter spem, fidem, & caritatem, unus propter unitatem Ecclesiæ.

De portatione cereorum.

Quot Diaconi sunt, tot candelabra portantur, quia omni Ecclesiæ laboranti & imitanti Christum promittitur gaudium æternæ viæ & lux perpetua, quod manifestè declaratur in apocalypsi Iohannis, dicente Domino negligentibus: *Age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, id est, promissæ lucis munere, si pœnitentiam non egeris, te privabo.*

De portatione thuribuli.

Portatur & thuribulum, quod Christi corpus significat, sicut scriptum est in eadem apocalypsi: *Alius angelus venit, & stetit ante altare habens thuribulum aureum.* Quod sic expositum est. In conspectu scilicet apparuit Ecclesiæ, factus ipse thuribulum, ex quo Deus odorem suavitatis accepit, & propitius factus est mundo.

De Episcopo jam presentato altari.

Episcopus veniens ante altare adorat primò sancta, & postea pacem dat Presbyteris & Diaconibus, quia illum imitatur de quo Propheta scripsit: *Multiplicabitur eius imperium, & pacis ejus non erit finis.* Primò Episcopus adorat sancta, quia primò illius misericordia impetenda est à quo pax & concordia & regnum Christi intra nos regnat. Duos sacerdotes osculatur, quia ipse est lapis angularis qui conjunxit duos in unum parietem alteriuscuius venientes, & dedit pacem his qui fuerant longè & his qui propè.

De Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto.

Post datam pacem concordat sanctæ Trinitati gloriam, quasi dicat. Gloriam referimus Deo Patri & Filio & Spiritui sancto, quia pacem quam prophetavit per sanctos suos Prophetas nobis in novissimis temporibus dignatus est ostendere. Quando dicit, *Sicut erat.* Diaconi procedunt ad altare & iterum revertuntur ad Episcopum & stant erecti. Hoc significat quòd ideo morti se tradiderunt, subauditur Apostoli, ut Christi corpori adunarentur. In quo versu varietas multiplicationum temporum demonstratur, id est, *sicut erat in principio*, præteritum & nunc præsens & semper futurum & æternum & in secula seculorum longitudo magna. Vnde Origenes: Quoties secula seculorum nominantur, fortasse licet ignotus nobis, tamen à Domino status aliquis terminus indicatur, quasi superiora tria circa tempus referantur, & ista inferiora circa secula fidelium transeuntium. Altare pro testatione nominis Christi *vidi sub altare* per hyperbaton dictum est; non *sub ara vidi occidere, sed qui sub ara fuerunt occisi*, id est, sub testificatione nominis Christi, eorum animas vidi. Quando dicitur prophetalis versus, Episcopus vadit ad altare, & osculatur eum; quia per ora Prophetarum Christus venit

in mundum, & transiit ad passionem.

De statione Diaconorum.

Diaconi primò stant inclinati ante altare cum Episcopo usque sicut erat, quia chorus martyrum sanctorum ante novissimam tribulationem in convalle lachrymarum manet. Postea martyrio coronati erecti stant liberati, & securi jam ab omni persecutione, quorum Deus oculos absterfit ab omnibus lachrymis & ab omni dolore & ab omni esurie; ideòque stant ante Dominum semper.

De statione Episcopi.

Episcopus verò semper stat inclinatus usque ad prophetalem versum; quia Christus non anticipavit tempus quo prænnuntiatus est per ora Prophetarum. Tempore enim quo Prophete prædixerunt venit in mundum ad passionem. Et ideo cum versu prophetali vadit ad altare, quia Christum imitatur, ut ostendat populo omnia que Prophete prædixerant de Christi passione vera esse & in tempore suo consummata; sicut aperte legitur in Prophetia Danielis. *Septuaginta*, inquit, *hebdomada abbreviata sunt super populum tuum &*

Daniel. 9.

super urbem sanctam tuam, ut consummetur pravariatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleretur visio & prophetes, & unguatur sanctus sanctorum. Et iterum inferius: *Confirmabit autem pactum multis hebdomadis una, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium.* Quod dicit adducatur iustitia sempiterna, de Christi adventu dicit. Quod dicit unguatur sanctus sanctorum, de ejus baptismo dicit. Quod dicit confirmabit autem pactum multis hebdomadis una, de Iohannis præconatu & de Christi prædicatione & de vocatione Apostolorum dicit. Quod dicit in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium, de Christi passione & resurrectione dicit. Quod autem dicit septuaginta hebdomadas, id sunt anni solares quadringenti septuaginta quinque. Septem enim anni ponuntur in una hebdomada. Abbreviata ideo dicit quia de quadringentis septuaginta quinque facit quadringentos novaginta. Aufert embolismos de solaribus annis quadringentis septuaginta quinque, & ponit seorsum hos menses & annos quos facere potest ex embolismis. Embolismi fiunt in tanto numero annorum centum septuaginta quinque: quos oportet parti per duodecim, quia duodecim menses in anno fiunt. Duodecies enim decateffera fiunt centum sexaginta octo, id sunt quatuordecim anni; quos quatuordecim annos debes adicere ad supradictos quadringentos septuaginta quinque, & fiunt quadringenti octuaginta novem. Remanserunt menses de centum septuaginta quinque septem super centum sexaginta octo. Hos septem adde ad quadringentos octuaginta novem annos, & fit inchoatio nonagesimi anni, in quo anno Dominus crucem ascendit. Et ideo dixit Propheta *confirmabit pactum multis hebdomadis una*, quia in ea Iohannes prædicabat, & Apostoli ad fidem convenerunt, & in dimidio hebdomadis occisus est Christus Iesus. Septem menses qui additi sunt ad annos quadringentos octuaginta novem, idem ipse qui se subdidit patri usque ad mortem, de hac expectatione matri intulit dicens: *Quid tibi & mihi est mulier. Nondum venit hora mea.* Epil-

Ibid.

copus statim postquam adoraverit sancta, pergat ad dexteram altaris, & stat rectus versus ad orientem; & Diaconi retro illum unus post unum, plures ad dexteram, pauciores ad sinistram. Episcopus ad dexteram altaris stat, quia Christus regnum prædicabat, in quo totum dextrum est, & nihil sinistrum habet. Stat & rectus, quia venit regere suos in virga ferrea, id est, in inflexibili iustitia. Stat versus ad orientem, quia, ut ipse indicat, non quærebat voluntatem suam facere, sed ejus qui illum misit, sicut scriptum est: *quia descendi de celo, non ut faciam voluntatem suam.* & reliqua. Nunquam retrosum versus, sed semper faciem patris intuetur. Vnde ipse Dominus in evangelio: *Scio unde veni & quo vado.* Sic namque oportet Christum & regnum prædicare celeste & peccata sub pedibus sternere, respicere æterna, & temporalia retro habere. Diaconi retro stant, quia, sicut diximus, bene martyrum choro aptari possunt, qui & ministrantes sunt in sancto altari, & dalmaticis portant quos solebat militaris usus portare. Ipsi Diaconi præcesserunt ad altare, quia in veteri testamento martyres existerunt, & modò retro stant, quia post nativitatem Domini nihil minus martyrio dignè coronantur. Aliqui ex ipsis stant ad dexteram, & alii ad sinistram, quia multi de contemplativa vita martyrio coronati sunt, & multi de activa vita ad coronam martyrii procedunt. De utriusque modis in duobus hominibus contentum exemplum potest poni. Scribens namque Clemens Alexandrinus de Iacobo fratre Iohannis historiam quandam dignam memorie refert. *Eius*, inquit, *qui obtulerat eum iudici ad martyrium, motus etiam ipse confessus est se esse Christianum. Ducti sunt ambo ad supplicium pariter: & cum ducerentur, in via rogavit Iacobum dari sibi remissionem. At ille parumper deliberans, Pax tibi, inquit, & osculatus est eum; & ita ambo simul capite plexi sunt. Iacobus contemplativam vitam ducebat, quia nemo eorum suum aliquid esse dicebat. Socius verò suus nullus dabit quin præsentem vitam duceret, quamvis unam cum illo ad gloriam regni celestis martyrio candidatus intraret. Hi namque qui contemplativam vitam ducunt, vigent majore numero virtutum quam hi qui activam, in quo sufficere possint ad exempla Marthæ & Mariæ, una ministrans activam vitam, altera sedens contemplativam.*

Ioan. 1.

Candelæ primò ab acolythis illuminantur extra Ecclesiam, & per acolythos portantur in Ecclesiam. Primò candelæ præcedunt, & postquam ventum fuerit ad altare, postponuntur, utrumque demonstrant & Doctores Ecclesiæ id est illuminatores exstitisse ante nativitatem Domini & postea. Acolythi namque accensores luminum dicuntur. Portantur manibus, quia quos scientia replent, bonis exemplis erigere nullatenus cessare debent. Eadem candelæ usque ad Kyrie eleyson Acolythorum manibus tenentur, & tunc ponuntur in pavementum, & stant fixo gradu. Sic oportet Doctores ut rident populum nullatenus de manibus relinquunt antequam populus subiectus sciat dicere *Domine miserere mei peccatoris.* Quod est opere dicere, prout doctus sum à didacalo: *Miserum me recognosco, & ideo misericordiam Domini implo-*

Enchir. lib. 1. c. 9. ex versione Rufini.

rare oportet. Sciantque tunc per se in Ecclesia & illuminant Ecclesiam, quoniam fas est ut qui iam doctus est à Doctore doceat Ecclesiam pro vice Doctoris. Quæ similiter, ut diximus, de Diaconibus plura stat à dextris, & pauca à sinistris. De quo idipsum significare velle intelligimus quod superius diximus de Diaconibus. Post primam namque orationem ponuntur candelæ ante altare, non jam altrifcus ut antea, sed mixtim per ordinem unaquæque post alteram usque ad novissimam; quæ sunt quidam qui omnia relinquunt & sese ad vitam contemplativam constringunt. Plerique activam vitam ducunt, & habent curam terrenarum rerum. Tamen quantum possunt elemosynas faciendo, vigiliis exercendo, satagunt prosperare ad Ecclesiam. Quos utroque nostra Ecclesia mixtim tenet. Et quamvis ideo possit intelligi candelas per ordinem ante altare poni ut expedite possint ministri ad ambonem currere & circa altaria ministrare. Evangelium quod portatur propius Episcopo ostendit quod ipsum est nobis via eundi ad regnum Dei.

De sessione Episcopi.

Quod requiem animarum significet post actam orationem, & quid significet quod Presbyteri cum eo sedent, & de eo quod versus sit ad populum, ostendit datam esse illi potestatem eorum acta scrutari. Episcopus quidem, post primam orationem quam precationem nominamus, sedet versus ad populum, & Presbyteri cum eo. In ipsa verò precatione optationem bonam Ecclesiæ intelligimus, quasi dicat populo: Optavi bonum Ecclesiæ, & ideo sedeo. Et vos quidem, si delectat requiem possidere animarum, quarite primum regnum Dei & iustitiam ejus, & aeterna necessaria adicientur vobis, & post invenietis requiem. Stare namque est adhuc in certamine posito & orare. Post victoriam verò sedere ac judicare. Sedent & Presbyteri cum eo, quorum ministerium est idipsum enuntiare; de quibus Paulus: *Presbyteri duplici honore habeantur. maximè qui laborant in verbo Dei.* Post primam orationem stat versus ad populum, ut se monstrat populo postquam Domino se manifestavit & sua acta, oravit pro se suisque & pro populo bona precatos est, & laudem Deo retulit habere in ministerium opera populorum suorum examinare quis inter eos dignus habeatur vel quis indignus.

De sede episcopali.

Nam ideo altior locus positus est Episcopis ut ipsi superintendant & tamquam custodiant populum. Nam & Græcè quod dicitur Episcopus, hoc Latine superintensor interpretatur, quia superintendit, quia supervidet. Quomodo enim vinitori altior sit locus ad custodiendam vineam, sic & Episcopis altior locus factus est. Et de isto periculoso loco & alto periculosa ratio redditur, nisi eo corde stemus hic ut humilitate sub pedibus vestris simus & pro vobis oremus.

De epistola.

Christus enim minister fuit, qui dixit: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Iohannes nempe subministrat, qui dixit: *Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, qui ante me factus est, qui non ascendit ad superiorem gradum, quem solus*

solet ascendere qui evangelium lecturus est, ut ostendat se subministrum esse, quia non est Iohannes dignus solvere corrigiam calciamentorum, cuius verba in eo leguntur. Cantor verò ascendere potest indifferenter. Ascendit superius, quia Christus prælati sunt Iohanni. Stat in eodem, quia æstimabatur Iohannes. Stat inferius, quia venit ab eo baptizari. Non ascendit superius qui responsum cantat quàm qui lectionem legit, sed stat in eodem loco. Et si ascendit superius, secundum supradictos modos intelligitur. Responsum ideo dicitur eò quòd uno cantante ceteri respondeant. Cantavit unus Christus, id est, vocavit Petrum & ceteros Apostolos. Illi responderunt, quia Christum imitati sunt. Et ideo responsum convocationi Apostolorum convenit. Ipse idem solus versus cantat, quia Christus seorsum pernoctans solus orabat, sicut in

Luc. 6.

evangelio: *Ipse autem erat pernoctans in oratione.* Diaconus cum ascendit ad legendum, petit benedictionem ab Episcopo, & accipit evangelium de altari, & procedunt ante eum duo candelabra & duo thuribula sive unum. Illud quidem quid significet dictum est. Diaconus verò stat versus ad meridiam, ad quam partem viri solent confluere. Petit prius benedictionem ab Episcopo. Episcopus dat illi: *Dominus sit in corde tuo & in labiis tuis.* Incensum quod ponitur in thuribulum, orationem designat sanctorum.

Vnde dicit Propheta: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Diaconus dicit: *Dominus vobiscum.* Et populus se vertit ad orientem, orat Deum ut possit dignè intelligere quæ auditurus est, & singuli faciunt signum sanctæ crucis in frontibus eorum, ut per signum sanctæ crucis sint loricati, quatenus nulla phantasia diabolicæ fraudis aditum inveniat introeundi in corda eorum, & auferre possit semen evangelii de animabus eorum. Post hæc baculi deponuntur è manibus. Iudæi namque arundinem in dexteram Iesu dabant, & spineam coronam capiti ejus imposuerunt, & salutabant eum, atque genua ponentes adorabant eum illudentes. Nos verò fugientes consensum eorum, deponamus baculum quem illi exierunt ob superbiam, neque coronam neque aliud operimentum super caput eadem hora tenentes. Si intraverit quis subito eadem hora in Ecclesiam, non salutamus eum, neque genua ponimus ad orationem donec lectum sit evangelium.

Psal. 140.

Aliter baculum possumus intelligere humanum adiutorium. Vnde & Hieremias: *Maledictus homo qui confidit in homine.* & reliqua. Sacerdotes namque in Ecclesia possunt esse baculi nostri, qui pro nobis debent orare, quam orationem pro baculo ponimus. Est aliquoties ut eo baculo utamur, aliquando non. Quando Christum in promptu habemus, non est necesse ullo baculo. Si quando propter peccata nostra discesserit, necesse est querere baculum, id est, orationes sanctorum. Quapropter quando sacerdos orat atque celebrat aliorum Doctorum officia, baculos tenemus in manibus. Et quando ipsius Christi verba nobis loquuntur, baculos non tenemus in manibus, ut ostendatur non difficile esse Christo per se docere posse populum suum. Quoniam ubi in promptu

Hierem. 17.

1. Timoch. 5.

Vide Notas ad Agobardum pag. 87.

Matth. 20.

Christus loquitur, non ibi necesse habemus Petrum neque Paulum neque alium Doctorem; quia ipse est unus magister qui in cælis est.

Cur sit Diaconus in ambone versus ad meridiem.

Diaconus pronuntians verba evangelij ad meridiem stat versus, quoniam illis loquitur de quibus dicebat Paulus: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Quando enim sol ad meridiem vergitur, ferventior solet existere & altior. Significat namque Ecclesiam ferventem animo in amore Dei, elevatam esse in magno culmine virtutum.

De qua parte sic fatetur in canticis canticorum: *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* In eadem parte illum requirit sponsa qua recognoscit illum cubare, in meridie, id est, in eis quorum cor ardens est in dilectione Dei & dilectione proximi, ipsis de quibus loquitur evangelium, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia. Sanè quando solemus sedere ad lectionem magistrorum, facies magistri nostri amplius intenta in eum qui perfectus potest discere quam in eos qui minus perfecte discunt; non eo quod illi soli optet suam doctrinam, sed quia illos qui tardiores sensum habent vult iterum doceri ab illo qui citius veram rationem invenire potest in doctrina magistri. Non dicimus ita ut hi qui post tergum sunt extorres sint à sancto evangelio, sed ut per Doctores minus eruditi erudiantur.

Tu qui scandisti culmen sublime minister, Quanto excelsa petis, tanto moderatior esto. Quantum prona solo, tantum sit proxima calo Mens etenim qua celsa petis. Hac ima tenebit. Inferiorque gradus quo vult descendere surgit. Latatur serpens inimicus si cadis, alma. Angelus altitroni si non gaudet quia tu sis. Pocula celsa jubet tu scandere limen olympi. De extinctionione cereorum.

Post lectum evangelium candelæ extinguuntur. Per candelas signantur Doctores Ecclesie. Et quid vult istud quod post evangelium extinguuntur nisi quod nemo Doctorem transcendere potest verba sancti evangelij. Apertè etiam monstratur clauso sancto evangelio extinctam esse doctrinam Doctorem.

De Credo in Deum.

Postquam Christus locus est populo suo, fas est ut dulcius & intentius profiteatur credulitatem suam; sicque convenit populo post evangelium, quia Christi verba audivit, intentionem credulitatis suæ præclaro ore proferre. Christiana religio ut salva maneat corde creditur ad justitiam, oris autem confessio fit in salutem.

De præsentatione corporalis & calicis ad altare.

Post lectum evangelium venit Subdiaconus ferens in brachio sinistro calicem, in quo recipiantur amulæ populorum, & super calicem corporale, quod accipiens Diaconus ponit super altare, similiter calicem post receptas amulas. Dominus Iesus ipse [est Subdiaconus &] Diaconus. Subdiaconus quando aperuit librum & legit. Diaconus quando dixit: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Ipse ferens calicem & corporale. Nullo cogente venit Hieroso-

lymam, appropinquante hora passionis suæ, habens in sinistro brachio calicem & desuper corporale: quoniam quod passus est temporale fuit, non æternale. Non licet fieri de altero panno corporale nisi de lino. Linteum namque per multas exercitationes venit ad candorem suum. Significat verò ipsam intentionem dominicæ passionis, Calix ipsam passionem, in qua suscepit amulas nostras.

Recapitulatio de passione Domini.

Bis enim narratur in ista scedula de passione Domini, unum quod fit in evangelio, & alterum quod adhuc refert & agit in altari. Cur hoc? Quoniam bis crucifixus est Iesus. Primò linguis Iudæorum, & postea cruce. Inde est quod Marcus hora tertia, id est, linguis Iudæorum; sed sicut alij Evangelistæ narrant, manibus, hora sexta.

De oblatione.

Christus Dominus sacerdos est in æternum secundum ordinem Melchisedech, qui Rex Salem, id est, Rex pacis, obtulit panem & vinum in præfiguratione veri Sacerdotis Christi, qui obtulit Deo Patti verum panem, id est, corpus immaculatum, & vinum, id est, sanguinem suum; in cujus typo hodie sancta Ecclesia panem & vinum offert in consecratione corporis & sanguinis Domini. Et qui dedignantur oblationes offerre, dedignantur, quamvis non viva voce, confiteri se Christi passione non esse redemptos, & eandem passionem memorie suæ mandare, ita tamen se non sit aliqua causa quæ forte ad tempus impediatur. Cum fanonibus offerunt, quoniam legimus in passione Domini sudarium usurpatum esse. Aliter quippe fanones de lino efficiuntur. Et linum multis modis sanctæ scripturæ pro exercitio passionis ponitur. Atque ideo fanonibus putis oblationes tenent ut se ostendant religione sancta & catholica accepisse pro fratribus animam ponere, & non solum animas, sed & puras, ut non sint aliqua hæresi polluta, sed caritate mundata. Unde dicit Apostolus: *Et si tradidero corpus meum ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Novissimè omnium sacerdotes offerunt & Diaconi, sed solum panem. Solus autem Archidiaconus solet implere oblationes priorum, infundens aquam in calicem & amulam Pontificis, ut ostendatur Christi corpus unum esse, & quod iste fecit pro omnibus fecit, sicut Petrus in evangelio Dominum discipulos interrogantem *Vos quem me esse dicitis*, pro universitate discipulorum solus Petrus respondit: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Hoc quod omnes responderunt animo, viva voce solus Petrus protulit. Quod Presbyteri in novissimo loco offerunt, non vacat à mysterio, quando Iohannes in apocalypsi sua vidit similem filio hominis in medio septem candelabrorum, & in eo vidit statum omnis Ecclesie presentis qualis esset. Et cum hoc descripsisset, *Pedes*, inquit, *ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti.* Pedes ignitos novissimi temporis Ecclesiam dicit, que eminentius est examinanda & probanda pressuris. Presbyteri ministerium est fortem esse in Ecclesia, ut pro se possit orare & pro populo. Et isti, ideo quia fortiores sunt in Ecclesia, novissimè offerunt, ut significent Ecclesiam; quoniam

1. Cor. 13.

Matth. 16.

Apoc. 1.

niam in novissimo tempore erit Antichristus, videlicet multo plures injuria sustinere quam præfente. Sed & si delectat audire cur viri ante feminas offerant, dicitur quia & primitiva Ecclesia in pressura, quando nondum pleniter Christiani erant, plures injurias sustinuerunt quam modo sustineat præfens Ecclesia. Femine in medio offerunt, quia, sicut liquidò patet, silentium est magnum in Ecclesia. Deo enim gratias, Christianitas maxime in istis temporibus viget, præcipue quoniam sublimis potestas Christiana est. Presbyteriorum ministerium est & Diaconorum in altari & circa altare ministrare; ideòque ipsi soli accedunt ad altare, quorum ministerium est circa altare.

Quomodo stent ministri Episcopi, Diaconi & Subdiaconi circa altare hora Missæ.

De ministrantibus hora Missæ.

Eo namque tempore quo Missa celebratur, Diaconi stant retro Episcopo, & Subdiaconi ante faciem ejus. Notum est enim dixisse Christum discipulis suis: *Omnes vos scandalum parietini in me in ista nocte, qui, sicuti Christus prædixit, eadem nocte relicto eo fugerunt. Ac per hoc modò eadem hora secundi ministri altaris recedunt à facie Episcopi, ut significetur ad tempus Apostolos absentes fuisse & tamen retro expectantes, quoniam post passionem illum secuti sunt. Quid est retro stare? Procul dubio sequi anteriorem. Subdiaconi verò post angelicum hymnum stant inclinati usque dum dicitur *Nobis quoque peccatoribus*. Tunc primo se erigunt, & stant in loco ubi antè steterunt; quoniam discipuli & mulieres sequentes erant Dominum usque ad locum crucifixionis, non solum sequentes, sed & plangentes. Conversus autem Iesus dixit: *Filia Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos & super filios vestros*. Mulieres flebant quasi pro peccatore; sed ipse Dominus ostendit non super illum debere flere, sed super ipsas quas peccatrices erant. Et quid vis dicere quale ministerium habeant Subdiaconi, quando stant inclinati, si pro suis peccatis non orant & plorant. Per tropologiam Subdiaconi inclinati sunt, quia declinaverunt. Stant erecti per confessionem, & rursus aspiciunt in faciem Pontificis, postquam dicit *Nobis quoque peccatoribus*. Et quomodo poterant discipuli & mulieres claudere oculos suos ut non viderent Dominum in cruce pendentem quem tantum amabant? Subdiaconi in ipso aspectu perseverant usque dum sanone calix circumdatur. Tunc demum recedunt, ut præparent calices in quo corpus Domini honorificè servetur. Audiet quandiu supra die steterint ad crucem, Lucas inquit: *Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu, & depositum involuit in sindone. Subsecuta autem mulieres que cum ipso venerant de Galilea, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta, & sabbato quidem stuerunt*. Mulieres quidem parant aromata & unguenta unde condatur corpus Domini, ne in pulverem redigatur. Subdiaconi quidem, postquam vident calicem circumdatum linteo, vadunt & præparent calices sive sindones mundas in quibus recipiant corpus Domini, ne in terram*

cadat & in pulverem vertatur. Mulieres sabbato stuerunt. Scilicet & Subdiaconi expectant usque dum oratio dominica compleatur & id quod pendet ad hanc orationem. Convenienter quippe sabbatum coaptatur orationi dominicæ, in qua sunt septem petitiones. Etenim per septimam sabbati septiformis spiritus intelligitur. Vel de oratione dominica, quæ sabbato aptatur. Vel silentium sabbati requiem mentis designat, quæ datur per septem dona Spiritus sancti. Et hæc dona nos petimus in oratione dominica, unde ministri Ecclesiæ eadem hora quiescunt. Planè Diaconi inclinati permanent usque dum compleatur oratio dominica. Et Subdiaconi erigunt se cum audiunt *Nobis quoque peccatoribus*; per quos designantur illi quibus Christus dixit *Vos autem sedete in civitate donec induamini virtute ex alto*, scilicet Apostoli. Sed istorum declinatio perseverans eorum perseverantiam in oratione designat ut acciperent promissum Domini. Quibus utique præcepit specialiter expectare promissum Spiritus sancti in Hierusalem usque ad Pentecosten, illi stant inclinati usque dum compleantur septem petitiones orationis dominicæ, & de quibus supra legitur quòd ministrantes ei erant usque ad sepulchrum, & postea præparantes aromata. Illi qui horum typum tenent, recedunt de altari ad ministerium præparandum quando audiunt *Per omnia secula seculorum. Amen*.

Versus.

*Ecce habes hic tumulum Christi quam conspicis aram.
Hinc sursum mente culmina celsa pete.
Linteis mirantur pariter flagrantia precans
Concordes Domino. Hæc tu meditare pie.
Discipuli vultum in terram deposite vestrum.
Hæc vobis monstrant agmina sancta matrum.
Adhæsus humilis nos cum mulieribus omnes
Ante pia facies angelicas jagitur.*

De Te igitur, cur secreto canetur.

Consuetudo namque patrum nostrorum habebat ut qui orationem facerent, laudem Deo referrent. Igitur quod excelsa voce dicimus ante *Te igitur*, ad laudem pertinet creatoris nostri, ut manifestè omnibus demonstraretur qui hanc valent distinguere, ubi & nos Deo gratias referendas esse refertur & angelicam creaturam pronuntiat unamquamque in ministerio apto laudare creatorem suum. Postea namque sequitur *Te igitur*, oratio videlicet specialis sacerdotum, in qua orat & specialiter pro aliquibus, ut facit pro Apostolico, & postea ubi dicit *famulorum famularumque tuarum*, & illico postquam pro propriis orationem fundit, generaliter se convertit pro omnibus orare adjungens *Et omnium circumstantium*, & cetera his similia. In eo videlicet quo ista oratio specialiter ad sacerdotem pertinet, solus sacerdos in eadem intrat, secreto eam decantat. Sequitur magistri sui præcepta qui dicit: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum*, Matth. 6. & cetera. Iste namque mos apud nostram Ecclesiam usque hodie manet ut si quis orationem facit, specialiter facit. Hanc ita exaltat voce ut se ipsum ammoneat quid in secreto cordis sui postulare debeat. Neque ab re est quare mos iste apud Christianos teneatur. Proculdubio quia Christus solus orabat. Vnde Matthæus: *Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare*.

R R r r

Matth. 16.

Luc. 11.

Luc. 11.

Tom. II.

De crucibus In Te igitur.

Cruces in hac oratione senario numero perficiuntur, ut sicut Dei opera perfecta sunt, ita & ejusdem Dei & Domini nostri Iesu Christi corpus perfectum intelligatur. Senarius enim numerus partibus suis computatus perfectus est. Hoc significat quod novissima crux cum oblatione celebratur, quod pro tota Ecclesia venerat is pati cujus corpus passioni succubuit usque ad tactum crucis.

Aliter.

Quinque etiam ordines crucium quæ sunt ante sextum, quando cum oblata tangitur calix, significat quinque ætates mundi ante nativitatem Domini, sextus verò tempus illud quod restat à nativitate Domini usque in finem mundi. Significat enim semel tactus calix oblata semel Dominum ascendisse crucem, ut finem haberet cruciatus qui fiebat per quinque ætates mundi. Per oblatam quæ exaltatur in manu signantur Prophetæ, qui in manibus exaltabant verum panem Christum quando ejus incarnationem aperta voce prophetabant. Unde Esaias: *Ecce, inquit, virgo concipiet & pariet filium.* Cùm ipsam crucem videt Diaconus facere & incipere, calicem exaltare vadit, & tenet calicem simul cum Episcopo exaltatum usque dum dicit *Per omnia secula seculorum,* & postea ponit calicem in altare, & involvit eum sudario. Nempe Ioseph, accepto corpore Iesu, involvit illud in sindone munda, & posuit illud in monumento suo. Hunc præsentem Diaconum propter conveniens ministerium in typo ponimus Ioseph, sive generaliter in typo eorum qui casto corde mysteria Christi suscipiunt. Diaconus siquidem qui tenet calicem exaltatum cum Pontifice, ponit illum in altare, quia Ioseph deposuit de cruce corpus dominicum, & posuit in monumentum. Diaconus, sicut diximus, involvit cum sudario calicem, quoniam Ioseph involvit in sindone munda. In ipso altari, id est, in sepulchro, corporale jacet. Per quod intelligitur ipsum linteam majus quo totum corpus Domini tegebatur in sepulchro. Et per illud quod aliquam partem calicis tegit sudarium, intelligimus quod aliquam partem capitis Domini tegebatur & aliquam non tegebatur, sicut mos Judæis est facere, & remanet in altari, id est, in sepulchro. Hoc opus usque dum tria capitula compleantur, id est, prologus de oratione sequenti, *Pater noster.* & *Libera nos quasumus Domine.* Etenim tres dies in sepulchro Dominus quievit. Postea namque commixtum corpus Domini cum vino, simulque pace adnuntiata, aufertur dominicum corpus de altari, quoniam in tertia die anima quæ descendit ad inferna ut liberaret justos, corporis vivificaret membra, rediit ad corpus, & non est amplius inventum dominicum corpus in sepulchro. Et ideo quoniam totus homo surrexit simul, fas est ut illico cum oblatione calix Domini aufertur de altari.

De nominibus quatuor orationum Episcoporum sive populi in Missa.

Prima oratio, aliquando oratio dicitur, aliquando collecta. Manifestum est quod ideo oratio dicitur quia precantur bona pro populo. Collecta verò, quia populus inchoatur colligere in

unum. Libeat fraternitatem tuam mihi, frater carissime, uti auctoritate sancti Augustini in hoc opusculo. Illud officium namque in quatuor species dividit, id est, in preces, in orationes, *S. August. cp. 19.* in postulationes, in gratiarum actiones, ita commemorans. Quicquid agitur in officio Missæ, antequam oblata ponantur in altari, precatio nominatur. Et hanc distantiam facit inter precationem & deprecationem & imprecationem quod precatio fit quando bona optat populo, deprecatio quando orat ut devitet malum & desinat à peccatis, imprecatio quando mala optat, id est, maledicit. Prima verò oratio quam dicit Episcopus precatio nominatur, id est, optatio bona pro populo. Diximus namque quod introitus foret ad officium Prophetarum, quoniam per ora Prophetarum Christus intravit in mundum, & non solum intravit, sed & carnem assumpsit, & homo factus est, dicens originem secundum carnem de sanctis Patriarchis, quorum unus valde optat & commendat expectationem ejus populo ejus dicens: *Non auferetur sceptrum de Juda & dux Gen. 49. defemore ejus donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Et iterum: *Salutare Ibid. tuum expellabo. Domine.* Itemque: *Obsecro, Exod. 4. inquit, Domine, mitte quem miseris es.* Hoc bonum optat sancta Maria virgo. Dei genitrix, quando angelo respondit: *Fiat mihi, ecce ancilla Domini, secundum verbum tuum, ut ipse pro- Luca. cedat ex meo virginali utero qui salvet populum suum à peccatis eorum.*

De secretis.

Secreta dicitur eò quod secretam orationem dat Episcopus super oblationem, ut Deus velit respicere super oblationem propositam & deputare eam futuræ consecrationi. Notum est enim ideo secretam orationem facere super oblationem ut possit ex ea fieri corpus Christi.

De fractione oblatarum.

Fraçtio oblatarum illam fractionem significat quam Dominus duobus fecit in Emaus. Quia de re solent aliqui Episcoporum, quando invicem communicant, tres porciones facere de una oblata in typo horum trium, id est, Christi & Cleopæ & ut dicunt, Lucæ. Sicut enim multe Ecclesie sunt per universum orbem terrarum propter diversa loca, & tamen una sancta est catholica propter unam fidem, sic & multe oblate propter vota offerentium unus panis est propter unitatem corporis Christi. Si enim requiris quare non integra oblata ponatur in calicem, cùm consistat integrum corpus Domini resurrectisse, partim resurrecturum, partim jam vivit, ut ultra non moriatur, partim mortale est, & tamen in celo. Unde dicit Apostolus: *Nostra autem conversatio Philipp. in celis est.*

De pace adnuntiata antequam commiscetur corpus & sanguis Domini.

Duobus enim modis potest accipi pax dicta ab Episcopo sive Presbytero antequam corpus Domini mittatur in sanguinem. Scilicet & illa pax per istam intelligi potest quæ justis eodem tempore data est, quando anima Christi descendit ad infernum, & eruit inde omnes fideles, & absterfit Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, ut amplius eis non fit dolor neque luctus, sed in pace

Dei, qua angeli pacati sunt cum eo ut vivant in æternum. Vel certe ea pax per istam intelligi potest quæ data est Christi corpori quando anima ad illud rediit; ut sicut neque anima unquam turbata est pro sua morte, ita nec corpus ultra turbetur de sua mutatione; sed ea pace fruuntur utraque ut semper gaudeant de æterna immortalitate. Non enim ab re est si per tactum quo tanguntur labia calicis eodem tempore scripturam illam accipiamus, *Et insufflavit in faciem ejus spiraculum vite*, ut eo membro restauratio vite legatur cui primò ut viveret legitur data. Sanè & illud rationi congruit ut quatuor sensus sunt in capite, per quatuor partes labia calicis tangantur, sive quia per quatuor partes mundi Christi resurrectio speratur.

Gen. 2. *Et insufflavit in faciem ejus spiraculum vite*, ut eo membro restauratio vite legatur cui primò ut viveret legitur data. Sanè & illud rationi congruit ut quatuor sensus sunt in capite, per quatuor partes labia calicis tangantur, sive quia per quatuor partes mundi Christi resurrectio speratur.

Ezech. 37. *Inde scriptum est: A quatuor ventis veni, & insufflavi super interfectos istos, & reviviscant. Sicut enim postquam pueri clamaverunt Osanna benedictus qui venit, gentiles quidam, qui nondum erant Dei, querebant per Philippum, qui erat os lampadis, videre Iesum, in quo significatum est gentiles futuros corpus Domini per fidem, ita & iste panis quando primùm ponitur in altari, datur intelligi futurum de eo fieri corpus Domini.*

Ioan. 11. *Audiamus quid de jam commemoratis gentilibus respondeat Dominus: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. In quo profectò ostenditur, nisi ipse moriatur, gentilitatem non fieri corpus suum. Sic sanè & panis parus corpus suum antea fieri non poterat nisi ad memoriam reduceretur sacerdotis sacramentum passionis Domini, & crucis signaculum super eo celebraretur.*

Item de secreta.

Christus solitudinem quæsit in oratione. Quanto magis nos oportet querere, qui undique circumdamur tumultibus vitiiorum & consuetudine seculari. Vitale namque est omnem orationem specialem sacerdotum secretam esse, ut non cogitemus quomodo placeat vox & compositio oris populo terreno, sed tantummodo cogitemus qualiter mens soli Deo concordet, quem orat. Ab illo loco ubi secretam dicit Episcopus usque ad *Agnus Dei*, totum illud vocat Augustinus orationes.

De præfatione.

Præfatio namque dicitur quasi prælocutio. Hæc namque oratio quæ præfatio dicitur, prælocutio est totius sequentis orationis quæ inchoatur, *Te igitur* pervenit usque ad *Agnus Dei*. Hanc consuetudinem hæc oratio tenet quam habuit oratio patrum nostrorum, qui solebant laudes Domino referre in oratione. Ita namque Daniel oravit: *Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Ægypti in manu forti, & fecisti tibi nomen secundum diem hanc. Et paulò post: Avertatur obsecro ira tua & furor tuus à civitate tua &c.* Primò namque laudavit Dominum in eo quòd eduxerit populum suum de servitute gravi. Et postea deprecatus est de præsentis tribulatione.

De benedictione post communionem.

Post communionem hanc orationem Augustinus postulationem vocat. Post communionem namque dicit quia postquam populus communicat hæc sequitur. Super populum verò, quia tunc Tom. II.

benedicitur populus ut nostro sancto conveniant evangelio. Post orationem & communicationem benedictio sequitur, quoniam postquam Christus in cruce oravit & coram discipulis manducavit & reliquias eis dedit, elevatis manibus suis benedixit eos; & factum est cum benediceret eos, recessit ab eis, & ferebatur in cælum. Nostra quippe benedictio postulatio est apud Dominum ut benedicere dignetur. Episcopus namque data benedictione revertitur ad propria. Postea adnuntiat Diaconus, *Ite Missa est*. In angelorum typo loquitur populo, qui dixerunt Apostolis: *Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum.* A c. 1. & reliqua. Quid est namque *Ite Missa est*, frater mi, nisi *Ite cum pace ad domos vestras*. Legata est pro vobis oratio ad Dominum, & per angelos, qui nuntii dicuntur, allata est in conspectum divinæ majestatis. Populus respondit: *Deo gratias*. Hanc responsonem Augustinus vocat gratiarum actiones. Hoc agit sancta Ecclesia more apostolico, qui erant adorantes Iesum, & regressi sunt Hierosolymam cum gaudio magno. Audi qualiter Apostoli Deo gratias referant, & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum qui vivit & regnat in secula seculorum Amen.

Qualiter quedam orationes & cruces in Te igitur agenda sunt.

Te igitur, clemensissime Pater, per Iesum Christum filium tuum Dominum nostrum supplices rogamus & petimus uti accepta habeas & benedicas.

Hic signat oblationem & calicem tribus vicibus, non tamen sub una cruce, sed separatim singulis singulas faciens cruces. *Hæc tibi dona, hæc tibi munera, hæc tibi sancta sacrificia inlibata. In primis qua tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica, quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum, unà cum famulo tuo Papa nostro illo. Memento Domine famulorum famularumque tuarum illorum & illarum* (Hic nomina vivorum memorentur, si volueris, sed non dominica die, nisi ceteris diebus) *& omnium circum adstantium quarum tibi fides cognita est & nota devotio, qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis atque incolumitatis sue, tibi que reddunt vota sua æterno Deo vivo & vero. Communicantes & memoriam venerantes in primis gloriosa semper virginis Mariæ genitricis Dei & Domini nostri Iesu Christi, sed & beatorum Apostolorum ac martyrum tuorum Petri, Pauli, Andrea, Iacobi, Iohannis, Thome, Iacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Tathei, Lini, Cleti, Clementis, Sixti, Cornely, Cypriani, Laurentii, Chrysoconi, Iohannis & Pauli, Cosma & Damiani.* Si fuerit natale sanctorum, hic dicat: *sed & diem natalitij beati illius vel beatorum illorum celebrantes, & omnium sanctorum tuorum, quorum meritis precibusque concedas ut in omnibus professionis tue muniamur auxilio per Christum Dominum nostrum.* Hic inclinat se usque ad altare, dicens: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cuncta familia tue quesumus Domine ut placatus accipias, disisque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi & in*

electorum tuorum iubeas grege numerari per Christum Dominum nostrum. Hic erigit se sursum, solam oblatam hic benedicit. *Quam oblationem tu Deus in omnibus quasumus benedictam ⁊ adscriptam ⁊ ratam ⁊ rationabilem, acceptabilemque facere dignare.* (Hic ambos signat, id est, oblationem & calicem) *ut nobis corpus ⁊ sanguis ⁊ fiat dilectissimi filij tui Domini nostri Iesu Christi. Qui pridie quam pateretur accepit panem in sanctis ac venerabilibus manibus suis, elevatis oculis in cælum ad te Deum patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit ⁊ fregit, dedit discipulis suis, dicens: Accipite ⁊ manducate ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum. Simili modo postea quam conatum est, accipiens ⁊ hunc preclarum calicem in sanctis ac venerabilibus manibus suis, item tibi gratias agens, benedixit ⁊ dedit discipulis suis dicens: Accipite ⁊ bibite ex hoc omnes. Hic est enim calix sanguinis mei novi ⁊ æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis ⁊ pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hac quotienscumque feceritis, in mei memoriam facietis. Unde ⁊ memores Domine nos tui servi, sed ⁊ plebs tua sancta, Christi filij tui Domini Dei nostri, tam beatae passionis, nec non ⁊ ab inferis resurrectionis, sed ⁊ in cælo gloriosa ascensionis, offerimus preclara majestatis tue de tuis donis ac datis (Hic quatuor vicibus solam oblationem signat, ⁊ in quinta vice super calicem solum crucem faciens) hostiam ⁊ puram, hostiam ⁊ sanctam, hostiam ⁊ immaculatam, panem ⁊ sanctum vite æternæ, ⁊ calicem ⁊ salutis perpetuæ. Supra qua propitio ac sereno vultu respicere digneris ⁊ accepta habere sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, ⁊ sacrificium Patriarchæ nostri Abraham, ⁊ quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. Hic inclinat se iterum iuxta altare, dicens: *Supplices te rogamus omnipotens Deus. Hic orat apud se quod voluerit. Deinde dicit: Iube hæc perferri per manus angeli tui in sublime altare tuum in conspectu divinae majestatis tue. Hic se erigit, hæc verba dicens: ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus ⁊ sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti ⁊ gratia repleamur per Christum Dominum nostrum. Hic orationes duæ dicuntur, una super* dyptiis, altera post lectionem nominum. ⁊ hoc cottidianis vel in agendis tantummodo diebus. Memento etiam Domine ⁊ eorum nominum qui nos precesserunt cum signo fidei ⁊ dormiunt in somno pacis, ⁊ recitantur. Deinde postquam recitata fuerint, dicit: *Ipsis Domine ⁊ omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerij, lucis, ⁊ pacis ut indulgeas deprecamur per Christum Dominum nostrum. Nobis quoque peccatoribus famulis tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus partem aliquam ⁊ societatem donare digneris cum tuis sanctis Apostolis ⁊ martyribus, cum Iohanne, Stephano, Matthea, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcelino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agathe, Lucia, Agne, Cecilia, Anastasia, ⁊ cum omnibus sanctis tuis, intra quorum nos consortium non estimator meriti, sed venia quasumus largitor admittit per Christi-***

* f. dypti-
cha

stam Dominum nostrum. Hic Archidiaconus erigens se venit, ⁊ involvens calicem mappula, levat illum contra Dominum Papam. *Per quem hæc omnia Domine semper bona creas.* Hic ambo signat, id est, oblationem ⁊ calicem, tribus vicibus, singulis singulas faciens cruces, *sanctificas ⁊ vivificas ⁊ benedicas ⁊ ⁊ præstas nobis.* Hic levat Dominus Papa oblationes duas usque ad oram calicis; ⁊ tangens eum de oblationibus, tenente illum Archidiacono. *Per ipsum ⁊ cum ipso ⁊ in ipso est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor ⁊ gloria.* Tunc dicit in altum: *Per omnia secula seculorum, Respondent: Amen.* Tunc reponit oblationes in altare, ⁊ dicit in altum. *Oremus. Deinde dicit: Præceptis salutaribus moniti, ⁊ divina institutione formati, audeamus dicere. Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, adveniat, usque libera nos à malo.* Tunc dicit Dominus Papa, interveniente nullo sono, hæc orationem: *Libera nos quasumus Domine ab omnibus malis præteritis, presentibus, ⁊ futuris, ⁊ intercedente beata ⁊ gloriosa semper virgine Dei genitrice Maria ⁊ sanctis Apostolis tuis Petro ⁊ Paulo atque Andrea, ⁊ sancto Stephano protomartyre tuo, ⁊ beatis confessoribus tuis Hilario, Martino, atque Benedicto.* (Hic nominat quales voluerit sanctos vel quantos commemorat) *cum omnibus sanctis, da propitius pacem in diebus nostris, ut ope misericordie tue adjuti, ⁊ à peccato simus semper liberi, ⁊ ab omni perturbatione securi per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum.* Deinde dicit: *Pax Domini nostri Iesu Christi sit semper vobiscum.* Respondent, ⁊ cum spiritu tuo. Deinde dat pacem vel patenam. Et sic populus dat sibi pacem. Dum verò Dominus Papa dicit *Pax Domini sit semper vobiscum*, non mittit partem sanctam in calicem, sicut ceteris sacerdotibus mos est dum confringunt ⁊ *Agnus Dei* dicunt. Et expleta confractione communicat Dominus Apostolicus, partem sibi mordet, ⁊ reliquam in calicem mittit, faciens crucem de ea tribus vicibus super calicem nihil dicens; ⁊ sic confirmat de calice, tenente calicem Archidiacono. Quando verò Dominus Apostolicus descendit ab altari, incipit communicare populus. Dicitur antiphona ad communionem; ⁊ expleta communionem ⁊ antiphona, tum surgit Dominus Papa, ⁊ veniens ad altare salutat altiùs, dicens: *Dominus vobiscum.* Respondent, ⁊ cum spiritu tuo. Deinde dat orationem: *Quod ore sumpserimus Domine, mente capiamus, ⁊ de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum per Dominum nostrum Iesum Christum.*

III.

*De exordio vel interpretatione ac officio
Episcoporum, seu qualiter ordinantur.*

E piscoporum ordo Aaron auctore adolevit in seculo. Initium quidem sacerdotij ipse fuit; licet Abel, Noë, ⁊ Melchisedech priores obtulerant sacrificium, ⁊ post hoc Abraham, Isaac, ⁊ Iacob, seu Iob. Sed isti spontanea vo-

Ex vet. co-
dice biblio-
thecæ Tel-
licitiane.

luntate, non sacerdotali auctoritate hæc fecerunt. Ceterum Aaron primus in veteri testamento sacerdotale nomen accepit primisque pontificali stola indutus victimas obtulit, jubente Domino ac loquente ad Moysen. *Accipe*, inquit, *Aaron & filios ejus, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonium. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, linea & tunica, & superhumerali & rationale, quod constringes baltheo. Et pones tiaram in capite ejus & laminam sanctam super tiaram, & oleum unctionis fundes super caput ejus, atque hoc ritu consecrabitur Domino. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingisque baltheo. Aaron scilicet & liberos ejus, & imponeis eis mitras, eruntque sacerdotes mei religione perpetua.* Quo loco contemplari oportet Aaron summum sacerdotem id est Episcopum fuisse, porro filios ejus Presbyterorum demonstrasse figuram, quibus merito altare debuissent Levitæ sicut summo sacerdoti. Et hoc fuit inter Aaron summum sacerdotem & filios ejus, qui & ipsi sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam accipiebat poderem stolam sanctam & coronam auream, mitram & zonam auream & superhumerali & reliqua quæ præfixa sunt, filij autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo & tiarati assistebant sacrificio Domini. Moyses verò hujus facti executor figuram indubitanter tenuit mediatoris Dei & hominum Christi Iesu. In novo autem testamento per Christum Dominum nostrum à Petro sacerdotalis ordo cepit. Ipsi enim primùm pontificatus in Ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum: *Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum.* Hic ergo ligandi solvendi que potestatem primus accepit à Domino, primisque ad fidem populum gratia Dei virtute suæ prædicationis adduxit. Si quidem & ceteri Apostoli cum Petro pari consortio honorem & potestatem acceperunt; ipsùmque principem suum esse voluerunt: qui etiam jubente Domino in toto orbe dispersi evangelium prædicaverunt. Ipsi quoque decesserunt, in loco eorum successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in Ecclesia Christi; quorum quidem officium permaximè eis exequendum interpretationis istius prolata manifestat. Episcopus enim, ut quidam prudentium ait, nomen est operis, non honoris. Græcum est enim atque inde ductum vocabulum, sed autem Græcè, Latine super dicitur. *Eximus* quidem intentio est. Ille igitur qui super efficitur, superintendit, curam scilicet subditorum gerens. Ergo qui non prodesse subditis sed præesse dilexerit, intelligat non se esse Episcopum. Itaque Episcopi, qui interpretantur superintendentes, id est, speculatores, idcirco in Ecclesia Dei constituuntur ut populorum infra se positorum mores vitamque prospiciant atque speculentur, & intiment unicuique actus suos, sicut Dominus ad Ezechielum Prophetam dixit. *Et tu, inquit, fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël. Audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium, Morte mo-*

rieris, non fueris locutus ut se custodiat impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram. & reliqua. Episcopis igitur necessaria est scientia scripturarum: quia si eorum sit tantum sancta vita, sibi solis possunt prodesse sic viventes. Porro si & doctrina fuerint eruditi, possunt ceteros quoque instruere, & docere suos, & adversarios reprobare atque convincere. Horum autem sermo debet esse purus, simplex, & apertus, plenus gravitate & honestate, plenus suavitate & gratia, tractantes de mysterio legis, de doctrina fidei, de virtute continentie, de disciplina justitie, admonentes unumquemque diversa executione juxta professionis mortumque qualitatem, videlicet ut prænoscant quid, cui, quando, vel quomodo proferant; quorum præ ceteris speciale officium est scripturas legere, percurrere canones, exempla sanctorum imitari, & vigiliis, jejuniis, atque orationibus incumbere. Erit quoque illis juxta Apostolum manufactudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia, sive castitas, ita ut mens corpus Christi confectura ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Non solum enim ab opere immundo se abstinere debent Deo sacrificantes, sed etiam ab oculorum & verbi & cogitationis errore; ita ut dum nullum in se victimæ regnare permittunt, impetrare apud Dominum veniam pro subditorum facinoribus valeant. Intet hæc oportet eos sollicita dispensatione curam pauperum gerere, esurientes pascere, nudos vestire, peregrinos suscipere, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri, pervigilem in cunctis exhibere curam providentia & distributione discretam, in quibus etiam & hospitalitas ita erit præcipua ut omnes cum benignitate & caritate suscipiant. Laici enim unum aut duos suscipientes implebunt hospitalitatis officium. Episcopi, si omnes non receperint, inhumani sunt. Habebunt etiam cum fratribus pacem, nullum ex membris suis disceptantes, nullum damnantes nisi comprobatum, nullum excommunicantes nisi discussum; qui que ita humiliter pariter & auctoritate præstant ut nec per nimiam humilitatem suam subditorum vitia convalescere faciant, nec per immoderatam auctoritatem severitatis potestatem exercent; sed tanto cautius erga commissos agent quanto durius à Christo judicari formidant. In negotiis enim secularibus dirimendis oportet eos causam merito discernere, non gratiam. Neque enim sic debent Episcopi suscipere potentes ut contristent contra justitiam pauperes, neque pro pauperibus auferrant justitiam à potentibus. Non defendant improbos, nec sancta indignis committenda arbitrentur, neque arguant aut impugnent quorum crimina non reprehendunt. Si enim ista sectaverint, & Dei ministri utiles erunt, & perfectè officium sacerdotale consummabunt. Sanè de ministeriis ecclesiasticis ad Episcopos hæc propriè pertinent, basilicarum consecratio, benedictio vel unctio altaris, consecratio chrismatum, consignatio frontium fidelium aut chrisimate in sancti spiritus traditione, ac earum conscriptio epistolarum quæ formate dicuntur. Ipsi interea prædicta officia ordinis ecclesiasticos distribuunt, ipsi

facras virgines benedicunt; & dum præcessit unusquisque in singulis, si tamen sunt præordinatores in cunctis. Ordinationes autem Episcoporum auctoritate apostolica ab omnibus qui in eadem fuerint provincia Episcopis sunt celebrandæ: qui simul convenientes scrutinium diligenter agant juxta consuetudinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ atque instituta Carthaginensis Concilij, jejuniumque cum omnibus precibus celebrent, & manus cum sanctis evangelis quæ prædicantur sunt imponentes dominica die hora tertia orantes, instar videlicet Apostolorum, qui cum Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus sancti ad evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes & orantes manus eis imposuerunt. Nam dies resurrectionis dominicæ tantis divinarum dispensationum mysteriis est consecrata ut quicquid à Domino est insignis constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. Vnde celesti quadam regula insinuatam & traditum noverimus in illa die celebranda esse mysteria sacerdotalium benedictionum in qua collata sunt omnia dona gratiarum. Hora verò in qua episcopalis ordinatio celebraretur nulla potius à præcessoribus Dei sacerdotibus eligenda fuit quam ea in qua Spiritus sanctus descendit ad terras impleturus gratiam quam Christus promissit. Sacra præterea unctio exemplo Prophetarum & Regum capita eorum more Apostolorum & Moyfi unguant: quia omnis sanctificatio constat in Spiritu sancto, cujus virtus invisibilis sancto est chrismati permixta. His etiam, dum consecrentur, dentur baculi; ut eorum judicio subditam plebem vel regant vel corrigant, vel infirmitates infirmorum sustineant. Dentur & anuli propter signum pontificalis honoris vel signaculum secretorum. Nam multa sunt quæ ante carnalium minusque intelligentium sensus occultantes sacerdotes, quasi sub signaculo condunt, ne indignis quibusque sacramenta Dei aperiantur. Hoc quoque ritu solemnem ordinationem cuncti comprovinciales Episcopi celebrent. Quod si omnes simul convenire non poterint, assensum tamen suis præcibus præbeant, ut ab ipsa ordinatione animo [non] desint. Porro & Hierosolymitarum primus Archiepiscopus beatus Iacobus, qui iustus dicebatur, & secundum carnem Domini nuncupatus est frater, à Petro, Iacobo, & Iohanne Apostolis est ordinatus, successoribus videlicet dantes formam ut minus quam à tribus, reliquisque omnibus assensum præbentibus, nullatenus Episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur. Quod idcirco instituente Domino fieri iubetur, scilicet ut non ab uno, sed à cunctis comprovincialibus ordinationes Episcoporum celebrentur, nullatenus minus quam à tribus præsentibus, ceteris omnibus testimonio literarum consentientibus, ne aliquid contra fidem Ecclesiæ unius tyrannica auctoritas moliretur, & regula vel fides confunderetur credentium.

I V.

Ordo qualiter in sancta Romana Ecclesia Episcopus ordinatur.

DUm à civitate & loco Episcopus fuerit defunctus, à populo civitatis eligitur alius, & fit à sacerdotibus, clero, & populo decretum; & veniunt ad Archiepiscopum, adducentes secum & suggestionem, hoc est, rogatorias litteras ut eis Episcopus consecratur quem secum deportati sunt. Tunc Archiepiscopus præcipit Sacellario vel Nomenclatori ut eum ad Archidiaconum dirigat, quatenus inquit illum de quatuor capitulis, id est, de arsaniquita, quod est cubans cum mafculo, pro ancilla Deo sacrata, quæ à Francis nonna dicitur, pro quadrupedibus, & pro muliere viro alio conjuncta, aut si conjugem habuit ex alio viro, quæ à Gracis dicitur deuterogamia. Et dum nulli horum ipse vir conscius fuerit, evangelis ad medium deductis, jurat ipse electus Archidiacono, & posthæc traditur Subdiacono, & pergit cum præfato electo ad aulam sanctæ matris Ecclesiæ, ibique super ejus sacratissimum corpus confirmat quod non cognovisset superiùs nominata capitula. Alia verò die nuntiatur ab Archidiacono sicut actum est. Tunc Archiepiscopus induit se pallio, & sedet in sede; & vocatis ad se Episcopis & Presbyteris, jubet eos secum consedere. Stante autem universo clero, præcipit Sacellario suo ut plebs civitatis ingreditur. Et ille dum petrexit ad eos introducendum, eligit ex illis, id est, sacerdotibus, personam qui reddat rationem dum fuerit interrogatus. Et dum fuerit introductus, interrogatur ab Archiepiscopo suo. Quid est, fratres, quod vos fatigastis? Illi respondent: Ut nobis, Domine, concedas patronum. Respondet Archiepiscopus: Habetis decretum. Respondent: Habemus. Quo honore fungitur? Respondent: Diaconus est, vel Presbyter, aut quod fuerit. Iterum interrogantur: Quot annos habet in diaconatu aut presbyteratu? Respondent quot. Tunc Archiepiscopus dicit: De ipsa Ecclesia est, an de alia? Respondent: De ipsa. Et si dixerint de alia, dicit Archiepiscopus: Dimissoriam habet ab Episcopo suo? Respondent: Habet. Et mox offerent eam. Deinde Archiepiscopus dicit: Conjugem habuit, aut disposuit de domo sua? Respondent si habuit aut non, & si de domo sua disposuit. Archiepiscopus dicit: Quid vobis complacuit de eo? Respondent: Castitas, hospitalitas, benignitas, & omnia bona quæ Deo sunt placita. Archiepiscopus dicit: Videte, fratres, ne aliquam promissionem fecisset vobis. Scitis quod simoniacum & contra canones est. Respondent: Absit à nobis. Archiepiscopus dicit: Vos videritis. Et iterum dicit: Habetis decretum? Respondent. Habemus. Et dum eum offerunt, jubet Sacellario ut relegatur. Et dum relectus fuerit, jubet Archiepiscopus introducere electum. Dum verò introductus à Subdiacono fuerit, à longè tertia vice se in terra prosternit. Tunc Archiepiscopus dicit: Protegat nos Dominus. Respondent omnes: Amen. Archiepiscopus interrogat eum: Quid te fatigasti,

Ex eodem
codice
Tril-
litanon.

frater? Respondet: Ad quod non sum dignus, isti confratres mei me adduxerunt. Et dicit: Quo honore fungeris? Respondet: Diaconus aut Presbyter sum, vel cuiuscunque gradus est. Et interrogat eum Archiepiscopus: Quot annos habes in diaconatu aut presbyteratu? Respondet quot. Iterum interrogat eum Archiepiscopus: Habuisti conjugem, aut de domo tua disposuisti? Ille respondet si habuit aut non, & si de domo sua disposuit. Et iterum interrogatur si aliquam dationem aut promissionem fecisset. Respondet: Absit. Iterum dicit ei: Quales codices in Ecclesia tua leguntur? Respondet: Octateuchum, Regnorum, Prophetarum, Actus Apostolorum, Evangelium, & Apostolorum epistolæ, atque Apocalypsis. Et iterum interrogat eum: Nosti canones? Et respondet: Doce nos Domine. Archiepiscopus dicit: Ordinationem si feceris, aptis temporibus fac, id est, primo, quarto, septimo, & decimo mense. Bigamos & curiales ad sacros ordines ne promoveas. Attamen dabitur tibi edictum de scrutinio quomodo debeas converteri. Tunc præcipit Archidiacono Episcopus, & relegit petitionem quam ipse electus à populo Archiepiscopo offert. Et dum lecta fuerit, dicit Archiepiscopus: Quoniam vota omnium in te conveniunt, hodie te abstinebis, & crastino, si placuerit Deo, consecraberis. Respondet Archidiaconus: Iussisti Domine. Et dat ipsi electo osculum Archiepiscopus, & egreditur foras. Alia verò die, quæ est dominica, procedet Archiepiscopus in Ecclesia, ibique Episcopi & Presbyteri cum eo vel ceteri ordines Clericorum consistunt. Et ingreditur Archiepiscopus secretarium, & jubet scholam psallere; proceditque de secretario cum omni decore in Ecclesia ipsa, sicut mos est. Completo verò introitu, non dicunt tunc *Kyrie eleyson*; sed mox Archiepiscopus dat orationem. Deinde legitur Apostolus ad Timotheum: *Karissime, fidelis sermo, si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat &c.* Et dum psallitur gradale, egreditur Archidiaconus cum acolythis & subdiaconis, & induit eum dalmaticam, planetam, & campobas, & introducit eum. Dumque introductus fuerit, vocat eum Archiepiscopus sic: Clerus & plebs consentiens civitatis illius cum adjacentibus parrochiis suis elegerunt hunc Diaconum vel Presbyterum Episcopum sibi consecrari. Oremus itaque pro eodem viro ut Deus & Dominus Iesus Christus tribuat ei cathedram episcopalem ad regendam Ecclesiam suam & plebem universam. Deinde schola incipit *Kyrie eleyson* cum letania prostrato Archiepiscopo cum Episcopis & ipso electo in terra ante altare. Completa verò letania surgunt, & benedicunt eum. Benedictione expleta, dat osculum Archiepiscopo. Et tenens eum Archidiaconus, deportat illum; & sic dat osculum Episcopis ac Presbyteris. Et tunc jubet eum Archiepiscopus super omnes Episcopos sedere. Et dum sederit, dicitur alleluia vel tractus, deinde evangelium, & expletur Missa. Dum verò venerit ad communicandum, Archiepiscopus porrigit ei formatam atque sacram oblationem. Et suscipiens ipse Episcopus, communicat ex illa super altare, & ceterum ex ea sibi reservat ad communicandum usque ad dies quadraginta, & postmodum ex præcepto Archiepiscopi communicat omnem populum. *Explicit.*

V.

Capitala data Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis.

I. **P**rimùm omnium fidem catholicam omnes Presbyteri, Diaconi, seu Subdiaconi memoriter teneant. Vt si quis hoc faciendum prætermittat, quadraginta dierum à vino abstineatur. Et si post abstinentiam neglexerit commendandum, replicetur in eo sententia.

II. Vt nullus Diaconus aut Subdiaconus cum mulieribus habitare aut converteri præsumat. Et si inventus fuerit hoc faciens, de gradu deiciatur, insuper & exilio destinatus, dies suos in penitentia finiat.

III. Vt ea quæ à Deo conservandis Christianis Principibus amore inlata sunt vel fuerint Ecclesis vel titulis, nullus exinde subtrahere præsumat, ne factæ res depopulentur. Et si quispiam præsumperit, res quæ fraudatæ sunt quadruplo restituantur. Aut si non habuerit unde ipsa loca admittant, & res ipsas quæ fraudatæ sunt ab Episcopo ipsius recolligantur, & in ipso loco unde ablata sunt reformentur.

IV. De Presbyteris qui eos ad communionem recipiunt qui incestas nuptias contrahunt, id est, matrinam, cognatam, vel socrum, aut filiam, vel proximam agnatione conjunctam in conjugio sibi sociant, & ad eos pervenerint, admoncantur & separentur. Qui si distulerint, communionem priventur, & oblationes eorum à sacro altari non recipiantur. Et si Presbyter sciens hoc neglexerit distringendum, aut amicitias temporales adtendendum à communionem cum recipere sine emendatione aut penitentia, canonice subiaceat sententiæ.

V. De his Presbyteris qui post primam vel secundam correptionem seu admonitionem recipiunt idola colentes vel insipientes homines qui ad fontes atque ad arbores sacrilegium faciunt, necnon diem Iovis aut Veneris propter paganorum consuetudinem observant, & eos post primam aut secundam adhortationem communicaverint, aut oblationes eorum susceperint, quadraginta dierum spatium in pane & aqua sint contenti.

VI. Vt nullus sacerdotum extra iussionem Episcopi sui procuraciones seculares liceat excipere; excepta iussione Pontificis sui, religiosas causas secularium videlicet, aut Clericorum, pauperum, vel viduarum, sicut sacri præcipiunt canones. Si quis contempta hac observatione in talibus causis se implicasse inveniat, canonice sententiæ de usu præsumptionis subiaceat.

VII. Vt si cui sacerdoti ex qualibet muliere denuntiatum fuerit ut exinde suspicio malæ opinionis efficiatur, nullam cum ipsa habeat conversationem neque secretò neque præfenti. Si deinceps inventus fuerit, post secundam & tertiam contestationem, ut contemptor, gradus sui periculum sustineat.

VIII. Vt nulla Ecclesia cuiuslibet dioceseos ubi baptismum sit Presbyter absque Diacono esse

Ex schedis c. v. Iacobi Sirmondii.

reperiatur. Vnde omnis Presbyter non habens Diaconum eligat sibi personam, & plebi suae innotescat. Tunc ad Pontificem suum consignatis deducat cuius vitam probatam habeat, & Diaconus consecratur. Quod si distulerit Presbyter dicens eò quòd non habeat talem Clericum, Episcopus suus provideat ei ex Ecclesia sua aut unde voluerit bonam personam. Tantum est ut sine Diacono non sit. Constituitur enim Diaconus in uno cubiculo cum Presbytero suo maneat, deferens ei honorem ut dignum est, ante quorum lectos Clerici simul manere simili modo, ut se absque suspicionem sint, & Deus propitiatur. Non existente Presbytero intra domum, si ubicunque abierit, Diaconus post ejus egressum locum ejus obtineat ad suscipiendum vel ordinandum quod utilitas domui est, ita demum ut non Presbytero suo superbiat. Nam si hoc adentaverit, ab Episcopo suo de contemptu superbiae judicetur. Et de accessu Ecclesiae, quòd supra altare ponitur, seu undecunque accedere potest, sub amborum sigillo sit. Et non unus sine alterius notitia expendere, ubi necessarium fuerit, praesumat.

VIII. Ut nullus Episcoporum, Presbyterorum, seu Diaconorum, vel Clerici constitutus praedia Ecclesiae, hoc est, terras, potestatem habeat venditare, sed ne cuiquam parentum suorum donandi. Et qui hoc egerit, sub omni celeritate reddito pretio ad loca sacra in qua competunt revertantur. Si autem hac observatione contempta aliquis praesumpserit, res proprias in ipsa Ecclesia relinquat, & ipse foris ejiciatur, eò quòd divina congruat ratione ut qui Ecclesias accipiunt, ad regendum non ad dispargendum accipiant. Simili modo nullam habeat potestatem quolibet modo alienandum neque infiduciandum neque venditandum, sed itec sine voluntate Pontificis sui vicarios dandum, aut liberos dimittendum. Qui hoc praesumpserit, ut superius censuimus, si habet potestatem suam, aliud tantum restituat. Si non habuerit, expoliatus ex omnibus foris ejiciatur. Ipsae tamen res ad Ecclesiam cuius res sunt revertantur.

X. Ad nos perlatum est eò quòd quidam conjugati habentes titulos in quibus deserviant, de sacris vestibus mulierum vel filiarum suarum ornamenta faciant, & proprietario jure sibi defendant. Quòd Christianis hominibus nec loqui convegit, ut res sacras & quae in sacra loca offeruntur, mulierum suarum usurpent vel filiis ejus aut parentum. Et si hoc probatum fuerit, superiore feriatur sententia.

XI. Omnis Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, vel cunctus clerus qui sub Episcopo esse noscuntur, si causas habuerit, & minimè potuerit inter se deliberare, tunc ad Pontificem suum conveniant causam suam dicendam. Nam per nulla secularia judicia adire praesumant. Et qui hanc praerceptionem contempti fuerint, superioribus poenis subjaceant, ita ut poenitentia sint abstinentes à vini potione vel esu carniarum donec ad Metropolitanum suum accedat.

VI.

Incerti auctoris, sed qui anno Karoli M. vixit, homilia de decimis & de jejunio.

Totus homines debetis amare & benefacere, dilectissimi fratres. Sed plus illis debetis facere bene qui plus Deo servant & cum bona fide vivunt. Primitias de fructibus vestris & de laboratu debetis offerre ad altare, id est, spicas novas & uvas & fava. Alias primitias ad domum Presbyteri de omni fructu debetis portare, & Presbyter eas benedicat. Et sic cum benedictione Domini manducate. Et precamini Dominum ut cum sua gratia & misericordia concedat vobis in pace colligere alios fructus & in suo sancto servitio usitare & quòd illi placet inde facere. Et decimas vestras non debetis retinere nec tardè donare nec peini causa. Nec debetis expectare ut Presbyteri & Clerici alij decimas vobis requirant. Sed cum bona voluntate vos ipsi sine admonitione debetis donare & ad domum Presbyteri ducere. Alias elemosinas debetis dispensare per hospites & pauperes. Sed decimas non licet vobis donare alteri quàm sacerdoti. Et ille dispensat eas cum timore & reverentia Dei ad usum Ecclesiae & in luminaria & in susceptione hospitem & pauperum & in suos usus & suam necessitatem. Jejunia debetis custodire quatuor tempora in anno, id est, mense Martio in prima septimana, quando intrat Martius, debetis jejunare die Mercuris & die Veneris & die sabbati. In mense Junio in secunda septimana postquam Junius intrat, debetis jejunare die Mercuris & Veneris & die sabbati. In mense Septembris, in tertia septimana postquam September intrat, jejunate die Mercuris & Veneris & sabbati. In mense Decembris in quarta septimana jejunate die Mercuris & Veneris & sabbati. Et in illis diebus debetis venire ad Ecclesiam audire uniusquisque Missam & Deo offerre sacrificia & luminaria & incensum & elemosinas donare. Nullus Christianus debet laxare ista jejunia, si talis infans non est qui non possit jejunare, aut talis senex vel infirmus. Et qui ista jejunia laxat aut negligit, peccatum grande inde habet. Ista jejunia debetis custodire & observare, id est, die Mercuris ante initium quadragesimae, & die Iovis, Veneris, & sabbato. Et totum quadragesimum debetis jejunare, nisi in die dominico non debetis jejunare. Qui in die dominico sine aliqua necessitate jejunat, peccatum inde habet. In vigilia natalis Domini jejunare, & in vigilia Paschae & Pentecosten. In vigilia sancti Petri & sancti Andree & sancti Iohannis Baptistae jejunate, & precamini ut ipsi orent pro vobis ad Dominum. Et illos tres dies ante Ascensionem Domini jejunate. Et cruce & reliquis sequimini, non in joco, nec caballicando: sed cum humilitate & contritione cordis celebrate ipsas rogationes, & à carne omnes abstinete, & Missas audite. Qui vel alio tempore vel aliis diebus jejunat, mercedem inde habet. Tamen ista jejunia quae diximus nullus dimittere debet, sed cum bona voluntate debet ea custodire & orare pro se & pro suis

fuis amicis ut per hæc jejunia & per alia bona & per elemosinas pium Dominum propitium & placatum habere possimus, ipso præstante qui vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

VIIII. Vt unusquisque in hospitalitate hilarum se præbeat &
Cetera obliterata sunt.

VII.

Capitula Guilleberti Episcopi.

INCIPIUNT CAPITULA GVILLEBERTI
EPISCOPI.

Ex vet. cod.
bibliothecæ
Thuanæ.

- CAP. I.** Vt unusquisque rectè suos psalmos decantare possit.
II. Vt epistolas Pauli & Euangelium seu Missalem bene & distinctè perlegat & intellegat.
III. Vt in proxima synodo unusquisque suos canones habeat & intellegat: quia nulli sacerdotum licet ignorare canones.
IIII. Vt unusquisque baptisterium suum habeat, & rectè baptizare possit.
V. Vt orationem dominicam & symbolum & Credo in unum Deum bene intellegat, & alios docere studeat, etiam parvulos.
VI. Vt visitationes infirmorum & agenda mortuorum rectè habeat & intellegat.
VII. Vt de compoto Kalendas & Lunam & terminos adinvicem possit.
VIII. Vt unusquisque Martyrologium suum habeat.
IX. Vt Dominicas & festivitates præcipuas excolere per gradalem suam & nocturnalem canticum non ignoret.

DE INTERDICTIS.

- I.** Vt non alterius Ecclesiæ ordinatus in nostra parochia ministrare sine formata audeat.
II. Vt qui proprium titulum non habet, præter illos qui in monasteriis conversantur, in nostra parochia vel extra licentiam ministrare præsumat; nec amplius quam una Ecclesia habeat, nisi subiecta fuerit suæ Ecclesiæ.
III. Vt in Capellis quæ sine dote & sine parochia sunt nullus licentiam ministrandi habeat.
IIII. Vt nullus convivium occasione accepta pro mortuis adire præsumat.
V. Vt nullus in domo sua pro aliqua occasione feminam teneat, præter eam quæ Ecclesiæ deserierit, juxta Ecclesiam collocare studeat ab Ecclesia ei domum provideat, & non per se sed per ministros suos necessaria præbeat.
VI. Vt vel absque uno Clerico nullus esse præsumat, neque Missam solus cantet: quia admirandum est qualiter possit dicere Dominus vobiscum, Sursum corda, & cetera. Neque Missa ullo modo celebrare potest absque perceptione corporis & sanguinis Domini. Quicquid hoc fecerit, consideret qualiter possit dicere: Sacramenta quæ sumpimus Domine, & cetera.
VII. Vt nullus Presbyter infra unam extra Ecclesiam suam derelinquat, nisi acciderit aliquod inevitabile periculum.
VIII. Vt unusquisque sab aut per se aut per Presbyt faciat ad populum.

Tom. II.

VIII.

Rhabani Abbatis Fuldensis epistola ad Regimbaldam Chorepiscopum Moguntinum.

Ex vet. cod.
Oratorij
Trecentis.

Reverentissimo atque in divino cultu religiosissimo Christi sacerdoti Regimboldo Hrabanus in Domino salutem. Nuper ad nos quidam frater venit de monasterio quod dicitur Herolfefeld vicino nobis, portans in pittatio quasdam quæstionculas conscriptas, petensque ex tuo nomine quatenus eas nostris responsionibus solveremus. Cujus petitioni libenter aures accommodavimus, & quantum potuimus, ex patrum sententiis eas solvere cepimus.

I. Primum ergo ibi quæsitum est quale judicium ille sustinere debeat qui, flagellando uxorem suam, duos filios suos in partu occidit, ita ut ad baptismi gratiam pervenire non potuerint, tertium vero filium ita debilitavit ut post partum mox baptizatus vitam finiret. Vbi liquidò patet quod propter immoderatam correptionem in crimen cecidit parricidij. Quid autem de homicidio sacri canones sanciant tibi non ignotum est, cum in Ancyrano Concilio ita scriptum est: Qui voluntariè homicidium fecerit, poenitentia quidem jugiter se submittant, perfectionem vero circa vitæ exitum consequantur. De homicidiis non sponte commissis, prior quidem definitio post septennem poenitentiam perfectionem consequi præcepit, secunda verò quinquennij tempus explet. Vbi etiam consideranda est infirmitas personæ poenitentis & modus poenitentia. Qui servidè poenitentiam de peccatis suis gerit, citius indulgentiam per Domini misericordiam obtinebit.

II. Secunda quæstio est de eo quem canis furens morsu in pede laceravit, ob cuius remedium quidam ei nescienti dederunt jecur ejusdem canis ad manducandum, quasi sanus inde fieri posset. Vbi humanus error delicti noxam peperit in his qui volentes sanum mederi, vim medicinae nesciunt. Sunt ergo hujusmodi ab hoc errore corrigendi, ne ultra tale facinus perpetrent, & profecto quod commiserunt aliqua disciplina vel jejuniis corripiendi, ut ceteri metum habentes tale scelus post hæc committere non præsumant.

III. Tertia quæstio de eo fuit qui cani feminæ irrationabiliter se miscuit; & quarta de illo qui cum vaccis sæpius fornicatus est. Quid de hujusmodi hominibus judicandum sit, & de hujusmodi animantibus & partu earum faciendum. Vbi dementia humanæ mentis & miseria patet maxima; eoque detestabilis est illud factum quò scelus in eo apparet maximum, cum animal rationale contra naturam irrationabili per libidinem se commiscet animanti. In lege ergo Dominus tale crimen judicio mortis puniendum esse decrevit, ita dicens: Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur. Pecus quoque occidite. Mulier quæ subcubuerit cuilibet jumento, simul interficiatur cum eo. Sanguis eorum sit super eos. Sed si aliquis

SS ff

querendum putat quomodo sit reum pecus, cum sit irrationale nec ullo modo legis capax, intelligat inde pecora iusta interfici, quia tali flagitio contaminata indignam replicant facti memoriam, neque humano usui sunt digna ubi abominatio claret maxima. Sacri autem canones de eis qui fornicantur irrationabiliter, id est, commiscantur pecoribus, aut cum masculis polluuntur, ita præcipiunt, ut quotquot ante vicessimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in penitentia communionem mereantur orationum; deinde quinquennio in hac communione perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. discutiantur autem & vita eorum, qualis tempore penitentis extiterit. & ita misericordiam consequantur. Quod si inexplēbiliter hærese criminibus, ad agendam penitentiam prolixius tempus infumant. Quotquot autem peracta xx. annorum ætate, & uxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, xxv. annis penitentiam gerentes, in communionem suscipiantur orationum; in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui & uxores habentes, & transcendentis quinquagesimum annum ætatis, ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam consequantur.

IV. De vitulis quoque qui à vaccis illis pollutis nati sunt nescio quid ob sit ne eorum usus hominibus deserviat. Sed si scrupulum est alicui utrum eorum lac aut carnes comedi possint, & propter pollutionem matris eorum scandalum aliquod oriantur, simul cum matre occidantur, vel pagani vendantur, ne turpitudinis præcæ memoria scandalum fiat. Dicit enim Apostolus: Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo in æternum. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, jam non secundum caritatem ambulat. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia munda sunt. Sed malum est homini qui per offensionem manducat.

V. Quod autem novissimè interrogasti de illo qui avunculum suum nolens sive volens interficit, quid pati debeat, jam superius de homicidio satis dictum est juxta id quod sacri canones continent. Sed manifestum est quod parricidij crimen majori subicitur vindictæ. Unde sancti patres sancierunt quod parricidæ deponentes militia cingulum, omni tempore vitæ suæ in penitentia persistant, sive in monasterio Deo serviant.

Hæc ergo omnia secundum id quod in scripturis sacris vel in canonibus patrum expressum invenimus conscripsimus. Tu autem, sanctissime, secundum id quod videas unicuique expedire, ita temperes iudicium, discretionem in omnibus servans, quia discretio mater est omnium virtutum. Dedit enim tibi Dominus in omnibus intellectum, qui bene certant & gregem suam diligenter custodiendi æternum cum sanctis pastoribus in cælesti regno daturus est præmium.

I X.

Capitula monachorum ad Avgiam directorum.

INCIPIT EPISTOLA CVM XII. CAPITVLIS QVORVNDAM FRATRVM AD AVVAM DIRECTIS.

D Omino Patri illi Abbati humiles fratres vestri ille & ille pacem optant continuum. Ex ver. col. 5. Galli. Quia igitur, sanctissime pater, vestra auctoritatis voluntas extitit ut huic finissimæ legationi nostra parvitas deserviret, placuit & nobis ut, sicut ipsi injungere estis dignati, quicquid morum honestorum in ordine regulari apud venerabilem illum Abbatem & erga ejus fratres constituti addicere possemus, vestrae pandere sanctitati. Ideoque supplices rogamus ut non tantum verbis nostris, sed etiam verisimilibus rebus & exemplis, quæ apud eum & ejus fratres observari consuevimus, fidem adhibentes, noveritis nos non alia quàm quæ ab ipsis opere compleri vidimus, scripta vobis mittere voluisse. Duedecim igitur capitula ex his omnibus quæ vos maximè de pernecessariis commoneri facilius posse credidimus, facere & vestrae beatitudini destinare curavimus. Ita sanè ut quicquid eadem capitula continent, qualiter absque ullo obstaculo observandum vobis sit, diligentissimè attendatis, quàm quæ necessarium utiliter perpendatis; ne, dum regulares monachi venerint, qui iussu imperiali tota cœnobio gentis nostræ, ubi opus fuerit, regulariter instruere debebunt, impatiens vos inveniant ad ea informanda quarum partem aliquam hæc capitula quæ sequuntur continent.

I. Primò omnium sciendum est quemadmodum ad opus divinum se invicem cum gravitate prævenire festinant, sicut dictum est. Relictis omnibus quelibet in manu tenentur, summa cum festinatione currunt, omnes videlicet. Nullus audeat hanc constitutionem frangere, quamvis in decrepita sit senectute constitutus.

II. Secundò, ut nullus in oratorio nullum audeat ad alium proferte sermonem. Sed mox ut ingressi fuerint, prostrati orant. Et sic se inclinant ad Abbatem, humiliter inclinato capite stantes expectant dum signum sonnerit secundum. Expleta oratione, omnes cum summo exeunt silentio.

III. Tertiò, ut sunt equidem cottidie sex per brevem deputati fratres sacram offerentes oblationem, incipientes ab Abbate omnes per ordinem, sicut & nos aliquando fecimus. Qui etiam pedes peregrinorum in unaquaque feria lavant. Illucundo, & inde revertendo, cum psalmodia vadunt. Si quis autem hanc iussionem transgressus fuerit, gravi subiacet vindictæ.

IIII. Quarto, ut in dominicis diebus omnes pariter, secundum quo ingres sunt ordinem monasterium, sic accedunt ad pacem, ad communionem, præter illos qui pro nimia senectute vel infirmitate inter illos stare non possunt, qui tamen separatim communicant. Si quis verò hoc spiritali dono, id est, corporis & sanguinis Do-

Vide Cœnob. an. 817. c. 10.

mini nostri Iesu Christi, se privaverit, pater monasterij, qui præsens semper esse debet dum communicant, cur hoc illi eveniret scire debet omnino.

V. Quinto, ut nullus omnino statum, dum lectioni fratres vacent, sit excusatus à lectione quin omnes ibidem sint præsentes unà pariter cum patre monasterij. Quibus legentibus, hora qua prævenerit Præpositus competere, sive qui in vice ejus constitutus, id est, senior Decanus, pulsat signum tintinnabuli, ut ebdomadarij & ceteri servitores juxta præceptum regulæ accipiant super constitutam annonam mixtum, ut non sit eis grave jejuniū, dum ministrant, sustinere. Lector verò post sextam, antequam accedat ad legendum, accipiat mixtum.

VI. Sexto, ut in oratorio, post signum sextæ, omnes in loco sibi deputato stantes, finita oratione, cum summa reverentia expectant dum signum Præpositus pulsaverit ad refectorium. Quo audito, mox omnes undique pariter festinant occurrere, omnino caventes ut nullus desit nisi quos pater occupatos in variis habet ministerijs. Et si quis ad illum versum qui ante cibum dicitur non præsens fuerit, similiter & qui post cibum, regulari subdatur disciplina.

VII. Septimo, ut in refectorio facta benedictione, veniant duo Presbyteri ad Abbatem frangentes panem. Et dant ipsi eulogium ceteris fratribus stantes antequam accedant ad mensam. Quibus sedentibus, summum est ibi, sicut in sancta continetur regula, silentium. Ministri autem omnimodo cavent ut nihil desit comedentibus & bibentibus. Et sicut patri ministratur monasterij, nisi hospites sint, ita omnibus æqualiter, ut, verbi gratia, minimo sicut maximo, seniori sicut juniori, nulli amplius, & nulli minus; exceptis pueris, quibus non eadem quantitas, sed nulla discretio ciborum servatur. Ut autem signum Cellararius ad potum pulsaverit benedicendum, statim octo vel decem surgunt juvenes absque ulla tarditate ad miscendum fratribus. Si quis autem de ipsis aliquid ibi deliquerit vel exceßerit, aut sonitum aliquem fecerit, exceptis his qui ad mensam sedent, prosternati ibi coram Priore tamdiu jacent in terra usque dum Abbas, vel qui in loco ejus sedet, pulsaverit ut surgant. Similiter post refectionem sedentes per humilitatem satisfaciunt.

VIII. Octavo, ut per totum tempus æstivum, dum fratres bis in die reficiant, post horam orationis noniam stantes in oratorio cum divino tremore orantes expectant dum tintinnabulum signum Præpositus pulsaverit ad refectorium. Quo audito, omnes illò conveniunt. Quamvis etiam aliquis bibere non poterit, se tamen debet præsentare, ne locus ejus appareat vacuus. Et si quis præsens ad dicendum post benedictionem Amen non fuerit, sublatu ei portio sua de potu. Postquam autem biberint fratres, vadunt ad capitulum, & quod eis injunctum fuerit laborant usque ad illud signum quod pulsare solent ante horam unam vespere. Quo audito, disjungunt se ab opere, ut sint parati ad signum sequens quod est ad vespereum. Illo audito, mox ad Ecclesiam cum festinatione student occurrere;

Tom. II.

ibique oratione facta, sedentes legunt vel orant. Finita vespere, expectant ibidem, sicut & ad sextam fecerunt, dum signum sonaverit ad refectorium.

VIII. Nonò, ut ad conlationem accesserint, omnes unanimiter occurrunt debiles & infirmi, etiamsi de lecto surgere valuerint, veniunt. Quid de ceteris dicendum est? Lector autem tamdiu legat usque dum omnes in unum positi compleant.

X. Decimò, ut in sabbato, quando munditias facere solent, pedes cum silentio lavant, ne detur occasio loquendi. Ibidem verò sedentes conlationem complet, & sic accedunt ad completorium.

XI. Undecimò, ut defunctorum vigilia hoc modo ab eis celebratur. Vespere solito finita, statim vespeream cum antiphonis celebrant pro defunctis, & post completorium vigiliam cum antiphonis vel responsoriis plenissimè atque suavissimè canunt, & post nocturnas intervallo matutinos pro mortuis faciunt. Facto autem primo mane, postquam se paraverint, Missam celebrant pro defunctis publicam. Omnes ibidem pariter sacram offertur oblationem pro peccatis mortuorum. Qua percelebrata, statim cantant primam, si fuerit tempus, aut omni tertiam.

XII. Duodecimò, quòd omnes hospites supervenientes cum lectione divina suscipiunt. Incognitis tamen monachis ad lectionem omnis pariter concurrit congregatio, ut Christus in eis adoretur, qui & suscipitur. Qualiter verò ad coquinam sibi invicem serviant fratres vel in ceteris locis, & cetera quamplurima, viva voce Domino auxiliante notum vobis facere curavimus. Ista autem supradicta interim bono certamine adimplere curate. Valeat alma paternitas vestra per multa temporum * circola in Domino sine fine, * curricula ut videatis Deum deorum in Sion Amen.

X.

Capitula monachorum Sangallensium edita circa annum DCCCXVII. quibus præfixa est epistola Grimaldi & Tattonis ad Reginbertum magistrum scholæ, ut opinor, monasterij sancti Galli, qui obiit anno DCCCXLVI.

Præstantissimo & ineffabili dilectione nominando Reginberto præceptoris Grimaldi Tattòque supremi auditorum vestrorum discipuli sempiternæ felicitatis salutem. Memoria dilectionis vestre animis nostris sedulo inhaerens immemores petitionum vestrarum promissionumque nostratum esse non permittit. Et utinam tam proficenter quàm spontraneè piàm voluntatem vestram implere valuissemus. Ecce vobis regulam beati Benedicti egregij doctoris, quam benivolus animus vester summo semper optaverat desiderio, direximus, sensibus & syllabis necnon etiam litteris à supradicto patre, ni fallimur, ordinatis minimè carentem; quæ de illo transscripta est exemplare quod ex ipso exemplatum est codice quem beatus pater sacris manibus suis

SSII ij

exarare ob multorum sanitatem animarum curavit. Illa ergo verba quae supradictus pater secundam artem, sicut nonnulli autumant, in contextu regulae hujus non inseruit, de aliis regulis à modernis correctis magistris colleimus, & in campo paginulae è regione cum duobus punctis inserere curavimus. Alia etiam quae à Benedicto dictata sunt, & in neotericis minimè inventa, obelo & punctis duobus consignavimus. Hoc egimus desiderantes vos utrumque & secundum traditionem pii patris, etiam modernam habere. Eligite vobis quod desiderabili placuerit animo. Valete in Domino.

*Salve spes juvenum, forma speciosus amena,
Operam retinendo viam vitamque salubrem.
Ecce tui humiles famuli tibi munera mittunt,
Quae animus dudum vester optavit habere.
Omnipotens genitor, cunctum qui continet orbem,
Te regat & servet semper ubique sanum.*

ITEM CAPITULA NOVITIARVM DE
HIS IN QUIBUS PRÆCEPTVM RE-
GVLÆ ET CONSTITVTIONES NO-
VELLORVM CONCILIORVM ACV-
TIVS NOS CONSIDERARE ET PROM-
PTIVS EXERCERE IVSSIO IMPERIA-
LIS AMMONET.

IN primis ut nulla in ullis rebus inter hujus professionis viros in toto regno suo, nisi ubi impossibilitas non permittit, inveniatur varietas; cujus impossibilitatis qualitatem summo studio Missi pro hoc directi fatagunt inquirere.

II. Vt ad omnia signa diuturna sive nocturna secundum præceptum regulæ, statim ut audita fuerint, festinetur.

III. Vt locutus separatim tardè ad quaecunque signum occurrentibus constitutur.

IIII. Vt cum disciplina regulari & reverentia magna divina agantur officia.

V. Vt dictis sex psalmis primis ad nocturnum genua non inflectant, sed stantes orent.

VI. Vt intervallum post nocturnum in zefivo tempore usque dum v. psalmi dici possunt proteletur.

VII. Vt finitis cutibus, incepturi Kyrie eleyson genua flectant, & non antè surgant quam sanctæ Trinitatis vocabulis perdictis Presbyter dicat Pax omnia seculorum. Amen. Surgentes autem, humilationem supplicationis sibi vicissim præbeant. Et idipsum festuri in capitulo, atque recessuri, vel ubicunque tota congregatio jungitur vel separatur, faciant.

VIII. Vt in Ecclesia nemo nisi quod regula mandat loquatur.

VIIII. Vt Kyrie eleyson, Amen, Deo gratias, & versus, in unoquoque concursu altius & distinctius atque protractius honestè dicantur.

X. Vt lector in Ecclesia prius benedictionem non petat quam omnes sedent.

XI. Vt versus ad capitulum, id est, Deus in adiutorium meum, à Presbytero ter terteque à congregatione repetitus dicatur. Et dicta Gloria, post hoc non adjungant Alleluja.

XII. Vt Kyrie eleyson oraturi in capitulo, utrumque genu flectentes, consona voce tribus tantum vicibus dicant, id est, Kyrie eleyson,

Christe eleyson, Kyrie eleyson. Similiter in refectorio, sed sine genuflexione.

XIII. Vt in capitulo seu ubicunque quis increpatus fuerit, statim veniam petens dicat Mea culpa, & iustus surgat, & sic humiliter rationem reddat. Et si quicumque hoc facere contempserit, duplici vindicta subiaceat.

XIIII. Vt post capitulum signum sonetur, ut omnes pariter cum Præposito vel Decanis & uno de circatoribus in obedientia ubi injungitur pergant; exceptis his qui variis occupati sunt obedientis. Et alter de circatoribus clastrum providens domi remaneat. Qui Decani & circatores summa cura provideant ne quid vel in ipsa obedientia, vel illuc eundo, vel inde revertendo, vel ubi & ubi, inhonestum & nostræ professioni inconveniens fiat, recordantes quæ à discipulis delinquitur, magistris respiciat.

XV. Vt in refectorio hora refectionis nullus nisi lectoris vox audiatur.

XVI. Vt reficiendi fratres unum pulmentum cum potu & orto seu pomis, si sunt, ante se inveniant. Post quæ & alia dentur quæ regula mandat.

XVII. Vt ante nec post horam constitutam quicumque cibi vel potus aliquis sumat, exceptis infirmis. Sed & omnes, sicut uno stringuntur voto, unius Regis bajolant servitium, unum expectant regni cælestis premium, ita unum in labore militiæ accipiant necessitatis stipendium.

XVIII. Vt custodia regularis circa infirmos non neglegatur.

XVIII. Vt quatuor fratres juniores, seu quantos exposcerit necessitas, deputentur ad miscendum; qui tamen reficiantur cum ceteris.

XX. Vt ministri omnes intus forisve in potu & cibo, vestimentis, ceterisque necessariis ea mensura qua ceteri fratres vivunt contenti sunt. Et quando à ministeriis suis vacent, cum aliis reficiantur.

XXI. Vt ad coquinam signum non sonetur. Sed ebdomarius, facta ministracione, illud tinnabulum quod ante Abbatem pendit tangat. Quo sonato, inclinet se ipse ebdomadarius atque omnes fratres usque dum à sacerdote benedictio compleatur.

XXII. Vt dicto versu post mensam, incipiat Prior Miserere mei Deus in dextro choro, & chorus sinister præcedat. Et sic aperit & distinctè cantando pergant ad Ecclesiam.

XXIII. Vt summum silentium post refectionem omni tempore teneatur.

XXIIII. Vt certis temporibus occupentur in opere manuum, certis in lectione divina.

XXV. Vt Præpositus, Decani, Circatores, omnesque ministri sæpius privatè publicèque ammonentur ut omnimodis circa ministerium suum solliciti sint.

XXVI. Vt omnes ad Missas veniant & persistant, sicut & in ceteris divinis officiis facere debent.

XXVII. Vt in zefivo tempore post Nonam bibant fratres, & postea ad capitulum pergant.

XXVIII. Vt post omnes cursus, quando ad refectorium ire oportet, in Ecclesia illud sig-

num quod ad refectorium sonat expectent; nisi quem necessitas exire compellit.

XXVIII. Vt ubicunque sibi obviaverint fratres, junior benedictionem petens stet in uno loco inclinatus usque dum tribuens benedictionem prior pertranscat.

XXX. Vt absente Abbate Præpositus locum ejus in Ecclesia, in capitulo, atque in refectorio teneat, ejusque vice lectiones in unoquoque conventu interpretetur, & benedictionem legentibus tribuat. Et Præposito non præsentem, senior Decanus eadem faciat, qui præsentem Abbate propria teneant loca.

XXXI. Vt intervallum post matutinos, & ante primam, hyemis vel æstatis tempore, eo proteletur spatio quo se fratres aptè parare & convenienter orando altaria circuire possint; ut clara luce vel orto sole exeuntis à prima vel lectioni vacent, vel injunctam sibi obedientiam subeant.

XI.

EXCERPTVS DIVERSARVM MODVS
POENITENTIARVM A BENEDICTO
ABBATE * DISTINCTVS DE REGVLA
SANCTI BENEDICTI ABBATIS.

* anianen-
si.

Ex eodem
codice S.
Galli.

PLurimi nequaquam pleniter intellegentes judiciorum sententias in regula sancti patris nostri Benedicti, aliter quam præcepit judicare solent. Sciendum itaque est quatuor ibi contineri modos quibus delinquentium error cotrigitur.

Primus namque est quem idem pater Benedictus proprio judicio determinavit. Vt est. Qui per negligentiam tempore constituto ad nocturnos non pulsaverit signum. Vnde in oratorio satisfieri jubet. Et qui ad officium divinum tardè occurrerit. Et qui per negligentiam hora refectio- nis ad mensam. Et si cui offeritur aliquid à Priore, & accipere renuerit. Et si quis, dum pronuntiat psalmum aut lectionem, fefellerit. Et qui pro aliqua arte extollitur.

Secundus est de spiritalibus rebus. Vnde ipse dicit. Si quis frater contumax, aut inobediens, aut superbus, aut murmurans, vel in aliquo, id est, spiritali tantum, contrarius existens sanctæ regulæ. Qui proficiendo usque ad septem gradus extenditur. Occultè videlicet * castigatio, publicè cotripiendo, in levioribus culpis excommunicando, in jejunis nimis affligendo, verberibus coercendo, pro eodem inemendato ab omnibus orando, atque ad ultimum de monasterio expellendo.

* castigatio.

Tertius de rebus exterioribus. Hoc est. Si quis damnus per negligentiam aliquid intulerit monasterio.

Quartus de criminalibus delictis.

DENIQUE PER ORDINEM EOSDEM
REPETENTES.

De primo sciendum est quòd nullatenus aliter nisi juxta quod regula jubet fieri debet; hoc est, non alienum sed proprium est judicium ponendum.

De secundo sollicitè considerandum quia non omnibus personis supra scripti gradus conveniri poterunt. Quia aliter corrigendi sunt honesti, ali-

ter improbi. Nam regula præcipit de contumacia ut secretè semel aut bis ammonetur. Et alibi dicit: Si contumax fuerit, de monasterio expellatur. Necessè est ergo ut justo moderamine utrumque decernatur. Qualiter secundum regulam & contumax secretè moneri possit & de monasterio expelli. Ille namque secretè est ammonendus: quia licet aliquid à Priore imperatum refutans, mox tamen emendatus emendationem promittens, qui & honestus jure dici poterit. Et ille de monasterio expellendus qui & contumax existit & nullo unquam pacto adquietit suscipere disciplinam, quem omnimodo contumacem regula vocat, unde & meritò improbus est dicendus. Quamquam & improbum illum etiam vocet qui, licet frequenter corripitur, disciplinæ tamen regulari non contradicit: qui honestatem quam prius, dum se emendare profertens, habere videbatur, relinquens, ad improbam duramque mentem transit. Neque, ut supra dictum est, omnibus personis omnes gradus conveniri poterunt; quia videlicet diversæ sunt qualitates mentium; un unde unus medetur, inde alter perimitur. Quapropter quorundam verberibus sunt coercendæ personæ, minimè verò quorundam, de quorum qualitatibus regula dicit: Secundum uniuscujusque, inquit, qualitatem vel intellegentiam omnibus se conformet & aptet. Itemque alibi: Vt viderit cuique expedit, prudenter & cum caritate studeat amputare vitia. Et notandum tria inspicenda semper in judicio esse, personam videlicet, intentionem, atque modum delicti. Personam, utrum intellectu & modestia vigeat, vel duritia & inquietudine mentis contradictor existit. Intentionem, utrum studio an infirmitate delinquit. Modum, utrum graviter vel certè leviter erraverit. Vnde & regula dicit: Secundum modum culpæ excommunicationis vel disciplinæ debet extendi mensura. Igitur omnis spiritaliter delinquens tamdiu secretè moneri debet donec se ipsum ipse improbum reddendo ab occulto transeat ad publicum. In qua publica correptione si non emendaverit, ad excommunicationem leviorum culparum transibit. Vbi cum diutius nequiverit corrigi, nimium jejuniorum maceratione affligatur. Per quam non correptus si persona extiterit talis, flagellorum coercetur a credine. Sin verò personæ non admiserit consideratio, communiter ab omnibus misericordia imploretur omnipotentis. Quòd si nec isto modo sanatus fuerit, præcidatur à corpore monasterij. Et si contigerit ut per negligentiam, dum aut in occulto aut in publico ammonetur, aliquid damno monasterio intulerit, excommunicetur in levioribus culpis secundum modum culpæ. Et peracta penitentia, iterum revertatur ad id ubi prius tenebatur. Et non solum dum verbis monetur, verum etiam si aliquo ex supradictis gradu deprimatur.

Primus capitulus est xxxii. Ibi omnes gradus inveniri valent.

Secundus verò capitulus est de pueris minore qualiter ætatè corripiantur. xxx.

Vbi facile patet quod in vicésimo tertio scriptum est. Sin autem improbus est, vindictæ corporali subdatur. In fine videlicet capitis xxx. ubi dicit: Hi tales dum delinquent, aut jejunis

nimiis affligantur, aut acris verberibus coërceantur, ut sanarentur.

Hunc sequitur xxviii. De his qui sæpius correpti emendare noluerint. Vbi similiter septem prædicti gradus inserti sunt. De tertio autem modo iudiciorum sicut supra dispositum est. De damno cuiuslibet rei exteriori est intelligendum, ubi solummodo animadvertendum, si negligentia interveniente damnum extiterit factum. Tunc secundum modum delicti & personam & intentionem levioribus culpæ iudicium subiacebit. In quo modo continetur quicquid in regula invenitur. Sive gravissimæ vindictæ subiaceat, seu graviori, seu regulari, seu excommunicatur, seu excommunicationi subiaceat.

Præter hoc quod in quibusdam locis invenitur distinctiori disciplinæ subiaceat. Quod quidam ita intellegi volunt, ut si occultè aut publicè verbis monebatur, in eodem gradu acrius corripiatur.

Quartus quoque modus, ut prædictum est, de capitalibus criminibus constat, fornicatio videlicet, adulterio, atque ebrietate assidua, ceterisque quæ nullo modo nisi penitentia corporali secundum auctoritatem canonicam purgantur. In quibus & modus necnon & persona atque intentio semper inspicienda sunt. Vbi pariter quoque sanctorum patrum institutio sollicitè est pendenda.

XII.

Polypticus monasterij Fossatenfis.

Ex vet. cod. bibliothecæ regie.

HABET in Varena mansos caroperarios xxxvii. & sunt ex ipsis in beneficio mansi xv. & tres partes. & sunt ibi manoperarij xviii. Sunt ibi hospicia vii. Et manent ibi inter mansos caroperarios & manoperarios & hospicia homines cxxi. Solvunt mansi caroperarij in tertio anno unusquisque solidos v. & alios duos annos unusquisque vervecem cum agno. Solvunt de annona inter totos annis singulis mod. cix. Arant ad hivernaticum unusquisque perticas iv. & ad tramisium ii. & in tertia ebdomada faciunt corbadam. Solvit unusquisque pullos iii. cum ovis. Habet ibi mansos manoperarios iii. & solvunt in tertio anno sol. ix.

Habet in Novigente mansos caroperarios xviii. & manoperarios vi. & dimidium, & manent ibi homines lv. Solvit unusquisque mansus caroperarius uno anno sol. v. & alio anno vervecem cum agno, de vino mod. ii. Arat ad hivernaticum unusquisque perticas v. ad tramisium ii. Arant ad hivernaticum & ad tramisium in unaquaque ebdomada perticas iii. A tertia ebdomada inter tres mansos jornalem i. Fodiunt in vinea aripennum i. Solvit unusquisque pullos iii. cum ovis. Serviles mansi vi. & dimid. solvunt vervecem sex cum agnis suis, de vino mod. viii. Arant ad hivernaticum perticas iv. ad tramisium ii. Solvunt pullos iii. cum ovis.

Habet in Tortiaco mansos caroperarios xxxii. & manoperarios iii. hospicia vi. Manent ibi homines lxxi. Solvit unusquisque caropera-

rius uno anno sol. v. alio anno vervecem cum agno, de vino mod. ii. Arat ad hivernaticum perticas iv. ad tramisium ii. In unaquaque ebdomada arat ad hivernaticum & ad tramisium jornalem i. Facit corbadas iii. & solvit pullos iii. cum ovis. Unusquisque mansus manoperarius solvit per annos singulos vervecem cum agno, de vino mod. ii. Arat ad hivernaticum perticas iv. ad tramisium ii. & solvit pullos iii. cum ovis. Hospicia vi. solvunt communiter mod. iii. & dimidium, unusquisque verò pullum cum ovis. Solvunt ibi homines de terra censale sol. vi. denar. iv.

Habet in curte Protasio hospicia iv. Solvit unusquisque per singulos annos de vino mod. i. & pullum cum ovis.

Habet in Buxido mansos caroperarios xxiv. & dimid. & manoperarios x. hospicia xiiii. De quibus mansi sunt in beneficio v. & dimid. & hospicium i. Manent ibi homines lxxviii. Solvit unusquisque mansus caroperarius uno anno sol. v. alio anno vervecem cum agno, de vino mod. ii. Arat ad hivernaticum perticas iv. ad tramisium ii. Inter duos mansos in unaquaque ebdomada arant perticas iii. A tertia ebdomada inter tres mansos cartuum i. Et solvit unusquisque omni anno ad vineam claudere carradam i. de virgis & pullos iii. cum ovis. Solvit unusquisque mansus manoperarius de vino mod. ii. omni anno vervecem cum agno. Arat ad hivernaticum perticas iv. ad tramisium ii. Solvit pullos iii. cum ovis. Est ibi terra censalis unde solvunt festivitate sancti Dionysij sol. ix. denar. v.

Habet in Ferrarias mansos caroperarios xv. manoperarios iv. Manent ibi homines l. Habet ibi duos mansos abfos. Solvunt vestiti mansi hairbannum pro duobus bovis fol. xx. pro homine redimendo de hoste fol. iii. vervecem xiv. cum agnis, de vino mod. xx. de frumento mod. xx. Arat unusquisque ad hivernaticum perticas iv. ad tramisium ii. Ad hivernaticum corbadas iii. ad tramisium iii. Solvit unusquisque pullos iii. cum ovis.

Habet in Savegias mansos v. ubi manent homines x. Solvit unusquisque omni anno vervecem cum agno, de vino mod. ii. pullos iii. cum ovis. Arat ad hivernaticum perticas iv.

Habet in Derentiaco mansos serviles vii. ubi manent homines xxiv. Solvit unusquisque vervecem cum agno. Arat ad hivernaticum perticas iv. ad tramisium ii. & inter hivernaticum & tramisium corbadas ix. Solvit pullos iii. cum ovis.

Habet in Maitiaco mansum indomiticatum cum casa & diversis ædificiis superpositis, cum vitridiario & omnibus congruis adjacentiis. Habet ibi de vinea indomiticata iunctos id est aripennos c. de terra arabili indomiticata ad modios ducentos quadraginta unius sationis, de prato iunctos lx. de siva plus minus bunarios c. habens in giro plus minus leuam i. Est ibi capella indomiticata honoris sanctæ Mariæ dicata, ad quam respicit terra arabilis ad modios xxx. unius sationis. De vinea iuncti vi. de silva iv. de prato ii. Est ibi etiam alia Ecclesia partræ-

chialis sub honore sancti Melanij dicata, cui aspicit terra arabilis ad mod. l. unius latioris, & de vinea iuncti x l i i. de prato v. Solvunt censum inter Capellam & Ecclesiam libram unam. Habet in ipsa villa factos id est mansos l x. Solvit unusquisque de hostileto id est pro bove sol. l i. & porcos l i. aut sol. i v. mulcones l i. aut sol. l i. Solvit inter vinericiam & pascionem de vino mod. v i. de lignario denar. v i. Facit perturam in cultura dominicata, & seminat ibi de suo tritico mod. l i. Solvit de avena mod. v. de faba sext. i v. Fodit unusquisque iustum i. in vinea dominicata. Solvit pullos l i i. cum ovis x v. & alios pullos vindemiales cum ovis. Solvit sinapem & faces.

Habet in Floriaco unum mansum indominicatum, ad quem respiciunt mansi x l x. ex quibus sunt ingenuiles x l i. & serviles v l i. Respiciunt etiam ad ipsum mansum de terra arabili bunuaria x x v l i i. que sunt sita inter Remis & Floriacum. Et in alio loco sunt bunuaria x x x l i. & dimidium, sita inter Remis & curtem Roxiniacum. Est etiam una arca in Remis pertinens ad ipsum mansum, que habet de uno latere iuxta terram sancte Mariæ pedes c x v i. de alio latere iuxta terram sancti Crispini pedes c x v i. de una fronte iuxta terram sancte Mariæ pedes l x v i. ex alia fronte iuxta viam publicam pedes x l i i. De suprascriptis ingenuilibus mansis sunt v. in ipso Floriaco, & l i. in Pimella, i v. in curte Roxiniaco, & unus in Mastiaco. Solvit unusquisque mansus ingenuilis per totas ebdomadas in anno dies v. præter tres ebdomadas, unam in natale Domini, alteram in Pascha, tertiam in Rogationibus. Debet napatias l i. Habet unaquaque in longam perticas x l. & in transversum i v. De lignatico carradas l i i. Quinque mansi ingenuiles qui sunt in Floriaco, & duo qui sunt in Pimella, solvit unusquisque scintulas c l. Quatuor verò mansi qui sunt in curte Roxiniaco, & unus qui est in Mastiaco, solvit unusquisque scintulas c. Debet unusquisque pullos l i i. cum ovis x v. de vino sext. x l i. corbadas l i. unamquamque cum sex bovis, & tertiam corbadam cum duobus, pro hostilio denarios x i v. pro carropera denar. v. bannos tres, unum in vinea, alterum in prato, tertium in messe. Debet unam carradam adducere de feno in granicam senioris, & unam carradam de garbis de campania. Debet ducere annonam ad facinarium super carrum suum de suis diebus; & in ipso fatinario debet stare servilis mansus qui ipsam annonam prævideat & cooperetur. Debet etiam de suis diebus finum ducere in campum & expandere de suo carro; & servilis mansus debet levare finum super carrum. Debet unusquisque mansus servilis per totas ebdomadas dies v. & unam napatiam in vinea, de qua recipit tertiam partem, pullos l i i. cum ovis. Debet corbadas l i. unamquamque de duobus bovis. Debet denarios v. pro carropera, bannos l i i. Debet faculas. Debet mansionem & curtem custodire & stabulum curare & facere quicquid opus est. Unusquisque mansus ingenuilis & servilis debet in eulogis panes v i. ad carnem denarios l i. & pullos l i. de vino sext. l i. de avena sext. i v. Cum fecerit corbadas in men-

se Martio, debent habere panem & ligamina & ficeram. Mense Maio panem & caseum. Mense Octobrio panem & vinum, si esse potest. Si ibi sunt cavaticarij, debent Kal. Octobr. denarios i v. & unum diem in banno, & ad tres audientias venire cum suis eulogis.

Habet in Turgiaco mansos serviles l x. & dimidium. Manent ibi homines x l i. Solvunt mense Maio verveces l x. & dimid. cum agnis. Arat unusquisque ad hivernaticum perticas x. ad tramisium l i. Claudit unusquisque à tertio anno in manso dominico perticas l i. Solvit pullos l i. cum ovis.

Habet in Belsa mansos serviles v l i i. & dimidium. Manent ibi homines x i v. Solvunt annis singulis agnos v l i i. & dimidium. Arat unusquisque ad hivernaticum perticas i v. ad tramisium l i. Arat corbadam inter hivernaticum & tramisium. Ducit de frumento ad monasterium mod. x. Solvit pullos l i. cum ovis. Habet ibi culturas x v.

Habet in Vitena mansos x l. ubi manent homines x i v. De quibus mansis est unus & dimidius in beneficio, & unus abfus. Solvit unusquisque uno anno sol. l i. alio anno porcos l i. & arietes l i. Solvunt duo mansi de vino mod. l i. & dimidium. Alij mansi, unusquisque de frumento mod. i. Arat unusquisque ad hivernaticum perticas i v. ad tramisium l i. Et arat corbadas l i i. ad hivernaticum, ad tramisium perticas l i i. Claudit unusquisque in vinea perticas v l i. Solvit pullos l i i. cum ovis.

Habet in monte Hayrici mansos ingenuiles x l i. Manent ibi homines x x i. De quibus mansis tenent x i. alij homines. Solvit unusquisque annis singulis sol. v. & dimidium. Arat ad hivernaticum perticas v l i. & dimid. ad tramisium v. Facit ad hivernaticum corbadas l i i. ad binalia l i i. ad tramisium l i i. Debet unusquisque de lignario in latum pedes v. in altum pedes v i. & de caractionibus carradas v i. & omni anno festivitatem sancti Martini & in natale Domini & in Pascha carradam i. Claudit inter curtem & hortum & vineam perticas v l i. & dimidium. Solvit de lino fascium l i i. de xxx. madasciis, & in pascione mod. l i. de vino, de terra censali mod. l i. de vino. Arat ad hivernaticum perticas v l i. & dimidium. Solvit pullos l i i. cum ovis.

Habet in Equa mansos serviles l x. & dimidium. Manent ibi homines x l x. Solvit unusquisque usque ad monasterium carroperam i. & soc & cultrum. Faciunt corbadas x i. Arat unusquisque inter hivernaticum & tramisium perticas x. Solvit pullos l i. cum ovis.

Habet in Fabarias septem mansos ingenuiles. Octavus mansus pertinet ad Ecclesiam ipsius ville dicatam in honore sancti Martini. Antiquo tempore solvebat unusquisque mansus sol. v. Postea in alio tempore solvebat unusquisque in unoquoque mense per totum annum tres dies. A festivitatem sancti Iohannis usque in natale Domini solvebat à tertia in tertiam ebdomadam corbadam; & faciebat unum bannum in vinea, alium in messe. Solvebant duo mansi tres carroperas in anno usque ad Follatis. Solvebat unusquisque de pascione denarios x l i. & pullos l i i. cum ovis x v.

Nonus mansus est indomiticatus, ubi habet culturas v. & pratium & silvas & aquas cum fatiario.

Isti sunt cavaticarii sancti Petri. Teboldus, Gondoldis defunctus, Emhardus, Ledelindis, Amalgarius, Hairindis, item Amalgarius, item Teboldus, Amalbertus, Frodovinus, Frodevildis.

Familia de Cliciaco. Godelfadus, Ravenus, Odilo, Vivardus, Ermengisus, Hildegisus, Ansberga, Vitalis, Adelgardis, Mamucia cum tribus infantibus suis, id est, Dominicus & Hildulfus & Gozlenus, & cum aliis tribus, Giberga, Erluinus, Nadalbertus, Erliardis, Godinus, Doda, Odila, Adelindis, item Odila, Vuido, Vuineganda, Tedelindis, Adelberga, Ermengildis, Roducia, Frovgarius, Grimhardus, Erembertus, Iohannes, Tetfinda, Hildebertus & soror ejus, Rainberga & filia ejus nomine Elisabet cum suis filiis.

Hengelrannus, Rodulfus, Rainerius, Hengelsent, Vuarenburgis, Rodulfus, & Bernice, omnes isti cum infantibus suis. Berhengerius Presbyter.

Ingelburgis filia Vitalis de Bunido beato Petro se tradidit tali ratione ut nunquam à monachis esset vendita neque ulli homini donata.

Doda, Vuarnerus, Ingelgerus, Anfoldus, Beliardus.

Adrianus, Rainnis uxor sua cum tribus filiis, Durandus, Germundus, Rainerius, Ermengardis, Nodelenda cum quinque filiabus & unum filium, Richardus, Tescenda cum duabus filiabus & unum filium, Ildardus & filius ejus Constantius. Isti sunt fratres & sorores Adriani, Rainnis, Legardus, Nodelenda habent seniores. Alboldus, Giberga, Tescenda, Constantius, Acelinus, Sireda soror ejus, Idfredus cognatus eorum, Ikenbardus filius Richardi. Isti sunt cognati Adriani Germani.

Hisenburgis Britonisa gratanter se condonavit sancto Petro, antequam acciperet maritum, ut in posterum cum filiis & filiabus suis sub servitutis jugo teneatur, quorum hæc sunt nomina. Odolicus, Gislebertus, Durandus.

dem Dei genitrix nobis visa est præcepisse. Conferimus igitur eidem loco de rebus à Deo nobis collatis ad sustentationem, ut diximus, fratrum ibidem loci famulantium locum nostrum quod dicitur Villapinta & Ecclesiam in honorem sancti Iohannis Baptiste constructam cum omni integritate, quantumtuncque in ipso loco jure proprietatis modo nostra est possessio, & aliud prædium quod dicitur Villamama in contiguo superioris prædicti situatum, cum omni integritate, cum mancipia utriusque sexus, cum domibus, ædificiis, terris, vineis, pratis, silvis, pascuis, aquis, aquarumque decuribus, molendinis, mobilibus & immobilibus, cultum & incultum, questum & acquirendum, totum ab integro memorato monasterio Soricinij ad curas ejusdem monasterij necessitates consulendas perpetualiter ad habendum delegavimus. Et hæc nostram auctoritatem sub nomine ac evictionis gratia fieri volumus, per quam præcipimus ut nullus iudex publicus vel quilibet ex judiciaria potestate in possessiones memorati monasterij, quæ deinceps divina pietas in jure ipsius sancti loci voluerit augere, ullas illicitas occasiones requirere nullo unquam tempore audeat; sed liceat ordinato Abbati suisque successoribus sub immunitatis nostre vel successorum nostrorum defensione quieto ordine possidere. Et quandoquidem divina vocatione à nobis ordinatus Abbas vel successor ejus ab hac luce migraverit, perpetuo secundum regulam sancti Benedicti per hæc nostram auctoritatem & consensum licentiam habeant eligendi Abbates; quatenus ipsi monachi, qui ibidem Deo famulari videntur, pro statu totius regni nostri & incolumitate conjugis atque proles Domini misericordiam exorare valeant. Et ut hæc auctoritas nostra & futuris temporibus debeat inconcussa manere, manu nostra subfirmavimus, & annuli impressione signari iussimus.

Signum Pippini gloriosissimi Regis.

Ioannes Diaconus ad vicem Dagni recognovit.

Data septimo Kalendas Septembris anno Christo propitio secundo Domni Pippini Regis, Indictione septima. Actum Aquilgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XIII.

Præceptum Pippini Regis pro monasterio Soricinij.

An. 754.
Ex archivo
monasterij
Soricinij.

IN nomine Domini & Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Pippinus gratia Dei Rex. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis famulantium propter eorum sustentationem quoddam conferimus præmium, nobis apud Dominum æternæ remunerationis præmium rependi non diffidimus. Proinde noverit omnium fidelium tam præsentium quam & futurorum solertia quia placuit nobis propter amorem Dei & anime nostre remedium construere monasterium in pago Tolosano juxta castrum quod dicitur Verdminus, cui Soricinij titulo vocabulum constat indici Soricinij, in honorem Dei & ejus genitricis perpetuæ virginis Mariæ & omnium sanctorum, secundum quod ea-

XIV.

Charta donationis ville de Blangiac ad Ecclesiam Brivatensem.

EXemplaria. Domnis sanctis Donidio, Honorifico, Vnoberro, Betoleno Presbyteris, necnon Raconi Clerico, vel alius tam Diaconibus quam serviendis sancto Iuliano Clericis qui præfenti tempore ibidem deservire videntur. Ego Gideon. Dum non est incognitum quod Dominus Hunaldus Princeps ante hos dies per * parva consilia aliquam villam in pago Limanico de ratione sancti Iuliani martyris, cui vocabulum est Maccariaco, visus fuit astruxisse, postea celeste auxilio monitus superscriptam villam ipsi castre Dei reddere ordinavi & duas portiones tam de terra, vineis, censu, tributo, aut ex omni re sibi pertinenti, pro mole peccatorum, vobis visus fui condonasse,

An. 760.
Ex Charta
lario Brivatensi cap.
26.

* parva

donasse, ut omni tempore Missæ ibidem decensitate esse debeant, petivi à vobis ut de ipsis duabus partitionibus mihi compendium faceretis, quod ita fecistis, ut dum ego viverem, hoc per vestrum compendium habere debeam. Et ego pro ipso compendio dedi vobis de ratione sancti Iuliani villam cui vocabulum est Blanciago unà cum agencia sua vel servos vel tributa quod exinde exire debet annis singulis, libras 11. partitionum de ipsa villa Maceriago in vos villas sum emisisse; ut si in tempore aut post tempus ego vobis * petro iudicium facere voluero aut fecero, * spondionis vobis desolvere partibus vestris aut successoribus vestris, qui tunc temporis post fuerint, auri libram 1. & ipsam villam Blanciago in vestra revocatione ponam, & inantia vestra compendius vos dominus recognoscat, & presens precaria mea in vos scripta omni tempore firma stabilita perduret. Facta carta precaria mense Septembris x 11. anno Donno Vvayfario Principe. Teste Gideon. Manu Garionis. Manu Berterio. Manu Artimio.

* s pro hoc
* spondio
nos.

X V.

Preceptum Pippini Regis pro monasterio Iuncellens.

An. 768
Ex archivo
monasterij
Iuncellen-
sis.

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis. Pippinus divina ordinante providentia Rex universis fidelibus. Cùm locis Deo dicatis eisque inibi Deo servientibus quippiam muneris conferimus, id nobis procul dubio ad æterni regni præmium consequendum profuturum cognoscimus. Quamobrem noverit solertia cunctorum sanctæ Dei Ecclesiæ filiorum quia adiens nostri culminis serenitatem Benedictus Abbas sancti Petri Iuncellensis monasterij, quod est situm in territorio Bittertensi, petiit ut ipsum monasterium restitueremus & de nostris regalibus viris auferemus. Cujus denique preces clementer audivimus, & ad meliorandum locum ipsi servisque Dei illic militantibus benignè aliquid largimur, scilicet de fonte pallagij usque ad tertiam nigram, abhinc etiam usque ad fontem Alder, & inde usque ad fontem Orbi, & descendit ad terminum tabule, & inde iterum usque ad fontem pallagij, ut necessitatibus eorum supplementum conferatur. Prædictum autem Iuncellense monasterium cum hac nostra largitione vel cum reliquis possessionibus quas in præsentia possidet vel quæque deinceps in jure ipsius monasterij aut per nos aut per alios quosque divina pietas augere voluerit, sub nostro mundeburdo nostræque libertatis defensione omni tempore possidere mandamus. Et propterea jubemus ut nulla potestas neque quislibet hominum ipsas possessiones præsumat aliquando à potestate five dominatione jam dicti monasterij minuere vel subtrahere; sed liceat Benedicto Abbati & successoribus suis cum ipsius loci congregatione sine alicujus minoratione quietè integerrimèque possidere. Et per nostram etiam auctoritatem monachi ibi Deo servientes libertatem semper habeant potestatem ex se ipsis Abbates eligere secundum beatissimi Benedicti regulam, quatenus pro stabilitate totius nostri regni misericordiam Dei im-

Tom. II.

plorare delectent. Ut autem hæc largitio & liberalitas nostræ magnificentie rata & inconvulsa omni tempore permaneat, manu propria subternotavimus & anuli nostri impressione sigillari fecimus.

Signum Pippini gloriosi Regis.

Ilachar Notarius ad vicem Hermoler. recognovit & signavit.

Datum mense Junio feria tertia anno v 1. Pippini Regis. Actum villa Pontigonis anno Domini 762.

Error heic est in numeris. Nam Pippinus regnavit per annos tantum sexdecim. Itaque rependendum videtur xvi. pro xxxvi. Nota annorum Christi videtur addita nullo post tempora Pippini.

XVI.

Iudicium pro Daniele Archiepiscopo Narbonensi adversus Milonem Comitem.

IN Dei nomine. Hæc est notitia traditionis Iudicium. Cùmque residerent Missi gloriosissimo atque sceleratissimo Domino nostro Carulo Rege Francorum in Narbona civitate, die Martis, per multorum altercationes audiendas & rectis negotiis terminandas, & per ordinatione de suis Missos, id est, Vvaltario, Adalberto, Fulcore, & Guibvino, & Vassis dominicis, id est, Rodeflagnus, & Abundantius, & Iudices qui iussi sunt causas dirimere & legibus definire, id est, Gontario, Discolio, Leoderico, Petro Bona-vita, & Sisfredo, & aliorum bonorum hominum qui ibidem aderant, id est, Garibertus, VVidalus, Ingobertus, Arvinus, VVicar, VVulfulfus, Acila, Samuel, Donadeus, Argemundus, Vrsione, Argimiro, Anselmo, VVarnario, in eorum iudicio vel presentia quos causas fecit esse presentes. Cùmque ibidem residerent præscripti Missi & Iudices vel plures bonis hominibus in Narbona civitate ad rectas justitias terminandas & causarum exordia dirimendas in eorum presentia; ibique in supradictorum iudicio veniens homo nomine Arluinus, qui est assessor vel causificus & mandatarius Danielo Archiepiscopo, & per ordinatione de Domino & Regi nostro Karulo Rege, & dixit. Iubete me audire cum isto præsentem Milone Comite, quia tales villas qui sunt in pago Narbonense de causa Ecclesiarum sanctorum Iusti & Pastoris, & S. Pauli, & sancti Stefani in pago Narbonensi, eis retinet malum ordinem injussè. Hæc sunt nomina de ipsas villas. Quincianus, & Mutianus, Ecclesiarum sunt medius. Villa Pucio, Valeri, & Baxanus, & Malarius villa sunt ultra ponte septimo, causa est Ecclesiarum ab integrè sanctorum Iusti & Pastoris. Villa Trapalianicus, Paredinas, Agello, Medallano, Buconiano, Follopiano, Anniciano, ex medietate. Magriniano, Leccas, Centopenus, Cristimanicus, Petruccio, ab integrè. Cannedo, Troilo, Laureolis curte, Oliva media, Prexanus media, Caunas, Nivianus, infra insola Leccas. Villa Gorgociano, Caunas, Casolis, Baias, Vrsarias, Quiliano, ab

An. 781.
Ex archivo
Archiepiscopi
Nar-
bonensis.

T T t

integrè. Lapedeto, ipsa quarta parte Colonicas, Meicuriano, ipsa quarta parte Maglaco, fonte dicta Buconiano, Callano, Concuca larga, Abuniano, ex medietate, Leoniano, ex medietate, Suburbe Sala super ponte septimo, in valle Gabiano, ex medietate. Crotas, Cagnano, sancti Marcelli, Villa Totonis, sancti Georgij, Villa Ciliano, sancti Crescenti, sancte Mariæ Segelona, ex medietate. Gragnano villa, Aquaviva, ex medietate. Rufiniano, ex medietate. Omnia & in omnibus quantum ibidem retinebat jam perscriptus Archiepiscopus pro causa Ecclesiarum sanctorum Iusti & Pastoris, & sancti Pauli, & sancti Stefani, quod ego jandictus Arloinus, qui sum assertor vel causilicus & mandatarus de jandicto Archiepiscopo Danielo, hoc adprovavi per series condiciones, quod iste Milo Comes retinet ipsas villas malum ordinem injustè, & invasit de potestate de isto jandicto Archiepiscopo, cujus ego mandatarus sum. Tunc nos Missi, Vassi dominici, & Iudices interrogavimus jandicto Milone Comite: Qui respondit ad isto Arloino, qui est mandatarus de jandicto Archiepiscopo de hac causa: Tunc Milo Comes in suum responsum dixit: Ipsas villas senior meus Karolus Rex mihi eas dedit ad beneficio. Tunc ipsi Missi, & Iudices, & Vassi dominici interrogaverunt Milone Comite si potebat habere condiciones, aut recognitiones, aut judicium, aut testes, pro quibus ipsas villas partibus suis retinere deberet. Tunc Milo Comis dixit. Non habeo nullum judicium veritatis, nec nulla testimonia, pro quibus ipsas villas partibus meis vindicare debeam, nec in isto placito, nec in alio, nec in tertio, nec ulloque tempore. Tunc prefati Missi, Vassi dominici, & Iudices interrogaverunt Arloino, qui est assertor vel causilicus & mandatarus de jandicto Danielo Archiepiscopo, si potebat habere tale testimonia pro quibus hoc quod dicebat super Milone Comite, hoc legibus aprovarè potuisset. Et tunc asseruit Arloinus, & dixit sic, Habeo unde pro judicio de suprascriptis Missos, Vassis dominicis, & Iudices. Arloinus mandatarus suam agramavit testimonia. Nuper veniens Arloinus ad suum placitum, quod arramatum habuit, & ibidem sua testimonia protulit bonos homines idoneos, his nominibus, Vndila, Aurilianus, Kairato, Narbonellus, Dodemirus, Lunares, Silentiarius, Bonus Eneus, Gumaricus, Vviteringus, Teudefundus, & Servandus: qui sic testificaverunt in suprascriptorum judicio, in facie Milone Comite, & serie condiciones hac juraverunt in Ecclesia S. Mariæ qui sita est infra muros civitatis Narbona, quia nos supranominati testes scimus, & bene in veritate nobis cognitum manet, & vidimus ipsas villas superius scriptas, cum fines & termines vel ajacentias quæ ad ipsas villas pertinent, habentes & dominantem ad Danielo Archiepiscopo, cujus iste Arloinus assertor, causilicus, & mandatarus est, pro causa Ecclesiarum sanctorum Iusti & Pastoris, & sancti Pauli, & sancti Stefani. Nam & nos Vndila, Aurilianus, Kairato, Narbonellus, Dodemirus, Lunares, Silentiarius, Bonus Eneus, Gumaricus, Vviteringus, Teudefundus, & Servandus, vidi-

mus jandictas villas, cum illorum fines & termines, habentes & dominantem Danielo Archiepiscopo, cujus iste Arloinus assertor, causilicus, & mandatarus est, ab integrè. Et cum nos prefati Missi, Vassi dominici, & Iudices videntes talem adprovationem de Arloino assertore, causilico, & mandataro Danielo Archiepiscopo, & post tanta rei veritatem bene cognovimus, altercavimus inter nos ante perscriptos Missos, Vassis dominicis, & Iudices, vel plures bonis hominibus residebant; & ordinavimus Milone Comite, ut de ipsas villas se * exigere fecisset, & Arloino assertore & mandataro Danielo Archiepiscopo per suum saionem ^{entia} revestite fecisset; sicut & fecit. Et congaudeat se Arloinus assertor, causilicus, & mandatarus Danielo Archiepiscopo in nostro judicio suam percepisse & habere justitia. Dato judicio notitia traditionis 1111. Nonas Junij anno 1111. regnante Karulo Rege Francorum, Signum Milonis, qui hanc notitiam & evacuationis feci & firmare rogavi bonis hominibus, S. Garibertus, S. Vuidaldus, S. Ingobertus, S. Arvinus, S. Vuicir, S. Ergimiro, S. Anselmo, S. Vvarnario, S. Guirulfus, S. Atila, S. S. Donadei, S. Argemundus, S. Vrsio, S. Guntulfus, Teodericus, Petrus, Sigfredus. Ego Vvaltarius Notarius subscripsi. Ego Adalbertus Notarius subscripsi.

Boso, qui hanc notitiam traditionis judicij scripsit sub die & anno quibus supra.

Judicium istud à Castello edium est in Metmoris historia Occitanica pag. 742. ex chartulario Archiepiscopi Narbonensis, sed valde mendosum ac corruptum. Itaque nos putavimus heic, data occasione, recudendum esse, descriptum à nobis ex vetustissima scheda Narbonensi.

XVII.

Epistola nomine Iesu Christi scripta ævo, ut videtur, Karoli M. Regis Francorum.

IN nomine Domini. Incipit epistola Salvatoris Domini nostri Iesu Christi filij Dei, quæ in Hierosolymis cecidit, Michælo ipsam deportavit, & inventa est ad portam, * quem per manus sacerdotis per manus sacerdotis nomine Eros. Et ipsa epistola ad Erim civitatem directæ est ad alium sacerdotem nomine Leopas. Leopas verò direxit ipsam epistolam ad Cappadociam. Et tunc collecti sunt xv. Episcopi in unum, & triduanum jejunium fecerunt in vigiliis & orationibus insistentes, simulque & omnes Presbyteri, Diacones, Clerici, & omnes populi tam viris quàm mulieribus collecti sunt in unum & ploraverunt ubi inventa est & à Domino directæ epistola. Carissimi Fratres, audite & abscultate qualem nobis epistolam direxit Dominus de cælo, non tantum nisi ut corrigamus nosmetipsos de omni cæcitate hujus seculi antequam veniat ira furoris Domini super nos. Denique non pro aliud nisi sanctum diem dominicum custodiendum & decimas fideles Deo reddendum,

An. 788.
Ex codi-
ce Tatti-
conensi.
* f. Elicia

sicut scriptum est: Die dominico sedentes in foro, & causas iudicandi otiosas. Venationes in eodem die non colligere. Pecora in eodem die non mulgentes, sed pauperibus vestris aut compatibus non habentes distribuere. Boves tuos in eodem die non mitas laborare. Propter quod non custodistis diem domini veniat super vos iudicium Domini. Et propterea iugebunt & generaliter periculum terræ & captivas animas ducer ubi erit fletus & stridor dentium. Nescitis miseri quia terram, mare, & omnia quæ in eis sunt ornata tea Adam de limo terræ plasmavi & edi bit omnis peccatus in terra donec.

Desunt heic multa.

nihil aliud operantes in die dominico nisi ad Ecclesiam concurrere solemnitates Domini audire. Et post hæc, infirmos visitare, mortuos sepelire, tribulantes consolare, discordantes pacificare, crucem Christi in omnibus venerare, deponentes nitidas vestes in faccis & ciliciis & cinere vestiri, sicut Ninivita fecerunt, & sic liberati sunt ab ira furoris mei. Miseri populi, cur non timetis, ut possitis evadere iram meam. Corrigitte vos antequam veniat ira mea super vos & omnes habitantes in terra qui nolunt custodire mandata mea & diem sanctum dominicum colere & venerare. Ponite, miseri, mortem ante oculos vestros die noctisque, quia nescitis qua hora auferantur à vobis animas vestras & deducantur à diabulo in gehenna ignis, ubi nulla erit requies, nisi fletus & ululatus. Admoneo vos per epistolam istam ut custodiatis omnia quæ dixi vobis. Quod si non custodieritis, mittam super vos lapides calidos ignem & flammam producentes cum magno pondere, qui consumant vos usque ad anei qui deglutant homines, aut velut passer triticum, ita de mus os serpentes pinnatas malas & pessimas, qui devorent tributio. Si non egeritis penitentiam & la in quibus bibitis vos & filij vestri

Heic rursum multa desunt.

Dico vobis, conjuratio fidelis populi, permaneat in vobis gratia mea, qui sum Deus vester. Vigilando & orando, vel elemosynas faciendo, facta mala relinquendo, homicidia relaxando, viduas & orphanos diligendo, pro peccata vestra semper orando, mala pro malo non reddendo, diem sanctum dominicum custodiendo, compati tuo caritatem & fidem perfectam tenendo. Si hæc feceritis, in regno meo eritis mecum regnaturi in secula seculorum. Amen.

Filij parentes non maledicant, neque parentes filios; quia maledictio patris & matris eradicat fundamenta domos filiorum.

Ecce fideliter iterum dico vobis, ad Ecclesias meas cum oblationes frequenter venite. Lectiones divinas intento corde audite, ut salvi esse possitis. Qui dissimulaverit ad fontes, aut ad arboribus, aut ad petra fuerit inventus sacrificare, aut ad sepulcra mortuorum præsumperit incantare, aut in quolibet locis tergere, anathemabo eum, & peribit in inferno inferiori: quia omnis incantator non habebit partem in regno meo. Ille tamen qui dimiserit sanctum diem dominicum, & non

Tom. II.

coluerit eum sicut oportet, anathemabo eum. Maleficos, divinos, incantatores, aguriosos fugite. Ieiunium observate. Vestras decimas, de quantum habueritis, in Ecclesias meas ponite. Estote assidue sine peccato. Recordate tabulas Moysi famulo meo, & legem & præcepta quæ dedi ei ad prædicandum in populis, ut timeant me & custodiant illam. Monco vos per epistolam istam ut in Ecclesias meas nullus sit, non vir, non mulier, qui præsumat fabulare aut verbosare aut sedere aut ante Missa egredere, donec compleantur sollempnia, anathema sit. Anima illa tale non colligam in paradiso meo. Amen dico vobis, si non corrigeritis vosmetipsos, mittam super vos brucas & locustas, qui comedant fructus vestros, & lupos rapaces qui comedant vos, quia non custodistis diem sanctum dominicum. Qui ipsum non custodierit, maledictus erit. Die dominico non lavare vestimenta, non caput neque capillos tondere. Qui hæc fecerit, anathema sit. Si custodieritis mandata mea, avertam faciem meam à vobis, & non mittam in domibus vestris omnem malitiam & amaritudinem & infirmitatem. Si quis tamen in die dominico aut causas voluerit committere vel intentiones facere, aut rixas commiserit, mittam in eis pustellas, accessiones, & langores, & omne genus infirmitates. Et pro eo quod non concurritis ad Ecclesias meas, sed magis ad mercimonia vel ad silvam vel otium, & per plateas sedere, fabulas vanas loquere, & me non timere, & Ecclesias meas non venerare, propter hoc tradam vos in fame & in manus gentium (& non plasmam super vos) incredulorum paganorum, qui epistolam istam non custodiant. Iam enim vobis antè legem meam mandavi, sed minime custodistis diem sanctum dominicum. Propterea mittam gladium meum super vos, quia non custodistis hæc omnia. Amen dico vobis. Crucifixus fui propter vos, & resurrexi die dominica, ascendi ad dexteram Dei, & requiem dedi omnibus die dominico. In ipso feci cælum & terram, solem & lunam, mare & omnia quæ in eis sunt. Et postea Adam de limo terræ plasmavi, & die dominico sanctificavi, & dedi requiem in ipso ut bene agant, & sine pressure sint, & requiescant per omnia. Sacerdotibus meis præcepi per epistolas & libros ut legem istam fideliter narrent, ut die dominico & festivitates meas fideliter custodiant, quia pagani sunt in terra qui non custodiunt legem meam. Et si non custodieritis omnia quæ præcepi vobis, mittam super vos tribulationes & grandines & tempestates & siccitatem, qui exterminet fructum operum vestrorum; & non habebitis partem mecum, neque cum angelis meis, neque cum martyribus meis. Amen dico vobis. Si non custodieritis sanctum diem dominicum, mittam super vos fame & frigore, & æstum gravem in messes & in vineas vestras sive omnes labores vestros, & ad alios demonstabo, & vobis non dabo, quia decimas vestras, de quantum habuistis, dare nolulistis. Inde ad decimum revertatur. Amen dico vobis. Die dominico observate cum omni diligentia, sicut nec ipsas oleras in hortibus vestris die dominico colligatis. Si hæc feceritis, vos mulieres, mittam super vos serpentes pinguas qui comedant & percutiant mamillas vestras. Amen dico vobis. Si non

T T t ij

custodieritis sanctum diem dominicum, omnia mala mittam super vos. Nam si custodieritis mandata mea & feceritis ea, dabo vobis benedictionem meam, & multiplicabo labores vestros usque ad abundantiam & usque ad messem, & usque ad vindemiam & pomiferum & totam substantiam, & quæcunque petieritis dabo vobis. Amen dico vobis. Si non custodieritis mandata mea, omnia mala habebitis, & addam vobis malum super quod habuistis. Et si fuerint Presbyteri aut Diaconi, ubicunque invenerint epistolam istam, legant & aperiant illam ad omne populum, frequenter admonent ut recedant ab iniquis suis operibus. Et omnis qui hoc audierit, & non crediderit, anathema sit. Ego sum Dominus Deus vester, qui crucifixus fui propter vos, ut custodiatis vosmetipsos. Per istam epistolam, quæ ostendi vobis, suscipite illam, & toto corde sine dubio credite, & audite frequenter, quia non fuit ab homine scripta, neque ab angelo, neque ab archangelo, nisi de verbo meo & de suavitate mea, quia vera est scripta, & à supremo throno transmissa fuit, ut credatis. Et si vos emendare nolueritis, parate vos ad pœnam mense Novembrio. Sic erit grandis metus super vos. Vermis, focus, & flamma, quatenus alios comedit vermis, & alios cremet ignis, & ceterorum, ut credatis quia mundus iste iudicatus est in grandi ruina. Iuro vos per epistolam istam quia aliam vobis nunquam mittam antequam veniat iudicium meus super vos. Educ epistolam istam per univèrsum populum denuntiate. Finit. Ut clarus & pius Dominus noster Iesus Christus inspirare & liberare dignetur Amen. Cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

XVIII.

Karoli Magni præceptum pro Aniano Abbate monasterij Cautensis.

An. 794.
Ex archivo
monasterij
Cautensis.

Karolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum omnibus fidelibus nostris præsentibus & futuris. Rectum est regalis potestas illis tuitionem imperii quorum necessitas comprobatur. Igitur cognoscat magnitudo seu utilitas vestra quia vir venerabilis Anianus Abbas ex monasterio sancti Iohannis & sancti Laurentij, quod fuit constructum in locis nuncupatis Extorio & Olibegio, nostro synodali Concilio veniens unà cum monachis suis Continuo, Stromundo, Lurio, cum omnibus rebus vel hominibus monasterij sui quas moderno tempore videtur possidere, se plenius commendavit, & nos sub nostra tuitione eum & monachos suos cum omnibus rebus atque hominibus suis recepimus ac retinemus, quatenus diebus vite sue sub nostra tuitione valeant quietè vivere & residere. Propterea has literas nostras pro firmitatis studio eis dedimus, per quas omnino jubemus ut nullus quislibet de vobis neque de junioribus vestris prædicto Aniano Abbati seu monachis suis nec rebus vel hominibus illorum contingere nec inquietare, aut contra rationis ordinem calumniam generare non præsumatis, nisi

ut diximus, cum omnibus rebus vel hominibus illorum sub nostra tuitione valeant quietè vivere vel residere. Similiter concessimus ei villam Cautas sicuti Milo ad suum monasterium per suas literas delegavit, cum omnibus appendiciis suis, quatenus melius delectet ipsos servos Dei pro nobis vel stabilitate regni nostri Domini misericordiam exorare. Et si aliquæ causæ adversus eos surrexerint, vel homines eorum autolte fuerint, quas in promptu absque gravi illorum dispendio definire non poteritis, usque in nostram præsentiam reserventur, quatenus ante nos secundum legis ordinem accipiant finitivam sententiam. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur vel à fidelibus nostris melius conservetur, de anulo nostro eam subter sigillari iussimus.

Vindolaicus ad vicem Radonis recognovit.

Data XIII. Kalendas Augusti anno vigesimo sexto & vigesimo regni nostri.

Actum Francoforti palatio regio in Deinome feliciter. Amen.

XIX.

Præceptum Karoli Magni pro quodam Ioanne qui Sarraçenos debellaverat in pago Barchinonensi.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Karolus serenissimus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum. Notum sit omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, vel cunctis fidelibus nostris tam præsentibus quamque futuris. Rectum est regalis potestas illis tuitionem imperii quorum necessitas comprobatur. Igitur cognoscat almitas vestra qualiter Iohanne ad nos veniente, & ostendit nobis epistolam quam dilectus filius noster Ludovicus ei fecerat, & per ipsum ad nos direxit. Et invenimus in ipsa epistola insertum quod Iohannes ipse super hæreticos sive Sarraçenos infideles nostros magnum certamen certavit in pago Barchinonense, ubi superavit eos in locum ubi dicitur ad Ponte, & occidit iamdictos infideles, & cepit de ipsis spolia; aliquid exinde dilecto filio nostro obtulit, equum optimum & bœnia optima & spatam Indiam cum techa de argento parata; & petierat in pago Narbonense villare heremum ad laborandum quem dicunt Fontes. Ille vero dedit ei ipsum villare, & direxit eum ad nos. Et cum ad nos venisset cum ipsa epistola quam filius noster ei fecerat, in manibus nostris se commendavit; & petivit à nobis iamdictus fidelis noster Iohannes ut ipsum villare, quod filius noster ei dederat, concedere fecissemus. Nos vero concedimus ei ipsum villarem & omnes suos terminos & pertinentias suas ab integrè, & quantum ille cum hominibus suis in villa Fontjoncosa occupavit vel occupaverit, vel de heremo traxerit, vel infra suos terminos, sive in aliis locis, vel villis, seu villare occupaverit, vel aprisione fecerit cum hominibus suis. Hæc omnia concedimus ei per nostrum donum, ut habeat ille & posteritas sua absque illo censu aut inquietudine, dum nobis aut filijs nostris fideles extiterint. Quæ-

An. 795.
Ex archivo
Archiepiscopi
Narbonensis.

tenus verò auctoritas firmior habeatur, de anulo nostro subter sigillavimus.

Gilbertus ad vicem Radoni recognovit & subscripsit.

Data in mense Marcio anno xv. & xviii. regni nostri. Actum Aquilgrani palatio nostro in Dei nomine feliciter. Amen.

X X.

Præceptum Karoli M. pro monasterio Cormaricensi.

Præceptum Domni Karoli Regis, quod fecit rogante Magistro Albino, ut duæ naves sine teloneo per regnum ejus monachis sancti Pauli concederentur.

An. 800.
Ex chartulario S. Martini Turonensis.

Karolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum omnibus Episcopis, Comitibus, Domesticis, Vicariis, Centenariis, seu reliquis fidelibus nostris presentibus & futuris. Notum sit quia petitiones dilectissimi fidelis nostri Albini venerabilis monasterii sancti Martini, ubi ipse pretiosus corpore requiescit, Abbas taliter concessimus, ut monachi qui sub regula sancti Benedicti conversari videntur in monasterio quod est constructum in honore sancti Pauli Apostoli in loco qui dicitur Cormaricus licentiam haberent naves duas per Ligerim fluvium & Meduanam sive Sartam & Ledum vel Viennam huc illucque pro necessitatibus dirigendi, & nullum teloneum neque de sale neque de ullis quibuslibet rebus in ullo omnino loco ipsi aut eorum homines solvere aut dare debeant. Propterea presentem auctoritatem fieri iussimus, per quam perpetualiter jubemus ut neque vos neque juniores seu successores vestri memorato venerabili viro Albino Abbati aut successoribus suis, sive monachis, aut hominibus eorum de supra scripto monasterio sancti Pauli pro ipsis navibus inquietare aut calumniam generare nec teloneum aut ripaticum ab eis nec salvaticum nec portaticum nec ullas redhibitiones requirere aut exactare ullo modo præsumatis, sed ad illum sanctum locum Cormaricum & ad fratres ipsos in elemosyna nostra nostris futurisque temporibus perpetualiter proficiat in augmentis. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur & per tempora melius conservetur, de anulo nostro subter sigillati iussimus.

Genasius ad vicem Hercembaldi firmavit.

Data 1 v. Nonas Junij anno xxxi. & xxiv. regni nostri.

Actum Turonis in monasterio sancti Martini.

X X I.

Præceptum Ludovici Regis Aquitanorum de navibus sancti Pauli.

An. 807.
Ex eodem chartulario.

Ludovicus gratia Dei Rex Aquitanorum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Domesticis, Vicariis, Centenariis, seu reliquis fi-

delibus nostris presentibus feliciter & futuris. Notum sit quia concessimus Friderigo Abbati ex monasterio sancti Martini, ubi ipse corpore requiescit, ut monachis Cormaricensis monasterii, qui monasticè sub regula sancti monachorum patris Benedicti degere videntur, liceat duas naves, vel quotquot fuerint sibi necessarie, per omnia flumina in regno nostro Deo propitio discutentia absque ulla consuetudine propter suas necessitates dirigere. Ad cujus concessionis auctoritatem corroborandam hoc præfens fieri iussimus præceptum, per quod imperiali auctoritate jubemus ut nullus nostrorum presentium sive futurorum in hac regali sanctione audeat illis in aliqua parte contradicere. Et ut majorem habeat in se hoc præceptum vigorem, anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Data vii. Idus Aprilis anno xxvii. regni nostri. Actum Cassanogelo palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

Albo ad vicem Helizachar scripsi.

X X I I.

Anonymi scriptoris responsio ad capitula Archiepiscopi regni Francorum missa à Karolo M. anno Christi DCCCXI.

Hæc sunt causæ quas Dominus Imperator Augustus nobis ad utilitatem semper sanctæ Ecclesiæ per sacram suam mandavit epistolam.

I. CAP. Quomodo vel qualiter unusquisque Dei sacerdos plebem sibi à Deo commissam instruatur, prædicat, atque gubernat.

R E S P. Nos igitur populum nobis commissum juxta nostram exigui intellectus scientiam prædicamus & ammonemus sicut sancti jam nobis patres per illorum reliquerunt exempla, Augustinus, Cyprianus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, Ephraim, Cassianus, Cassiodorus, ceterique usque modo verbi Dei prædicatores. Primum ineffabilem sanctam sacramque Trinitatem credant, fidem dogmæque ejus fideliter intelligant. Et quod debile est in Christi grege cum omni mystico foverimus medicamine, & quod sanum est favente Christi gratia cum omni lactea doctrina apostolica cupimus custodire. Et pro hoc hic plus non loquimur, ne sanctum prolixus offendant synodum sermo.

II. CAP. De omni sancti mysterio baptismatis * quo ordine debemus celebramus. * si

R E S P. Baptisimum Græcè, Latine tinctio dicitur. Et ob hoc tinctio nominatur quia ibi homo Adæ de peccato fulcatur. Et hæc sunt sanctæ Ecclesiæ sacramenta, baptismum, chrisma, corpus & sanguis Christi. Et ideo sacramenta dicuntur, quamvis corporaliter acta sint * aliquid divinitus * quia significant. Et baptismi mysterium non aliter est nisi sub Trinitatis designatione Patris & Filij & Spiritus sancti. Sicut enim in tribus testibus omne verbum, ita hoc sacramentum ternarius firmat numerus. Et propterea infans ter mergitur in sacro fonte ut sepulturam triduanam Christi trina demersio mysticè designaret. & ab aquis elevatio Christi resurgens instar est de sepulcro. Et prop-

T T et iij

An. 811.
Ex schedis v. c. Jacobi Sirmondi.

terea hoc sacratissimum non celebratur mysterium nisi in Pascha & Pentecosten, id est, in veneratione resurrectionis saluatoris & descendens super Apostolos Spiritus sancti. Et inde post lavacrum unguento linitur regio, hoc est, chrismate. Chrisma enim Græcè, unctio Latine dicitur, ex cuius nomine Christus nominatur, inde Christiani. Nam sicut ex baptismo remissio peccatorum largitur, ita per unctioem sanctificatio sancti Spiritus adhibet: quia hoc antiqua tribuit auctoritas ut de chrismate Reges & sacerdotes ungerentur ex quo Aaron à Moyse unctus est.

III. CAP. Cur catechumenus fit, & cuius lingue, & quid interpretatur.

RESP. Catechumenus Græcè, auditor Latine dicitur. Et ab hoc auditor nominatur dum de gentilitate per Dei ministracionem Verbi in corpus unitur Ecclesie. & gentilis dicitur quasi ita genitus, nec tunc illa est inibus doctrina. Propterea in sanctæ matris Ecclesie gremio catechumenus aliter agit. Audiat ac discat antequam ad sacrum accedat fontem mystica Christianæ religionis sacramenta. Et tunc discit fidem sanctæ Trinitatis & symbolum & cetera quæ Christiani ammonet catholica lex.

IV. CAP. De scrutinio ecclesiastico, cur scrutinium fit, & quo tempore, & quid est scrutinium.

RESP. Scrutinium à scrutando dicitur, quia tunc scrutandi sunt catechumeni si rectam jam noviter fidem symboli eis traditam firmiter tenent. *Desunt heic plurima.*

XXIII.

Precaria Canoniconum Viennensium in gratiam Silvij & Didane conjugum.

An. 114.
Ex charu-
lario Eccle-
siae V. cen-
sura.

A Mabilis & diligendos nobis Silvij & conjugæ suæ Didane, nos in Dei nomine congregatio sancti Mauricij Ecclesie Viennensis. Dum vestra fuit petitio, unâ & per consensu Domno & seniore nostro Barnardo vocato Archiepiscopo, nostra & ipsius decrevit voluntas ut nos vobis aliquid de rebus Ecclesie sancti Mauricij, qui ad ipsa canonica pertinent, pro beneficio nostro concedere deberemus. quod ita & fecimus. Propterea concedimus vobis res illas quas bonæ memoriæ Orsius Archiepiscopus & Aldo Presbyter germanus suus per eorum epistolas ad ipsa casa Dei sancti Mauricij vel ad ipsa canonica Clericorum visi fuerunt concedere. Propterea concedimus vobis illas res quæ sunt in pago Vellais in loca nuncupantes in Turmaciaco & in Fiscali & in Buzarolas & in Bataliaco. Et cedimus vobis illas res quæ fuerunt de parte Aldone, quæ sunt in pago Lugdunense, in culte cui vocabulum est in Doaciaco, qui per extromenta cartarum ad ipsa casa Dei sancti Mauricij concessa fuerunt, ipsa vobis pro beneficio nostro ad usufructuario jure concedimus, id est, in ædificiis, casis, calaricis, hortis, arvis, vineis, pratis, pascuis, silvis, decimis, rivis, fontibus, arboribus pomiferis & impomiferis, aquis, aquarumve decursibus, acelsisque omnibus, omnia & ex omnibus in quibus

dici aut nominare potest, ipsas supra scriptas res vobis usufructuario jure concedimus, ita ut annis singulis à parte sancti Mauricij vel ad ipsam congregationem Clericorum ad festivitatem sancti Mauricij in argentum solidos 111. dare debetis; & dum ipso censu de deritis, ipsas res in usufructuario jure, ut quicquid ibidem elaborare aut acquirere poteritis, hoc ad vestrum profectum habere & dominare debeatis absque ulla dominatione, & hæc præstaria nostra per quinquennium renovetur stipulat, pro omni firmitate. Actum Viennæ publicè. Ego Iudrannus Clericus hanc precaria ista scripsi die dominico in mense Maio in anno xxxiiii. regnante Domno nostro Karolo Imperatore in anno xli. renovans Imperator, Indictione præsentè, In Christi nomine Rotbertus Presbyter, Vvalbertus Presbyter, Martinus Subdiaconus.

Erratum heic est in numeris. Aut enim legendum est anno xli. v. regnante, aut anno 11. renovans. Huc autem magis inclinatur animus ut censam annum regni conjungendum esse cum anno duodecimo imperij.

XXIV.

Præceptum Ludovici pij de confirmatione privilegiorum Ecclesie Viennensis.

IN nomine Domini Dei & saluatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, Actionariis, Missis nostris discurrentibus, vel cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesie & nostris præsentibus scilicet & futuris, Notum sit quia si sacerdotum ac servorum Dei petitionibus, quas nobis pro suis necessitatibus innotuerint, ad effectum perducimus, non solum regiam consuetudinem exerceamus, verum etiam ad beatitudinem & retributionis mercedem talia nobis facta profutura confidimus. Proinde comperiat omnium fidelium nostrorum industria præsentium scilicet & futurorum qualiter vir venerabilis Bernardus Viennensis civitatis & sancti Mauricij martyris Ecclesie Præful veniens ad nos derulit nobis præceptiones Regum antecessorum nostrorum, in quibus invenimus insertum quomodo ipsam sedem cum cellulis vel rebus ibidem aspicientibus sub plenissima defensione & emunitatis tuitione habuissent. Petiit namque nobis pro firmitatis studio ut circa ipsum sanctum locum pro mercedis nostræ augmento demum similia concedere & confirmare deberemus. Cujus petitioni denegare nolimus, sed reddita in omnibus & præsentis & futuri fideles sanctæ Dei Ecclesie & nostri concessum atque perpetuo confirmatum à nobis esse cognoscant. Insuper etiam placuit nobis ibidem cellulam sancti Symphoriani, olim exinde abstractam, cum omnibus rebus ibidem aspicientibus reddere. Reddimus etiam ibi quandam villam quæ vocatur Fasiana, quam volumus ad susceptionem peregrinorum & alimonia pauperum ibidem futuris proficere tempo-

An. 114.
Ex charu-
lario Eccle-
siae Viennensis.

An. 114.
Ex charu-
lario A
chiepiscopi
Narbon-
na.

ribus, itaduntaxat ut nullus eam exinde ullo unquam tempore abstrahere aut in beneficio dare præsumat, sed, sicut intulimus, ad necessitates indigentium procuratores huius Ecclesiæ eam manere permittant. Concessimus etiam ibi quasdam cellulas, unam quæ appellatur monasterium superius, aliam monasterium medianum, constructæ in honore sancti Andree & sancti Nicceij vel aliorum sanctorum, quas volumus & nostris & futuris temporibus ad supplementum Canonico- rum ibidem Deo famulantium proficere. Præcipientes ergo iubemus ut nullus iudex publicus, neque quilibet ex iudiciaria potestate, nec aliquis ex fidelibus nostris, in Ecclesiis aut loca vel agros seu reliquas possessiones memoratæ Ecclesiæ sancti Mauricii, quas moderno tempore iustè & rationabiliter possidere videtur, in quibuslibet pagis & territoriis, quicquid ibidem propter divinum amorem conlatum est, vel quæ nos munere largitatis nostræ in nostra elemosyna ibidem reddidimus vel concessimus, quæque etiam deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas vel freda exigenda aut mansiones vel paratas faciendas aut fidei iussores tollendos, aut homines ejusdem Ecclesiæ tam ingenuos quam & servos qui super terram ipsius residere videntur injustè distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore ingredi audeat vel exactare præsumat. Et quicquid de rebus præfatæ Ecclesiæ fiscus separare poterat, totum nos pro æterna remuneratione prædicte Ecclesiæ concedimus, ut perhennibus temporibus in elemosyna pauperum & stipendia servorum Dei ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum, quatenus ipsis servis Dei, qui ibidem Deo famulari videntur, pro nobis & conjugum proleque nostra & stabilitate totius imperij nostri à Deo nobis concessi atque conservandi jugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconcussa manere, manu propria subscripsimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.
Helsachar recognovi.
Data XIV. Kal. Februarij anno primo Chlusto propicio imperij nostri, Indictione v 11.
Actum Aquisgrani palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXV.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro quodam Ioanne.

An. 815.
Ex chartulario Archiepiscopi Narbonensis.
IN nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi, Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus scilicet & futuris. Qualiter quidam homo fidelis noster, nomine Iohannes, veniens in nostra præsentia, quæ in manibus nostris se commendavit, & petivit nobis sua aprisione quicquid genitor noster ei concesserat ac nos, & quicquid ille oc-

cupatum habebat, aut aprisione fecerat, vel deinceps occupare aut prendere poterat, sive filij sui, cum homines eorum, & ostendit nobis exinde auctoritate quod genitor noster ei fecit. Nos verò alia ei facere iussimus, sive melioravimus. Et concedimus eidem fideli nostro Iohanne in pago Narbonense villare Fontes, & villari Cello Carboniles, cum illorum terminos & pertinencias, cultum & incultum, ab integrè, & quantum ille in villa Fontjoncosa, vel in suos terminos, sive in aliis locis vel villis sive villares occupavit, sive aprisionem fecit unà cum suis hominibus, vel deinceps facere poterit, tam ille quam filij sui, omnia per nostrum donitum habeant ille & filij sui, & posteritas illorum, absque ullum censum vel alicujus inquietudine. Et nullus Comes, nec Vicarius, nec juniores eorum, nec ullus iudex publicus illorum homines, qui super illorum aprisione habitant aut in illorum proprio, distringere nec iudicare præsumant, sed Iohannes & filij sui, & posteritas illorum, illi eos iudicent & distringant. Et quicquid per legem iudicaverint, stabilis permaneat. Et si extra legem fecerint, per legem emendent. Et hæc auctoritas nostra firmis permaneat dum ille & filij sui & posteritas illorum ad nos & ad filios nostros aut ad posteritatem illorum fideles extiterint. Et ut credatis, de anulo nostro impressione signari iussimus. Durandus Diaconus ad vicem Helsachar recognovit. Data Kal. Ianuarias anno Christo propicio primo imperij Domini Hludovici piissimi Augusti, Indictione v 11. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXVI.

Privilegium Ludovici Imperatoris Augusti, quod liceat fratribus monasterij Miciacensis habere tres naves per Ligerim sive per cetera flumina.

IN nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi, Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, vel Vicedominis, Vicariis, Centenariis, Telonariis, Actionariis, & omnibus rempublicam procurantibus, præsentibus scilicet & futuris. Notum sit quia Dutresindus Abbas ex monasterio sancti Maximini Miciacensis & omnis ejus congregatio petierunt celsitudinem nostram ut licentiam haberent, ad eorum supplendas necessitates, tres naves per Ligerim, Catum, Vincenam, Sartam, Medaanam, Taunucum, seu Lidam, Hylatium, sive per cetera flumina pro quibuslibet præfati monasterij necessitatibus discursunt, necnon & de carris, saumariis, navigiis, seu de omni commercio, undecunque fiscus teloneum exigere poterat. Cujus precibus ob amorem Dei & venerationem ipsius sancti antuere & hoc nostræ auctoritatis præceptum firmitatis gratia erga ipsum monasterium pro mercedis nostræ augmento, sicut petierunt, concessimus. Idcirco hoc præceptum nostrum fieri iussimus, per quod iubemus atque præcipimus ut nemo fidelium nostrorum, nec

An. 815.
Ex chartulario monasterij Miciacensis.

quislibet exactor iudiciarie potestatis, de carris, vel fagmariis, seu navigiis, vel de quolibet commercio, undecunque videlicet fiscus teloneum exigere potest, nullum teloneum accipere vel exigere præsumat. Naves verò tres, quæ sive perflumen Ligeris sive per cetera flumina ob utilitatem & necessitatem ipsius monasterij discurrunt, ad quascunque civitates, castella, aut portus, vel cetera loca accessum habuerint, nullus ex eis aut hominibus qui eas prævident ullum teloneum aut ripaticum, aut pontaticum, aut portaticum, aut salutaticum, aut cespitaticum, aut cænaticum, aut laudaticum, aut transticum, aut pulveraticum, aut ullum occursum, vel ullum censum, aut ullam redhibitionem accipere vel exigere audeat; sed licitum sit, absque alicujus illicita contrarietate vel detentione, per hanc nostram auctoritatem naves tres, & homines qui eas prævidere debent, cum quæ deferunt, per univèrsum imperium nostrum liberè ac securè ire & redire. Et si aliquas moras in quolibet loco fecerint, aut aliquid mercati fuerint aut vendiderint, nihil ab eis prorsus, ut dictum est, exigatur. Hæc verò auctoritas ut plenior obtineat vigorem, & à fidelibus nostris certius credatur & diligentius conservetur, de annulo nostri impressione subter sigillari iussimus.

Datum v. Idus Iantarij anno Christo propitio primo Imperij Domini Ludovici serenissimi Augusti, Indictione v. i. i.

Actum Aquigrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXVII.

Privilegium Ludovici Pij Imperatoris de quinque navibus Ecclesie Viennensis.

An. 877.
Ex chartulario Ecclesie Viennensis.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, Adionariis, Teloneariis, seu omnibus rem publicam procurantibus. Notum sit quia nos, deprecante Bernardo Viennensis Ecclesie Episcopo, quæ est constructa in honore sancti Mauricij, pro mercedis nostræ augmento, seu pro utilitate fructum ibidem Domino famulantium, ei concessimus naves quinque per diversa flumina, Rhodanum scilicet & Segonnam, ad sua negotia deferenda. Vnde vobis præcipimus atque mandamus ut neque vos neque juniores vestri ullum teloneum aut ripaticum seu portaticum, vel etiam cespitaticum, nec cænaticum vel salutaticum, nec ullas redhibitiones ab eodem prædicto numero navium exigere vel exactare præsumatis, quatenus per hanc nostræ præceptionis auctoritatem, ut prædiximus, ob utilitatem fructum ibidem Deo servantium liberè securèque negotia sua vestro simul fultu auxilio & munimine petagere valeant. Et ut hæc auctoritas certius credatur, de annulo nostro subter sigillari iussimus.

Signum Ludovici serenissimi Augusti.
Ibbo ad vicem Helisachar recognovi.

Data i. v. Idus Iunii anno secundo Christo propitio imperij Domini Ludovici serenissimi Augusti, Indictione viii.

Actum Aquigrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXVIII.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro monasterio Montisfolivi in diocesi Carcassonensi.

IN nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Cum petitionibus servorum Dei iustis & rationabilibus divini cultus amore favemus, superna nos gratia muniri non dubitamus. Proinde noverit omnium fidelium nostrorum tam presentium quam & futurorum sagacitas quia vir venerabilis Olomundus Abbas ex monasterio quod nuncupatur Malasti, quod est situm in territorio Carcassense super fluvium Duranum, constructum in honore sancti Ioannis Baptistæ, obtulit obtutibus nostris quandam auctoritatem Domini & genitoris nostri Karoli piæ recordationis serenissimi Augusti, in qua erat insertum qualiter idem Olomundus ipsum monasterium novo construxisset opere, & propter ejus defensionem vel propter pravorum hominum illicitas infestationes in manu ejusdem Domini Imperatoris unà cum monachis ibi degentibus se commendavit, ut sub ejus tuitione licuisset eis cum rebus & hominibus eorum quietè vivere ac residere; & deprecatus est clementiam nostram ut prædictum monasterium, unà cum cellula quæ nuncupatur sancti Martini, prædicto monasterio subiecta, quæ est sita in eodem pago super rivulum Lampis, quæ est constructa in honore sancti Martini Confessoris, cum rebus, hominibus, & adjacentis sive terminis suis, sub nostra sulciperemus defensione & immunitatis tuitione. Cujus precibus ob amorem Dei & reverentiam divini cultus libenter aures accommodare placuit, & hoc nostræ auctoritatis præceptum immunitatis atque tuitionis gratia fieri decrevimus; per quod præcipimus atque jubemus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex iudiciaria potestate in Ecclesias, vel loca, aut agros, seu reliquas possessiones prædicti monasterij, quas moderno tempore iustè & rationabiliter possidet, vel quæ etiam deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines monasterij tam ingenuos quam & servos super terram ipsius commanentes injustè distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat; & quicquid de rebus præfati monasterij fiscus sperare poterat, totum nos pro aeterna remuneratione præfati monasterio concedimus, ut in alimonia pauperum & stipendia monachorum ibidem Deo famulantium perpetuo proficiat in augmentum.

An. 877.
Ex archivo monasterij Montisfolivi.

Ex vo S. tij.

Et quandoquidem divina vocatione supradictus Abbas vel successores ejus de hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem & consensum licentiam habeant eligendi Abbates; quatenus ipsos monachos, qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjuge proleque nostra atque stabilitate totius imperij nostri à Deo nobis concessi, ejusque clementissima miseratione per immensum conservandi, Domini immensam clementiam jugiter exorare delectet. Hanc itaque auctoritatem, ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris verius credatur & diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari jussimus.

Signum Ludovici serenissimi Imperatoris.

Dutandus Diaconus ad vicem Helifachar recognovit.

Datum VI. Idus Decembris anno Christo propitio secundo imperij Domini Ludovici piissimi Augusti, Indictione octava.

Actum Aquilgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXIX.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro monasterio sancti Hilarii in diocesi Carcassonensi.

Ex archi-
vo S. Hilarij.

IN nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis sibi famulantes beneficia oportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco noverit sagacitas seu utilitas omnium fidelium nostrorum tam præsentium quam & futurorum quoniam vir venerabilis Monnellus Abba ex monasterio sancti Hilarij, quod est situm in pago Carcassonense super rivum qui dicitur Leuchus, constructum in honore sancti Saturnini martyris, ubi etiam prædictus sanctus Hilarius confessor corpore requiescit, ad nostram accedens clementiam, detulit obtutibus nostris quandam auctoritatem Domini & genitoris nostri Karoli bonæ memoriæ piissimi Augusti, in qua continebatur insertum qualiter idem genitor noster ipsum monasterium ad deprecationem prædecessoris sui Nampionis Abbatis sub suo suscepisset mundeburdo vel defensione, videlicet ut monachi in eodem monasterio commorantes cum omnibus rebus eorum quietè vivere absque alicujus infestatione licuisset. Pro firmitatis namque studio postulavit nobis prædictus Monnellus Abba ut etiam monasterium cum cellulis sibi subiectis, quæ nuncupatur Garelianus, & alia quæ nuncupatur sancti Martini, & villam juxta ipsum monasterium quæ vocatur Salas, ubi est Ecclesia constructa in honore sanctæ Mariæ semper virginis, quam & nos eidem monasterio concessimus,

Tom. II.

cum adjacentis vel terminis prædictorum locorum, sub nostra contineremus defensione & immunitatis tuitione. Cujus præcibus ob amorem Dei & reverentiam divini cultus libenter aures accomodare placuit, & hoc nostræ auctoritatis præceptum immunitatis atque tuitionis gratiam fieri decernimus, per quam præcipimus atque jubemus ut nullus iudex publicus vel quilibet ex judiciaria potestate in Ecclesias aut loca vel agros seu reliquas possessiones prædicti monasterij, quas moderno tempore justè & rationabiliter possidet, vel quæ etiam deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius monasterij tam ingenuos quam & servos super ipsius terram commanentes injustè distringendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigite præsumat, & quicquid de rebus præfati monasterij fisco sperate poterit, totum nos pro æterna remuneratione præfati monasterio concedimus, ut in alimonia pauperum & stipendia monachorum ibidem Deo famulantium perpetuò proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione supradictus Abba vel successores ejus de hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem & consensum licentiam habeant eligendi Abbates; quatenus ipsos monachos, qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjuge proleque nostra atque stabilitate totius imperij nostri à Deo nobis concessi, ejusque clementissima miseratione per immensum conservandi, Domini immensam clementiam jugiter exorare delectet. Hanc itaque auctoritatem, ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris verius credatur & diligentius observetur, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari jussimus.

XXX.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro Ecclesia Aurelianensi.

IN nomine Domini & salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si liberalitatis nostræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficij, & necessitates ecclesiasticas ad petitiones sacerdotum nostro relevamus juvamine, atque imperiali tuemur munimine, id nobis & ad mortalem vitam temporaliter transigendam & ad æternam feliciter obtinendam profuturum liquido credimus. Noverit interea sagacitas seu utilitas omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque tam præsentium quam & futurorum quia vir venerabilis Theodulfus Aurelianensis Ecclesiæ Archiepiscopus obtulit obtutibus nostris auctoritatem Domini & genitoris nostri

Ex char-
tulario Ec-
clesiæ Au-
relianensis.

VVuu

bonæ memoriæ Karoli piissimi Augusti in qua erat insertum quod idem genitor noster & prædecessores ejus, Reges videlicet Francorum, Ecclesiam sanctæ crucis, cui auctore Deo ipse Theodulfus prælatus est, sub suo munimine & defensione consistere fecissent, & eorum immunitatum auctoritatibus hæcenus ab inquietudine judicariæ potestatis eadem munita atque defensa fuisset Ecclesia. Ob rei tamen firmitatem postulavit nobis idem Theodulfus Episcopus ut paternum morem sequentes, nostræ immunitatis præceptum eidem fieri censeremus Ecclesiæ. Cujus petitioni libenter adnuimus, & hoc nostræ immunitatis præceptum prodivini cultus amore & animæ nostræ remedio erga ipsam sanctam sedem fieri decrevimus; per quod præcipimus atque jubemus ut nullus iudex publicus, vel quilibet ex judicariæ potestate, aut ullus ex fidelibus nostris tam præsentibus quam & futuris in Ecclesias aut loca aut agros seu reliquas possessiones quas moderno tempore in quibuscumque pagis vel territoriis infra ditionem imperij nostri iuste & legaliter memorata tenet vel possidet Ecclesia, nec in eas res que deinceps à catholicis viris eidem conlata fuerint Ecclesiæ, ad causas audiendas, vel freda aut tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ tam ingenuos quam servos super terras ipsius commanentes distringendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, nec ea que supra memorata sunt exigere penitus præsumat. Sed liceat præfato Præsuli suisque successoribus res prædictæ Ecclesiæ, cum cellulis sibi subjectis & rebus vel hominibus ad se aspicientibus vel pertinentibus, sub tuitionis atque immunitatis nostræ defensione, remota totius judicariæ potestatis inquietudine, quieto ac libero ordine possidere, & nostro fideliter parere imperio, atque pro incolunitate nostrâ, conjugis, ac prolis, seu etiam totius imperij à Deo nobis collati ejusque clementissima miseratione per immensum conservandi stabilitate unâ cum clero & populo sibi subiecto Dei immensam clementiam jugiter exorare. Et quicquid de præfata rebus Ecclesiæ jus fisci exigere poterat, in integrum eidem concessimus Ecclesiæ, scilicet ut perpetuo tempore in eodem loco Deo famulantibus ad peragendum Dei servitium augmentum & supplementum sit. Hanc verò auctoritatem, ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris per diuturna tempora diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus.

Imperator Augustus omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, Teloneariis, Actionariis, vel omnibus rempublicam administrantibus seu ceteris fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris tam præsentibus quam futuris. Notum sit quia venerabilis Alegrerus Abbas ex monasterio sancti Germani quod est constructum in suburbio Autissiodorensis civitatis, ubi ipse sanctus corpore requiescit, detulit nobis auctoritatem avi nostri Pippini Regis & Karoli bonæ memoriæ genitoris nostri piissimi Augusti seu & antecessorum nostrorum, Regum videlicet Francorum, in quibus continebatur qualiter ipsi ob æternæ retributionis fructum concessissent eidem monasterio teloneum de quatuor navibus que per Ligeris flumen seu cetera flumina propter sal & cetera commercia discurrebant, undecunque fiscus teloneum exigere poterat. Pro firmitatis namque studio postulavit nobis præfatus Alegrerus Abbas ut paternum seu prædecessorum nostrorum Regum morem sequentes, hujusmodi auctoritatis nostræ beneficium eidem concederemus vel confirmaremus monasterio. Cujus precibus nobis ob amorem Dei & venerationem sancti Germani Pontificis & hoc præceptum munificentie nostræ firmitatis gratia circa ipsum monasterium fieri libuit; per quod jubemus atque præcipimus ut nullus iudex publicus vel quilibet ex judicariæ potestate prædictæ quatuor naves, que per fluvium Ligeris vel per cetera flumina infra ditionem imperij nostri ob utilitatem & necessitatem ipsius monasterij discurrunt, ad quascumque civitates, castella, aut portus, vel cetera loca accessum habuerint, nullus ex eis aut hominibus qui eas prævident nullum teloneum aut ripaticum aut portaticum aut pontaticum aut salutaticum aut cispatium aut tranaticum aut pulveraticum aut ullum occursum vel ullum censum aut ullam redibitionem accipere vel exigere audeat; sed licet sit, absque alicujus illicita contrarietate vel detentione, per hanc nostram auctoritatem naves & homines qui eas prævidere debent, cum hiis que deferunt, liberè atque securè ire & redire. Et si aliquas moras in quolibet loco fecerint, aut aliquid mercati fuerint aut vendiderint, nihil ab eis prorsus, ut dictum est, exigatur. Hæc verò auctoritas ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris verius credatur & diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus. Datum v. l. Idus Martij anno Christo propitio tertio imperij Domini Ludovici piissimi Augusti, Indictione x. Actum Aquiligrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXI.

Præceptum Ludovici Pij de quatuor navibus super Ligerim & alia flumina concessis monasterio sancti Germani Autissiodorensis.

An. 816.
Ex chartulario S.

IN nomine Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia

XXXII.

Præceptum Ludovici Imperatoris de immunitate Cormaricensis canoni & rebus sancti Marini.

An. 816.
Ex chartulario S. Martini Turon.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante clementia Imperator Augustus. Si petitionibus ser-

vorum Dei pro quibusbet ecclesiasticis necessitatibus aures nostras pulsantium libenter annuimus & ad divinae potentiae in Domino dicatis locis uberius famulandum auxilium porrigimus, id nobis proculdubio & ad mortalem vitam temporaliter deducendam & ad futuram feliciter obtinendam commodum pervenire confidimus. Notum igitur esse volumus cunctis fidelibus nostris, Episcopis videlicet, Abbatibus, virisque illustribus Ducibus, Comitibus, Domesticis, Grafionibus, Vicariis, Centenariis, eorumque junioribus, necnon Missis nostris per universum imperium nostrum discurrentibus, seu etiam ceteris fidelibus sanctae Dei Ecclesiae & nostris praesentibus scilicet & futuris, quia adiit serenitatem culminis nostri venerabilis viri Fredegisus Abba ex monasterio peculiari patroni nostri sancti Martini, ubi ejusdem praeclearissimi viri venerabile corpus requiescit, ferens manibus immunitates praefatorum Regum Francorum, necnon avi nostri Pippini quondam Regis, seu etiam pie recordationis Domini & genitoris nostri Karoli serenissimi Imperatoris, quibus idem monasterium quiete in Dei servitio degere sanxerunt, & omnes res praefati monasterii in universo Christo largiente regno nostro, in Austria scilicet, Nivustria, Burgundia, Aquitania, Provincia, Italia, & in ceteris regni nostri partibus consistentes, quae non solum ab orthodoxis Principibus, verum etiam a ceteris fidelibus collatae, vel per quolibet contractus & munimina cartarum, utibus ejusdem legaliter traditae sunt monasterii, sub immunitatis lux defensione consistere & ab omni publica functione & judiciaria exactione immunes reddidissent, quod munus eisdem monasterio, necnon & Cormaricensi cenobio ab rebus sancti Martini constructo, exhibitum, Deo annuente, inviolabiliter hactenus constat esse conservatum. Pro firmitatis namque studio hujusmodi beneficium erga praefatum venerabile monasterium nostra auctoritate humiliter precibus quibus valuit fieri postulavit. Cujus petitioni ob amorem Dei & venerationem beati Martini libenter assensum praebere usquequaque libuit. Quapropter volumus atque decernimus ut omnes res ejusdem monasterii, cum hominibus sibi subiectis, sub nostrae defensionis munimine modis omnibus consistant. Praecipimus ergo jubemus atque praecipimus ut nullus iudex publicus aut quislibet superioris aut inferioris ordinis reipublicae procurator ad causas judiciario more audiendas in Ecclesiis aut villas seu reliquas possessiones quas moderno tempore in quibusdam provinciis aut territorii imperii nostri iuste & legaliter possidet, vel quae deinceps in iure ipsius monasterii divina pietas voluerit augeri, ingredi praesumat, nec freda aut telonea aut mansiones aut passus aut tributa, sicut praecipio Domini & genitoris nostri continetur, exigere, aut fidei iustos tollere, aut homines tam ingenuos quam servos super terram ipsius monasterii commanentes distringere, nec illas publicas functiones aut redhibitiones vel illicitas occasiones requirere, quibus idem monasterium sibi subiecti ali-quod iniuste pariantur incommodum, nostris futurisque temporibus quisquam temerarius existat quod faciendi illicitam sibi potestatem attribueret

Tom. II.

audeat. Quicquid igitur de praefatis eisdem monasterii rebus iure sibi cedendum fuit, & a decessoribus nostris comperimus collatum, & largitionis nostrae munere libenter volumus esse per universum eisdem monasterio concessum, ut id remoto sibi dominatu, ad luminaria basilicae beati Martini concinnanda & ad sustentationem pauperum seu Clericorum in eodem loco Domino fervientium supplementum Si quis autem in tantam prorumpere ausus fuerit audaciam, ut huius praecipii nostri violator extiterit, quemadmodum in praecipione Domini & genitoris nostri continetur, non solum in offensam nostram lapsurum, verum etiam sexcentorum solidorum auri ad purum excocti se noverit poena mulctandum; ex qua duas partes rectores memorati monasterii, tertiam juri sibi recipiat. Dignum namque & iustum est ut tot piorum Regum decessorum nostrorum nostrique praecipii violator hujusmodi habeat poenam, & temeritatis merito arguisse cognoscat, & ceteris, ne id agere quolibet ausu pertentent, timorem injiciat, ut nullus scilicet beneficia regalia locis Deo dicatis veneranter exhibita temerare conetur. Volumus itaque atque censemus, remota totius judicariae potestatis inquietudine, quieto ordine memoratus Abbas suisque successores praedicti monasterii, cum omnibus sibi subiectis vel ad se aspicientibus seu pertinentibus hominibus, sub immunitatis atque protectionis nostrae defensione consistant, nostroque fideliter parentes imperio, pro incolumitate nostra nostraeque conjugis & proles, seu etiam totius imperii a Deo nobis collati ejusque gratissima miseratione perpetuo conservandi, una cum clero sibi commisso, immensam clementiam jugiter exorent. Siquid vero de praefati monasterii rebus per tepiditatem & negligentiam Abbatum aut praecipionem iudicum abstratum est, id per nostram auctoritatem prorsus restaurandum praecipimus. Et ut haec auctoritas inviolabilem obtineat effectum & a fidelibus sanctae Dei Ecclesiae & nostris verius credatur, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Ludovici serenissimi Imperatoris.

. ad vicem Helisachar recognovit.

Data III. Kalend. Septembris anno Christo propitio III. imperii Domini Ludovici piissimi Augusti, Indictione X.

Actum Aquisgran palatio regio in Dei nomine feliciter Amen.

XXXIII.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro monasterio Solemniacensi.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri An. 817. Iesu Christi. ΗΛΥΔΟΥΒΙΟΥΣ divina ordinante providentia Imperator Augustus, Cūm Ex schedis c. v. Iacobi Sicomondi. locis divino cultui mancipatis ob divinae servitutis amorem opem congruam ferimus, & regium morem decenter implemus, id nobis profuturum ad aeternae remunerationis praemia capessenda veraciter credimus. Notum igitur esse volumus cun-

VVuu ij

Etis fidelibus nostris tam presentibus quam & futuris, seu etiam successoribus nostris fidelibus sanctae Dei Ecclesiae, quia adiens serenitatem culminis nostri venerabilis vir Agulfus Abba ex monasterio quod dicitur Sollemniacus, quod sanctus Elegius in honore sancti Petri & ceterorum sanctorum construxit, gestans in manibus immunitatem avi nostri Pippini Regis, necnon Domini & genitoris nostri Caroli bonae memoriae magni Imperatoris, in qua continebatur infernum qualiter ipsi praefatum monasterium propter divinum amorem & reverentiam divini cultus semper sub plenissima defensione consistere & ab omni publica functione & judiciaria exactione immunem liberumque reddidissent. Quod munus eidem monasterio exhibitum Deo annuente inviolabiliter haecenus constat esse conservatum. Pro firmitatis namque studio huiusmodi beneficium erga praefatum venerabile monasterium nostra auctoritate humiliter precibus quibus valuit fieri postulavit. Cujus petitioni ob amorem Dei & reverentiam divini cultus libenter assensum praebere nobis usqueque libuit. Quapropter volumus atque decernimus ut omnes res ejusdem monasterij cum hominibus sibi subjectis tam ingenuis quam & servis sub nostrae defensionis munimine modis omnibus consistant. Praecipientes ergo jubemus atque praecipimus ut nullus iudex publicus aut quilibet superioris aut inferioris ordinis reipublicae procurator ad causas judiciario more audiendas in Ecclesias aut villas seu reliquas possessiones quas moderno tempore in quibuslibet pagis vel territoriis imperij nostri iuste & legaliter tenet, vel deinceps in iure ipsius monasterij divina pietas voluerit augeri, ingredi praesumat, nec freda aut tributa aut mansiones aut paratas aut fidei iussos tollere, aut homines tam ingenuos quam & servos ipsius monasterij distringere, nec ullas publicas functiones aut redibitiones vel illicitas occasionis requirere, quibus in aliquo idem monasterium sibi subjecti aliquid patiantur incommodum, nostris futurisque temporibus quisquam tam temerarius existat qui id faciendi illicitam sibi potestatem adtribuere audeat. Quicquid ergo serpefatis ejusdem monasterij rebus in jus fisci exigere debuit, & a praedecessoribus nostris conlatum esse constat, largitionis nostrae munere libenter esse volumus per immensum eidem monasterio concessum; ut remoto fisci dominatu ad luminaria basilicae praedicti monasterij concinnanda & ad sustentationem pauperum seu Clericorum in eodem loco Domino deservientium sit supplementum. Et ut haec auctoritas firmior habeatur, & perpetuo tempore melius conservetur, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.
Durandus Diaconus ad vicem Helisachar recognovi.

Data VIII. Kal. Augustas anno Christo proprio IIII. imperij Domini Hludovici piissimi Augusti, Indictione x.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXIV.

Judicium pro Episcopo Gerundenfi ob villam cui nomen Baschara.

Conditiones sacramentorum atque exordinationes de Missos gloriosissimo Domino nostro Lodovico Imperatore, Nifridius Gerundenfis Episcopus, Christianum item Episcopum, seu & iudices qui iussi sunt de ipsos Missos dicere causas, id est, Atroarius, Cirella, Adulfus, Calbus, Provastus, Sculpiliarius, & Remulus, seu & Magnentio, Salone, vel in praesentia aliorum multorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, juraverunt testes prolati, quos profert Advocatus Vvadarico Episcopo, id est, Vicarius, dicens in faciem Godaldi, pro causa unde intentio vertebatur in testes. Haec sunt nomina testium qui jurare debent, & jurant, id est, Argemirus, Vitales, Cavatus, Valerius, Maurilio, Auripino, Segontio, & Condesindo, qui juraverunt. Dicimus per Deum Patrem omnipotentem, & per Iesum Christum filium ejus, & per Spiritum sanctum, qui est in Trinitate unus & verus, & ad locum venerationis sancti Andrae, quae fundata est in villa Borraciano in territorio Bisuldunense, super cujus sacrosanctum altare has conditiones manibus nostris continemus vel jurando contargimus, quia nos suprascripti testes scimus, & bene in veritate notum habemus, & praesentialiter fuimus quando erat Ragonfredus Comes Palatio una cum iudices dominicos Donatum & Vgabaldum in villa quae dicitur Baschara; & perquisierunt terminos de ipsa villa, archas, & fixorias, & vindenatas. Nos vidimus testantes in omnibus huciendo truncato mantido Oderius comparatus, & Ababdela, qui vocatur Maradon, & Avenatus. Et testificaverunt, & juraverunt, & fuerunt per ipsas archas & fixorias. Unde nos supradicti testes pedes circumvimus, & manibus nostris ostendimus signa. Et sic revesitit Vvadarico Episcopo de ipsa villa suprascripta, cum terminos vel omnes fines suos, a parte sancti Felicis beatissimi martyris Christi sedis Gerundenfis. Et ea quae scimus, recte & fideliter testificamur per supradictum juramentum in Domino. Latæ conditiones sub die octavo undecimo Kal. Januarij, anno quarto imperante feliciter gloriosissimo Domino nostro Lodovico Imperatore.

XXXV.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro monasterio Conchenfi in diocesi Ruthenensi.

In nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustinus. Multis fidelium nostrorum, & praecipue his qui in occiduas partes sunt constituti, nosse credimus qualiter vit religiosus Dado quodam nomine, qui nostris temporibus religione & sanctitate divina sibi administrante gratia emicuit, dum quietem adpeteret,

An. 817.
Ex archivo
Episcopi
Gerunden-
fis.

An. 819.
Ex archivo
monasterij
Conchen-
fis.

& vacando videre vellet quam suavis est Dominus, quoddam docellum in pago Rutenico super rivulum Dorduntum, cuius vocabulum est Conchas, inveniens huic negotio aptum, quo in loco nonnulli Christiani propter metum Saracenorum, qui illam terram penè totam devastarunt & in heremum redegerunt, dudum confugientes permodicum construxerunt oratorium, ipse adsumpto labore propriis manibus eundem locum juxta vires mundare atque stirpare curavit, & ut aptus ejus quieti foret operam dedit. Sed non post multos dies vir religiosus Medraldus nomine eundem locum simul cum memorato Dadone ad habitandum elegit. Et quia famam bonæ opinionis vera religio illorum apud convicinos sparserat, nonnulli postponentes seculum, quietam nihilominus, quam ipsi debebant, appetere vitam conati sunt, & eorum religiosi exemplis imitatores fieri cupientes, eorum se magisterio subdidere, ac dum paulatim ipsa congregatio cresceret, Ecclesiam ibidem in honore Domini Dei & salvatoris nostri Jesu Christi construxerunt, & ut Dado juxta divinitus sibi conlatum desiderium remotiorem adhuc locum, qui dicitur Grande Vabrum, sicut & fecit, peteret, & ut Medraldus Abbas fieret, & ut ipsa congregatio regularis, juxta quod eis facultas & intellectus à Domino tribuebatur, existeret, communi voluntate actum est. His vero ita patris, contigit eandem congregationem in nostra propria speciali defensione atque tuitione devenire. Nam nos, ut plenius sub regula sancti Benedicti Domino militarent, & per bonorum monachorum consultum & per nostram creberrimam admonitionem efficere Domino opitulante studuimus; & ad proprias eorum necessitates fulciendas de rebus nostris quiddam ibidem delegavimus, Ecclesiam videlicet de Cernangis, & Ecclesiam quæ nominatur Campus Hiacus, & Ecclesiam sancti Christophori in Montiniaco constructam, cum omni integritate earum. Simili modo & Ecclesiam de Garçanga cum curte de Gammaleria. Iterum alteram Ecclesiam ad portum Acti sub honore sancti Saturnini constructam, cum omnibus appendiciis earum. Necnon similiter contulimus ibidem Ecclesiam sancti Salvatoris in Cicerniaco, & alias duas Ecclesias, unam in Burnacello, & alteram in Rucenniaco, cum omnibus adjacentiis earum, aliam quoque Ecclesiam in Ruhilia cum omni integritate sua; à quo quidem tenore & Selvanicum & omnia quæ ibidem delegata sunt per nostram auctoritatem sub immunitatis tuitione pleniter consistere fecimus, ut videlicet omni tempore memoratum monasterium cum eadem congregatione & cum prædicto loco qui vocatur Grande Vabrum, in quo memoratus Dado exoptatam sibi quietem tenuit & vivendi finem fecit, cum omnibus rebus sibi justè pertinentibus, sive quæ in præsentem tempore possideret, sive quæ inantea Dominus ibidem augeri voluerit, cum his omnibus prædictis locis qui dicitur Conchas sub speciali nostra videlicet & filiorum vel successorum Deo annuente tempora inviolabiliter consistat, ut eadem congregatio quietè semper imperiali & regali defensione tuta absque cujuslibet impedimento propositum suum Deo operante indefessè valeat observare & pro nobis

vel pro communi imperij nostri stabilitate Dominum exorare. Hæc verò auctoritas ut ab omnibus veracius credatur, manus nostræ signaculo subteream robotare & de anulo nostro sigillare fecimus.

Signum Ludovici serenissimi Imperatoris.
Durandus Diaconus ad vicem Helisachar recognovit & subscripsit.

Data v. Idus Aprilis anno sexto Christo proprio imperij Domini Ludovici piissimi augusti, Indictione xii.

Actum Aquisgranii palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXVI.

*Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro
Ecclesia Parisiensi.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus scilicet & futuris quia vir venerabilis Ynchadus Parisiæ Ecclesiæ Episcopus detulit serenitati nostræ quasdam auctoritates quas Dominus avus noster Pippinus & genitor bonæ memoriæ Karolus piissimus Imperator ad petitiones prædecessorum suorum ipsius civitatis fieri jusserunt; in quibus continebatur insertum qualiter pro mercedis æternæ augmento & firmitatis studio eidem jam nominatæ Parisiæ Ecclesiæ per eorum auctoritates firmaverunt ut res mancipia ac telonea quæ ex liberalitate Regum vel Imperatorum vel per instrumenta cartarum eidem præfatæ traditæ fuerunt Ecclesiæ, deinceps securius possidere potuissent. Nos verò per hanc nostram auctoritatem easdem res & mancipia ac telonea ipsius Ecclesiæ confirmavimus ac roboravimus, ut in posterum rectores ipsius Ecclesiæ absque ullius inquietudine vel injusta interpellatione quietè teneant & securè possideant. Insuper etiam eidem jam nominato Ynchado Episcopo suisque successoribus concessimus atque more paterno per nostram auctoritatem confirmavimus ut nullus Comes neque ulla judiciaria potestas in terra sanctæ Mariæ in ipsa insula consistente ullum censum de terra sanctæ Mariæ accipiat, nec de familia ipsius Ecclesiæ neque de aliis liberis hominibus vel incolis, quæ rusticè Albani appellantur, in ipsa terra sanctæ Mariæ manentibus hoc agere præsumant, nec etiam eis quilibet ullam inquietudinem vel dominationem seu ullum bannum contra legem vel illicitam occasionem facere studeat, neque censum quem dicunt foraticum, neque ripaticum, neque salvaticum, seu ullam redhibitionem de terra sanctæ Mariæ vel de supermanentibus accipere aut exactare audeat. Sed liceat sepe nominato Episcopo Ynchado ac successoribus suis quietè ipsam insulam secundum propriam voluntatem ordinare atque gubernare & in ipsa terra sanctæ Mariæ tam tabernas quam alias suas necessitates sine alicujus redditione exercere. Præcipimus etiam atque jubemus ut de regali via ex parte sancti Germani à sancto Mederico usque ad locum qui vulgò vocatur Tudella

V V u u i j

An. 810.
Ex primo
chartulario
Ecclesiæ
Parisiensis.

in ruga sancti Germani, neque in aliis minoribus viis quæ tendunt ad monasterium ejusdem prænominati sancti Germani, ullus Missus dominicus aliquam judiciariam potestatem ibi exerceat, neque aliquem censum, neque tipaticum, neque foraticum, neque ullum teloneum recipiat; sed Missus Episcopi secundum propriam voluntatem ordinet; & Advocatus ejusdem Ecclesiæ tam de ipsa terra sancti Germani quam de prædicta terra sanctæ Mariæ in insula posita rectam ac legalem rationem reddat sine aliqua judiciaria potestate inibi vel banno, nisi in mallo legitimo vel regali placito, sicut lex Ecclesiæ præcipit. De liberis autem hominibus qui super terram ipsius prædictæ Ecclesiæ Parisiæ commanere videntur, ac eam persolvere noscuntur, volumus ut sicut in præcepto Pippini avi nostri continetur, nullus in hostem pergat nisi unâ cum Episcopo ipsius Ecclesiæ, vel secundum suam ordinationem remaneat; & neque de ipsis hominibus supra terram sanctæ Mariæ manentibus, aliquem censum vel aliquam redditionem aliquis de capite eorum accipere præsumat quæ à longo tempore dare consueverant & futuris temporibus persolvere debent; sed quicquid inde sicut noscitur exigere aut sperare poterit, per omnia pro amore Dei & sanctæ Dei genitricis Mariæ præfato Ynchado Episcopo suisque successoribus libenter concedimus, & gratuito animo auctoritate nostra confirmamus ut nullam etiam distractionem de hominibus super terram sanctæ Mariæ manentibus judiciaria potestas exercere præsumat, nisi, ut supra diximus, in mallo legitimo Comitum, & ibi unâ cum Advocato Parisiæ Ecclesiæ venire non differant, & rectam rationem ac legalem justitiam adimplere cogantur. Hæc verò auctoritas ut firmior in Dei nomine habeatur, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris diligentius conservetur, manu propria eam subter firmavimus & anuli nostri impressione signari jussimus.

Durandus Notarius ad vicem Frudigisi recognovit & subscripsit.

Datum x v. Kal. Novembris anno Christo propitio v. i. imperij Domini Ludovici piissimi Imperatoris.

Actum Aquisgranum palatii publicè in Dei nomine feliciter. Amen.

X X X V I I.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro Ecclesia Parisiensi.

An. 820.
Ex eodem
charulatio
Ecclesiæ
Parisiensis.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si petitionibus sacerdotum in quibuslibet necessitatibus ecclesiasticis nostra auctoritate sublevandis consulimus, & ad ministeriam eorum liberis exequendum opem ferimus, à summo Pontifice Domino nostro Iesu Christo æternæ remunerationis largiri nobis præmia non ambigimus. Proinde notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus scilicet & futuris quia vir venerabilis Inachus Parisiæ urbis Ecclesiæ Episcopus detulit se-

renitati nostræ quendam auctoritatem quam Dominus & genitor noster bonæ memoriæ Karolus gloriosissimus Imperator ad petitionem prædecessoris sui Enchenradi ipsius civitatis Episcopi fieri jussit; in qua continebatur insertum quod per incuriam & negligentiam custodum ipsius Ecclesiæ strumenta cartarum exusta vel concremata sive perita fuissent, per quæ scilicet quòd plures nobiles viri pro remedio animæ suæ res & mancipia ad ipsam delegaverunt Ecclesiam, & quòd idem genitor noster per eandem confirmasset auctoritatem ut res & mancipia quæ in eisdem instrumentis inserta fuerant, & unde prædicta Ecclesia eo tempore legibus vestita erat, jure ecclesiastico securè & quietè rectoris ipsius Ecclesiæ futuris temporibus tenerent atque possiderent. Petit etiam prædictus Inachus serenitatem nostram ut pro mercedis nostræ augmento & firmitatis studio eidem Ecclesiæ more paterno nostram auctoritatem super hoc negotio fieri juberemus, per quam modernis & futuris temporibus res & mancipia quæ per præfata strumenta cartarum eidem tradita fuerant Ecclesiæ, firmiter, quietè, ac securè à prælati ipsius Ecclesiæ haberentur vel possiderentur. Nos itaque inspecta eadem auctoritate Domini & genitoris nostri, libuit nobis ejusdem venerabilis viri petitionibus assensum præbere & paternæ auctoritati hanc quoque nostram jungere auctoritatem. Præcipimus ergo atque jubemus ut omnes res & mancipia quæ ex liberalitate eisdem collata fuerunt Ecclesiæ, nostris & futuris temporibus per hanc nostram auctoritatem rectores ipsius Ecclesiæ absque ullius inquietudine vel injusta interpellatione quietè & securè habere vel possidere valeant. Quòd si fortè super eisdem rebus ante prædictam exustionem à prælati ipsius Ecclesiæ jure possessis quæstio orta fuerit, ut pro eis legaliter in foro disceptari necesse sit, ita per hanc nostram auctoritatem eisdem res & mancipia ipsius Ecclesiæ defendantur sicut per eadem instrumenta, si igni absumpta non fuissent, legibus defendi poterant. Hæc verò auctoritas ut firmior in Dei nomine habeatur, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus.

Signum Ludovici piissimi Imperatoris.

Durandus Diaconus ad vicem Frudigisi recognovit.

Data i v. Kal. Novembr. anno Christo propitio v. i. imperij Domini Ludovici Imperatoris. Actum Carisiaco palatio publicè in Dei nomine. Amen.

X X X V I I I.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris quo confirmat auctoritatem Archiepiscopi Senonensis in monasteria diaecesos Senonensis.

IN nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si illius amore cuius munere ceteris mortalibus prælati sumus, soli Deo sub sancta militantis ad laudem valliam.

An. 821.
Authenti-
cum exat
apud e. v.
An. Vio-
nem Heto-

honorémque ipsius & ad animarum salutem supernis angelorum cœtib; in aeterna beatitudine adscribendarum terrena commoda subsidij temporalis, sine quibus præsens vita transigi non potest, comparamus, ut illi tantummodo sine impedimento, quantum præsens mortalitatis finit fragilitas, liberè deserviant cui se semel mancipasse ad laudem obsequiumque ipsius toto vitæ suæ cursu noscuntur, nostri laboris studium & pietatis opus apud eum nullatenus fore sine fructu credimus, sine quo nec velle quisquam bene potest, quanto magis perficere. Igitur comparat omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ tam præsentium quàm futurorum sinceritas quia vir venerabilis Hieremias sanctæ Senonicæ Ecclesiæ Archiepiscopus humili suggestione clementiæ nostræ innouit eò quòd cellæ cœnobiales episcopij cui auctore Deo præsert, id est, cella sancti Petri, & cella sancti Iohannis, & cella sancti Remegij, in quibus monachi sub sancta regulæ disciplina religiosam vitam divinæ pietati toto laboris aditu debent exhibere, variis casibus diversisque indigentis, quibus humana fulcitur fragilitas, antè additi sub manibus & potestate antecessorum ipsius urgente omnimoda inopia longè à suo proposito aberrantes exorbitaverunt, dum videlicet memoratarum substantia cellarum per divisionem olim factam imminuta fuisset, & qui præerat Episcopi, non habentes unde subsidia sumtuum suis usibus necessaria caperent, ex eisdem cellis quantum extorquere quibant, dum aliunde sufficientiam habere non possent, dari sibi cogebant; sicque fiebat ut hij qui devota stabilitate mentis & corporis ibidem supernæ pietati laudes persolvere suamque vitam commendate, pro nostra quoque, conjugis, ac liberorum incolumitate & pro regni divina nobis miseratione concessi conservatione præque totius Ecclesiæ indulgentia & felici ad aeternam beatitudinem perventione interpellare delectant, dum à monasterij claustris turpiter queritando ea quibus suam tuerentur inopiam, longè latèque vagantur, confuso ordine quem servare debebant, non solum eorum causa quæ præmissimus nobis nihil prodesse poterant, verùm etiam sibi suisque pr. non absurdè plurimum crederentur obesse. Cujus rei gratia memorati Episcopi precibus admoniti dignum opus fieri duximus, ut dum adhuc in hoc mortali corpore subsistimus, non solum qui nunc temporis in eisdem cellis divinis cultibus mancipati esse noscuntur, sed illis quoque qui futuris temporibus amore supernæ sapientiæ illustrati eadem ad serviendum Deo expetierint loca prospiciamus, quatenus ex eisdem temporalium soluta sumtuum suo ordini congruentia habeant, quibus in hac peregrinatione interim sustentari queant donec ad aeternæ patriæ gaudia divina misericordia vocati valeant pervenire. Constituentes itaque per hoc nostræ auctoritatis præceptum juxta memorati Episcopi petitionem decrevimus fieri ut ex rebus supra commemoratæ cellæ tunc temporis usibus monachorum ibidem Deo deservientium deputatas habent nullus Episcoporum, quicumque divina vocatione per tempora successerit, præsumat aliquid subtrahere vel minuire quo-

libet argumento vel occasione, neque in beneficium dare, aut suis usibus adplicare; sed ita per omnia conservare studeat sicuti memoratus Episcopus in libelli serie singula per adnotando digessit & manu sua subscripsit & in conventu Episcoporum eos qui aderant subscribere rogavit propter cavendas omnino die contentiones quæ futuris temporibus poterant abortiri; sed nec etiam aliud servitium vel majora munera inde sibi pro tempore uluspert præter ea quæ in libello eodem idem ipse Episcopus inserere putavit. Ac ne hujus decreti causa in eisdem cœnobiis Abbates vel monachi constituti contra suum incipiant superbire Episcopum, precavimus omnem occasionem amputandam neque locum diabolo dandum, salva scilicet in omnibus auctoritate & potestate Episcopi in cunctis ecclesiasticæ regulæ disciplinis, videlicet ut eisdem cellas sub proprio semper regimine gubernans secundum institutionem sanctæ regulæ Abbates constituat & si necesse fuerit mutet, prava quæque corrigat, superflua resecet, virtutes nutriat, eradiceat vitia, atque bonus agricola evelens fructus, patrum servans instituta, discernat qualem cuique terræ sementem mandare debeat. Hanc autem nostræ constitutionis auctoritatem inde factam, ne religionis ordo in supra scriptis locis nostris futurisque temporibus confundatur, sed per omnia in Dei servitio, ad cuius laudem & obsequium constiti sumus, inviolabiliter in perpetuum conservetur, ut plenior in Dei nomine cunctis temporibus obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi angulii.

Durandus Diaconus ad vicem Fridugilii recognovit.

Data XV. Kal. Jun. anno Christo propicio V 111. imperij Domini nostri Hludovici Angulii, Indictione xv.

Aquam Aquisgrani palatio regio in Deinomine feliciter. Amen.

XXXIX.

Ludovici Pij Imperatoris præceptum pro monasterio sanctæ Christinæ.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augulus. Cùm petitionibus servorum Dei iustis & rationabilibus divini cultus amore favemus, superni muneris donum nobis à Domino impertiri credimus. Idcirco notum esse volumus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostrisquæ præsentibus scilicet & futuris quia vir venerabilis Petrus Abbas ex monasterio sanctæ Christinæ, quod est situm prope villam nostram Ollonnam, obrebit obitibus nostris auctoritatem immunitatis Domini & genitoris nostri Karoli bonæ memoriæ serenissimi Imperatoris; in qua continebatur insertum qualiter ipse prædictum monasterium cum omnibus rebus & hominibus, quos tam de donatione Regum Reginarumque quàm etiam reliquorum

An 811.
Ex veteri
codice Longobardico.

Deum timentium hominum idem monasterium eo tempore legitime possidebat, sub suo munimine & defensione consistere fecit, & ejus auctoritate immunitatis hactenus ab inquietudine judiciorum potestatis idem munitum atque defensatum fuisse monasterium. Et pro firmitatis studio postulavit idem Petrus Abba serenitatem nostram ut paternae auctoritati nostram quoque adderemus auctoritatem. Cujus precibus ob divini cultus amorem & venerationem ipsius sancti loci adensum praebentes, hanc auctoritatem immunitatis nostrae eidem monasterio fieri iussimus, per quam praecipimus atque jubemus ut memoratum monasterium cum omnibus rebus & hominibus ad se praesenti tempore iuste & legaliter pertinentibus vel aspicientibus sub immunitatis nostrae defensione modis omnibus consistat, & nullus iudex publicus vel quilibet ex iudicaria potestate in Ecclesias aut villas, curtes, loca, vel agros, seu reliquas possessiones memorati monasterij, quas moderno tempore iuste & legaliter possidet in quibuslibet pagis vel territoriis infra ditionem imperij nostri, vel deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, sive fidei iustros tollendos, aut homines ipsius monasterij distringendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendum, nostris futurisque temporibus ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt penitus exigere praesumat. Sed liceat memorato Abbati ejusque successoribus res praedicti monasterij..... sicut in precepto Domini & genitoris nostri continetur, sub immunitatis nostrae defensione quieto ordine possidere & nostro fideliter parere imperio; quatenus congregationi ibidem Deo famulanti pro nobis & conjuge proleque nostra vel pro stabilitate totius imperij nostri a Deo nobis concessi atque conservandi iugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut haec auctoritas nostris futurisque temporibus valeat inconvulsa manere, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.

Durandus Diaconus ad vicem Fridugisi recognovit.

Datum IV. Kalend. Octobris anno Christo propitio 1 x. Imperij Domini Hludovici piissimi Augusti, Indictione prima.

Actum Cispiacho in Ardna in Dei nomine feliciter. Amen.

X L.

Commutatio rerum inter Ecclesiam Laudanensem & monasterium Conchense in diocesi Ruthbenensi.

An. 823. Ex chartulario monasterij Conchensis cap. 481. **I**Nclitus atque triumphator in folio sancto elevatus Lodoicus divina ordinante gratia Imperator Augustus, cum ipse potens Aquis palatij in aula regali omnia universaque lustraret & cunctorum audiendi causas peragraret, rectaque judi-

cia terminos ponere, ad ejus regni consistendi fortia cuncta occurrerent; ibique veniens ex regione Aquitaniae Anastasius Abba ex monasterio Conchas loci sancti Salvatoris, petens & postulansque necessitate cenobij ad aures clementiae nobilissimi Regis ut aliqua causa, quae juxta cellula sancti Salvatoris in pago Arvernus est in loco qui dicitur Molini Piscini, mansellos illos qui sunt in ipsa villa de ratione sanctae Mariae Laudunense, quae Bertrandus dominicus Vassus per regia potestate vel gubernatore sanctae Mariae in beneficio habebat. Vnde ipse Dominus Imperator petitionis ipsius Abbati audiri non tenuit, sed in omnibus, sicut sua fuit petitio excambiandi, ita permisit ut fieret, & Missum venerabilem virum Stabilem Episcopum dedit ut inter Anastasium Abbatem & Bertrannum concambiare & confirmare debuisset, quod ita & fecit. Dedit primo Bertrannus, jubente Domino Imperatore, una cum ipso supra scripto Misso, ipsos mansos in Molini Piscini de ratione sanctae Mariae partibus sancti Salvatoris Anastasio Abbate per illa confinia, per roca Cervaria, seu & per roca qui est super illa cartaria unde per fonte castellaria, & per roca quae dicitur de Livus usque ad Ellenionem, & per Ellenionem usque ad illa roca Cervaria, cum ipso molinario, & haec omnia intra ista debonatione, cum ceteris viventiis, pratis, silvis, & pascuis, omnia & ex omnibus totum & ab integrum cum omni supraposito, ipse Bertrannus cum ipso Misso de partibus Domini Regis ipsius Anastasio Abbate partibus ejusdem sancti Salvatoris Conchas monasterij tradiderunt vel consignaverunt. Et contra dedit Anastasius Abba de ratione monasterij in ipso pago Arvernus partibus sanctae Mariae Laudunensi & Bertranno Misso sanctae Mariae in villa Sonate vineas & terras, hoc quod Leodbertus pater concessit, & nos in ipsa die visi fuimus possidere ab integrum, & in alio loco, in villa Anticiaco, vineas duas quae Sigibertus Presbyter concessit, & in alio loco, in villa Perariense, vinea quam Bego Presbyter concessit, & alia quam Abolenus concessit, & alia vinea quam Vitalis concessit, & in valle Ambianensi vineola una quae Amalfridus Abbas concessit. Haec omnia superius conscripta ipse Anastasius Abbas Ecclesiae sanctae Mariae Laudunense cum omni integritate Bertranno tradidit vel consignavit, sic inter se Dominus & piissimus Rex confirmare & ordinare decrevit ut stabilem & inviolabilem sine ullo impedimento obtineant firmitatem. Facta concambiaria ista in mense Septembris & anno decimo regni Lodoici gloriosissimi Regis, Stablis indignus Episcopus jubente Domino Lodoico Imperatore signavit.

X L I.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro monasterio Balneolensi in diocesi Gerundensi.

An. 823. Ex archivio monasterij Balneolensis. **I**N nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. Ludovicus divina ordinante provi-

dentia Imperator Augustus. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque mercedem locis sibi famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco notum esse volumus omnium fidelium nostrorum præsentium scilicet & futurorum magnitudini qualiter vir illustris Rapo Comes nostram adiiit serenitatem, suggerens mansuetudini nostræ eò quòd quidam vir religiosus nomine Bonitus quendam locum heremum, quod dicitur Baniolas, quod est situm in pago Bisuldinensi, ubi antiquitus Ecclesia fundata fuerat, per licentiam Odilonis quondam Comitiss accepisset, & ibidem proprio sudore laborasset, ubi Ecclesiam in honore sancti Stephani protomartyris construxit, & habitationes monachorum & receptacula pauperum ædificavit, & monachos qui sub normam religionis perpetuò ibi degerent constituit. Sed cum idem Abbas divina jussione solo migravit, eligentibus ipsis monachis, ut constituerat venerabilis vir Nimbrius Archiepiscopus, Mercotalem virum venerabilem in eodem monasterio Abbatem constituerunt; quem in nostra præsentia adducens, in manibus nostris eum commendavit; postulans idem Rapo Comes clementiam nostram ut eum cum prædicto monasterio & monachis ibi degentibus, unà cum rebus quæ tam ipsi ex heremo traxerunt, vel ex adpensionem acceperunt, quàm & de donatione Comitiss vel de quolibet legali adtractu præsentis tempore justè & rationabiliter possidere videntur, sub mundeburdo & defensione atque immunitatis tuitione constitueremus. Cujus precibus libenter adquevinus, & ita in omnibus concessimus, atque super hoc præceptum nostrum constituimus. Quapropter præcipientes jubemus ut memoratus Mercotalis Abbas cum monachis sibi ad regendum commissis, sive cum rebus ad dictum monasterium legaliter aspicientibus, sub nostro constituere mundeburdo & immunitatis defensione, ut nullus quilibet ex judiciaria potestate in Ecclesias, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones memorati monasterij, quas moderno tempore infra ditionem imperij nostri justè & legaliter possidet, & quæ deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augere, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius monasterij distringendos, nec ulla redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat. Sed liceat memorato Abbati suisque successoribus res prædicti monasterij sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere. Et quandoquidem divina vocatione supradictus Abbas vel successores ejus de hac luce migraverint, quando inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, licentiam habeant eligendi Abbates; qualiter monachos ibi degentes pro nobis, conjuge, proleque nostra vel pro stabilitate totius imperij nostri jugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconvul-

Tom. II.

sa manere, de annulo nostro subter jussinas sigillari.

Durandus Diaconus ad vicem Fredogisf Abbatis recognovit.

Data tertio Idus Septembris anno Christo propitio decimo imperij Domini Ludovici piissimi Augusti, Indictione prima. Actum Attiniaco palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

X L I I.

Præceptum Ludovici Pij Imperatoris pro Ecclesia Brivatensi.

IN nomine Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris seu etiam Deo dispensante successoribus quia postquam comitatum Brivatensem fideli nostro Berengario illustri Comiti concessimus, ille ingenio quo valuit quendam Ecclesiam, ubi sanctus Iulianus martyr corpore requiescit, quæ est constructa in vico Brivatensi non procul a castro Victoriaco, quæ à Sarracenis destructa & igne combusta erat, ad pristinum statum reduxit, & in eadem Ecclesia constituit triginta quatuor Canonicos, & in castro prædicto Victoriaco, quam similiter reedificavit, viginti, ut juxta canonicum ordinem Domino militarent & canonicè viverent, quibus dedit * Rex ex beneficio suo, scilicet de rebus prædictæ Ecclesiæ sancti Iuliani, mansos centum, unde eorum necesse sitates fulcirent & sustentationem habere potuissent, videlicet prædictis Clericis in commune sexaginta, & Abbati, quem ipsi pariter super se elegerunt, mansos quadraginta, precibus quibus valuit idem Berengarius fidelis Comes nostram exoravit clementiam ut per nostrum auctoritatis præceptum constitueremus qualiter prædicta centum mansa nullus exinde abstrahere præsumeret, & ut Abbatem super se Canonici in prædictis locis constituti inter se eligendi licentiam haberent, & ipse Abbas vel congregatio ejus sub nullius ditione fuissent & nemini cuilibet obsequium pro prædictis rebus facerent, nisi tantum ad partem Regis annuatim caballum unum cum scuto & lancea præsentassent, & in postmodum ab omni exactione vel defunctione publica aut privata immunes & liberi essent. Cujus deprecationi, quia justa & rationabilis nobis visa est, aurem accommodare placuit, & hos nostros * imperiosos apices fieri per quos decernimus atque jubemus ut quemadmodum prædictus Berengarius de suprascriptis locis & Abbate atque Canonicis vel rebus ibidem concessit, constituit, atque præordinavit, & à nobis confirmari postulavit, vel quemadmodum superius dictum est, ita deinceps nostris futurisque temporibus Domino auxiliante fixum atque stabile permaneat. Sed & hoc nobis inferere placuit, ut quidquid abhinc futurum in prædictis locis divina pietas per nos aut successores nostros vel per quoslibet liberos & Deum timentes homines largitum atque concessum fuerit, sub eadem conditione sicut superius dictum est consistat. Et ut hanc

An. 825.

Ex chartulario Ec-

clesiæ Bri-

vat. cap.

412.

* Leg. xca

* imperia-

lica.

X X x x

An. 825.
Ex chartulario monasterij Bani-
colensis.

* Leg. hac
n. a. pre-
ceptio et-
que confir-
matio

* nostræ auctoritatis præceptionem atque confir-
mationem per futura tempora inviolabilem atque
inconvulsam obtineat firmitatem, annulo nostro
subter iussimus sigillari. Data cæssio ista 11. No-
nas Junij anno XII. Imperij Ludovici serenif-
simi Augusti, Indictione 111.

X L I I I.

*Charta dotis quam Folradus constituit
Helegrine sponse sue.*

An. 817.
Ex char-
tario mo-
nasterij Ca-
rcaffonensis.

IN Dei nomine. Dulcissima sponsa mea Hele-
grina. Ego enim Folradus filius quondam Eri-
perti ex genere Francorum, & modo habitator
sum in pago Pinnensi. Dum non est incognitum
qualiter per voluntatem Dei vel parentum quon-
dam tuorum te desponsavi & carnali conjugio so-
ciari dispono, propterea dono tibi He. sponsa mea
in honore pulchritudinis tue in die nuptiali dotem
dignam atque aptam, hoc est, manfos meos infra
vicum Pinnensem, qui mihi pertinet & ex com-
paratione evenit & data mea pecunia comparavi.
Trado tibi ipsos manfos cum omni integritate sua
& domum dignam ad conmanendum exquisitam
casam unam communitatam, cum omnibus vtenfil-
ibus & vasis, cum omnibus adjacentis ad ipsos
manfos aspicientibus vel pertinentibus, cum ter-
ris & vineis, pomis, cum omnibus quæ super se
habentur vel ad ipsam curtem de Vico pertinent,
& quæ habere vilus sum, vel inantea Deo adju-
vante ibidem parare vel conquirere potero, in
integrum ista omnia superius comprehensa, si nos
Deus carnali conjugio sociari voluerit, in die nup-
tiali tibi dono, trado, atque transcribo ad possi-
dendum, ut quicquid exinde facere volueris, li-
beram & firmissimam in omnibus habeas potesta-
tem. Si quis verò, quod futurum esse non credo,
fuerit in postmodum ego aut aliquis de heredibus
meis, seu quælibet ulla opposita persona contra
hanc cartulam libellum dotis venire tentaverit,
aut eam frangere voluerit, primitus itam Dei in-
currat, & insuper unà cum socio fisco aurum li-
bram unam, argentum pondeta duo multam
componat, & quod repetit non vendicat, sed hæc
cartula libellum dotis omni tempore firma & sta-
bilis permaneat, cum stipulatione subnixa. Vnde
pro stabilitate vestra Audoaldum Notarium scri-
bere rogavimus. Actum in Vico anno regni & im-
perij Domini Ludovici xxx. & primo anno Sup-
ponis Comitum, die v 1111. mensis Junij, Indi-
ctione v. Signum Folradi, qui hunc libellum do-
tis fieri rogavit. Lioto, Majolfus, Aloini, testes.

X L I V.

*Pippini Regis Aquitanorum præceptum pro
monasterio Montisolivi in diocesi
Carcaffonensi.*

An. 818.
Ex archi-
vo monas-
terij Mon-
tisolivi.

Pippinus Deigratia Rex Aquitanorum. Cùm
petitionibus fervorum Dei iustis & rationa-
bilibus divini cultus amore favemus, superna nos
gratia pro his muniri non dubitamus. Proinde no-

verit omnium fidelium nostrorum tam præsentium
quàm futurorum sagacitas quia vir venerabilis
Vvilafredus Abba ex monasterio qui nuncupatur
Mallasti, quod est situm in territorio Carcaffensi
super fluvium Duranum, constructum in honore
sancti Iohannis Baptistæ, cum terminis & adja-
centiis suis, obtulit obtutibus nostris quandam
auctoritatem Domini ac genitoris nostri Ludovi-
ci serenissimi Augusti, in qua erat insertum qua-
liter antecessor suus ipsum monasterium novo
construxisset opere, & propter ejus defensionem
vel propter pravorum hominum illicitas infesta-
tiones in manu ejusdem Domini Imperatoris unà
cum monachis ibi degenibus se commendavit, ut
sub ejus tuitione licuisset eis cum rebus & homini-
bus eorum quietè vivere ac residere, & depreca-
tus est clementiam regni nostri ut prædictum mo-
nasterium unà cum cellulis quæ nuncupantur san-
cti Martini prædicto monasterio subiectis, quæ
sunt sitæ in eodem pago super rivulum Lampi,
sive sanctæ Cæciliæ & sancti Petri, quæ sunt su-
per fluvium Duranum, cum omnibus rebus & ad-
jacentiis sive terminis suis sub nostra suscipere-
mus defensione & immunitatis tuitione. Cujus præ-
cibus ob amorem Dei & reverentiam divini cultus
libenter autem accommodare placuit, & hoc no-
stræ auctoritatis præceptum immunitatis atque
tutionis fieri decrevimus; per quod præcipimus
atque jubemus ut nullus iudex publicus vel quilibet
ex judiciaria potestate in Ecclesiis aut loca vel
agros seu reliquas omnes possessiones prædicti
monasterij, quas moderno tempore iuste & ra-
tionabiliter possidet, vel quæ etiam deinceps in
jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas auge-
ri, ad causas audiendas, aut fræda exigenda, aut
manfiones vel paratas faciendas, aut hidejussos
tollendos, aut homines ipsius monasterij tam in-
gentos quàm & servos super terram ipsius mon-
asterij in iuste distringendos, nec ullas redhibi-
tiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris
nec futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ
suprà memorata sunt penitus exigere præsumat.
Cedimus etiam eisdem fratribus juxta ipsum mo-
nasterium villas duas, quarum hæc sunt nomina,
villa Signarij, & villa Addarij, cum omni inte-
gritate, ut sicut de ceteris rebus proprietatem faci-
unt, ita de eisdem facere & ordinare vel dispo-
nere valeant. Et quicquid de rebus præfati mon-
asterij fisco sperare potest, totum nos pro æterna
remuneratione præfati monasterio concedimus,
ut in alimonia pauperum & stipendia monacho-
rum ibidem Deo famulantium proficiat in aug-
mentum. Et quandoquidem divina vocatione su-
prædictus Abbas vel successores ejus de hac luce
migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales
invenire potuerint qui ipsam congregationem se-
cundum regulam sancti Benedicti regere valeant,
per hanc nostram auctoritatem licentiam habeant
eligendi Abbates; quatenus pro nobis & totius
regni nostri à Deo nobis concessi stabilitate jugi-
ter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut
hæc auctoritas à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ &
nostris veridè credatur & diligentius conservetur,
manu propria subter firmavimus & anuli nostri
impressionem signari iussimus. Signum Pippini
Regis. Candidus Diaconus ad vicem Hendrici

recognovit. Datum v i i i. Idus. . . . anno xv. imperij Domini Ludovici serenissimi Augusti, & x i i. regni nostri. Actum monasterio sancti Marialis in Dei nomine feliciter. Amen.

X L V.

Pippini Regis Aquitanorum preceptum pro monasterio sancti Hilarij in diocesi Carcassonsi.

Ex archivo monasterij S. Hilarij. Pippinus gratia Dei Rex Aquitanorum. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis sibi famulantes beneficia opportuna largimur, premium nobis apud Deum aeternae remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco noverit sagacitas seu utilitas omnium fidelium nostrorum tam praesentium quam & futurorum quia vir venerabilis Leonnius Abba ex monasterio sancti Hilarij quod est situm in pago Carcassonsense super rivum qui dicitur Leucus, constructum in honore sancti Saturnini martyris, ubi etiam praedictus sanctus Hilarius confessor corpore requiescit, ad nostram accedens clementiam detulit obtutibus nostris quandam auctoritatem Domini & genitoris nostri Ludovici piissimi Augusti, in qua continebatur insertum qualiter idem genitor noster ipsum monasterium ad deprecationem praedecessoris sui Egidonis Abbatis sub suo suscepisset mundeburdo vel defensione, videlicet ut monachi in eodem monasterio commorantes cum omnibus rebus eorum quiete vivere absque alicujus infestatione licuissent. Pro firmitatis namque studio postulavit nobis praedictus Leonnius Abba ut idem monasterium cum cellulis sibi subjectis, quae nuncupantur Garelanus, & alia quae nuncupatur sancti Martini, & villam juxta ipsum monasterium quae vocatur Salas, ubi est Ecclesia constructa in honore sanctae Mariae semper virginis, quam Giscafredas genitori nostro de suo beneficio dedit & nos eidem monasterio concessimus, cum adjacentis vel terminis praedictorum locorum, sub nostra constitueremus defensione & immunitatis tuitione. Cujus precibus ob amorem Dei & reverentiam divini cultus libenter autem accommodare placuit, & hoc nostrae auctoritatis preceptum immunitatis atque tuitionis gratia fieri decernimus, per quam praecipimus atque jubemus ut nullus iudex publicus vel quilibet ex judiciaria potestate in Ecclesiis aut loca vel agros seu reliquas possessiones praedicti monasterij, quas moderno tempore iuste & rationabiliter possidet, vel quae etiam deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel fidei exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius monasterij tam ingenuos quam & servos super terram ipsius commanentes injuste distringendos, nec ulla redditiones aut illicitas occasionem requirendas nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt penitus exigere praesumat, & quicquid de rebus praefati monasterij siccis sperare poterat, totum nos pro aeterna remuneratione praefati monaste-

Tom. II.

rio concedimus, ut in alimentia pauperum & stipendia monachorum ibidem Deo famulantium perpetuo proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione supra dictus Abba vel successores ejus de hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem & consensum licentiam habeant eligendi Abbates, quatenus ipsos monachos, qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjugum proleque nostra atque stabilitate totius regni nostri a Deo nobis concessi ejusque clementissima miseratione per immensum conservandi Domini immensam clementiam jugiter exorare deleat. Hanc itaque auctoritatem, ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus sanctae Dei Ecclesiae & nostris verius credatur & diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

X L V I.

Exemplar commutationis mancipiorum inter Flodegarium Episcopum Andegavensem & Vvinneradam Militem sub Hludovico & Hlothario Regibus.

IN nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi, Hludovici & Hlotharii divina ordinante providentia Imperatores Augusti. Si ea quae fideles imperij nostri pro eorum opportunatibus inter se commutaverint nostris confirmamus edictis, imperialem exercemus consuetudinem, & hoc in postmodum iure firmissimo mansurum esse volumus. Idcirco noverit omnium fidelium nostrorum praesentium scilicet & futurorum industria quia dilectus filius noster Augustus Hlotharius innotuit mansuetudini nostrae quod Flodegarius Andegavensis verbis Episcopus pro communi utilitate & compendio supertrime de quibusdam mancipiis cum quodam homine nomine Vvinnerado commutationem fecisset. Dedit igitur praescriptus vir venerabilis Flodegarius Andegavensis urbis Episcopus partibus saepedicti Vvinneradi de ratione Ecclesiae suae sancti Mauricij de villa nuncupata Chamberliaco, in ipsa, cum consensu Bertae, quae ipsam villam in beneficio habere videtur, mancipium nomine Aredium ad suum proprium habendum. Et contra in compensatione hujus rei dedit jamdictus Vvinneradus praedicto viro venerabili Flodegario Episcopo ad partem praescriptae villae vel Dominae Bertae, quae eodem tempore ipsam villam in beneficio habere videtur, de proprio suo mancipia duo his nominibus Restaldum & Ermenaldum. Vnde & duas commutationes pari tenore conscriptas manibusque bonorum hominum reboratas illos praescriptis habere professus est. Sed pro integra firmitate petiit ut ipsas commutationes de novo per nostrae mansuetudinis praescriptum plenius confirmaremus. Cui petitioni denegare nolumus, sed sicut unicuique fidelium nostrorum iuste petentium, ita nos illi concessisse & confirmasse in omnibus cognoscite. Praecipientes ergo jubemus ut quicquid

An. 818.
Ex archivo
Ecclesiae
Andegavensis.

XXxx ij

pars iustè & rationabiliter alteri contulit parti, deinceps per hanc nostram auctoritatem iure firmissimo teneat atque possideat, & faciat exinde quicquid elegerit. Et ut hæc auctoritas nostra firmior habeatur & per futura tempora melius conservetur, de annulo nostro subter sigillari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.

Meginarius Notarius ad vicem Friduguli recognovit & subscripsit.

Data v. Kalendas . . . anno Christo propicio xv. Imperij Hludovici serenissimi Imperatoris & Hlotarij v. Indictione v. i. i.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XLVII.

Præceptum Pippini Regis Aquitanorum de navibus sancti Martini Turonensis.

An. 831.
Ex chartulario S. Martini Turonensis.

Pippinus gratia Dei Rex Aquitanorum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Domesticis, Vicariis, Centenariis, seu reliquis fidelibus nostris, presentibus scilicet & futuris. Notum sit quia concessimus Fridugiso Abbati ex monasterio sancti Martini, ubi ipse pretiosus confessor corpore requiescit, ut monachi qui in Cormarico monasterio, quod est constructum in honore sancti Pauli Apostoli, qui sub regula sancti Benedicti conversari videntur, licentiam haberent duas naves per Ligerim fluvium & Viennam & Garum & Ganagum & per diversa flumina in regno Domino propicio nostro discurrunt huc illucque propter necessitates suas dirigendi. Et ita annuimus, re ullum teloneum vel de sale vel de ullis quibuslibet rebus in ullo omnino loco totius regni nostri ipsi aut Comites eorum solvere aut dare debeant. Propterea presentem auctoritatem fieri iussimus, per quam specialiter iubemus ut nullus ex vobis neque de junioribus vestris ullo teloneo, vel pontatico, aut ripatico, sive portatico, seu modiatico, vel plantatico, aut laudatico, sive salumatico, seu cepitatico, aut passione, sive occurso, vel ullo censu, nec ulla redibitione, nec occasione ullas villatenus de ipsis navibus exigere aut exactare præsumatis, sed ad ipsum sanctum locum & ad ipsos fratres in nostra elemosyna proficiat in augmentis, quatinus melius dilectet ipsos monachos pro nobis uxoreque nostra ac liberis nostris vel stabilitate regni nostri Dominum exorare. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur & melius conservetur, de annulo nostro subter iussimus sigillari.

Suabobus Diaconus ad vicem Ebroini recognovi.

Data v. Kal. Mart. anno xv. Imperij Domini Ludovici serenissimi Augusti, & xvii. regni nostri.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

662
663

XLVIII.

Præceptum Ludovici Pij de monasterio sancti Andreae Viennensis.

In nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si sacerdotum ac servorum Dei petitiones, quas nobis pro suis necessitatibus innoverint, ad effectum perduciamus, non solum consuetudinem regiam exerceamus, verum etiam ad beatitudinem retributionis profuturum confidimus. Proinde comperiat omnium fidelium nostrorum industria, presentium scilicet & futurorum, qualiter vit venerabilis Bernardus Viennensis Ecclesie Præsul veniens ad nostram serenitatem detulit nobis astrumenta cartarum per que Ansemundus & conjunx sua Anfleubana & filia eorum Remila vocabulo Eugenia monasterium sancti Andreae subterioris sancto Mauricio condonavimus & tradiderunt, atque prædicti conditores ob firmitatis studium sancto Leoniano consignaverunt, & sub potestate & ordinatione Episcopi Ecclesie Viennensis & successorum illius utili actione omni tempore maneat. Insuper & præcepta piorum Regum ostendit Teuderici scilicet & Guntranni, per que ipsi sancto Mauricio confirmaverunt firmius ad habendum. Sed prædictus Bernardus Episcopus retulit celsitudini nostræ ipsum monasterium propter cupiditatem malorum hominum ab eadem Ecclesia substractum. Nos quoque iustam immo rationabilem petitionem illius judicantes, restitimus ipsum monasterium sancto Mauricio & Barnardo illius loci Episcopo per nostræ auctoritatis præceptum pro mercede & remedio animæ nostræ atque totius imperij nostri emolumento, ut tam ipse quam successores sui absque cuiusque contradictione ipsum monasterium ordinent atque disponant secundum voluntatem Dei & beati Mauricij ab hodierna die & deinceps, & sit sub immunitate nostra sicut & alia res sancti Mauricij. Præcipientes ergo iubemus ut nullus iudex publicus neque iudicialia potestas ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut hiejusmodi tollendos, aut homines ejusdem monasterij tam ingeniosos quamque servos, qui super terram ipsius residere videntur, distringendos, nec ullas redibitiones requirendas ullo unquam tempore ingredi audeat; & quicquid inde fiscus exactare poterit, totum pro æterna remuneratione Ecclesie sancti Mauricij concedimus. Et ut hæc auctoritas largitatis nostræ inviolabilem obtineat vigorem, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris.

Data V. Nonas Martias anno Christo propicio xv. Domini Hludovici serenissimi Augusti, Indictione viii.

Actum Aquisgrani palatio regio in Deo nomine feliciter.

Helisachar recognovi.

An. 831.
Ex chartulario Ecclesie Viennensis.

XLIX.

Charta Ansemundi & Anselbana, cujus mentio habetur in superiori precepto.

Ex eodem chartulario Viennensi.

* ut

DOmne filie Remilæ & vocabulo Eugeniæ Ansemundi & conjux dilecta mea Anselbana. Non habetur incognitum qualiter fratres senatu nobilis Viennensis res nostras tibi tradidimus, * & monasterium, quod Deo vovimus ad sepulturam nostram, inde construes in honore sancti Andree Apostoli, quod nos jam feceramus in honore sancti Petri in bello campo foras portam civitatis, & tu infra de facultate nostra & foras ossa sanctorum Dei requiescerent. Damus autem ad hoc opus integrum cortilo hereditatis nostræ non longo à loco qui dicitur Martis, totum quod infra vel foras civitatem hereditario jure possedimus, & quicquid ibi nobis obvenit legibus, ut sanctis feminis monasterium ibi constituas, & ex ordine vivant quos sanctus Leonianus sancto monasterio urbis nostræ instituit, ubi soror nostra Eubona Abbatissa præest, cujus institutione nutrita & ipsum altario matris Viennensis Ecclesiæ, sicut nos vovisse non dubitas, instrumentis factis absque mota consignat, ut mater nostra Viennensis Ecclesiæ inde nostra heres fiat. Consignamus tibi ad hoc opus omnes res nostras illas, exceptas quas matri Ecclesiæ & sancto Petro per testamentum legavimus & illas quas heredibus dimitimus, alias totas potestati tue concedimus, votum nostrum inde impleas, & Deo perfecta placere valeas. Ego Servilus jubente Domino meo Ansemundo & Domna mea Anselbana scripsi, roboravi, anno 11. regnante Domino Lotario.

L.

Preceptum Ludovici Pij Imperatoris de vico qui dicitur Epæonis in diocesi Viennensi.

An. 831. Ex eodem chartulario * sancto-

IN nomine Domini Dei & salvatoris nostri Iesu Christi, Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si erga loca divinis cultibus mancipata ob amorem Dei * eorumque reverentiam beneficia opportuna largimur, id nobis proculdubio ad æternæ retributionis præmia capessenda profuturum liquido credimus. Idcirco norum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris presentibus scilicet & futuris quia spontanea voluntate adiens serenitatem culminis nostri vir illustris Abbo Comes, qui & vicum qui dicitur Epæonis, qui erat ex ratione sancti Mauricij ex Episcopatu Viennensi, ubi nunc auctore Deo Bernardus Archiepiscopus Præsul esse dinoscitur, beneficiario munere ex nostra largitione habebat, ubi erant etiam Ecclesiæ destructæ & discoopertæ, quarum sunt vocabula sancti Andree Apostoli & sancti Romani martyris, precibus quibus valuit nostram obsecra-
viti clementiam quantumcumque ipse ibi ex

beneficio Ecclesiæ sancti Mauricij Viennensis redderemus, quod ita fidelium nostrorum cognoscat industria. Pro summitatis verò studio, ut hoc quod supradictus Abbo in supradicto vico habebat, & nos ad ejus deprecationem sæpe dicto Bernardo Archiepiscopo immo ejus sanctæ sedi reddidimus, rectores eorum perpetuo jure ecclesiastico tenerent atque possiderent, hos imperiales apices fieri iussimus, per quos decernimus atque sancimus ut ipsum vicum & res quas ibidem hæcenus præscriptis Abbo habuit & ad eundem vicum atque ad eandem Ecclesiæ, quæ ibi fuerunt dicata in honorem & venerationem sancti Andree Apostoli & sancti Romani martyris, pertinent, ita rectores supranominatæ sedis teneant atque possideant sicut ceteras res quæ ad supradictum episcopium pertinent, & faciant exinde quicquid elegerint jure ecclesiastico. Et ut hæc auctoritas confirmationis nostræ per futura tempora inviolabilem atque inconculsam obtineat firmitatem, anuli nostri impressione signati iussimus.

Dutandus Diaconus ad vicem * Fridarig reco-
gnovit. * Fridugisi

Data v. Nonas Martias anno Christo propicio xviii. imperij Domini Hludovici serenissimi Augusti, Indictione v.iii.

Actum Aquilgrani palatio regio in Christi nomine feliciter. Amen.

L I.

Vetus narratio de origine & privilegiis monasterij sancti Antonini in diocesi Ruthenensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Pippinus Dei gratia sicut Francorum ita & Aquitanorum Rex imminet populorum, ad quorum procuracionem Dei providentia festinare non distulit, & ut mores hominum emendaret, & quæ à falsis catholicis destructa fuerant monasteria reformaret, & quæ non stabant, & suis hereditariis amplificaret, & quæ non fuerant in Dei honore magnificè edificaret, iter arripens salutare, quod desiderio Domino disponente complevit & actione. Qui cum iter ingressus ad explendum divinum opus in laude & gloria Dei Patris & Salvatoris nostri Iesu Christi & datione sancti Spiritus procedentis à Patre & Filio, loca sanctuaria visitans honoranda, quæ terrenis opibus locupletando consolidat, & quæ stabilita inventit numeribus & exemplis stabiliora confirmat, qua in re solertia pervigil ad complendum quod in corde pertractat suum prepositum, & quod Deus annuit illi, illud se studiosius obedire promisit, & quibus recessit locis dona contulit plurima temporalia, & admonendo cælestia, talique desiderio æstuans ad beati martyris sancti Antonini locum ob suorum suffragia ministrorum perfummè venerandum, quia ejusdem martyris venerabile caput ibidem summo honore repositum signis & miraculis longè latèque, dum pius Rex advenerit, & tanta martyris patrocinia perpenfus fuerit folerter, eo in loco residens cum mag-

Ex archivo monasterij S. Antonini Ruthenensis.

XXx ij

nacibus sui principatus consultus ob honorem & reverentiam beati martyris Antonini & ad utilitatis sinceritatem abbatiam quæ cognomento dicitur sancti Audardi beati Antonini capiti & altari, quod in Dei honore & gloria requiescit, & Clericis presentibus & futuris inibi degentibus perpetuo dedit dono cum suis adjacentis totam & ab integro cum Abbate & monachis & mancipiis & cum omnibus possessionibus quæ eo tempore qualicunque modo ad eam abbatiam pertinere videbantur, aut quæ in futuro Deo annuente largiente habebantur, talique vinculo donum hoc nexuit quod firmis & istis fecit describere literis, annuli proprii sui sigillo expressit. Super hæc autem contra hanc donationem si quis præsumptor extiterit aut ex sua progenie aut ex quorundam infidelium, perpetuo correptionis sententia patietur, insuper & nodo excommunicationis Archiepiscopi Bituricensis sedis ceterorumque Episcoporum, qui cum eo comitabantur, & postea cum Karolo Magno filio suo, & cum Ludovico filij sui Karoli filio plurimos vixerit annos, & cum eis multa testimonia auctoritati dederunt, & mendacia ad nihil redegerunt, & veritatem sublimantur, quorum hic nomina descripta tenentur. Hildebaldus, Ricolfus, Arn, Vvolfarius, Bernoinus, Laidradus, Iohannes, Theodulfus, Iesse, Horro, Galgaudis, istorum excommunicatione damnetur, ut supra retulimus. Quam auctoritatem secutus Karolus filius eius qui dicitur Magnus, simul & Ludovicus ejusdem Principis filius, una fide parique voto sanxerunt & auctoritate firmarunt. Et si quid postea Ludovicus Imperator & Augustus honoribus ampliatum beati martyris Antonini cœnobium, sequentes litteræ declarabunt. Istem religiosus Imperator tale exordium dedit. Notum sit omnibus presentibus & futuris quod ad deprecationem dilectæ conjugis nostræ Hermengardis, ut quoniam ejus servi in villa quæ dicitur Pociolos emptione aut aliquo iusto ingenio acquisierunt, magnis precibus postulavit ut quod ipsi servi dare timentibus Deum desiderabant ad cœnobium sancti Antonini nostra auctoritate firmaretur, quod libenti animo, & ipsorum spontanea voluntate servorum, & nostræ conjugis Hermengardis deprecatione, assensu devotione firmavit, & omnes res mobiles & immobiles cum omni integritate cuncta, quæ dilecta nostra conjux in villa illa habere videtur, cum mancipiis promiscui sexus, cum domibus, ædificiis, terris, vineis, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, & vias, & sepes, & omnia quæ in his terris & aquis & silvis contineri videntur, prædicto monasterio & congregationi presentis & futuræ in nostra & nostræ conjugis elemosyna damus, ideoque præcipimus cælestique decreto jubemus ut ab hodierna die usque in finem seculi nullus præsumptor infidelium exurgat qui prædicta omnia & quæ ad totam donationem pertinent abstrahere aut minuire præsumat aut aliquod damnum facere & ingerere audeat, sed auctores in bono prædicti monasterij beati Antonini liberam habeant potestatem. Hæc verò auctoritas largitionis nostræ atque confirmationis ut per futura tempora inviolabilem atque incorruptam obtineat firmitatem, manu propria

subter firmavimus & anuli nostri impressione signare decernimus.

LII.

Præceptum Hludovici Imperatoris de subjectione canobij sancti Mauri.

IN nomine Dei & salvatoris nostri Iesu Christi. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si petitionibus servorum Dei iustis & rationabilibus divini cultus amore favemus, superna nos gratia muniri non diffidimus. Novit ergo omnium fidelium tam presentium scilicet quam futurorum sollicitia quod venerabilis Comes Rorigo nomine retulit serenitati nostræ qualiter quoddam cœnobium in pago Andegavo in loco qui dicitur Glanna-folium situm super fluvium Ligerim, quo venerabile corpus sancti Mauri patris Benedicti discipuli jacet humatum, ubi olim ipse Deo dilectus cum sibi subiectis multis fratribus sub sancta regula deguit, destructum inveniens, ammonitione divina commotus, ob redemptionem suæ animæ, eundem locum cum sua conjuge Bilechilde assumpto labore restaurare & ad pristinum statum pro posse restituere curaret. Postmodum verò venerabilem Abbatem Engilbertum cœnobij Follatensis evocavit, eidemque & sibi subiectis fratribus commisit ut religio regularis de divinis, sicut dudum, perpetuo conservaretur. His ergo ita nobis patefactis, exhortatus est magnitudinis nostræ excellentiam ut ipsum locum sub nostra suscipere dignaremur defensione & immunitatis tuitione, & quemadmodum ceteri Abbates monachorum per imperium nobis divinitus concessum consistunt, ita & illum cum Abbate & monachis & rebus vel hominibus eidem monasterio iuste subiectis consistere faceremus, & per nostros imperiales apices Abbati jamdicto Follatensis cœnobij cunctisque ejus successoribus providentiam & dominationem atque subjectionem, ne à regularis ordinis tramite amplius decidat, habere concederemus. Cujus petitionem, quia rationabilem immo Deo amabilem esse cognovimus, libenter suscepimus, & sicut petiit, ita & concessimus. Volumus ergo ut prædictus Abba sive rectores supradicti monasterij atque fratres Deo devoti ipsius loci ipsum locum, de quo ratio agitur, videlicet Glanna, perpetuo habeant, teneant, atque possideant, & gubernent, magnamque providentiam semper de eodem loco habeant, instantiam suæ sollicitudinis tam loco quam congregationi vigilanti curam omnibus adhibeant. Tales quoque ibidem præponant provisores atque rectores, magistros & præpositos, quorum nutu atque dispositione cuncta secundum Dei voluntatem atque secundum regulam sancti Benedicti interioris & exterioris perficiantur, & ad modum & similitudinem Follatensis monasterij Christo Deo devotè famulentur, & in omnibus eam sectentur formam ut cunctis peculiaribus postpositis juxta traditionem apostolicam cuncta possideant communia, ut sibi salutem mereantur perpetuam adquirere,

An. 811.
Ex chartulario monasterij Follatensis.

atque semper dominationi, gubernationi, & potestati unius Abbatis subijciantur ac obedientes existant. Et quoniam in jam dicto loco Fossateni nemo mortalium, absque eis qui ibi in Christo militant, nullam consuetudinem aut redhibitionem requirere nisi injustè valet, in simili ratione eundem locum commandamus persistere. Cuncta autem quae nunc habere noscuntur, vel deinceps justè acquirere poterint, sub nostra defensione & immunitatis tuitione persistant. Et jubemus atque modis omnibus decernimus ut nullus nobis successor, non Rex, non Episcopus, non Archidiaconus, non Comes, non iudex publicus, vel quilibet ex iudiciaria potestate, quicquid ex his quae ipsius loci sunt vel fuerint in sua dominatione redigere praesumat, nec in Ecclesiis aut loca vel agros seu reliquas possessiones praedicti monasterii, quas moderno tempore justè & rationabiliter possidere videtur in quibuslibet pagis & territoriis, quicquid ibidem propter divinum amorem conlatum fuit, quaeque etiam deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit divinas pietas augeti, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, nec homines ipsius loci tam ingenuos quam & servos, qui super terram ipsius residere videntur, injustè distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt penitus exigere praesumat. Quicquid autem de rebus praefati monasterii sicut sperare poterat, totum nos pro aeterna remuneratione ipsi loco concedimus, ut perennis temporibus in alimoniam pauperum & stipendium monachorum ibidem Deo famulanti proficiat in augmentum, & semper habeat defensionis nostrae regalis libertatem absque militari servitio, à quo eundem locum absolvimus per omnia. Et quandoquidem divina vocatione supradictus Abbas Engilbertus vel successores ejus ab hac luce migraverint, ille qui substitutus fuerit ei, eandem potestatem & dominationem possideat quam & praedecessor suus, dum vixit, habuit. Praecipientes ergo auctoritatem atque confirmamus ut nullus iudex, non Imperator, non Rex, non Episcopus, non Comes, aut iudiciaria potestas hoc nostrae excellentiae praecipuum audeat violare; sed hac visa auctoritate, sicut sua voluerit acta esse firma & stabilia, ita & hoc nostrum sinant factum manere inviolatum; ita videlicet ut sub hac ratione duae conscribantur membranae uno tenore, ut una sub theca sancti Mauri habeatur, & altera à praedicto Abbate Engilberto in Fossateni cœnobio conservetur. Si quis autem infans & Deo contrarius fuerit, qui hoc nostrae auctoritatis praecipuum violare praesumpserit, à liminibus sanctae Dei Ecclesiae expulsus, & ab omnibus Episcopis totius Galliae excommunicatus, à cœtu Christi fidelium sit segregatus, & cum Caiapha & Pilato, Iuda quoque traditore Domini, poenas aeternas sustineat, atque cum principe demoniorum sedem gehennalem, cum à corpore ejus anima exierit, sibi paratam inveniat. Ut ergo haec auctoritas obtineat firmitatem per secula * industria hujusmodi manu fir-

* f. incon-
vuliam.

mantes propria, eam anulo nostro iussimus sigillari.

Signum Hladovici imperatoris.
Glorius Notarius ad vicem Hugonis recognovit.

Data VIII. Kal. Septembr. anno Christo propitio imperij Domini Hladovici serenissimi Imperatoris XX. Indictione XI.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

LIII.

Præceptum Lotharii Imperatoris pro monasterio sanctae Christinae.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei aeterni. Hlotharius divina ordinante providentia Imperator Augustus. Cum petitionibus servorum Dei iustis & rationabilibus divini cultus amore favemus, superni muneris donum nobis à Domino impertiri credimus. Idcirco notum esse volumus omnibus fidelibus sanctae Dei Ecclesiae nostrisque praesentibus scilicet & futuris quia Petrus vir venerabilis Abbas ex monasterio sanctae Christinae, quod est situm prope villam nostram Olonniam, obtulit obtutibus nostris auctoritatem immunitatis Domini & avi nostri Karoli bonae memoriae serenissimi Regis, & genitoris nostri Hlodovici, in qua continebatur insertum, ipsum praedictum monasterium cum omnibus rebus & hominibus quae tam donatione Regum Reginarumque quam etiam reliquorum Deum timentium hominum idem monasterium eo tempore legitime possidebat, suo munimine constituere fecerat, & ejus auctoritate immunitatis haecenus ab inquietudine iudiciariae potestatis idem munitum atque defensatum fuisse monasterium. Sed pro firmitatis studio postulavit idem Petrus Abba ut paterna auctoritati nostram quoque superadiceremus auctoritatem. Cujus precibus ob divini cultus amorem & venerationem ipsius sancti loci adfensum praebentes, hanc auctoritatem immunitatis nostrae eidem monasterio fieri iussimus; per quam praecipimus atque jubemus ut memoratum monasterium, cum omnibus rebus & hominibus ad se praesenti tempore justè & legaliter pertinentibus vel aspicientibus, sub immunitatis nostrae defensione modis omnibus consistat, & nullus iudex publicus vel quilibet ex iudiciaria potestate in Ecclesiis aut villas vel curtes loca vel agros seu reliquas possessiones memorati monasterii, quas moderno tempore justè & legaliter possidet in quibuslibet pagis vel territoriis infra ditionem imperij nostri, vel quae deinceps in iure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeti, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius monasterii distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris futurisque temporibus ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt penitus exigere praesumat, sed liceat memorato Abbati ejusque successoribus res praedicti monasterii, cum omnibus quae possidet, sicut in praecipito Domini & genito-

An. 838.
Ex veteri
codice Lou-
govardico.

ris nostri continetur, sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere & nostro fideliter parere imperio; quatinus congregationem ibidem Deo famulantem pro nobis & conjugē proleque nostrā vel pro stabilitate totius imperij nostri à Deo nobis concessi atque conservandi jugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus valeat inconvulsa manere, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Hlotharj piissimi Augusti.

Drutemirus Subdiaconus Protonotarius ad vicem * Egilnari recognovi.

* Agilmari

Datum pridie Nonas Februarij anno Christo propitio imperij Domni Hlotharj Pij Imperatoris x v. Indictione prima.

Actum Ollona palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

L I V.

Privilegium Karoli Regis filij Ludovici Imperatoris pro monasterio Miciacensi.

An. 840.
Ex chartulario monasterij Miciacensis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus Dei gratia Rex. Notum igitur esse volumus omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ nostris que fidelibus quia Petrus Miciacensis loci venerabilis Abbas dedit nobis præceptum Domni & genitoris nostri serenissimi Ludovici Augusti, in quo continetur quod idem genitor noster eidem religioso loco, qui est in honore sancti Maximini confessoris Christi, & vocatur Miciacis, tres naves per diversa imperij sui flumina pro necessitatibus ipsius Ecclesiæ & monachorum in eodem loco Deo ferventium discurrerent per ipsum suum præceptum confirmasset, & ab omni fiscali censu in sua elemosyna immunes fecisset, similiter & de cartis & de saugmariis memorati loci vel monachorum ibidem Deo famulantium, & de diversis negotiis quæ in villulis ipsius loci sunt, necnon & de omni commercio, undecunque fiscus teloneum exigere poterat, egisset. Nosram quoque clementiam idem venerabilis Petrus cum monachis suis suppliciter flagitavit ut patris nostri factum misericordiam opere plenum per hoc nostræ auctoritatis confirmarem præceptum. Cujus petitioni obanimatæ nostræ salutem libenter annuimus, & ad preceam ejus circa eundem locum hoc nostræ auctoritatis præceptum fieri decrevimus, per quod omnino jubemus atque præcipimus ut nemo fidelium nostrorum nec quilibet exactor judicariæ potestatis de cartis vel saugmariis seu in villis ejus super quibuslibet negotiis factis, vel etiam de quocunque alio commercio, undecunque jus fiscali teloneum exigere potest, illum teloneum accipere vel exigere præsumat. Naves verò tres, quæ sive per fluvium Ligeris sive per cetera flumina regni nostri ob utilitatem & necessitatem ipsius loci discurrunt, ad quascunque civitates, castella, aut portus, aut cetera loca accessum habuerint, nullus ex eis aut ab hominibus qui eas prævident illum teloneum, aut ripaticum, aut pontaticum, aut portaticum, aut salutaticum, aut cespitati-

cum, aut cænaticum, aut laudaticum, aut tranaticum, aut pulveraticum, aut ullum occursum, vel ullum censum, vel ullam redibitionem, vel cetera quæ enumerari longum est accipere vel exigere audeat. Sed licitum sit absque ulla alicujus contrarietate illicita vel detentione per hanc nostram auctoritatem naves tres, & homines qui eas prævidere debent, cum iis quæ deferunt, per univrsum regnum nostrum liberè atque securè ire & redire. Et si aliquas moras in quolibet loco fecerint, aut aliquid mercati fuerint aut vendiderint, nihil ab eis prosums, ut dictum est, exigatur. Hæc igitur auctoritas ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem, & à fidelibus nostris certis credatur & diligentius conferretur, annuli nostri impressione subter sigillari iussimus. Datum mense Octobris anno primo regnante Karolo Rege.

L V.

Præceptum Karoli Regis de dono facto Attoni fideli Regis quarundam rerum de dominio stirarum in comitatu Bajocensi, in pagello qui dicitur Orlingua Saxonica, id est, villa nostræ Herdra cum omnibus suis integritatibus.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus Dei gratia Rex. Regalis celsitudinis moris est fideles suos donis multiplicibus honorare atque sublimare. Proinde morem parentum Regum videlicet prædecessorum nostrorum sequentes, libuit celsitudini nostræ quendam fidelem nostrum Attonem nomine de quibusdam rebus nostræ proprietatis honorare atque in ejus juris potestatem liberalitatis nostræ gratia conferre. Idcirco noverit experientia atque industria omnium fidelium nostrorum tam presentium quam & futurorum quia concedimus eidem fideli nostro Attoni ad proprium quaedam res juris nostri sitas in comitatu Bajocasinse, in pagello qui dicitur Orlingua Saxonica, id est, villam nomine Heidram cum omnibus suis integritatibus & mancipiis utriusque sexus, quam Gundacher Comes avo nostro Karolo Imperatore per suam epistolam confirmavit habere. Et in altero loco in prædicto comitatu Bajocasinse, in villa nuncupata Ebereneio, quantumcumque suprataxatus Gondacher Comes ibidem visus fuit habere, cum mancipiis ibidem commanentibus vel pertinentiis. Necnon & villa Funtanido, quantumcumque Goda femina inibi habere dinoscitur, & nostra videtur esse possessio, tam in mancipiis quam etiam & in aliis rebus. Supradictas res cum omni integritate vel eorum appendiciis memorato prædictoque fideli nostro Attoni ad proprium per hanc nostræ auctoritatis conscriptionem concessimus & de nostro jure in jus ac potestatem illius sollemni donatone transferimus, ita videlicet ut quicquid ab hodierna die & tempore exinde pro sua utilitate atque commoditate jure proprietario facere decreverit, liberam & firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi tam donandi quam vendendi vel etiam heredibus suis relinquendi. Et ut hujus cartæ largitionis

An. 841.
Ex chartulario monasterij Follacensis.

largitionis atque donationis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & de anulo nostro sigillati iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Deormarus Notarius ad vicem Hladovici recognovi.

Data Idus Novembris Indictione v. i. anno iv. regnante Karolo glorioso Rege.

Actum in tentoriis prope Redonis civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

LVI.

Præceptum Lotharj Imperatoris pro Agilmaro Archiepiscopo Viennensi us de bonis ac facultatibus suis statueret pro sua voluntatis arbitrio.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni, Lotharius divina ordinante providentia Imperator Augustus. Dignum est ut imperialis sublimitas procerum suorum * sublimitas tantò benignius ac libentius annuat & annuendo adimpleat quanto videtur ac noverit in suis obsequiis persistere efficaces. Idcirco * omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostrorum præsentium videlicet & futurorum solertia quia Agilmarus sanctæ Viennensis Ecclesiæ vocatus Archiepiscopus & sacri palatii nostri Archicancellarius nostram præstitit excellentiam ut omnes res quas de paterna vel materna ei evenerunt hereditate, vel eas quas ipse per diversa loca quocunque ingenio iustè & legaliter adquisisse dinoscitur, seu & illas quas Deo opitulante iustè & legaliter acquirere potuerit tam per venditionem vel concambium seu per donationem aliquam, per præceptum nostræ immunitatis illi sanciremus habendas. Cujus precibus propter * devotissimum libenter annuentes, hoc nostræ immunitatis præceptum ei fieri decrevimus, per quod omnes res suas illi sancimus, modisque omnibus confirmamus, quæ ei, sicut supra dictum est, de paterna vel materna hereditate advenientes, in quibuslibet pagis & locis consistentes, sicut & eas quas, sicut præfati sumus, iustè & legaliter quolibet modo tam per donationem Regum vel per venditionem atque concambium seu per aliquam donationem adquisisse dinoscitur, ut absque alicujus contradictione vel refragatione quieto eas ipse ac pacifico jure possideat, & cuicunque voluerit derelinquat, & nemo hominum neque cuiusquam potestatis persona ullo unquam in tempore de omnibus rebus suis vel hominibus, liberis scilicet ac servis, qui super terram ipsius commanere videntur, aliquam illi inferre præsumat contrarietatem vel inquietudinem; sed liceat ei cum ipsis rebus vel hominibus, sicut supra dictum est, sub nostræ immunitatis tuitione ac mundeburdo quietè vivere ac pacificè residere. Si verò aliqua querimonia adversus homines suos liberos & servos ortæ fuerint, quæ absque gravi iniquoque dispendio nequeant diffiniri, jubemus ut ante nostram usque suspendatur præsentiam, quatinus ibi juxta legis ordinem finitivam accipiant sententiam. Et quicum-

Tom. II.

que contra hoc nostræ immunitatis præceptum ire aut aliquid agere tentaverit, vel illud violare præsumperit, sciat se eandem immunitatem composurum. Et ut hæc nostræ corroboracionis atque immunitatis præceptio inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subter illud firmavimus & anuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Hlotharj serenissimi Augusti.

Ercamboldus Notarius ad vicem Agilmari recognovi.

Data x. i. Kal. Novemb. anno Christo propitio imperij Domni Lotharj pij Imperatoris in Italia x. x. i. v. & in Francia i. i. i. i. Indictione v. i.

Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

LVII.

Præceptum Lotharj Imperatoris quo confirmat possessionem Ecclesiæ Viennensis in villa Toliano.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni, Hlotharius divina ordinante providentia Imperator Augustus. Dignum est ut erga loca divinis cultibus mancipata munificentie nostræ conferamus largitatem, ut & anteriorum sequamur morem Imperatorum, atque propensius Dei nos credimus ope fulciti & ad præsentem gloriosius transigendam prosperitatem & ad futuram felicius obtinendam beatitudinem, si debitam circa Ecclesias sollicitudinem gerimus. Idcirco noverit omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostrorum tam præsentium quam & futurorum industria quia Agilmarus venerabilis sanctæ Viennensis Ecclesiæ vocatus Archiepiscopus & sacri palatii nostri Archicancellarius nostræ innovit serenitati qualiter tempore prædecessorum suorum quædam villa quæ nuncupatur Tolianus à sede sibi commissa libera facta fuerat. Unde isdem Agilmarus nostram petiit excellentiam ut Tolianum Ecclesiæ Viennensi, cui ipse Deo auctore præsidet, & constructa habetur in honore beati Mauricij martyris Christi, per nostræ auctoritatis præceptum redderemus atque confirmarem. Cujus petitioni assensum præbentes, hos sublimitatis nostræ apices decrevimus fieri, per quos memoratam villam cum omnibus appendiciis suis consistentem in pago Tolianense præfata sanctæ Viennensis Ecclesiæ sancimus modisque omnibus confirmamus, ut tam nostris quamque successorum nostrorum temporibus in dominatione ac potestate ejusdem Agilmari ac successorum suorum permaneat, ut quicquid ad utilitatem ejusdem Ecclesiæ facere decreverint, liberam in omnibus per hanc nostram auctoritatem habeant potestatem faciendi absque alicujus contradictione vel repetitione seu qualibet refragatione. Et ut hæc nostræ largitionis atque confirmacionis auctoritas inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Hlotharj serenissimi Augusti.

Y Y y y

An. 844.
Ex chartulario Ecclesiæ Viennensis.
* postulationibus.
* noverit

An. 844.
Ex eodem chartulario.

* devotionem ejus

Ercamboldus Notarius ad vicem Agilmari recognovi.

Data x i. Kal. Novembris anno Christo propitio imperij Domni Hlotharj Pij Imperatoris in Italia xx i i i i. & in Francia i i i i. Indictione vi. Actum Aquisgran palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

L V I I I

Commutatio rerum inter Erchimbaldam
Comitem & Arestagnum.

An. 844.
Ex eodem
chartulario.

ANtiqua legum ratio & majorum vetus promulgavit auctoritas ut pro incertum vitæ humanæ tempus mortisque casus, traditiones, venditiones, & commutationes invicem factas, datas, & acceptas ob firmitatis indicium litteris commendatas ad posterum notitiam. Hoc igitur exemplo muniti Regumque constituta servantes vir illustis Erchimbaldus Comes & ab alia parte Arestagnus venerabilis vir. * inter se commutationem factam legitimè secundum mutuum conventum & opportunitatem utriusque loci præsentibus litteris indiderunt. Præfatus Erchimbaldus donat atque commutat partibus jandicti Arestagni & vxoris suæ Gimbergæ res de comitatu Viennense pertinentes ad Ecclesiam * martyris. In quam donationem reverentissimus pater Agilmarus ejusdem Ecclesie vocatus Archiepiscopus clericisque consentiunt. Ipsæ verò res consistunt in pago Viennense, in agro Ananocense, in loco qui vocatur Argentaus, & est ibi basilica una in honore sanctæ Mariæ constructa, & unâ cum presbyteratu. & habentur in ipso territorio mansiones iv. cum molendino uno. De terra culta sunt ibi modias cl. xx. prata unde possunt educi fœnum, silvæ ex parte instructuosa: & ex parte fructifera, unde possunt saginari porci viginti. Et hæc cuncta ex omni parte terra ipsius Arestagni. Quicquid etenim de præscriptis rebus supra scripta terminatio circumdat, per præsentem scripturam antè nominatus Comes Archimbaldus Arestagni commutat ad jus proprietatis, ut ex hac die potestatem habeant donandi, vendendi, commutandi, vel quicquid inde facere voluerint, pro stabilitate fruantur tam ipsi quam heredes eorum. Similiter ad vicem donat atque commutat Arestagnus & jam dicta uxor ejus * Erchimbaldi Comitis & sacrosactæ Ecclesie beati Mauricij res suæ proprietatis in eodem pago Viennense, in agro Roionense, in villa me * basilicam unam cum presbyteratu in honore sancti Bardulfi constructam, & ex alia basilica sancti Petri & presbyteratu i i i i. portionem & mansiones i i i i. & vineas unde procedunt vini mod. c c l x. terram cultam in modias i i i. pratum unde exit fœni carrada * & quicquid in hac villa fuit vilis possidisse, prædicto Comiti facta commutatione transfundit, ut ipse & successores ejus potestate utantur sicut cetera beneficia. Volumus autem & constituimus ut hæc commutatio inter nos facta omni tempore permaneat, cum stipulatione subnixâ. Actum Viennæ publicè. Ego in Dei nomine Edenus Diaconus hanc

commutationem scripsi datavi i i i. Nonas Aprilis anno i i i i. regnante Domino nostro Lothario Imperatore, Indictione v i i. Agilmarus vocatus Archiepiscopus hanc commutationem relegi. In Christi nomine Erchimbaldus Comes commutationem à me factam recognovi & manu propria signavi. S. Sigenus S. Vvirannus. S. Scharodus Abbas. S. Hermunbodus. S. Aldulfus. S. Erlulfus Chorepiscopus. S. Arnulfus. S. Balcherius. S. Severus Presbyter. S. Natalis Presbyter.

L I X.

Præceptum Karoli Calvi pro quibusdam Hispanis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Cùm clamoribus pauperum autem celsitudinis nostræ accommodantes benignum assensum præbemus * Idcirco notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus & nostris præsentibus atque futuris quia quidam Hispani in comitatu Biterrensi consistentes, ac in nostræ proprietatis prædiis commanentes, id est, Ranemirus, & Hansfemundus Presbyter, Aurifolio, Elias mirabilis, Presbyter Cicilia, dum obfideremus Tolosam, & moratorem in monasterio sancti Saturnini, adeuntes serenitatis nostræ fastigia, innotuerunt mansuetudini nostræ qualiter Idericus & Petrus seu Emensilus & quamplures eorum propinqui, & progenitores eorum confugerint in villis quæ dicuntur Alpirianus & Albinianus, & eas justè teneant & proprietario jure. Quas siquidem aprifones prælatorum Hispanorum progenitores per licentiam seu concessionem avi nostri Karoli, ac post obitum illius, genitoris nostri Augusti Ludovici, ex deserti squalore habitabiles frugumque uberes proprio labore fecerunt. Quam denique rationem, de more regali, fidelibus nostris venerabilibus, hoc est, Notoni Archiepiscopo, necnon & Elmerado sacri palatii nostri Comiti, Sunifrido etiam Marchioni, & Suniario Comiti, diversisque nobilibus nostris, omnimodis investigare decrevimus &c. Iubemus ut ab hodierna die & tempore nullum hominum liceat eisdem Hispanis posteritatisque eorum, & ipsis qui postea ad eorum fidem venient, aliquo die cum dictis aprifonibus sive hereditatibus, id est, de domibus, vineis, terris, hortis in præscriptis villis consistentibus aliquam inferre calumniam aut illam facere contradictionem; sed sicut à progenitoribus magnisque Imperatoribus parentibus eorum constat esse concessum, ita ipsi & filij filiorum suorum usque in seculum cum omni securitate ipsas res teneant atque possideant, & sub muniturdo nostræ defensionis contra omnium infestationem semper consistant. Sed si etiam ex ipsis aliquis absque filiis & nepotibus mortuus fuerit, volumus, atque per hæc nostram auctoritatem concedimus ut eadem res proximioribus suis parentibus revertantur, licentiâque inter se vendendi & concambiandi plenissimè habeant. Hæc autem magnificentie nostræ auctoritas ut

An. 844.
Ex archi-
vo Ecclesie
Biterrensis.

meliorem semper obtineat vigorem, de anulo nostro subter iussimus sigillari.

Deomarius Notarius ad vicem Ludovici recognovit.

Data XIV. Kal. Iunij Indictione VII. anno IV. regnante Karolo glorioso Rege, in monasterio sancti Saturnini, dum obsideretur Tolosa, in Dei nomine feliciter. Amen.

L X.

Præceptum Karoli Calvi pro Teodofredo filio Ioannis.

An. 844.
Ex archi-
vo Archie-
piscopi
Narbonen-
sis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex, Si fidelium nostrorum petitionibus benignum commodam assensum, regiam exercemus consuetudinem, & hoc postmodum iure firmissimo mansurum esse volumus. Idcirco notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris presentibus atque futuris quia quidam fidelium nostrorum regni Septimaniæ Vassus noster, nomine Teodofredus, nostris obtulit obtutibus auctoritatem avi nostri Karoli, qua continebatur qualiter patri suo, nomine Iohanni, præscriptus bonæ memoriæ avus noster Karolus concesserat villarem ad laborandum qui vocatur Fontes, cum omni sua integritate, & quantumcunque ille in Fontejoncosa de heremi vastitate traxit cum suis hominibus. Ostendit etiam nobis epistolam Domni & genitoris nostri Hludovici piissimi Augusti ad Sturmionem Comitem directam ut prædictam villam, id est Fontes, memorato Iohanni absque ullo censu & inquietudine habere dimitteret. Propter quam epistolam avus noster Karolus, ut in sua auctoritate continetur, illi fieri iussit hoc. Unde & prædictus fidelis noster nostram deprecatus est misericordiam ut nos denuo prædictam villam, quemadmodum Dominus avus noster Augustus ac serenissimus Augustus genitor noster patri suo per eorum litteras confirmaverunt, nos denuo illi cum sua integritate vel termino confirmare dignemur. Quapropter & has litteras nostras illi fieri iussimus; per quas volumus atque firmamus ut prædictus qui moderno habet fidelis noster Teodofredus prædictam villam Fontes perpetuo tenere, habere, & absque ullius inquietudine possidere. Et condono tibi quid pater tuus aut Vvilmirus vinctulus tuus aut homines illorum in villa Fontejoncosa habuerunt per aprifione cultum vel incultum tu fecisti sive feceris cum homines tuos, absque paratas aut veredos, & habeas, necnon posteritas tua, absque censu. Et ut hæc auctoritas confirmationis nostræ firma valeat permanere, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari.

Tonas Diaconus ad vicem Hludovici recognovit & subscript.

Data Non. Iun. anno IIII. Indictione VII. regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini prope Tolosa in Dei nomine feliciter. Amen.

Tom. II.

L X I.

Item aliud pro monasterio sanctæ Grate in diecesi Vrgellensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Si illius amore cujus munere ceteris mortalibus prælati sumus, petitionibus servorum Dei justis & rationabilibus annuimus, & loca divino famulatu consecrata congruis munificentia nostræ beneficiis ad divinum cultum uberius exequendum opem ferimus, præmium nos à Domino remunerari fideliter credimus. Igitur notum esse volumus cunctis sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris presentibus atque futuris quia Geila venerabilis Abba ex monasterio quod dicitur sancta Grata, quod est situm super fluvium Bolegia, constructum siquidem in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ, nostris obtulit obtutibus auctoritatem Domni & genitoris nostri Hludovici serenissimi Augusti, qua continebatur qualiter prædictum monasterium, cum cellula sibi subiecta, que dicitur sancti Fructuosi, & villa que dicitur Serras, cum suo terminio, Possedonius Episcopus de heremi vastitate ad culturam frugum perduxisset. Et postmodum veniens in memorati genitoris nostri præsentiam, prædictum monasterium contulit ut sub defensione atque mundeburdo piissimi genitoris nostri confisteret, & perpetuo ibidem Domino monachi famularent, ita ut nullius ditioni subditi essent nisi solius Dei, & semper sub defensione atque immunitate Regis confisterent. Unde & memoratus Augustus, ob deprecationem Matfridi Comitis prædictique Episcopi Possedonij, prædictum monasterium per immunitatis suæ præceptum sub sua defensione atque protectione suscepit. Quapropter supra scriptus Abba Geila nostram deprecatus est clementiam ut nos denuo prædictum monasterium, cum monachis ibidem Deo famulantibus, & cum omnibus rebus quæcunque, sicut diximus, ipsi de heremo traxerunt, sive quorumlibet religiosorum hominum Deumque timentium hominum illuc contulerunt, ibidem iuste legaliter pertinentibus, sub nostra tuitione atque defensione recipere dignemur. Propterea has nostræ auctoritatis litteras prænominato Abbati suisque monachis ex prædicto monasterio fieri iussimus; per quas fidelibus nostris notum fieri volumus memoratum monasterium cum præfata cella & eorum omnibus appendiciis vel cunctis rebus, sicut Domni & genitoris nostri fuit, nostrum proprium esse, & sub nostra semper defensione atque tuitione consistat, ut nullus Episcopus aut Comes vel Missus discutrens ibi aliquam dominationem aut tyrannidem potestatem exerceant, nisi quemadmodum canonica auctoritas iuber, nec aliquam redhibitionem aut inlicitam occasionem illis inferre præsumat. Et ideo quia præfatum monasterium, sicut sub potestate Domni & genitoris nostri consistere visum est, modò sub nostra tuitione esse dinoscitur, concedimus monachis sub sancta regula ibidem degentibus ut post præfati Abbatis successorumque ejus discessum licentiam habeant

An. 844.
Ex archi-
vo Ecclesiæ
Vrgellen-
sis.

Y Y y y ij

eligendi Abbatem; qualiter ibidem Deo militantes securus & quietus sub monastica vita degentes, pro nobis & conjugum proleque nostra Domini misericordiam adtentius exorare valeant. Et ut hæc auctoritas per curricula annorum inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris verius certiusque credatur & melius conservetur, de anulo nostro subter iussimus sigillari.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Ionas Diaconus ad vicem Hludovici recognovit & subscripsit.

Data v. Idus Iuni anno 1111. Indictione VII. regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini prope Tolosa in Dei nomine feliciter. Amen.

L XII.

Item aliud pro monasterio sancti Petri Bisuldunensis in diocesi Gerundensi.

An. 844.
Ex archi-
vo monas-
terij Aru-
lensis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si petitionibus servorum Dei iustis & rationabilibus aures celsitudinis nostræ accommodamus, & eorum suggestiones, quas nobis pro necessitate sua insinuaverint, ad effectum perduxerimus, non solum in hoc regiam exercemus consuetudinem, sed etiam ad æternæ retributionis mercedem nobis talia facta profutura confidimus. Ideo noverit sagacitas seu utilitas omnium fidelium tam presentium quam & futurorum qualiter religiosus vir Domnulus Abba ex monasterio sancti Petri, quod ipse in pago Bisuldunense super fluvium Sambuga unâ per licentiam Ramponi Marchionis propriis manibus construxit, ad nostram accedens clementiam, deprecatus est nos ut prædictum locum ei concederemus, atque more regio ipsum sibi commisso supradictumque monasterium cum cellulis ibidem aspicientibus quæ nuncupantur sic, in loco qui dicitur Ceresius Ecclesia in honore sancti Michaelis Archangeli, novo opere constructa, & in altero loco qui dicitur Casa Mauri, Ecclesia in honore sancti Romani constructa seu villares, Albinianum scilicet, & Bucariolas, omnibusque rebus & hominibus eidem monasterio iustè legaliterque pertinentibus, sub defensionis nostræ tuitione immunitatisque munimine recipere dignemur. Cujus petitionibus clementer annuimus, atque eum, sicut postulavit, prædictumque monasterium sub nostræ defensionis munimine recepimus. Quin etiam hoc * reverentiæ nostræ præceptum fieri iussimus, per quod præcipimus atque iubemus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesias aut loca vel agros seu reliquas possessiones memorati monasterij, quas moderno tempore infra ditionem regni nostri iustè & rationabiliter possidet, vel quæ deinceps aut per nos aut per alios quosque fideles ac Deum timentes in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, necnon & fidei iussores tollendos, aut homines ejusdem Ecclesiæ tam ingenuos quam & servos super terram ipsius com-

* excellen-
tiaz.

manentes distringendos, nec ullas reditiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris nec futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat; sed liceat jam dicto Domnulo Abbati suisque successoribus res prædictæ Ecclesiæ absque alicujus impedimento aut minoratione sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere; & quicquid exinde fisco sperare poterat, totum nos pro æterna remuneratione eidem Ecclesiæ concedimus, ut in alimonia pauperum & stipendia servorum Dei ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione supradictus Abba vel successores ejus de hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem licentiam habeant ex se eligendi Abbatis; quatenus eos pro nobis atque stabilitate regni nostri jugiter Dei misericordiam exorare delectet. Hæc verò auctoritas ut omni tempore inviolabilis valeat permanere, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Deormarus Notarius ad vicem Hludovici recognovi.

Data V. Idus Mai Indictione VII. anno 1111. regnante Karolo glorioso Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini prope Tolosa in Dei nomine feliciter. Amen.

L XIII.

Item aliud pro monasterio Arulensi.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejusque in eisdem locis sibi famulantes beneficia opportuna largimur, præmium nobis apud Deum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco noverit omnium fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum solertia quia vir venerabilis Recefendus Abba monasterij sanctæ Mariæ in Arulas veniens ad nos obtulit obtutibus nostris auctoritatem Domni & genitoris nostri Ludovici Imperatoris, qua continebatur qualiter prædictum monasterium, ædificatum à Castellano condam valle quæ dicitur Asperia, sub sua immunitate atque defensione cum monachis ibidem Deo famulantibus & omnibus rebus ad se pertinentibus plenissimè suscepisset. Vnde præ-nominatus Abba Recefendus nostram deprecatus est clementiam ut prædictum monasterium de-novo cum monachis ibi consistentibus & cum cellulis ibidem aspicientibus, id est, cum Ecclesia sancti Martini ad ipsas felonicas, in via quæ discurrit ad ipsas clusas, cum ceteris rebus ad prædictum monasterium sanctæ Mariæ pertinentibus vel aspicientibus, sub nostro recipere-mus mundeburdo atque tuitione; quatinus idem monachi, cum omnibus ad eos pertinentibus, quietè atque securè viverent. Cujus precibus ob amorem Dei & reverentiam divini cultus aures ac-

An. 844.
Ex eodem
archivo.

commodare placuit, & hos nostræ auctoritatis regales apices fieri decrevimus; per quos præcipimus atque iubemus ut nullus iudex publicus aut quilibet ex iudiciaria potestate in prædictas cellulas aut in rebus ad prædictum monasterium legaliter aspicientibus ingredi temerario ausu ad mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ejusdem monasterij distringendos, aut ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirere aut exactare præsumat; sed liceat prædictum Abbatem & successores suos cum his rebus præsentium tempore ad præfatum monasterium aspicientibus, seu etiam à bonorum hominum largitione abhinc delatis, sub nostra defensione quietè vivere ac residere. Et quandoquidem divina vocatione memoratus Abba de hac luce migraverit, quandiu ipsi monachi inter se tales invenerint qui eos secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, licentiam habeant eligendi Abbates; quatinus ipsos monachos pro nobis, conjuge, proleque nostra, vel pro stabilitate totius regni nostri jugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconcussa manere, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Ionas Diaconus ad vicem Luduovici recognovit.

Datum VII. Kal. Iuli anno 1111. Indictione VII. regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini, dum obsideretur Tolosa, in Dei nomine feliciter. Amen.

LXIV.

Item aliud pro Ecclesia Gerundensi.

An. 144.
Ex archivo
Episcopi
Gerunden-
si.

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Petitiones denique fidelium nostrorum, quas bonæ voluntatis intentio nostris auribus infert, tanto facilius nostræ clementiæ sunt jure faciendæ quanto eas nostri intellectus iudicio ac divinæ voluntatis nutu probamus minime discrepare. Idcirco notum sit universorum sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium atque nostrorum tam præsentium quam futurorum magnitudini quia vir venerabilis Gundemarus Gerundensis Ecclesiæ Episcopus adiens celsitudinis nostræ fastigia, obtulit præcellentiæ nostræ quondam Domini & genitoris nostri Lodoici piissimi Augusti prædecessori suo beato viro Vvirmaro factam præcepti auctoritatem, qua continebatur qualiter Dominus & genitor noster præfate sedis matrem Ecclesiam, unâ cum jamdicto antistite & omnibus rebus sibi pertinentibus, sub immunitatis suæ tuitione defensionisque munimine clementer susceperit, & quasdam villas vel alias quascumque res à magno & orthodoxo Karolo Imperatore avo siquidem nostro eidem Ecclesiæ collatas denuo corroborando ipsi sacratissimo loco piissime confirmaverit. Petit namque clementiæ nostræ mansuetudinem eidem honorabilis vir Gunde-

marus Episcopus ut memoratam Domini & genitoris nostri præceptionem renovantes, præfatum suæ sedis matrem Ecclesiam cum omnibus sibi pertinentibus rebus sub immunitatis nostræ tuitione, paternum morem sequentes, recipere dignemur, villasque & alias possessiones quaslibet, sicut dictum est, à Karolo Cesare Augusto eidem Ecclesiæ delegatas denuo per scripti nostri auctoritatem integerrimè confirmare studeamus, atque ut omnium controversatum hominum inquietudines ex eisdem rebus penitus excluderemus, earundem rerum nomina ipsi excellentiæ nostræ præcepto indere juberemus. Cujus inquam petitionibus clementi aure adqueviamus. Quin etiam hoc reverentiæ nostræ præceptum fieri mandavimus; per quod & eundem Episcopum Gundemarum cum suæ sedis matre Ecclesia omnibusque rebus sibi aspicientibus sub nostro mundiburdo constituimus; memoratasque res à serenissimo Augusto avo nostro Karolo ipsi Ecclesiæ condonatas, sicut à Domino & genitore nostro factum est, integerrimè confirmamus. Id est, in pago Empuritano villam quam nuncupant Olianus, & villam Cacavianum, ac villarem antiquum quem vocant Celsianum, & villam Vellofam cum suo castello & suo termino, necnon & villam quæ vocatur Farus, quam sua voluntate & nulla prædictæ Ecclesiæ utilitate quondam Bernardus Comes quodammodo commutando seu concambiando prænominatæ matri Ecclesiæ inreventer subtraxerat. Et in pago Gerundensi medietatem villæ Mollet, simul etiam Castellam Fractum, cum villa quæ appellatur Parices Ruffini. Et in pago Bisuldunensi villam quæ nominatur Baschara, cum suis villaribus; necnon & Archas, simul cum villare quem dicunt Spedulas, & aliud villare quod nominant Abdirama, pariter cum aliis diversis villaribus quem appellant Terratellus, & Cassamola, ac villare Adniton; villas etiam duas, id est Crispiano; & in Miliaris, villa Semala. Cunctas denique res, simul cum aliis quas diversis Deum timentes homines rationabiliter supra taxatæ matri Ecclesiæ contraxerunt, unâ cum tertia parte pascuarum, telonij, mercatorumque terræ marisque comitantium, quæ sunt diocesis ipsius Ecclesiæ Gerundensis, Petralatenensis, sive Empuritanensis, ac Bisuldunensis, sicut scriptum est, eidem plenissimè confirmamus, atque per hanc nostram auctoritatem sub immunitatis nostræ defensione integerrimè recipimus. Interea nullius de nostrorum sagacitate latere nolumus quia ad admisionem ejusdem venerabilis Episcopi Gundemari, ob absolutionem peccatorum nostrorum, complacuit clementiæ nostræ crebro nominatæ Gerundensi Ecclesiæ præterea quasdam res conferre legaliter delegare, id est, cellulam sancti Clementis, unâ cum curtilli in quo monachi ibidem Deo famulantes labores manuum exercere videntur, vel in quo res illorum consistunt, necnon & villam quarum alteram nominant Fonsedictus, alteram verò Apiliars, sive Apilas, cum propriis videlicet finibus vel adjacentiis, cultis & incultis, quas etiam res, sicut & supra nominatas, æqua conditione sub defensionis nostræ munimine pariter recipimus, præcipientes atque jubentes ut nullus iudex publicus vel quilibet ex

Y Y y ij

judiciaria potestate in Ecclesiis vel loca vel agros seu reliquas possessiones memoratæ sedis, quas moderno tempore infra ditionem regni nostri legaliter possidet, vel quæ deinceps in jure ipsius sancti loci divina pietas augere voluerit, ad causas judiciario modo audiendas, aut freda exigenda, vel mansiones aut paratas faciendas, vel fidejussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ contra rationis ordinem distringendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat; sed liceat memorato Episcopo suisque successoribus res supradictæ Ecclesiæ, & à nobis ei collatas seu condonatas, & alias quascunque sibi pertinentes quieto ordine possidere, & nostro imperio fideliter parere, & pro nobis, conjuge, proleque, ac totius populi Christiani salute Domini misericordiam jugiter exorare. Et ut hæc auctoritas donationis atque confirmationis nostræ per curricula annorum inviolabilem atque inconvulsam in Dei nomine obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Data III. Idus Junij Indictione VII. anno quarto regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini, dum obsideretur Tolosa, in Dei nomine feliciter. Amen.

L X V.

*Præceptum Karoli Calvi pro monasterio
Crassensi in diocesi Carcassonsi.*

An. 844.
Ex archivo
monasterij
Crassensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si ea quæ edictis imperialibus Domini & genitoris nostri Ludovici piissimi Augusti largita vel roborata sunt atque decreta nostræ mansuetudinis præcepto firmamus, regiam consuetudinem exercemus. Idcirco notum fieri volumus omnium & fidelium nostrorum presentium scilicet & futurorum sollicitæ quia, sicut in præcepto jam dicti Domini ac genitoris nostri continetur, immunitatis defensionem atque tuitionem monasterio sancti Laurentij, quod situm est in pago Narbonense super fluvium Rigella, David Abbati suisque successoribus necnon & monachis in eodem monasterio consistentibus, cum cella quæ dicitur Caucana, quæ est super litus maris, necnon cum rebus quas idem David super Trasdarium & Theoderedum coram Missis sæpediti Domini ac genitoris nostri conquiserat, id est, Ecclesiam sancti Marcelli & sanctæ Mariæ & sancti Felicis & omnibus quæ in judicio exinde evindicato & præcepto ex eadem re firmato continentur, seu etiam cum cella nova sub honore sanctæ Mariæ constructa in pago Carcassense cum omnibus ad se pertinentibus, sicut in præcepto fratris nostri Pippini exinde continetur, necnon & cum portu secus monasterium in maris litore sito per hoc clementiæ nostræ firmamus editum; per quod constituimus atque decernimus ut sæpe factum monasterium & in eo regulati

ac monastico ordine viventes cum omnibus ad se pertinentibus possidere videntur, vel quæ de cetero à Deum timentibus hominibus ad idem collatum fuerit monasterium, sub nostra successorumque nostrorum tuitione in perpetuum maneat, quatenus nullus iudex publicus neque quislibet ex judiciaria potestate aut ullus fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum cellas aut Ecclesias vel loca sive agros vel reliquas possessiones quas nunc vel in postmodum in quibuslibet pagis & territoriis possident vel possessuri sunt, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, hominèque distringendos, vel quascunque redibitiones aut inquietudines agendas, nostris nec futuris temporibus ingredi audeat, nec ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat; sed liceat memorato Abbati suisque successoribus res ejusdem monasterij cum omnibus ad se pertinentibus sub tuitione atque immunitatis nostræ defensione, remota totius judiciariæ potestatis inquietudine, quieto ordine possidere. Concedimus etiam ut homines liberi commanentes infra terminos & super terram ejusdem monasterij terras quas per licentiam Abbatis & monachorum ex heremo traxerunt & incoluerunt, quiete possideant; ita tamen ut congruum obsequium, sicut homines ingenui, exinde eidem monasterio exhibeant. Hi verò liberi homines qui in congruentia sæpe facti monasterij de sua proprietate terras & vineas aut molendina habent, concedimus ut ad idem monasterium ea vendant vel commutent, & ipsa emptio vel commutatio plenissimam presentis nostræ auctoritatis edicto in omnibus firmitatem habeat. Quandoquidem autem Abbas ipsius monasterij ab hac luce migraverit, quandiu ipsi inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere & gubernare valeant, per hanc nostram auctoritatem licentiam habeant ex semetipsis Abbatem eligere; quatenus ipsi servi Dei, qui ibidem Domino famulantur, pro nobis & stabilitate regni nostri Domini misericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas nostris successorumque nostrorum temporibus inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria eam subter firmavimus & anuli nostri impressione signare decrevimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Ionas Diaconus ad vicem Hludovici recognovit.

Data XIII. Kalendas Junij Indictione VII. Anno quarto regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini prope Tolosam in Dei nomine feliciter. Amen.

L X V I.

*Præceptum Karoli Calvi Regis pro monasterio
Carnensi in diocesi Narbonensi.*

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Ex archivo monasterij Carnensis. Karolus divina propitiante clementia Rex omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Co-

nitibus, Vicariis, Actionariis, Centenariis, vel cunctis fidelibus nostris & sanctæ Ecclesiæ presentibus scilicet & futuris. Notum sit quia si sacerdotum ac servorum Dei petitiones, quas nobis pro suis necessitatibus innovaverint, ad effectum perducimus, non solum regalem consuetudinem exerceamus, verum etiam æternæ remunerationis præmium apud Dominum recipi non dubitamus. Quocirca noverit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque tam presentium quam & futurorum solertia quia vir venerabilis Abbas Hildericus ex monasterio quod dicitur Caunas, quod est situm in pago Narbonensi, constructum in honorem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli super fluvium Argenti duplicis, detulit nobis præceptum avi nostri Karoli Augusti Imperatoris, in quo continebatur qualiter idem monasterium, cui bonæ memoriæ venerabilis Abbas Daniel præerat, Aniano Abbati in sua elemosyna concesserat uti per ejus defensionem atque immunitatem & tuitionem quietè secundum regulam sancti Benedicti viverent, & denuo avus noster per suam auctoritatem, paternum sequens morem, supra scriptum monasterium cum suis omnibus appendiciis vel terminis, sicut in illorum instrumentis resonat, recepisset immunitatemque benignè contulisset, aliud nobis simili tenore nostræ auctoritatis præceptum ipsius scilicet venerabili quodam Abbati nomine Daniel factum, qualiter ipsum monasterium sub nostræ immunitatis tuitione jure perpetuo manendum instituit. Sed pro firmitatis munimine deprecatus est nos prædictus Abbas Hildericus ut circa ipsum sanctum locum denuo ei pro mercedis nostræ æternæ ac regni nostri augmento eadem concedere dignaremur nostræ auctoritatis præcepto. Cujus petitionem denegare nolumus, sed ita in omnibus & presentes & futuri sanctæ Dei Ecclesiæ fideles & nostri concessum ac perpetuo confirmatum esse cognoscant à nobis. Petiit etiam ut illas cellulas quas in pago Carcassense, in loco Hautano & sancti Fructuosi, cum omnibus juribus & pertinentiis suis, & cum omni supraposito illorum, & in Narbonensi in loco sancti Pauli, & salinas quas obtinent in stagno juxta Narbonam in loco qui dicitur Achadalar, in Minerbense Ecclesiam beatæ Mariæ cujus vocabulum est Libris, cum omnibus appendiciis & pertinentiis suis, villam Baiano cum finibus ac terminis illius ad donum sanctorum Petri & Pauli perpetuo & in æternum pertineant. *Cetera desunt.*

LXVII.

Præceptum Karoli Regis de libero transitu per omnes fines regni negotiandi causa sine solutione cuiusquam telonei.

An. 844. **I**N nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, Telonariis, Actionariis, vel omnibus rempublicam administrantibus, seu cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris tam presentibus quam futuris. Notum esse volumus

quia vir venerabilis Engilbertus monasterij Fossatis Abbas nostræ ostendit celsitudini præceptum bonæ memoriæ Domini & genitoris nostri Hludovici Imperatoris, in quo continebatur qualiter ad petitionem Bigonis quondam illustri Comitis ipsum monasterium, quod est constructum in honorem sanctæ & intemeratæ semperque virginis Mariæ necnon & beatorum Apostolorum Petri & Pauli super fluvium Maternam, sub suo mundeburde atque defensione cum omnibus rebus & hominibus eidem monasterio subiectis suscepisset, ex sua fratrumque sibi commissorum parte humili supplicatione deprecans ut in nostram ac genitoris nostri elemosynam ipsum monasterium sub nostra tuitione & defensione simili modo reciperemus, & idem præceptum nostro nomine renovare & confirmare juberemus: in quo etiam illud similiter, sicut & in prædicto præcepto insertum fuit, inferere petierunt, ut quandoquidem monachis in eodem monasterio degenentibus Missos suos in aliquam partem regni nostri negotiandi gratia dirigere cum carnis videlicet & laginis seu navigio vel cum quolibet negotio, licentiam habeant pergendi ubi voluerint absque alicujus infestatione vel contrarietate. Quorum petitionibus propter Dei amorem & pie recordationis genitoris nostri ac nostram elemosynam libenter annuere & has auctoritatis nostræ literas conscribere & roborare decrevimus; per quas cunctis fidelibus nostris presentibus & futuris jubemus ut ubi Missi prædicti Abbatis aut successorum ejus infra ditionem regni nostri negotiandi causa directi fuerint, nemo teloneum neque quod vulgò dicitur ripaticum, neque rotaticum, aut pontaticum, vel portaticum, aut tranaticum, atque cispaticum, necnon & salutaticum, aut ullum censum, vel ullum occursum, aut ullam redhibitionem ab ipsis accipere aut exactare præsumat; sed liceat tam eos quam homines vel omnia illorum cum pace discurrere & negotia sua libenter peragere; & ad quancunque civitates aut portus vel loca accessum habuerint, nullam inquietudinem aut detentionem aut contrarietatem ab aliquo fidelium nostrorum patiantur; sed ubicunque directi fuerint, sive navigio aut terreno, securi & quieti, cum omnibus que deferunt, per presentem auctoritatem nostram ire & redire valeant. Et ut hæc auctoritas firmitior habeatur & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris diligentius conservetur, manu propria nostra subter firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Meginarius Notarius ad vicem Hludovici recognovi.

Data v. Idus Decembris anno Christo propitio V. regnante Karolo Rege, Indictione VII.

Actum in monasterio sancti Dionysij in Dei nomine feliciter. Amen.

LXVIII.

Præceptum Karoli Regis, quo villam vocatam ad illum brogilum confert & donat monasterio Fossatenſi.

An. 845.
Ex chartulario monasterij Fossatenſis.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Cùm locis divino cultui mancipatis ob divinæ servitutis amorem opem congruam ferimus, & regium morem decenter implemus, & id nobis profuturum ad æternæ remunerationis præmia capeſſenda veraciter credimus. Itaque notum ſit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris præſentibus atque futuris quia venerabilis vir Ingelbertus monasterij Fossati Abba ad nostram accedens ſublimitatem, ad memoriæ celſitudinis noſtræ reduxit qualiter Dominus & genitor noſter piæ recordationis Augustus Hludovicus quandam villam quæ vocatur ad illum brogilum ad admonitionem ſeu deprecationem Aldrici Cenomanenſis Episcopi matri Ecclesiæ ejuſdem civitatis in honore glorioſorum martyrum Chriſti dicatæ Gervasi & Protasij imperiali auctoritate reddiderit ſeu reſtituerit, ea videlicet ratione ut ab amore Dei & ejuſdem genitoris noſtri animæ remedium regularis normæ inibi conſtitueret habitationes & monachici ordinis aggregaret habitatores; ac proinde per licentiam ejuſdem Domini Imperatoris idem Aldricus Episcopus præſatum reverendum Abbatem Ingelbertum precatus eſt ut ſibi commodaret monachos qui ſecundum patris Benedicti institutionem docerent huius ſeculi periculum evadere iplius doci monachos. Sed quia variis mundi emergentibus calamitatibus rara voluntas raræque devotio genitoris noſtri de præmiſſo loco non plenarium obtinuit effectum, placuit clementiæ noſtræ eandem villam à potestate ſanctorum præſcriptorum martyrum commutare ſeu concambiare; ſu-prataxatæque Fossato monasterio regaliter conferre ſeu delegare, ſcilicet ut prænominati Abbatibus prænominarique monasterij religioſorum virorum ſtudio plenarium effectum prænotata piſſimi genitoris noſtri obtineat devotio. Quocirca hanc præcellentiæ noſtræ regalem præceptionem fieri juſſimus, per quam cum ſuis appendiciis memoratam villam quæ dicitur ad illum brogilum plerumque dicto monasterio Fossato in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ ſanctique Petri Apoſtolorum principis ſtructo pleniter conferimus & regaliter firmamus; ſcilicet ut ſicut ſuprà ſignificavimus, proſit ad ſalutem animæ genitoris noſtri, monachorum ibi fiat congregatio, regulariſque fervetur perennibus temporibus religio, nihilque ab eadem villa, quam deinceps volumus vocari monasterium ſiſci dominici, aut in qualibet alia parte requiratur aut exigatur, ſed quicquid exinde

* ſiſcus præſtare poteſt,

fieri poteſt in honeſtatibus ejus loci ſeu Fossati monasterij, cui eundem locum conjungimus, proſiciat in augmentum, cum ſtipendiis monachorum eorundem locorum proſit in adiutorium, & animæ memorati Domini genitoris noſtri Augusti Hludovici præſtet remedium. Vnde etiam obſecramus omnes quocumque poſt nos in regni hujus

gubernatione divina pietas ſubrogaverit ut ita hanc piæ devotionis noſtram imprævaricabilem fervent auctoritatem veluti ſua pia jura ab iſtis ſtatuta poſt ſe obſervari voluerint. Quam denique ſerenitatis noſtræ auctoritatem, ut plenior ſemper in Dei nomine obtineat firmitatem, more regio manu propria ſubter firmavimus & de anulo noſtro ſigillari juſſimus.

Signum Karoli glorioſiſſimi Regis.

Aneas Notarius ad vicem Hludovici recognovit.

Data v. Idus Octobris Indiſtione v. 1111. in anno v. 1. regni Karoli glorioſiſſimi Regis.

Actum in villa Rautiaco in Dei nomine feliciter. Amen.

LXIX.

Donum monasterio ſancti Mauri ſuper Ligerim factum ab Anouarecho Britone anno DCCCXLVII. cujus mentionem facit Odo in libro de miraculis ſancti Mauri cap. 8.

QUicunque fidelium de propriis facultatibus Eccleſiam Dei locupletat ubiſque ſervorum Dei donat, ab eodem laiſſiſſimo retributore præmia recipiet æterna. Idcirco ego in Dei nomine Anouarech Britannia provinciæ ortus, quæ mihi à Deo revelata ſunt pandere volo fidelibus. Noſte quadam, dum lectulo quieſcerem, mihi præceptum eſt per viſionem ut ad monasterium ſancti Mauri pergerem, quod ſitum eſt in pago Andegavenſe ſuper fluvium Ligerem. Quo in loco dum veniſſem, & pro peccatis meis preces funderem, fratresque veſperthinam ſinaxim celebrarent, per fenestram vidi ab aſtrali parte altaris angelum ingredi. Hunc ſequebatur vir venerabilis præferens habitum Diaconi, qui unâ cum angelo ante altare ſtetit; convertentiſque ſe ad chorum, expanſis brachiis iterum ſe convertebat ad angelum, quaſi offerret munera orationum. Angelus autem ab eo ſuſcipiebat, & Deo præſentabat. Finita verò oratione à ſacerdote, angelus viſus eſt per fenestram orientalem exire. Diaconus verò ad me venit, & hæc verba dixit: Sæpe hac venio, & quod vidiſti facio. Ego verò confidens per merita ſancti Mauri peccatorum veniam conſequi, trado ad eundem locum in quo hoc vidi, hoc eſt, ad Glandifolium, partem meæ hereditatis quam habeo in Britannia, hoc eſt, terram quæ dicitur Anaſt, cum Eccleſia ſancti Petri nomine fundata, & capellas eidem Eccleſiæ ſubjectas, excepta Eccleſia quæ eſt ſua in villa quæ dicitur Mirhenella ſacrata in honore ſancti Martini. In hac hereditate quam dono Deo & ſancto Mauro Comes neque Vicecomes nec ulla ſecularis perſona aliquam conſuetudinem accipit, ſed nec Episcopus in Eccleſiam præter ſynodalem paratam, hoc eſt, duos ſolidos. Donum autem huius rei eſt hæc bibliotheca veteris ac novi teſtamenti. Hoc autem donum mei ſupradicti alodi Anaſt ſi quis ſancto Mauro quocumque modo abſtulerit, per tuo anathemate damnatus pereat in æternum. Amen. Actum monasterio

Ex veteri codice bibliothecæ regie.

nafterio Glandifolio anno dominicæ incarnationis octingentelimo quadragelimo feptimo, regni autem Regis Karoli anno octavo * decimo, gubernante præfatum monafterium Gauzberto fub dominatione Ingelberti venerandi Abbatis cænobij Foffatenfis.

* Hæc vox
fuperflua
eft.

L X X.

Carta Karoli Regis qua confirmat permutationes factas inter Epifcopum Parifienfem Herkenradum & Abbatem Foffatenfem Eginhardum de filva Vilcena pro Abbate Foffatenfi ad filvam in loco qui Buxiacus appellatur pro Epifcopo Parifienfi.

An. 847.
Ex chartulario monafterij Foffatenfis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si enim ea quæ fideles regni nostri pro eorum opportunitatibus inter fe commutaverint, nostris confirmamus edictis, regiam exercemus consuetudinem, & hoc in postmodum jure firmissimo mansurum volumus. Itaque notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris presentibus scilicet atque futuris quia venerabiles viri Herchenradus Parifienfis Epifcopus & Eginardus Foffatenfis monasterij Abbas ad nostram accedentes presentiam innotuerunt qualiter inter fe pro ambarum partium opportunitate quasdam res commutassent vel concambiasent. Dedit igitur præfatus Herchenradus Epifcopus ex rebus Ecclesiæ sibi commiffæ, de villaque vocatur Fontanedus, ad partem Eginardi Abbatis & Ecclesiæ suæ perpetualiter ad habendum, unâ cum consensu Canonorum suorum, concidendi quæ vocatur Vilcena, habentem in gyro perticas quingentas xxxvii. E contra dedit Eginardus Abbas unâ cum consensu monachorum suorum ad partem Ecclesiæ Parifienfis & Erehenradi Epifcopi silvam in loco qui dicitur Buxidas habentem in gyro perticas quingentas xxxvii. Quorum rerum circumjacentiæ & laterationes in commutationes quas exinde inter fe æquo tenore conscripserunt & legaliter firmaverunt, pleniter confirmantur. Quas denique nobis ostendentes, petierunt humiliter ut eas per præceptum nostrum confirmare dignaremur. Quorum deprecationibus libenter assensum præbentes, hoc scriptum celsitudinis nostræ fieri præcipimus, per quod præcipimus atque firmamus ut quicquid pars iustè vel rationabiliter alteri contulit parti, sicut in memoratis commutationibus continetur, jure firmissimo teneat atque possideat. Et ut hæc nostræ roborationis auctoritas firmam & inconvulsam semper in Dei nomine obrineat soliditatem, anuli nostri impressione subter eam iustissimus insigniri.

Gislebertus Notarius ad vicem Hladovici recognovit.

Data VI. Nonas Madij anno v i i i. regni Karoli gloriosissimi Regis, Indictione x.

Actum in Compendio regio palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

Tom. II.

L X X I.

Præceptum Lotharij Imperatoris quo confirmat commutationem factam inter Agilmarum Viennensem Archiepiscopum & Rostanum.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni. Hlotharius divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si * cum ea quæ fideles imperij nostri pro eorum opportunitatibus inter fe commutaverint nostris confirmamus edictis, imperialem exercemus consuetudinem, & hoc in postmodum jure firmissimo mansurum esse volumus. Igitur comperiat omnium sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostrorum presentium scilicet & futurorum industria quia Agilmarus venerabilis Archiepiscopus ad nostram accedens majestatem retulit quòd cum Rostano quondam pro utriusque partis utilitate ex eorum rebus propriis fecisset commutationem. Dedit igitur jamdictus Agilmarus præfato Rostano ad proprium in pago Viennensi quicquid in valle Venusca habuit, & in regno Aquitanico villas quæ Canalillas, Potiolis, Flaviacus, & Puxerolas nominantur. Et è contra in compensatione harum rerum dedit præfatus Rostanus ex rebus propriis jamdicto Agilmaro ad proprium in pago Lugdunensi sub integritate villam quæ Calmis & Curgnus nominantur. Vide & duas conventiones æqualem habentes tenorem inter fe sollempni jure corroborari decreverunt, quas nostris detulit obtutibus, omnimodis exposcens eas nostro sancti munimine. Cujus petitionibus adimplere statuentes, hos nostræ excellentiæ decrevimus fieri apices; per quos præcipimus ut quicquid pars alteræ contulit parti, deinceps per hanc nostram auctoritatem jure firmissimo teneat atque possideat, vel quicquid exinde facere decreverit liberam in omnibus habeat potestatem. Petiit etiam idem Agilmarus ut per nostræ auctoritatis conscriptionem ei sanciremus res quas in pago eodem in villa Pavasianis ab Vgone & uxore ejus Ingelsuindim per delegationem cartulam adquisivit. Nos verò ejus petitionem rationabilem esse censentes, memoratas res à jamdictis viris perenniter illi contraditas, prout plenius in eorum corroboratione continetur, illi per hoc nostrum præceptum sancimus modisque omnibus confirmamus, quatinus omnium postpositam iniquam machinationem eas retineat, & quicquid exinde facere decrevit liberam in omnibus habeat potestatem. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas firmior habeatur & diligentius conservetur, de anulo nostro subter eam iustissimus sigillare.

Signum Hlotharij serenissimi Augusti.

Daniel Notarius ad vicem Hilduini recognovit.

Data I I. Idus Novembris anno Christo propitio imperij Domini Hlotharij pij Imperatoris in Francia ix. & in Italia x i x. Indictione x i.

Actum Theodonis villa palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Z Z z

An. 848.
Ex chartulario Ecclesiæ Viennensis.
* enim.

LXXII.

Præceptum Karoli Calvi quo confirmat donationes factas Canonici Ecclesie Parisiensis.

An. 870.
Ex parvo
chartulario
Ecclesie
Parisien-
sis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Si sacerdotum ac servorum Dei petitiones, quas pro utilitatibus & necessitatibus suis suorumque successorum nobis innotuerint, ad effectum perducimus, non solum regiam exercemus sollicitudinem, verum etiam ad beatitudinem æternæ retributionis talia facta nobis profutura confidimus. Idcirco notum esse volumus omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus ac nostris presentibus scilicet & futuris quia vir venerabilis Erchenradus Parisiæcensis Ecclesie Episcopus nostræ innotuit serenitati quod pro Dei omnipotentis amore & futuro eisdem congregationis cavendo periculo, ne aliqua successorum suorum negligentia aut paritate ordo in ea futuris temporibus perturbaret canonicus, quasdam villas antecessor suus Ynchidus eisdem sedis quondam Episcopus fratribus per privilegium Episcoporum manibus roboratum specialiter futuris temporibus necessitatibus Canonicorum ibidem Deo famulantium deseruiendas constituisse ac deputasse, unde debita stipendia habere debeant, quatinus nulla occasione, nec rei publicæ servitio, quisquam ex successoribus impedimentum in futuro inferre potuisset pro quo à via rectitudinis & observatione canonica eos obviare necesse foret, sed deputatis sibi rebus contenti, absque necessitate & inopia canonicum ordinem tenere & sine pravatione, quantum humana finit fragilitas, observare quivissent, ex semetipsis semper per commune assensum eligentes Præpositos & Decanos, qui & easdem villas prævideant, & debita stipendia fratribus ministrant. Ob firmitatem tamen rei petiti memoratus Erchenradus Episcopus ut pro divino intuitu & futuro ipsius congregationis cavendo periculo super eandem constitutionem auctoritatis nostræ præceptum fieri juberemus, per quod inantea stabilis & inviolata permaneret. Nos verò petitioni illius, quia necessaria & rationabilis erat, autem accommodantes, velut postulaverat fieri adjudicavimus. Quapropter statuimus atque jubemus & nostra præceptione confirmamus eis villas quas dudum per privilegium habere noscuntur ad eorum necessitates procurandas, & metu futurorum usum propellendo, videlicet Vndrefiacum cum omni integritate & suis appendiciis, Hileriacum cum omni integritate omnibusque ad se pertinentibus, Aureliacum, Civiliacum, Castanedum, Balneolum, Steovillam, & Layacum, cum omni integritate & Ecclesiis & universis quæ pertinent ad eas, & quicquid inde homines per beneficium aut precarias tenent & illic pertinere videtur, ut post eorum decessum ad usus fratrum revertantur. Insuper & fundos quos fidelium liberalitas stipendiis eorundem fratrum delegavit, videlicet duas partes de villa quæ vocatur Sulciacus, & res in Larziaco & in Lotueo villa, quas ipsi modò ha-

bere noscuntur, sed & medietatem decimæ ac nonæ quæ de rebus ipsius Ecclesie ab eis qui eis utuntur exigi solent. Has ergo villas cum omnibus appendiciis & redditibus suis, ut diximus, ad omnes ejusdem congregationis necessitates & sustentacula mortalis vitæ ministranda regali auctoritate & indulgentia per hoc præceptum confirmationis nostræ stabili jure eis concedimus ac confirmamus, præcipientes ut nullus Episcoporum per successiones subtrahere aut minuere aut ad usus suos retorqueat, aut alicui in beneficio tribuat, aut ullum impedimentum ex eisdem villis eis inferat, sed neque servitia ex eisdem villis exacter, neque ullas in aliqua re exactiones inde exigat. Si augere eis aliquid placuerit, licentiam habeant. Distrahendi autem aut minuendi ea quæ pro Dei statuta sunt amore, nequaquam præsumant. Petimus etiam successores nostros ut hanc nostram liberalissimam concessionem ita conservent sicut ea quæ ob amorem Dei æternamque mercedem statuerint, à suis voluerint successoribus esse servanda. Et ut hæc auctoritas, quam ob amorem Dei & animæ nostræ remedium statuimus, firmiter obtineat vigorem, & deinceps inconculsa valeat perdurare, manu propria subter eam firmavimus, & de anulo nostro sigillari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Aneas Notarius ad vicem Ludovici recognovit.

Datum xiiii. Kal. Maij Indictione xiiii. in anno xi. regni Karoli gloriosissimi Regis.

Actum in Silvaico palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXIII.

Præceptum Karoli Calvi quo confirmat donationes factas Canonici Ecclesie Aurelianensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus misericordia Dei Rex. Si sacerdotum Christi ammonitionibus sive petitionibus benignum assensum præbemus, regis celsitudinis opera frequentamus. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus & nostris presentibus atque futuris quia venerabilis vir Agius Aurelianensis Ecclesie Episcopus ad nostram sublimitatem accedens, reverenter innotuit à prædecessoribus suis atque ex eorum imitatione à se quoque quasdam villas Ecclesie suæ in honore sanctæ & vivificæ crucis fundatas usibus & stipendiis Canonicorum inibi Deo servitium deputatas fore. Petiitque suppliciter mansuetudinem nostram ut nostræ auctoritatis scriptum fieri juberemus, per quod earundem villarum ab antecessoribus suis, ut dictum est, & ab eo rationabiliter facta deputatio nostris & futuris temporibus sine suorum successorum aut alterius personæ immutatione maneret immobilis & intacta. Sunt autem earundem villarum vocabula hæc. Masiacus cum villis & appendiciis suis, cella sancti Martini, & Silgiacus cum villis & adjacentiis suis, Tetmerius etiam cum appendiciis suis, Briffiacus cum integritate sua. Nos inquam admonitionem sive peti-

An. 871.
Ex chartulario
Ecclesie
Aurelianensis.

tionem ejus clementer excipientes, hoc altitudinis nostrae praeceptum fieri iussimus; per quod praecipimus atque firmamus ut praescriptae villae, cum omnibus omnium rerum adinentiis & appendiciis, absque cujuslibet immutatione aut subtractione, praescriptae sanctae crucis Ecclesiae Canonicorum usibus & stipendiis nostris & futuris temporibus perpetua lege habeantur & teneantur; videlicet ut quicquid ex eis iuste & rationaliter fieri potest, utilitatibus & necessitatibus memoratorum Clericorum secundum administrationem proprii Pontificis semper praebeat augmentum & supplementum. Ut autem haec magnitudinis nostrae confirmatio plenior in Dei nomine obtineat vigorem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari. Data 111. Idus Februarij Indictione xv. in anno xii. regni Karoli gloriosissimi Regis. Actum in villa Briona in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXIV.

Praeceptum Karoli Calvi pro monasterio Montisfolvi in diocesi Carcassonensi.

An. 854.
Ex archi-
vo monas-
terij Montis-
folvi.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. Karolus Dei gratia Rex. Cum petitionibus fervorum Dei iustis & rationalibus divini cultus amore favemus; superna nos gratia pro his muniri non dubitamus. Proinde noverit omnium fidelium nostrorum praesentium futurorumque sagacitas quia vir venerabilis Richomirus Abbas ex monasterio quod nuncupatur Mallati, situm in territorio Carcassensi super fluvium Duranum, constructum in honore sancti Iohannis Baptistae, cum terminis & adjacentiis suis, obtulit obtutibus nostris quandam auctoritatem Domini ac genitoris nostri Hludovici patris recordationis serenissimi Augusti; in qua erat insertum qualiter antecessoris sui antecessor ipsum monasterium novo construxisset opere, & propter ejus defensionem vel propter pravorum hominum illicitas infestationes in manu ejusdem Domini Imperatoris unam cum monachis ibi degentibus se commendavit, ut sub ejus tuitione licuisset eis cum rebus hominibusque eorum quiete vivere ac residere; & deprecatus est clementiam regni nostri ut praefatum monasterium unam cum villulis quarum nomina sunt villa Secarj, seu villa Alderj, necnon villa Junionis super idem fluvium praefatum Duranum, villam Magnianacum in pago Tolosano super fluvium Fiscavum, necnon & cellulas quae nuncupantur sancti Martini praedicto monasterio subiectas, quae sunt sitae in eodem pago super fluvium Lampium, sive sanctae Caeciliae & sancti Petri, quae sunt super fluvium jamdictum Duranum, locumque qui dicitur Oratorium cum omnibus rebus & adjacentiis sive terminis suis, sub nostra suscipere defensione & immunitatis tuitione. Cujus precibus ob amorem Dei & reverentiam divini cultus libenter aures accommodare placuit, & hoc nostrae auctoritatis praeceptum immunitatis tuitionisque gratia fieri decrevimus; per quod praecipimus atque jubemus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex iudiciaria potestate in

Tom. II.

Ecclesias, loca, vel agros, seu reliquas omnes possessiones praedicti monasterij, quas moderno tempore possidet, vel quae etiam deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augere, ad causas audiendas, aut freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius monasterij tam ingenuos quam & servos super terram ipsius commanentes injuste distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris nec futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt penitus exigere praesumat. Et quicquid de rebus praefati monasterij fiscus sperare potest, totum nos pro aeterna remuneratione praefato monasterio concedimus, ut in alimonia pauperum stipendiaque monachorum ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione supra dictus Abbas vel successores ejus ab hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, scilicet qui praesae pariter & prodesse queant, per hanc nostram auctoritatem licentiam habeant eligendi Abbates, quantum pro nobis & totius regni nostri a Deo nobis concessi stabilitate jugiter Domini misericordiam exorare delectet. Et ut haec auctoritas a fidelibus sanctae Dei Ecclesiae & nostris verius credatur diligentiusque conservetur, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus. Signum Karoli gloriosissimi Regis. Datum 111. Kal. Augusti anno xv. regnante Karolo gloriosissimo Rege, Indictione secunda. Actum Germiniaci palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXV.

Praeceptum Karoli Calvi pro monasterio sancti Hilarij in diocesi Carcassonensi.

Ex archi-
vo S. Hilarij.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. Karolus Dei gratia Francorum Rex. Quicquid enim ob amorem divinae reverentiae operibus iustis implere satagimus, ad aeterna beatitudinis gloriam capessendam profuturum nobis omnino non dubitamus, quin etiam ad regni nostri diuturnum felicemque statum pertinere proculdubio credimus. Idcirco cognoscat sagacitas seu utilitas omnium fidelium nostrorum tam praesentium quam & futurorum qualiter religiosus Ana Abba ex monasterio sancti Hilarij, quod est situm in pago Carcassonense super rivum Leuco, constructum scilicet in honore sancti Saturnini martyris, ubi etiam praedictus sanctus Hilarius confessor corpore requiescit, ad nostram accedens clementiam obtulit mansuetudini nostrae quandam auctoritatem sanctae memoriae Domini & genitoris nostri Augusti Ludovici, in qua continetur qualiter idem Dominus & genitor noster praedecessores suos praedictumque monasterium cum omnibus rebus sibi iuste legaliterque pertinentibus sub defensionis suae tuitione immunitatisque munimine receperit. Petiit etiam idem venerabilis Ana Abba magnitudinem nostram ut eandem auctorita-

Z. Z. z. ij

tem genitoris nostri renovare & ipsum memoratumque monasterium sibi commissum cum cellulis sibi subiectis, quæ nuncupantur Garellianus, & alia quæ nuncupatur sancti Martini, cum villare infra ipsos terminos qui vocatur Buxolus, & molendinos duos qui sibi esse noscuntur in pago Rendense in villa quæ dicitur Limosus, & alios duos molendinos in villa quæ dicitur Rescemiri super fluvium Atacis, quam propriis manibus memoratus Abba & monachi sibi commissi construxerunt, seu & villam juxta ipsum monasterium quæ vocatur Salas, ubi est Ecclesia constructa in honore sanctæ Mariæ semper virginis, & alios duos villares qui vocantur Isart & Iruia, qui sunt in fines de ipso memorato monasterio, cum terminis & appendiciis suis, quam hæcenus supradictus Dominus & genitor noster Augustus Ludovicus prædicto monasterio per auctoritatem suam præfinivit, concessit, atque delegavit, vel etiam omnibus rebus & omnibus eidem loco appendentibus, sub nostra similiter defensione ac immunitatis tuitione recipere dignaremur, & in pago Ruffionense cellas tres, una quæ vocatur Nicolarias super flumen quæ dicitur Tethus, ubi est Ecclesia constructa in honore sancti Stephani, & alia est in monte furcato, ubi est Ecclesia constructa in honore sancti Martini, & tertia est in monte Albaria in loco qui vocatur Valle Vitaria, ubi est Ecclesia constructa in honore sancti Martini, cum ipso villare qui dicitur ad Casa Sationi, cum terminis vel adjacentiis illorum. Cujus petitionibus clementer annuimus. Cui etiam hoc excellentiæ nostræ præceptum fieri jussimus, per quod præcipimus atque jubemus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesias aut loca vel agros seu reliquas possessiones prædicti monasterij quas moderno tempore iuste & rationabiliter possidet, vel quæ etiam deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius monasterij tam ingenios quam & servos super terram ipsius commanentes iniuste distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat; & quicquid de rebus præfati monasterij fisco sperare poterat, totum nos pro æterna remuneratione præfati monasterio concedimus ut in alimonia pauperum & stipendia monachorum ibidem Deo famulantium perpetuo proficiat in augmentum, vel ipsos molendinos duos qui sunt in fluvio Atace in termino de villa Cerintiano. Præterea neminem Dei nostrorumque fidelium industriam latere volumus quia sepeditus Abba nostræ suggestit præcellentiæ qualiter quidam sacerdos, cui nomen Autarius, basilicam in pago Carcaïonense sitam sub honore scilicet sancti Adriani cum omnibus illi pertinentibus rebus prænominato suo monasterio contulerit seu donaverit atque per cartam traditionis legaliter firmaverit sive per præceptum, per quod eandem basilicam gloriosus quondam Rex Pippinus largitus fuit eidem Autario sacerdoti, sicut supra taxatum est, plenissime memorato loco donando contradidit. quæ quidem

Ecclesia duos habet molendinos, qui attinguntur terminis duarum villarum quæ dicuntur Prexianus & Rufiacus. Nostram itaque frequenter Ana Abba petiit pietatem ut ob nostræ mercedis augmentum supradicto sacerdoti Autario factam donationem plenius confirmare dignaremur per hanc eandem excellentiæ nostræ auctoritatem. Cujus precibus annuentes, constituendo sancimus ut sicut ab eodem Autario sacerdote præmemorata basilica cum appendiciis præmissis monasterio est tradita seu delegata, sic per hanc nostram auctoritatem integerrimè perpetuis temporibus in potestate seu dominatione prænotati monasterij rectorumque ejus consistat & absque alicujus contradictione vel minoratione omni tempore in utilitatibus ipsius sancti loci permaneat. Et quandoquidem divina vocatione supradictus Abba vel successores ejus de hac loco migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem & consensum licentiam habeant eligendi Abbates; quatinus ipsos monachos qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjuge atque stabilitate totius regni nostri Domini immensam clementiam jugiter exorare deleat. Et ut hæc auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente inconcussa valeat manere, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus.

LXXVI.

Præceptum Karoli Regis quo confirmat permutationem factam inter Hermintrudis Reginam conjugem suam & Ainardum Abbatem sancti Mauri de cortili uno ad villam Dubrum in Vicaria Buxiacensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris presentibus atque futuris quia dulcissima nobis conjux nostra Hermintrudis Regina ad nostram accedens sublimitatem innotuit qualiter secum quidam venerabilis vir Ainardus Abbas ex cœnobio Fossatis quasdam res commutasset pro ambarum partium oportunitate atque concambisset. Dedit igitur eadem conjux nostra præeunte auctoritate de rebus abbatie sui monasterij Calæ, unâ cum consensu congregationis ejusdem monasterij, ad partem jamdicti Einardi venerabilis Abbatis & monachorum sui monasterij in pago Parisiaco, in vicaria Buciaxinse, in villa Dubro, cortile unum in jus ecclesiasticum habenda. Et è contrâ in compensatione hujus concambij dedit idem Einardus Abbas, una cum consensu fratrum sui monasterij, de rebus sancti Petri ad partem monasterij Calæ & jam dictæ conjugis nostræ Hermintrudis in eodem pago & in ipsa vicaria & prope eandem villam de terra atabili spatium pericarum x x i x. per longum, per latum pericarum v i i. & medium. Unde & duas commutationes inter se æquo tenore conscriptas & legaliter roboratas ad relegendum

An. 877.
Ex chartulario monasterij Fossat.

nobis ostendentes suppliciter petierunt ut eas per nostræ auctoritatis præceptum plenius in Dei nomine confirmare dignarentur. Quorum inquam petitionibus libenter assensum præbentes hoc altitudinis nostræ scriptum fieri iussimus, per quod præcipimus atque firmamus ut quicquid pars iustæ & rationabiliter alteri contulit parti, sicut in memoratis commutationibus continetur, iure firmissimo teneat atque possideat, & faciat exinde quicquid delegerit. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari.

Bartholomæus Notarius ad vicem Hludovici recognovit.

Data xv. Kalend. Ianuarij anno xv. regnante Karolo glorioso Rege, Indictione 1111.

Actum Verlo palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXVII.

Præceptum Karoli Burgundiæ Regis pro Agilmaro Archiepiscopo Viennensi.

An. 876.
Ex chartulario Ecclesie Viennensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si petitionibus venerabilium virorum rationabilibus annuimus, & eas veluti oportet implere satagimus, non solum eorum fidelitatem sinceriosem efficiamus, verum etiam reliquorum fidelium nostrorum devotionem promptiorem erga nos reddimus. Quapropter notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesie & nostris præsentibus & futuris quia Agilmarus venerabilis vocatus Archiepiscopus nostram deprecatus est magistram ut res sue proprietatis quas tam de paterna quamque materna hereditate in regno Aquitanico atque Burgundiæ regali vel etiam quolibet iustè adeptus est iure, quæ per diversa loca esse noscuntur, vel quid deinceps Christo propitio legaliter acquirere poterit, sub nostra tuitione atque immunitatis defensione recipere. Cujus precibus annuentes, hos nostros regales fieri iussimus apices, per quos præcipimus atque sancimus ut omnes res memorati Agilmari, quas nunc possidet, vel quas deinceps Domino præveniente largitionis iure adipisci poterit, in nostra maneat tuitione atque immunitatis defensione, quatinus isdem hoc fultus munere eas absque cuiusquam insidiantis tergiversatione gubernet & gubernando prout decreverit sollempniter possideat. Statuimus etiam ubicunque libera persona super eius proprium manere decreverit, ut inibi sub eius ordinatione quietè degat, nullam iniquam contrarietatem sibi administratoribus inferre formidans. Et ut hæc nostræ roborationis atque tuitionis auctoritas firmior habeatur, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione assignati iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Data vi. Kal. Decembris regnante gloriosissimo Rege anno 1111. Indictione 1111. in villa Theorinthe in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXVIII.

Præceptum Karoli Calvi pro Ecclesia Narbonensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si sacris locis divino cultui mancipatis aliquid ex juris nostri rebus seu facultatibus conferre studemus, non solum in hoc regiam exercemus dignitatem, sed maximum regni nostri munimen in hoc agente divina gratia esse nullatenus dubitamus. Quapropter noverit omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesie nostrorumque tam præsentium quam & futurorum sollicitia quia complacuit clementiæ serenitatis nostræ ut ob Dei amorem nostramque in futuro ab piissimo iudice retributionem quædam res nostræ proprietatis sanctæ matris Ecclesie Narbonensis seu Redensis, quæ fundata esse dinoscitur in honore beatorum martyrum Iusti & Pastoris, cui sedi præsidere cognoscitur divina vocatione Fredoldus venerabilis Archiepiscopus. quæ res sunt sitæ infra Narbonensem pagum, hoc est, prope Narbona civitate villares duos, qui nuncupantur, unus Casoles, & alter Alunicianus, & insula quæ vocatur Mandriacus, & infra insula Lici villarem qui vocatur S. Agatæ, & alium villarem qui dicitur Curcuciacus. Vnde etiam altitudinis nostræ præceptum hoc fieri iussimus, per quod memoratas res, cum omnium rerum summa integritate, cum vineis, silvulis, terris cultis & incultis, Ecclesiis, aquis, aquarumve decursibus, exitibus & regressibus, & omnibus exterminationibus, cum terminis & omnibus integritatibus, totum & ad integrum, veluti præmemoratum est, præscriptæ matris Ecclesie sanctæ Iusti & Pastoris beatorum martyrum partibus de nostro iure in jus ac potestatem ecclesiasticam sollempniter transferimus, perpetualiterque habendas delegamus, sicut reliquas ejusdem sanctæ sedis res ecclesiasticas, videlicet ut præscriptæ Ecclesie memoratus Fredoldus Archiepiscopus eas recipiens, ecclesiastico iure in usibus jam factæ Ecclesie tam ille quam omnes sui successores absque ulla cuiusquam contradictione per labentia tempora ordinent canonicè atque disponant legaliter. Ut autem hæc munificentie auctoritas firma valeat perdurare, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Gislebertus Notarius ad vicem Hludovici recognovit.

Data xv. Kal. Marcias Indictione 1111. anno xvii. regni Domni nostri Karoli Regis.

Actum Carisiaco palatio in Dei nomine feliciter.

Hudolricus inclitus Marchio hoc ambaſciavit.

An. 877.
Ex archivo Archiepiscopi Narbonensis.

LXXIX.

Karoli Burgundie Regis præceptum quo confirmat præstariam factam ab Agilmaro Archiepiscopo Viennensi.

An. 858.
Ex chartulario Ecclesie Vicennensis.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni. Karolus divina ordinante providentia Rex, quondam Hlotarij piissimi Augusti & incliti filius. Decet regalem excellentiam ut subditorum necessitates clementi sublevet juvamine. Quamobrem notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesie & nostris præsentibus videlicet ac futuris quia venerabilis Egilmarus Ecclesie Viennensis nostra suppliciter implorante excellentiam quatinus præstariam quam ipse cuidam vasallo suo Leoni nuper fecerat de Siliaco villa, nos ob mercedis nostræ augmentum corroborarem. quod ita & fecimus. Dedit namque prædictus Leo præfate casæ Dei & uxor ejus Leutrada res suas ad integrum quas in Cartiaco villa habent cum Ecclesiis, quarum una sancti Mauricij, altera sancti Christofori martyrum & dicata, seu etiam quas adquisiverunt; acceperuntque à prædicto Episcopo tam Leo quam uxor ejus Leutrada præstariam de Siliaco villa cum Ecclesia nomini sancti Petri dicata, ut dum adviverent tam ipsas res cum Ecclesiis quas dederunt quam prædictam villam Siliacum ad proprium tenerent cum Ecclesia. Cujus petitioni autem inclinantes jussimus hoc fieri decretum, per quod statuimus ut liceat eis, Leoni nempe & uxori ejus Leutradae, supradictas res quas dederunt & quas acceperunt omnibus diebus vite suæ quiete possidere, tenere, regere absque ullius contradictione seu repetitione. Super omnia namque confirmamus datas res & acceptas cum Domino Leoni & Domina Leutrada in nostra tuitione atque immunitate permanere. Nec liceat ullius potestatis iudici nec possessores Leonem videlicet & Leotradam nec possessionem iudicario distingere more. Et ut hoc nostrum decretum firmissimum ac stabilissimum permaneat, manu propria subscribere & anuli nostri impressione decorari censuimus. Signum Karoli Regis. Bertraus Cancellarius recognovi. Datum xviii. Kal. Februarij anno 111. regni Domini nostri Karoli gloriosissimi Regis, Indictione vi. Actum in Mantelo villa in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXX.

Placitum Missorum dominicorum, in quo terminata est lis quæ erat inter Agilmarum Archiepiscopum & Vvigerigum Comitum.

An. 858.
Ex eodem Chartulario.

NOtia allegationis seu querelationis inter Agilmarum Archiepiscopum & Vvigerigum Comitum ex rebus legitime proprietatis ipsius Agilmari Episcopi de quibus adversus prædictum Comitum jam frequens querela extiterat. Venientes namque religiosissimi & venerabiles patres illustrissimæque societas Comitum solito

more, sicut in alijs locis, Salmotingham villam, quorum nomina sunt hæc, Remigius Lugdunensis Archiepiscopus, Rotlannus Arelatenensis Archiepiscopus, Ioseph Maurigianensis Episcopus, Ebo Gratiopolitanensis Episcopus, Trutbertus Adtenensis Episcopus, Arbertus Ebrodunensis Episcopus, Gairardus quoque Comes, Fulheradus Comes, Arnulfus Comes, Autranus Comes, Begeres Comes, Vepoldus Comes, Barnardus Comes, Aldrigus Comes, iterum Barnardus Comes, Ingelramnus Comes, Gairungus Comes, pluri- que cum eis in tam præcipuo conventu adstantes quorum nomina perscribere perlongum est, ex quibus aliqua adnotare studemus. Adalbertus videlicet Valus dominicus, Richardus simili modo, Erpinus quoque, Airadus, Fulradus, Beringerius, Illufos, Ragambertus, Christianus, Aistoldus, item Aistoldus, Vvandalmarus, Eldebodus, Lanberto, Sutberto, Manevoldo, Berterio, Ebo, Ailulfo, Ingelrico, vel ceteri quamplures. Prædicti verò majores privilegio & proceres potestatis dum ibidem in prædicto loco de communi tractarentur utilitate ad justiciam totius provincie, inter cetera ibi in præsentia prædictorum nobilium virorum assistit coram Agilmaro præfatus Archiepiscopus unâ cum suo Advocato Vvigerio nomine proclamans se adversus Vvigericom Comitum quod res & mancipia quæ ei Dominus Imperator Lotharius legitimo concesserat jure in villa Cogana seu & in alijs villis, calausis, & adnancia, quod ipse Vvigericus eadem res in sua * restitueret dominatione injustè. Prædicti verò * restitueret, venerabiles viri jamdictum interrogaverunt Vvigerigum si itaveritas esset an non. Ipse tamen hoc minime denegavit, neque Advocatum ponere potuit quiescebat hujus querela causa esse veritatem, sed præsentialiter per suum vvadum ipsi Agilmaro Archiepiscopo vel suo Advocato propriis reddidit manibus, & suum Missum Fulradum nomine in sua advocacione dedit Vvigerio Advocato præfati Episcopi ut super ipsas res quas ipse reddidit veniret & legalem vestituram in omnibus faceret. His præsentibus. S. Richardo. S. Berterio. S. Gislulfo. S. Ebroinus. S. Archimbaldi. S. Rotardi. S. Ivone. S. Christino. S. Amalgaudo. S. Airado. Ego Vviniarius præfens fui. S. Odilone. Sarlulfus præfens fui. Ego Aistoldus præfens fui. Ostoldus præfens fui. Celdebodus præfens fui. S. Ebone. Adalongus præfens fui. Rothaldus rogatus. S. Ebroino. Rodulfus subscripsit.

LXXXI.

Karoli Burgundie Regis præceptum pro Geraldo Comite.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni. Karolus divina ordinante providentia Rex, Hlotarij quondam incliti & Augusti filius. Si necessitates Ecclesiarum juvamine, hoc nobis prodesse non dubitamus & ad temporalem gloriosius transigendam prosperitatem & ad æternam felicibus obtinendam beatitudinem, Idcirco noverit omnium fidelium

Vide anna-
les Berri-
nianos ad
an. 870. &
71.

sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque præsentium ac futurorum industria quia Gerardus spectabilis Comes nostræ reverenter innotuit celsitudinē qualiter Ecclesia sancti Mauricii Viennensis, ubi Agilmarus venerabilis Archiepiscopus præesse dinoscitur, quædam villa seu Ecclesiæ præfate jam tempore mundiâli præveniente cupiditate substracta fuerint & quibusdam laicis hominibus sub in temeritate beneficiatæ, ex quibus etiam isdem Gerardus per beneficium piissimi genitoris nostri quondam Hlotharij obtinebat in pago Viennensi seu in comitatu Tolviolenfi Giniaciam villam atque Ecclesiam sancti Marcelli martyris extra muros urbis Viennæ sitam inter duo castella Heumedium scilicet & Crappum, quod præfatus Gerardus obtinebat ad beneficium, sed isdem Comes inluster pariter cum Remigio Lugdunenſis sedis venerabili Archiepiscopo de religione Christianitatis & emolumento nostræ mercedis salubri intentione tractans, supplici voto simul nostram precati sunt mansuetudinem quatinus præscriptas villas & præfatas Ecclesias cum omnibus appendiciis suis ad prædictam sancti Mauricii pro amore Dei ac Domini nostri Iesu Christi & æternæ beatitudinis præmio per præ dignanter restitueremus. Quorum saluberrimas preces ad effectum ducentes, hos nostræ iussionis apices fieri censuimus, per quos memoratas villas, sicut supradictum est, Tollianum in pago Viennensi in comitatu Tollianensi, necnon etiam in comitatu Viennensi Giniaciam villam & Ecclesiam sancti Marcelli martyris extra muros urbis Viennæ sitam, qualiter præfatum habetur, inter duo castella constructam, Heumedium scilicet & Crappum, ad iamdictam causam Dei, Ecclesiam videlicet sancti Mauricii, cum omnibus illarum appendiciis & universis ibidem pertinentibus sub integritate restitimus atque reddidimus, quatinus per hoc nostræ auctoritatis seu confirmationis præceptum quicquid ex hac deinceps causa tam Agilmarus ejusdem urbis Viennensis Archiepiscopus vel successores ejus quam quilibet Advocatus & rector ipsius Ecclesiæ justè ac rationabiliter elegerint vel voluerint, liberam in omnibus habeant in Dei nomine perpetualiter faciendi potestatem, absque cujuslibet duntaxat repetitione seu qualibet injusta contrarietate. Et ut hoc nostræ auctoritatis præceptum à fidelibus Ecclesiarum Dei ac nostris verius credatur atque perennis temporibus inviolabiliter sub inconverso rigore conservetur, manu propria roborare studuimus, & anuli nostri impressione subter assignari iussimus. Signum Karoli Regis gloriosi. Deidonus Notarius ad vicem Heicardi recognovit.

LXXII.

Ludovici II. Imperatoris præceptum
pro Ecclesia Viennensi.

An. 878.
Ex eodem
chartulario.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si sacerdotum ac servorum

Dei petitionibus, * quibus nobis pro suis necessitatibus innotuerint, ad effectum perdacimus, non solum imperialem consuetudinem exerceamus, verum etiam ad beatitudinem retributionis mercedem talia nobis faciendi profutura confidimus. Proinde comperiat omnium fidelium nostrorum industria præsentium scilicet & futurorum quoniam venerabilis sanctæ Viennensis Ecclesiæ Ragamsfredus Archiepiscopus necnon & sacri palatii nostri Notariorum nostrorum summus nostræ celsitudinis excellentiam saluberrimis expetiit precibus quatinus serenitas magestatis nostræ sanctæ matris Ecclesiæ Viennensi sanctoque Mauritio, cui isdem Præfatus præesse atque prodesse dinoscitur, res & prædia universa quacunquē vel in quibuscunque locis & regnis seu comitatibus sita vel reperta esse noscuntur, quas prædecessores nostri gloriosi Imperatores & Reges necnon & sancta Romana Ecclesia per præcepta & sacra privilegia à primitiva Ecclesia penè ejusdem matris Ecclesiæ sancti Mauricii Viennensis metropolim ad nostra usque tempora pia devotione piæque largitione contulerunt, seu quacunquē viri religiosi de suis propriis * creditibus eandem exornaverunt, per nostræ largitionis præceptum immo imperialem auctoritatem perennis ejusdem Ecclesiæ universa quæque habenda temporibus confirmaremus. Nos quoque iustam immo rationabilem petitionem ejus libentissimè adnuentes hoc serenitatis nostræ præceptum fieri censuimus, per quod specialis mater nostra Ecclesia Viennensis immo sanctus Mauritius omnes res & villas, monasteria quoque, & immunitates, ac omnia prædia ejusdem matris Ecclesiæ ex temporibus antiquioribus usque nunc jure possessionis debite quæ infra imperium ditionis nostræ ubicunque nota & cognita ac reperta fore noscuntur, indissolubili firmitate & inmodatione perpetua obtineat. Unde & modis omnibus auctoritate imperiali jubendo præcipimus atque præcipiendo decernimus ut nullus Comes, nullus iudex publicus, nec quislibet ex judiciaria potestate, vel ullus ex fidelibus Christianis in Ecclesiis, loca, vel agros, seu in reliquis possessionibus præfate matris nostræ Ecclesiæ Viennensi in quibuslibet curtis & territoriis quas tempore moderno justè & rationabiliter possidere videtur, quæque etiam deinceps aut per nos aut per quorumbet fidelium devotione divina pietas augeri voluerit, aut fredda exquirat, aut francos vel servos distringere audeat, neque etiam ad judicium publicum venire compellat, sed sint sub tuitione atque ordinatione & immunitate seu defensione matris Ecclesiæ sancti Mauricii suoque Pontifici atque rectori. Super hæc omnia, quicquid per negligentiam rectorum à pravis hominibus ablatum atque avulsam vel direptum est, sub omni integritate usque inexquisitum reddimus. Ut autem hæc nostræ confirmationis auctoritas nostris futurisque * Domino protegente inviolabilis & inconversa permaneat, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Augusti.
Tendo Notarius ad vicem Ragamsfredi Archicancellarij recognovit.

* hereditatibus

* temporibus

Datum Viennæ civitate anno Deo propitio imperij IIII. Domini nostri Hludovici serenissimi augusti, II. scilicet Kal. Novembris, Indictione v 11.

Actum Viennæ urbi in Christi nomine feliciter. Amen.

LXXXIII.

Ejusdem Ludovici præceptum pro eadem Ecclesia Viennensi.

An. 859.
Ex eodem
chartula-
rio.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei æterni. Hludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si sacerdotum ac servorum Dei petitiones, quæ nobis pro suis innotuerint necessitatibus, ad effectum perducimus, non solum consuetudinem imperialem exercemus, verum etiam ad beatitudinem retributionis mercedem talia nobis faciendi profutura confidimus. Itaque omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostrorum presentium & futurorum competat magnitudo quoniam Ragamsfredus venerabilis sanctæ Viennensis Ecclesiæ Archiepiscopus necnon & sacri palatii nostri Notariorum summus atque Hugo nobilissimus Comes & carissimus propinquus noster presentiam nostri accedentes innotuerunt quandam partem villæ quæ vocatur Fornis in comitatu Viennensi sitam, temporibus præcis à religiosis Christianis matris Ecclesiæ sancti Mauricii Viennensium Urbis conlatam, non longo tempore præterito inter reliquarum subtractionem rerum injustè ob incuriam priorum prælatorum ejusdem Ecclesiæ actuorum fuisse sublata. Unde serenitatem nostram suppliciter expetierunt quarinus ob amorem Christi, necnon & pro levamine & memoria genitorum nostrorum, quorum corpora in eadem matre Ecclesia fore noscuntur humata, ac pro amabili eorum deprecatione, jam dictam partem villæ Fornis quæ injustè subtracta fuerit, unà cum Ecclesia sancti Nazarij consecratam, cum omni familia utriusque sexus ejusdem villæ sancti Mauricii juris pertinentia cum redditibus universis ac possessionibus justè redderemus, ac reddentes præfate matris Ecclesiæ sancti Mauricii præcepto nostræ auctoritatis confirmaremus. Quorum precibus ob emolumento mercedis nostræ & genitorum nostrorum ac propter diutinum famulatum nobis sincerissime ab ipsis exhibitum libentissime annuentes, hoc serenitatis nostræ præceptum fieri censuimus, per quod memoratæ Ecclesiæ sancti Mauricii jamdictam partem villæ Fornis cum omnibus sibi justè & legaliter pertinentibus, videlicet cum domibus ceterisque ædificiis Ecclesiasticis ac terris cultis & incultis, vineis, pratis, & silvis, aquis aquarumque decursibus, mancipia etiam utriusque sexus & ætatis, quæsitum & inquisitum, omnia & in omnibus prælibatæ Ecclesiæ sancti Mauricii suisque rectoribus reddimus ac reddita perpetuis temporibus eorum utilitatibus subesse volumus atque prodesse. Volumus namque atque dignum esse decernimus ut Teudo ejusdem matris Ecclesiæ filius & Presbyter, qui pro supra nuncupatis rebus magnum dedit studium & laborem

improbum ut pristina restituerentur potestati, Vboldus nepos ejus Clericus in id ipsum præfatam sancti Nazarij Ecclesiam cum omnibus rebus, sicut supra lecta & nota esse noscuntur, omnibus diebus vitæ illorum jure possideant usitatio & sub sua ordinem dispositione absque alicujus hominis contradictione. Ut autem nostræ auctoritatis conlatio & restitutio firmiorem obtineat vigorem, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari iussimus.

Signum Hludovici serenissimi Augusti.
Arnulfus Notarius ad vicem Ragamsfredi Archicancellarij recognovit.

Datum Viennæ urbi v 11. Kal. Novemb. anno imperij v. Domini nostri Hludovici serenissimi Augusti in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXXIV.

Karoli Calvi privilegium pro Ecclesia Augusodanensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si ecclesiasticas sanctiones atque decreta nostro confirmamus edicto, proculdubio regie celsitudinis morem exequimur, atque apud æternam retributionem hoc ad emolumentum animæ nostræ nullatenus ambigimus pertinere. Quapropter noverit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium solertia nostrorumque tam presentium quam futurorum quia Ionas venerabilis Præsul Eduorum Ecclesiæ, quam constat esse in honore sancti martyris Christi Nazarij dicatam, adiens culmen nostræ celsitudinis, obtulit obtutibus nostris quoddam privilegium Episcoporum atque Abbatum manuum robotatum; in quo continebatur insertum qualiter idem Ionas, divino tactus amore, pro Dei honore & reverentia beati Nazarij martyris Christi, Canonicorum ejusdem matris Ecclesiæ curam gerens, & perpendens quòd canonicè degere neque ibidem Deo deservire possent, propiciens primum illorum habitum officinarum inconvenientem & penè nullum esse comparatione aliorum, juxta morem aliarum urbium claustra illis construere officinasque congruiores & aptiores ad usus eorum ædificare studuit. Et licet quædam res ecclesiasticæ ad supplementum eorum & victum administrandum à prædecessoribus suis illis conlatæ fuissent, tamen pro quantitate sui atque difficultate itineris, quia longè ab urbe distabant, penuriam sæpissime pati solebant cotidiani victus. Et ut penitus hæc occasio eis tolleretur, receptis eisdem rebus, hoc est, Carimanno & Tillido villis, cum Fisciaco, ad usus eorum in pinguiori atque viciniore loco Marcaffolium villam indominicatam, & Simpiniacum similiter indominicatam, cum beneficio quod Ragamsfredus quondam ex eadem villa habuit, ad cotidianum victum & potum eis ministrandum delegavit, & per idem privilegium confirmavit cum Anlaciaco villa, quæ olim eis à Domino Modoino collata fuerat, hoc decernens, ut ibidem quinquagenarius Canonicorum numerus non transgrediat, donec Deo opitulante prædictæ res augmententur, & nullus census

An. 859.
Ex chartulario
Ecclesiæ
Augusodanensis.

ex eisdem rebus aut alicujus terreni servitij vel muneris exigatur, ut ex eisdem rebus aliquid auferatur aut diminuat. Sed ut illius bona intentio atque decreti confirmatio firmiter habeatur & perpetuis temporibus conservetur inviolabilis, nostram deprecaturam est magnificentiam ut super hoc nostrae auctoritatis preceptum fieri dignemur. Cujus petitionem ratam judicantes, hoc altitudinis nostrae preceptum illi fieri iussimus; per quod omnimodis firmamus atque iubemus ut nunquam vel nusquam ex rebus in praefato privilegio consistentibus à nemine mortalium quicquam tentetur evellere vel diminuire, sed sicut in praefato privilegio constat esse praefinitum, in cunctis ita inviolabiliter nostris futurisque temporibus maneat firmum atque inconvulsum. Et ut haec nostrae confirmationis auctoritas nostris futurisque temporibus majorem in Dei nomine obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione subfigillari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.
Folchricus Diaconus ad vicem Ludovici recognovit & subscripsit.

Data xviii. Kal. Iulij anno xix. Domni Karoli gloriosissimi Regis, Indictione vii.
Actum Tulliaci villa in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXXV.

Ejusdem Karoli preceptum pro eadem Ecclesia Augusfordunensi.

An. 859.
Ex eodem chartulario.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Quicumque regiae dignitatis culmine effertur desiderat, merito cum praefato oculis semper habere debet cujus gratia praefertur. Igitur noverit omnium sanctae Dei Ecclesiae fidelium & nostrorum tam praesentium quam & futurorum sollicitia quia nobis, qui ubique res ecclesiasticas pro viribus tutari atque augmentari gaudemus, ob emolumentum mercedis animae nostrae libuit cuidam sanctae matri Ecclesiae Eduorum, quae noscitur esse dicata in honore sancti Nazarii martyris Christi, cui etiam praefertur videtur Ionas venerabilis Praeful, restitui atque solemniter refundi quandam villam quae vocatur Tiliniacus, cum omni sua integritate. & est sita in pago Orcharense, super fluvium Sagonnam. Ipsa enim villa olim per incutiam rectorum praedictae Ecclesiae & indivolorum hominum violentiam ab eodem loco distracta esse dinoscitur. Vnde nos, sicut supra praediximus, res Ecclesiarum pro viribus tutamus, hoc celerrimum nostrae preceptum fieri ac praedicto sancto loco ad deprecationem dilecti nobis memorati Pontificis Iona dari reddique iussimus; per quod praefatam villam cum omnium rerum iure legaliterque sibi pertinentium summa integritate jam dicto loco sancto aeternaliter mancipatam ac perenniter famulandam refundimus & delegamus, eo videlicet modo ut rector praefatae Ecclesiae & successores ejusdem quicquid ex praedicta villa cum omnibus pertinentibus sibi rebus pro utilitate ac commoditate Ecclesiae & suorum

Tom. II.

necessitate facere decreverint, libero in omnibus perfruatur arbitrio canonicè legaliterque faciendi quemadmodum ex reliquis rebus ad eundem locum similiter contrahitis ac restitutis, & nosse anniversarius ac dilectissima nostra conjugis Hirmindrudis in eadem Ecclesia per singulos annos gratia restitutionis istius villae sollemniter celebrari atque honorificè frequentari non negligatur. Et ut haec nostrae restitutionis auctoritas plenior in Dei nomine per supervenientia tempora obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.
Folchricus Diaconus ad vicem Ludovici recognovit & subscripsit.

Data III. Idus Octobris Indictione vii. anno x. regnante Karolo gloriosissimo Rege.
Actum Tulliaci villa supra Mosam in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXXVI.

Airaudi cessio ad Ecclesiam Brivatensem.

Sacro sanctae Ecclesiae sancti Iuliani martyris vico Brivate, ubi ipse sanctus martyr in corpore requiescit, vel ceterorum corpora sanctorum seu reliquiae ibidem conditae sunt, ubi ad dexteram laevamque Arconcius inclitus confessor seu Ispidius martyr adjacent, ubi in Christi nomine Bernardus gratia Dei Comes super ipsam casam Dei rector praesertim videtur, seu & Adalgisus Praepositus super ipsam catervam sancti Iuliani custos praesertim videtur. Ego igitur in Dei nomine Airaudus, metuens casum humani generis & fragilitatem, ne me subitanea mors praecuperet, propterea cedo ad ipsam casam Dei vel ad ipsos Canonicos ibidemque Deo servientibus in stipendia fratrum vel ad sacrificium Deo offerendum aliquid de rebus meis propriis, ut ipsi sancti seu & ipsi Canonici, qui ibidem sunt degentes, intercessores sint pro peccatis meis ad Dominum. Et sunt ipsae res sitae in patria Arvetica, in vice Ambronense, in villa cui vocabulum est Buciaci. Cedo ad ipsam Ecclesiam Dei vel ad ipsos Canonicos in ipsa villa casam meam domesticariam, cum aliis mansis, cum curtis, ortiferis, pomiferis, & aliis campis, pratis, pascuis, & molendinis tres, cum cunctis adjacentiis, aquis, aquarumque decursibus, viae, cultum seu incultum, quascumque vel quicquid adquirendum est, omnia & ex omnibus quantumcumque in ipsa villa vel in ipsa cultura habeo vel acquirere potero integrum cedo ad ipsam casam Dei vel ad ipsos Canonicos in illorum stipendia tam praesentium quam & futurorum, tam de alode quam de tracto, ut faciant ipsi Canonici de ipsis rebus in omnibus in illorum stipendia vel ad sacrificium Deo offerendum quicquid facere voluerint. Et tamen mihi placuit voluntas ut dummodo ego advivo, titulum usufructu mihi liceat possidere. Et post obitum, quandoque Deo placuerit, in vestrisque partibus faciat permanere. Et si ego uxorem duxero, & filios & filias mihi

An. 860.
Ex chartulario Ecclesiae Brivatensis, cap. 115.

A A A A

Deus procreaverit, ipsum conscriptum ad me reverri faciatis. Et si hoc non fecero, ipsas res in omnibus sine ullo contradicente possideatis. Et ipsum decimum ab ipso scriptore, quandiu advixerit, possideatur. Et si evenerit, quod minime credo, quod aut ullus Rex iniquus aut Comes aut Abbas aut ullus rector Ecclesie ipsas res superius jandictas vel ullus heres meus ad ipsam causam Dei vel ad ipsos Canonicos abstrahere voluerit, in primis iram Dei incurrat & sanctorum offensa, & sit particeps in infernum cum Iuda Scahrior, qui Dominum tradidit, & hic conscriptus firmus & stabilis permaneat flabulatione subnixta. Facta cessio ista die Lunis in mense Madio anno v. i. regnante Karolo Rege Equitanorum filij Karoli Regis Francorum. Signum Airaudo, qui cessionem istam fieri vel affirmare rogavit. Signum Imnone.

LXXXVII.

Præceptum Karoli Regis quo donat Adalgiso fideli suo, ad deprecationem Hirmin-drudis Reginae conjugis sue, villam que vocatur Eliclacus super fluvium Olne infra comitatum Bajocacensem.

An. 860.
Ex chartulario monasterij
Follacensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Regie celsitudinis mos est fideles regni sui donis multiplicibus & honoribus ingentibus honorare atque subimare. Proinde ergo morem parentum Regum videlicet prædecessorum nostrorum sequentes, libuit celsitudini nostræ, ad deprecationem seu suggestionem carissimæ conjugis nostræ Hirmin-drudis, quandam fidem regni nostri Adalgisum nomine de quibusdam nostræ proprietatis rebus ditare sublimenque efficere, quæ videlicet res sunt sitæ infra comitatum Bajocacensem super fluvium Olne, hoc est, villa que vocatur Eliclacus, in qua consistunt mansi x. i. vel quicquid ad eandem villam jure legaliterque pertinet dinoscitur. Vnde hoc altitudinis nostræ præceptum fieri illique dari iussimus, per quod memoratas res cum omnium rerum summa integritate, cum terris cultis & incultis, silvis, pratis, molendinis, piscuis, aquis, aquarumve decursibus & regressibus, & omnibus legitimis & terminationibus, necnon & mancipiis utriusque sexus desuper comanentibus vel ad easdem res jure legaliterque pertinentibus & ad integrum, sicut dictum est, præfato fideli nostro Adalgiso ad proprium concedimus, & de nostro jure in jus ac dominationem illius solenni more transferimus; ita videlicet ut quicquid ex prædictis rebus & mancipiis pro sua utilitate ac commoditate facere decreverit, libero in omnibus potiarit arbitrio faciendi sicut ex reliquis rebus & mancipiis suæ proprietatis. Ut autem hæc nostræ largitionis auctoritas firmiter habeatur ac per futura tempora diligentius conservetur, manu propria subter eam firmavimus, anulique nostri impressione assignari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Gosinus Notarius ad vicem Hludovici recognovit.

Data VIII. Idus Decemb. Indictione 1x. anno 861. regnante Domino Karolo gloriosissimo Rege.

Actum Adriniaco publico palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXXVIII.

Narratio de monacho Cenomanensi ad canonicam vitam & habitum converso.

Sicut cotidie sancta Ecclesia ad fortem electorum atque beatitudinem perpetuæ vitæ capessendam diversis evocationibus, non solum despectus sæculi, sed etiam eos, quod majus est, quos mundialis actio perfloridos facit, adtrahere decernat, ut illos hic & diversitas bonorum actuum multiplicet & illic dissimilitas retributionis variæ ornet, ita è contrario antiquus hostis pius indefinenter subripere non cessat, ut quos confortes non potest habere in gloria, saltem socios secum cognoscat in pœna. Nam cum in tribus ordinibus, id est, laicorum, Canonicorum, monachorumque, non desint qui à primævo tempore nobiliora acta persequuti atque aggredi tentarint dato divinitus intelligibilianimo, eos maxime infidiari nititur quos in juvenili ætate creverit se ultro dominicis præceptis mancipasse, ut tanto profundius ad ima gaudens proiciat quanto à suis cruentis faucibus semel evasisse dolebat: quorum deviatio à proposito sancto quam damnabilis esse censetur evangelica & apostolica documenta edocent, suisque medicaminibus ut denuo reformentur, qualiter serpentinis venenis sauciantur, corroborant. Cum enim unicusque modus correctionis secundum gravitatem contagij conveniat, idque à doctoribus Ecclesie sanciri permillum sit data auctoritate aliconantis iudicis, ut aliter obrecta detegantur, aliter aperta deleantur, in his etiam qui post devotionem nobiliorem ad seculari iterum habitum dilabuntur atque apostatæ efficiuntur major sollicitudo & cura adhibenda esse decernitur, quæ prævaricatione pessima in utroque sexu modernis temporibus supra modum invenitur, plurimisque vacillantes suis volubilitatibus implicare & deperire à recto tramite obfuscatis luminibus insilit. Sed quia hoc devitabile genus in promptu stare videtur, ac propter hoc in cœtu bonorum malorumque catholicorum pars sit in redargutione, pars in defensione mali, ita ut eos quos in tali facinore depressos, dum non possunt innocuos facere in toto, suis mendosis sermocinationibus aut per abnegationem aut dissimulationem actus vel per aliquam occasionem innocentes conantur ostendere, sitque jam gravior casus multorum quam unius, restat de hac ipsa controversia quæ modò nostris in partibus excrevit aliquid ad medium deducere, quatinus cognita veritate iudicium observetur veracium, & falsitas confusa evanescat.

Quidam namque sacerdos nomine Vrso valde nobilis fuit Cenomannis civitate, qui unum ex suis nepotibus superstitem esse volebat. Cùmque

Ex veteri codice bibliothecæ Colbertinæ.

super hac re consultum ipsius urbis Episcopi, videlicet venerabilis Roberti, peteret, non solum sue petitioni assensum præbuit, verum etiam omnimodo id agendum exhortare curavit, repurans in puero & Ecclesie utilitatem pro genere spectabili profuturam & immortalitatem animæ dulcius vivendo atque Ecclesie insuetudine militando recepturam. Prædictus itaque sacerdos hoc negotium adimplere festinans, adhibito secum fratre suo nomine Vyanilone, obtulit supradictum nepotem cognomine Rigrannum Domino Episcopo Ecclesieque ejus, ut ab eo & ipsius congregatione honorem clericatus suscipere mereretur. Quod cum factum diebus sanctum Paschæ fuisset nobiliter, demum Dominus Episcopus præfato avunculo, qui eum in spiritalis filij vicem susceperat, commendavit, ut tutor custosque corporis & animæ ejus fieret ac nutrimenta præberet, quatinus post educationem aptum divinis & humanis servitiis ei reddere posset. Qui imperium sui senioris libenter obtemperans, recepit puerum. Cùmque apud senon esse copiam literarum cognosceret, misit eum in quoddam monasterium ipsius Episcopi, ubi ordo monasticus vigeat, ut illic instrueretur sacris litteris & erudiretur. Ergo susceptus puer in monasterio, traditusque magistro, cum per plures dies scholasticis disciplinis operam dedisset, quodam tempore cœpit fatigari languore gravi corporis. Itaque dum seipsum talibus impulsionebus cruciaretur, diuque dolor intestinalium ac viscerum intensè acriter eum vexaret, nulla arte medicinali medelam præbente, obrepescere cœpit magister quæ & cur agitatio tantæ infirmitatis adolescentem infligeret; sciscitansque ab eo quam ob causam tot & talia invisa pateretur. Qui cùm diutine interrogaretur & nullum certum responsum dedisset, quadam die acriores sustinens cruciatus, ut penè exanimis jaceret, vix languido hanelitu flante, tandem confessus est se à patre Deo devotum fuisse in annis prioribus in monasterio quod vocatur Cormaricus, propterea quod Dominus se ipsum jam emortuum pro eventu nimie infirmitatis patri post votum reddidisset, ac ideo sperare se pati tam gravia. Quo audito, magister tacitus intra se requirebat ei recepto robore, cùm tempus inquisitionis adesset, si fuissent insania quæ ab eo audierat hora infirmitatis. Ille autem adfirmabat vera esse, docebatque ordinem rei. Dicebat etiam velle se esse monachum, ut ipsius & patris anima à periculo voti liberaretur. Siquidem pater ejus supra memoratus, videlicet Robertus, jam humanis rebus excesserat. Deciderat enim in captivam Norcomannorum, & sic eorum pennis atritus interierat. Itaque paulatim adolescens informabatur ut collum sub levi jugo Christi submitteret atque propositum patris expleret. Sed magister id fieri posse negabat dicens: Quia nequaquam huc venisti ut monachus efficereris, nec ideo tonsuram accepisti, sed nec parentes tui his sermonibus adqueiescent. Perseverante autem illo in affirmatione & defensione rei quæ petebatur non fiende, contigit ut avunculus ejus, qui eum paterno affectu susceperat, videlicet Vrsio, declinaret in monasterium causa visitationis. Quod cùm edilia prepararentur & invicem confabularentur, inter cetera orsus est adolescens

Tom. II.

avunculo ostendere voluntatem propositi, laborumque quem patiebatur, ac votum patris. His auditis, sacerdos non minime anxius graviter ferebat, non * minime contradicere audebat quod exhortari volebat. Consensit tamen nolens diu petenti ut faceret quod poscebat. Statimque mutato habitu induit cucullam; ac cadens ad pedes avunculi, osculatus est illos. Sic ab illo die & magister qui denegabat, & illi qui deridebant vocem loquentis, in exhortationem & consolationem versi sunt. Interea illis diebus Episcopus à civitate longius recesserat, exercens opus prædicationis & confirmationis per provinciam locis necessariis. Cùm autem revertetur & esset non longe ab urbe, vocavit magistrum supra memoratum adolescentis, qui & Abbas monasterij erat, ut sciret quæ agerentur circa monachos & monasterium. Postquam verò cuncta cognovit, novissimè de discipulo interrogavit. Quibus interrogationibus responsum dedit Abbas, atque omnia quæ facta fuerant enuntiavit. Quo audito, Dominus Episcopus admiratus, concitus in eundo usque ad civitatem pervenit, scire volens quam speciem haberet res audita, sed incredibilis; iussitque Abbatem & novitium vocare & quosdam ex fratribus. Cùmque coram eo assisterent, stante circum circa omni caterva Clericorum laicorumque, (erat enim hora ad celebrandum Missarum solemniam, quia festivitas purificationis sanctæ Mariæ instabat) ait stupefactus ad jamdictum novitium: Nuper te, frater Rigranne, Canonicum dimisi, & modò cucullatum video. Dic ergo nobis cur hoc fecisti, vel quis cœgit, aut consilium dedit. At ille respondit: Nullius consilio vel suggestione, sed sola voluntate & sponione proprii animi, à me hoc actum est. Retulit itaque audientibus omnibus cuncta superius dicta. Addebat etiam somnium mirabile se vidisse, cujus interpretatio talis erat, ut seculum dimitteret, & vitam monasticam teneret. Adhuc autem non credente Episcopo, nec ceteris adstantibus, adjuravit eum ex suo ministerio terribiliter ut profiteretur si vera essent. Ipse verò confirmabat eum iurejurando nihil mendosè locutum se esse. Quamobrem venerabilis Episcopus inextus & omnis congregatio ejus dolebant quasi ablatum solatium adiutoriumque Ecclesie suæ traditum, sciscitantes etiam inter se admitando quæ tanta prudentia in adolescente posset apparere, præsertim cùm in periculosiori ætate jam pervenerat. Erat enim, ut æstimabatur, decem & octo annorum. Iterum autem venerabilis Episcopus perquisivit si cunctis diebus destinasset perseverare in ordine monastico. Illo verò adfirmante & contestante coram omnibus, dedit ei benedictionem Dominus Episcopus, concessitque locum & ordinem monasticum quem petebat. His ita transactis, cùm audisset præfatum avunculos, videlicet Vrsio, rem actam ab Episcopo, (non enim fuerat tunc præsens, quia infirmatus quodam loco jacebat) graviter accepit eum ceteris parentibus quod nepos eorum perditus esset seculo & adquisitus Deo, misit ad accersendum eum. Cùmque ante eum additisset, cum omni ira & mentis infania ita ad eum locutus est: Quid fecisti, miser? Quare monachus esse voluisti? Cur elegisti unum parvum panem pro

A Aaaa ij

numero centenario & parum vinum pro calicibus epotandis usque ad satietatem? Quamobrem vita potcorum in leguminibus & horto ut sufficiens tibi esses voluisti? Vbi erunt deliciae carniarum quas dimisisti, suavitatis potionum, delectatio canum accipitrumque, tactus voluptuosus mulierum? Cum ergo animum adolescentis contra hæc fortiter resistere vidisset & responsa non juvenilis sed robore senilis cerneret, addebat multo sceleratiora, ita ut etiam lenones immitteret qui eum provocarent; necnon etiam concitavit ceteros avunculos, scilicet Lethardum, Vvanilonem, & multos alios parentes, qui & dicebant ei: Cur nos degenerare voluisti? Opus progeniei nostræ cum pauperibus & mendicis non fuit. Nobis floruit mundus, copia auri & argenti lapidumque apud nos fuit. Nobis arma fulgida replenduerunt, equi auratis oris & torto collo ariserunt. Et tu omnia ista sprevisisti? Hæc dicebant scelestes, qui eum ad meliora excitare debuerant, qui magis pompaticè viuentes demergi letheas in undas volunt quam cum liberatis fonte salutari abni & piissimo liberatori effectu decantari post veniarum laborem, dicendo: Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Sed animus juvenis invictus permansit, cupiens observare quod cæperat, ita ut per quinque annos eum revocare non possent, ordines suos & affectus regulares in monasterio cum ceteris custodiens. Porro inter hæc, cum omnem bacchationem super jamdictum magistrum exagitant, culpando illum, & requiringo discipulum, festinus magister reddere commendatum non neglexit, qui recipientes nepotem, retinuerunt apud se semper figuram monachi habentem. Post retentionem verò octo dierum & amplius, rursus valde obsecrantes remisit eum in monasterium, deprecante discipulo, & illis consentientibus. Cum autem tempus accipiendi primos gradus ecclesiasticos pertransiret, audita circumventionem avunculorum venerabilis Episcopus misit ad prædictum sacerdotem, ut quod prius concesserat, sicut diximus, & postea à consensu longius se retraxerat, jam tunc assentaretur, ut gradus ecclesiasticos sub ipso habitu monachus susciperet. Ergo diu dissimulante illo, novissimè mandavit Domino Episcopo ut faceret quod ratio & auctoritas commendabat. Quod & factum est; accepitque benedictiones quinque graduum, degens & perseverans voluntariè in sanctam conversationem. Igitur expletis postea annis duobus, supervenit repentina dies adimprovisus finis vite vsronis. Cumque ad exitum urgeretur, vocavit prædictum monachum nepotem suum. Ipso verò adstante coram eo, ammonere curavit de gloria mundi quam relinquebat, non dimittere intentionem quam semper habuerat ut ad canonicam vitam reverteretur, dato consilio, & rebus maximè omnibus quæ habere potuerat, ut ejus mentem ad cupiditiam & inanem gloriam excitaret, atque ita obiit, implevitque mortuus quod expleri nequiverat vivus. Ex illa ergo die à pristina voluntate Subdiaconus cæpit esse alienus, junctus conversatione & animo avunculis suis, Lethardo scilicet & Amarrico, quorum consilio & ingenio totus fectur in præceptis, sicutque ipsi sacerdotes contra legem, arripiendo ministerium

Episcopi. Nam inclusert eum in quodam cenaculo, ubi sine judicio venerabilis Episcopi & sacerdotum exuendo illum vestem monasticam, induerunt albis, atque ita ad secularem conversationem reverius est, omnemque delictum super magistrum & Dominum Episcopum congesserunt pro benefactis, ipsos enim vana versutio contenebratis oculis graviter ad ruinam laquei subduxit, qui per septem annos hanc violentiam timerunt facere, ut multo damnabilior fieret longius ventilata & patrata, etiamsi malum esset. Quia quanto plus aliquid bonum perduraverit, tanto, si ceciderit, profundius ruit. Similiter & malum quanto amplius succreverit, tanto graviori pœnæ subiacet, quos talia sectantes, neglecto fructu pœnitentiæ, inanes socius habere cupiunt atque avernus suscipere desiderat.

Hujus rei testis est omnis ordo ipsius Ecclesiæ, qui unusquisque secundum suum ministerium probare potest ita factum esse.

LXXXIX.

Præceptum Karoli Calvi pro monasterio sanctorum Emeterij & Genesij in diocesi Gerundensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei eorumque in eisdem locis sibi famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus atque futuris quia quidam religiosus vir Theodosius Abba monasterij quod est situm in pago Gerundense, constructum scilicet ad honorem sancti Emeterij sanctique Genesij, ad nostram accedens serenitatem, obtulit præcellentiæ nostræ quandam Marchionis eum & monachos suos prædictumque monasterium cum omnibus rebus sibi pertinentibus sub suæ immunitatis tuitione defensionisque munimine clementer susceperit. Petiit itaque reverentiam nostram idem Theodosius Abba ut eandem Domini & genitoris nostri renovantes præceptionem, eum monachosque suos, unà cum præscripto monasterio & cellis sibi pertinentibus aliisque omnibus rebus, similiter sub nostræ immunitatis defensione recipere plenissimè dignemur, cujus inquam petitionibus libenter acquievimus, & ita illi concessisse notum esse omnibus volumus. Quapropter eundem Abbatem cum monachis suis, id est, monasterium cum omnibus rebus sibi pertinentibus ac cellis sibi subjectis, quarum altera dicitur domus sanctæ Mariæ sita secus fluvium Amera, altera verò domus scilicet super fluvium Sterriam, necnon etiam cellulas duas in pago Imperitanense sitas, ex quibus una appellatur Columbarium sita super fluvium Taceram, altera quippe dicitur Carceris sita juxta maris magnitudinem.

An. 861.
Ex archivo S. Martini de Amera in diocesi Gerundensi.

tora, atque Ecclesiam in honore sanctæ Mariæ semper virginis & sancti Matthæi & sancti Iohannis constructam in pago Gerundense, sitam in loco qui dicitur Vallis Anglensis, ipsas Salas, seu ejus Palaciolum quod vocatur Merlac, cum omnibus appendiciis suis, necnon & in alio loco qui vocatur Aulor, & ex ipsa silva quantum in eorum usus extirpare commodum duxerint, cum omnium earum integritate sub nostro murdeburdo, sicut dictum est, atque defensione integerrimè contra omnium inquietudines hominum constituentes, præcipimus atque jubemus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesiis aut loca vel agros seu reliquas possessiones sæpediti monasterij & cellularum sibi subiectarum ad causas iudicario more audiendas, vel freda exigenda, vel paratas faciendas, aut illas redditionibus, aut hæresibus tollendos, vel illorum homines distringendos, aut illicitas occasiones requirendas, ingredi valeat; sed neque viaticum, neque portaticum, neque salvaticum, neque pascatium, neque teloneum, aut ullum illicitum debitum, nec ea quæ supra memorata erant, exigere præsumat. Sed cum cellis supra memoratis, villanibus, aliisque omnibus rebus prænominate monasterio pertinentibus, in quibuscumque consistant locis sive pagis, necnon & cum omnibus possessionibus quæ iustè rationabiliterque perenni tempore possidere dinoscuntur, simul cum his quæ divina pietas eidem sacratissimo loco per quoscunque fideles augere voluerit, liceat memorato Abbati suisque successoribus & monachis in sæpedito loco degentibus quietè vivere & possidere eisdem cum omni securitate sine cuiuspiam contradictione & minoratione tenere & possidere, eorumque pro utilitatibus rationabiliter cambiari vel vendere, & pro nobis, conjugibus, prolèque nostra, seu stabilitate totius regni nostri unà cum monachis ibidem Domino militantibus divinam misericordiam jógiter exorare. Et quandocunque divina vocatione memoratus Abba aut successoribus sui ab hac luce migraverint, quandiu inter se tales invenire poterint qui eos secundum regulam sancti Benedicti regere & gubernare valeant, licentiam habeant ex semetipsis Abbates eligere, qui eis, ut prædiximus, merito vitæ & sanctitatis præesse & prodesse possint. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione signati iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

* Gauzlenus Notarius ad vicem Ludovici recognovit.

Data xiiii. Kal. Decembris Indictione viii. anno xxi. regnante Karolo gloriosissimo Rege. Actum in Pontione palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

X C.

Item aliud pro Ecclesia Vrgellensi.

An. 861.
Ex archivo
Ecclesie
Vrgellensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Quicquid pro utilitate & necessitate factorum locorum efficere contendi-

mus, profuturum nobis & ad præsentem vitam feliciter transigendam & ad æternam beatitudinem facilis obtinendam omnino confidimus. Ideoque notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidei & nostris præsentibus atque futuris quia venerabilis vir Guiladus Vrgellensis Ecclesie Episcopus ad nostram accedens reverenter sublimitatem innouit de quibusdam rebus à gloriosis Imperatoribus Karolo avo nostro & Ludovico genitore nostro eidem Ecclesie suæ per præcepta imprædicanda concessis, id est, condaminam unam quæ est prope hortum sanctæ Mariæ, & Ecclesiam sancti Iacobi, cum suis hortibus & calalibus. Præterea petit ut eidem sanctæ sedi redderemus contiguum aliam condaminam & hortum præfata condaminæ ad hærentem. Adidit etiam de decimis Andorrensis pagi ferri & picis, quæ Ecclesie suæ debentur. Simul etiam dixit nobis de quibusdam pagellis qui suæ sunt parrochie, ut progenitoribus nostris Imperatoribus per præceptum nostrum eidem sanctæ sedi beate Mariæ nomini dicatæ secundum antiquam consuetudinem subiectas esse confirmaremus. Cuius venerandi Pontificis supplicem rogationem clementer audientes, præceptum hoc altitudinis nostræ fieri iussimus, per quod prænominate res præscriptæ sanctæ sedi iuri subiungimus & dominio Præfulis ejus Guiladi ac successorum ejus perpetuo mancipamus, videlicet ut ecclesiastica & canonica auctoritate ad utilitatem & necessitatem sæpeditæ sanctæ sedi & servorum Christi in ea degentium ordinent atque disponant sine cuiuspiam inquietudine aut contradictione. Cerdanienis verò pagus, Libienis, & Bergitanensis, Palariensis quoque, atque Ripacurcensis, Gestabienis, atque Cardocensis, Anabienis, ac Tirbienis, & locus sanctæ Deodate, cum finibus suis, sicut in memoratis imperialibus præceptis notum est scriptum fuisse, semper subiaceant plenique dictæ sanctæ sedi Vrgellensis Ecclesie, neque sit eis licitum ad alias vicinas Ecclesias migrare. Præterea concedimus eidem sanctæ sedi ut sicut alie Ecclesie Septimanie, ita quoque eadem & rectores ejus semper habeant tertiam partem telonei de omnibus illius parrochie mercatis. Similiter etiam concedimus eidem Ecclesie, ob remedium animæ nostræ, tertiam partem telonei omnium negotiatorum per eandem parrochiam transeuntium atque mercantium. Nullique sit licitum contra hæc auctoritatis nostræ præceptionem molestiam de his de quibus dicitur rebus & teloneis inferre super iis dicto Pontifici ac successoribus ejus sive ministris crebrò dictæ Ecclesie Vrgellensis ad hoc exequendum constitutis præsentibus temporibus & futuris. Ut autem hoc nostræ auctoritatis scriptum pleniorum in Dei nomine obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signati iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Gauzlenus Notarius ad vicem Ludovici recognovit & subscripsit.

Data xiiii. Kal. Decembris, Indictione nona, anno xxi. regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Acta * Panagone palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

A A a a i j

X C I.

*Commutatio inter Bernardum Comitem
Arvernensem & Lanfredum Abbatem
Mauziacensem.*

An. 864.
Ex chartulario
Ecclesie Bri-
vatenſis
cap. 217.

Inter quos caritas illibata permanserit, pars parti beneficia opportuna præstantur; quia nihil sibi de rebus propriis censuit minuendi quod è contra recipit in augmentum. Ideoque placuit pro utilitate utrumque partium venerabilem Bernardum gratia Dei Comitem, nec non & uxorem suam Ermengardem, seu Lanfredo Abbate ex cœnobio Mauziaco, qui est in patria Arvernica, in aice Riovenese, constructus in honore beati Petri Apostolorum principis & sancti Caprasij martyris, ubi moderno tempore beatus Stremonius martyr primus Arvernorum Episcopus & prædicator corpore requiescit, unâ per consensum monachorum ibi consistentium, ut res congruas tam ecclesiasticas quàm ex alodes unâ cum consensu & præceptione gloriosissimi ac excellentissimi Regis Karoli & Rodulfi Episcopi inter se commutare & concambire debuissent, quod ita & fecerunt. Prior namque dedit Lanfredus Abbas cunctaque ejus congregatio partibus Bernardo Comiti & uxori suæ Ermengardi ex rebus sancti Petri & sancti Caprasij in comitatu Brivatenſe, in vico Brivate cellulam unam in honore sancti Praejecti dedicatam, ipsam cellulam cura curtis & mansis & hortis & exiis & prata 11. & campum unum ipsi Ecclesie adhaerente & aratria 1. vel quantumcunque ad ipsam causam Dei aspiciat vel aspicere videtur. Et in alio loco, ubi dicitur villa Maceriaci, mansos 1 v. & vineam unam cum aratriis, cum hortis & campis & pratis, cultum & incultum, questum vel quicquid ad inquirendum est, vel quantumcunque ad ipsos mansos aspiciat vel aspicere videtur, hoc est, ab ipso vico usque ad castellum, vel quicquid ex ratione præscripti monasterij legitèr obtinetur, totum & cum omni integritate dederunt Lanfredus supra nominatus Abbas suisque monachi Bernardo Comiti & uxori suæ Ermengardi. Similiter in compensationem hujus rei meriti supradictus Bernardus Comes & uxor ejus Ermengardis pariter consentientes dederunt partibus Lanfredi Abbati suisque monachis ad opus sancti Petri & sancti Caprasij Ecclesiam quæ est in honore sanctæ Mariæ constructa Iustiaci villa, cum mansis & hortis & pratis & vineis & aratriis. Similiter & in villa Lubiriaci mansum & hortum cum aratria 1. & pratellos 11. Item & in villa Digniaci campos 11. Hæc omnia superius nominata, quantumcunque ad Ecclesiam ipsam aspiciat, vel quantumcunque Donatus Clericus visus fuit habere, vel quicquid Bernardus Comes & uxor ejus visi sunt per actractum ibi adquisivisse, totum & cum omni integritate dederunt prædicto monasterio suisque rectoribus. Ita tamen ut unusquisque de hoc quod recipit post hac die faciat jure ecclesiastico quicquid voluerit. Et est præscripta Ecclesia in eadem patria Arvernica, in vicaria Randanense. De repetitionibus verò in

commutationibus pœnæ inferere necesse non est. Sed tamen per studij firmitatem, si unquam tempore par contra partem suam præsentium sive futurorum de eisdem duabus commutationibus uno tramite conscriptis ullam calumniam generare præsumpserit, sua petitio nullum habeat effectum, sed insuper componat duplum tantum quantum ipse res meliorata valuerint, & hæc commutationes omni tempore inviolabiles permaneant cum omni integritate. Facta fuerunt commutationes istæ die sabbato, in mense Januario, anno xxiv. regnante gloriosissimo Karolo Rege Francorum sive Equitanorum. Signum Lanfredi Abbate. Signum Ingilbertus Præpositus.

X C II.

*Karoli Calvi præceptum de insula Sequana
vicina Ecclesie Parisiensis.*

In nomine sanctæ & individuae Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si rogationibus sacerdotum Christi in honore Ecclesiarum sibi creditarum autem celsitudinis nostræ inclinamus, regiam consuetudinem exicemus, & ad salutem animæ nostræ idipsum pertinere proculdubio novimus. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus & nostris præsentibus atque futuris quia ad supplicem petitionem Aneæ venerabilis Parisiensis Episcopi reddimus insulam quandam eidem civitati in orientali plaga contiguam atque vicinorem Ecclesie sanctæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ. quæ siquidem, præter nonam & decimam, antea usibus habeatur & dominio Comitis ipsius civitatis & regionis. Unde etiam præcellentie nostræ præceptum hoc restitutionis seu restaurationis fieri iussimus, per quod statuimus atque firmamus ut memorata insula sine cuiuspiam Comitis inquietatione aut sollicitatione, veluti præsignatum est, dominio Episcopi sedis Parisij civitatis & servorum perpetua lege subjaceat eorumque dispositioni sicut aliae res dominationis ipsorum Domino auxiliante semper subsistat, nemine contradicente, aut qualibet inventione repente. Ut autem hæc restitutionis sive redditionis nostræ de supradicta insula præceptio semper in Dei nomine meliorem obtineat vigorem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari. Hildeboldus Notarius ad vicem * recognovit. Datum x. Kal. Maij Indictione xv. anno xxvii. regnante Karolo gloriosissimo Rege. Actum Compendio in Dei nomine feliciter. Amen.

An. 867.
Ex parvo
chartulario
Ecclesie
Parisienſis.

X C III.

*Litteræ Herardi Archiepiscopi Turonensis
de dote Ecclesie Trojane.*

Ecclesiam sanctam Dei matrem fidelium dici eamque sponsam vocari nemo fidelium ambigit. Proinde ego in Dei nomine Herardus sanctæ metropolis Turonicæ sedis nullius suffragij merito Archiepiscopus, dum de more canonico parrochiam nostram circuiremus anno incarna-

An. 867.
Ex chartulario
S. Martini
Turonenſis.

tionis Dominice DCCCXVII. Indictione 1. anno quoque ordinationis nostrae 1x. devenimus ad quendam locum nomine Troium prope monasterium Cormaricenfis supra fluvium Angueram in honorem beatissimi confessoris Martini infra diocesim nostram antiquitus à prædecessoribus nostris constructum; cuius statum & facultatem perquirentes, reperimus eundem locum absque dote & nondum decimarum habentem legitimam cessionem. Cujus denique loci stabilimentum & honorem tractantes, adhibito nobiscum assensu & consilio seu juvamine & deprecatione nobilissimi Deimque timentis Cormaricenfis canobij Abbatis Audachii, simulque reliquorum ejusdem monasterij monachorum, ipsum locum secundum qualitatem instaurare curavimus, confirmando eidem loco sub doris scriptura & largitione prælibari Abbatis in ipsa villa quartas 111. de prato aripennos 1111. & farinarium 1. in altero verò loco, in villa quæ dicitur Feriacus, inter vineam & tertiam aripen. 1. & semis. &c. Data Idibus Novembris anno regnante Karolo Rege ferentissimo.

X C I V.

Præceptum Karoli Calvi de Nantriaco villa Ecclesie Parisiensis.

An. 868.
Ex parvo
charulario
Ecclesie
Parisienfis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si petitionibus sacerdotum Dei &c. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus & nostris presentibus atque futuris quia venerabilis vir Aneas Parisij Episcopus culminis nostri reverenter adiens sublimitatem, humiliter deprecatus est ut Ecclesie sibi commissæ sanctæ sedis in honore Dei genitricis & semper virginis Mariæ fundate auxilium præberemus, cujus res ex maxima parte paganorum vastatione consumptæ & allapsæ videbantur, ita ut nec sacra loca ipsi sanctæ sedi pertinentia restitui ac reformari * nolent, neque servi Dei in eisdem degentes vivere ac sustentari possent. pro quo multiplicibus rogationibus efflagitavit quandam ejusdem Ecclesie villam in pago Pictavo secus fluvium Clinnum sitam Nantriacum sibi reddere dignaremur, reddendoque restituere non denegaremus. Nos inquam, ut credimus, divina inspirante gratia ad supplicationem ejus auditum benignum accomodantes, non abnuendum salubribus admonitionibus ejus ratum omnino duximus. Unde & celsitudinis nostræ præceptum hoc fieri iussimus, per quod memoratam villam Nantriacum, cum Ecclesiis & reliquis ædificiis, cum familia utriusque sexus, cum terris quoque cultis & incultis, vineis, pratis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, molendinis, pascuis, egressibus & regressibus, cumque omnibus rebus que dici aut nominari possunt eidem villæ pertinentibus, memoratæ sanctæ sedi Parisij præfatæque Aneæ Episcopo jure ecclesiastico æternaliter habendam restituentes reddidimus, reddentisque restitimus. Videlicet ut sine cujuscumque contradictione aut inquietatione antedictus Episcopus & successores ejus eandem villam cum summa inte-

* valeret

gritate teneant atque possideant, & canonica ordinatione ad honorem & utilitatem atque necessitatem præscriptæ sanctæ sedis libera potestate disponant; scilicet ut quicquid ex ea esse poterit, eidem sacro loco in voluntate Dei proficiat semper in honoris augmentum, & animæ nostræ proficit in adjutorium. Ut autem hæc munificentie nostræ restitutio plenior semper & inviolabilis in Dei nomine obtineat firmitatem, manu propria ei subscripsimus, & de bulla nostra signari eam iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Hildeboldus Cancellarius ad vicem Gozleni recognovit.

Datum xv. Kal. Aprilis Indictione 1. anno xxviii. regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum Silvanectis in Dei nomine feliciter. Amen.

X C V.

Veteres litaniæ descriptæ ex libro precum Karoli Calvi Regis Francorum, qui nunc extat in bibliotheca Colbertina.

INCIPIT LAETANIA.

K Yrie eleyson. Ter. Sancte Tiburti. Ora.
Christe eleyson. Sancte Valeriane. Ora.
Ter. Sancte Fabiane. Ora.
Christe audi nos. Ter. Sancte Sebastiane. Ora.
Sancta Maria. Ora. Sancte Cosmi. Ora.
Sancte Michahel. Ora. Sancte Cipriane. Ora.
Sancte Gabriel. Ora. Sancte Vitalis. Ora.
Sancte Raphael. Ora. Sancte Gervasi. Ora.
Sancte Petre. Ora. Sancte Protasi. Ora.
Sancte Paule. Ora. Sancte Marcelline. Ora.
Sancte Andrea. Ora. Sancte Petre. Ora.
Sancte Jacobe. Ora. Sancte Prote. Ora.
Sancte Iohannes. Ora. Sancte Iacincte. Ora.
Sancte Thoma. Ora. Sancte Hermes. Ora.
Sancte Jacobe. Ora. Sancte Saturnine. Ora.
Sancte Phylippe. Ora. Sancte Firmine. Ora.
Sancte Bartholomee. Sancte Georgi. Ora.
Ora. Sancte Bonifaci. Ora.
Sancte Mathee. Ora. Sancte Maurici cum sociis tuis.
Sancte Symon. Ora. Sancte Gereon cum sociis tuis.
Sancte Taddee. Ora. Sancte Eusebii cum sociis tuis.
Sancte Mathia. Ora. Sancte Cosme. Ora.
Sancte Marce. Ora. Sancte Damiane. Ora.
Sancte Luca. Ora. Sancte Theodore. Ora.
Sancte Barnaba. Ora. Sancte Bernigne. Ora.
Sancte Timothee. Ora. Sancte Eustachi. Ora.
Omnes sancti Apostoli. Sancte Menne. Ora.
Orate. Sancte Albine. Ora.
Sancte Stephane. Ora. Sancte Cucuphas. Ora.
Sancte Line. Ora. Sancte Petegrine. Ora.
Sancte Clete. Ora. Sancte Quintine. Ora.
Sancte Clemens. Ora. Sancte Marcelle. Ora.
Sancte Dyonisi. Ora. Sancte Lantberte. Ora.
Sancte Rulfice. Ora. Sancte Crispine. Ora.
Sancte Fleutheri. Ora. Sancte Crispiniane. Ora.
Sancte Sixte. Ora. Sancte Christophore.
Sancte Laurenti. Ora. Sancte Ypolite. Ora.

Sancte Simphoriane. Ora.	Sancte Paule. Ora.	Agne Dei qui tollis peccata mundi. Parce nobis Domine.
Sancte Luciane. Ora.	Sancte Antoni. Ora.	Agne Dei qui tollis peccata mundi. Dona nobis pacem.
Sancte Vrbane. Ora.	Sancte Pauline. Ora.	Agne Dei qui tollis peccata mundi. Misere nobis.
Sancte Projecte. Ora.	Sancte Severine. Ora.	Christe audi nos. Christe audi nos. Christe audi nos.
Sancte Vite. Ora.	Omnes sancti confessorum. Orate.	Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.
Omnes sancti martyres. Orate.	Sancta Felicitas. Ora.	Pater noster. Et ne nos inducas.
Sancte Hilari. Ora.	Sancta Perpetua. Ora.	Ego dixi. Domine miserere mei. Sana animam meam, quia peccavi tibi.
Sancte Martine. Ora.	Sancta Petronilla. Ora.	Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat.
Sancte Benedicte. Ora.	Sancta Tecla. Ora.	Miserere mei Deus.
Sancte Gregori. Ora.	Sancta Agata. Ora.	
Sancte Ambrosii. Ora.	Sancta Agnes. Ora.	
Sancte Augustine. Ora.	Sancta Cecilia. Ora.	
Sancte Hieronime. Ora.	Sancta Lucia. Ora.	
Sancte Leo. Ora.	Sancta Anaustasia. Ora.	
Sancte Medarde. Ora.	Sancta Scolastica. Ora.	
Sancte Germane. Ora.	Sancta Eufemia. Ora.	
Sancte Remigi. Ora.	Sancta Genovefa. Ora.	
Sancte Fortunate. Ora.	Sancta Radegundis. Ora.	
Sancte Florenti. Ora.	Sancta Gertrudis. Ora.	
Sancte Columbane. Ora.	Sancta Eulalia. Ora.	
Sancte Chlodoolde. Ora.	Sancta Leuchadia. Ora.	
Sancte Amande. Ora.	Sancta Brigida. Ora.	
Sancte Vedaste. Ora.	Sancta Aldegundis. Ora.	
Sancte Arnulfe. Ora.	Sancta Medrimsa. Ora.	
Sancte Landeberte. Ora.	Sancta Eugenia. Ora.	
Sancte Audoene. Ora.	Sancta Columba. Ora.	
Sancte Eligi. Ora.	Sancta Iuliana. Ora.	
Sancte Sulpici. Ora.	Sancta Iulitta. Ora.	
	Sancta Baltridis. Ora.	
	Sancta Praxedis. Ora.	
	Sancta Savina. Ora.	
Omnes sancte virgines Dei. Orate pro nobis.		
Omnes sancti. Orate pro nobis.		
Propitius esto. Parce nobis Domine.		
Propitius esto. Libera nos Domine.		
Ab omni malo. Libera nos Domine.		
Per crucem tuam. Libera nos Domine.		
Peccatores. Te rogamus audi nos.		
Vt pacem nobis dones. Te rogamus audi nos.		
Vt Apostolicum nostrum in sancta religione conservare digneris. Te rogamus.		
Vt mihi Karolo à te Regi coronato vitam & prosperitatem atque victoriam dones. Te rogo audi me.		
Vt Hirimindrudim conjugem nostram conservare digneris. Te rogamus audi nos.		
Vt nos ad gaudia aeterna perducere digneris. Te rogamus audi nos.		
Vt liberos nostros conservare digneris. Te rogamus.		
Vt sanitatem nobis dones. Te rogamus.		
Vt compunctionem cordis nobis dones. Te rogamus.		
Vt fontem lacrimarum nobis dones. Te rogamus.		
Vt spatium penitentiae nobis dones. Te rogamus.		
Vt remissionem omnium peccatorum nostrorum nobis dones. Te rogamus.		
Vt animabus parentum nostrorum requiem aeternam dones. Te rogamus.		
Vt cunctum populum Christianum conservare digneris. Te rogamus.		
Fili Dei. Te rogamus audi nos. Ter.		

XCVI.

Præceptum Karoli Calvi pro Dodone vasso Orgerij.

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis. Karolus Dei gratia Rex. Regalis celsitudinis moris est donis multiplicibus fideles suos & honoribus ingentibus honorare atque sublimare. Proinde morem parentum Regum videlicet prædecessorum nostrorum sequentes, libuit celsitudini nostræ cuidam fidei nostro Dodone vasso Orgeri fidelis nostri de quibusdam rebus nostræ proprietatis honorare atque in ipsius jus ac potestate conferte. Idcirco noverit experientia atque industria omnium fidelium nostrorum tam præsentium quam & futurorum quia concedimus memorato fidei nostro Dodoni vasso prædicti fidelis nostri Orgerij quosdam res juris nostri sitas infra Septimanæ regnum in pago Ruffilionense, id est, villulam quæ vocatur Prunetus cum suo villare Domnolino, vel cum omnibus eorum appendiciis. Seu etiam & concedimus ei alium villarem cujus vocabulum est villare Mansaldi, cum finibus suis. His verò prædictis villulis cum eorum adjacentiis huic fidei nostro prædicto Dodoni ad perpetuum per hanc nostræ largitionis constitutionem concedimus & de nostro jure in jus ac potestatem illius pro solemnî donatione transferimus, ita videlicet ut quicquid ab hodierno die & tempore ex prædictis villulis exinde pro sua utilitate atque commoditate jure proprietario facere decreverit, liberam ac firmissimam in omnibus habeat potestatem faciendi, tam donandi quam vendendi, seu commutandi, necnon etiam suis heredibus relinquendi. Et ut hæc nostræ largitionis atque donationis auctoritas perpetuam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & anuli nostri impressione adsignari iussimus.

Signum

An. 869.
Ex archivo
S. Petri Ro-
densis in
diocesi Go-
rundeni.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.
Alno ad vicem ligilgerio recognovit.
Data 11. Kal. Martij anno xxix. Indictione
vii. regnante Karolo gloriosissimo Rege.
Actum monasterio sancti Dionysij in Dei no-
mine feliciter. Amen.

XCVII.

*Præceptum Karoli Imperatoris de Ecclesia
que est in villa Iuffiaca.*

An. 869.
Ex chartu-
lario S. Ar-
nulfii Me-
tensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Quicquid pro amore Dei sanctorumque reverentia agimus, profuturum nobis ad presentis vite curricula securus transienda & ad futuræ beatitudinis præmia felicitatis obtinenda non dubitamus. Comperiat ergo omnium fide-
lium sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque presentium ac futurorum sollicitia quia ob Dei & sancti Arnulphi præcipui confessoris atque Pontificis amorem & honorem libuit celsitudini nostræ, ad deprecationem carissimi nobis filij nostri Karolomanni reverendi Abbatis, quandam capellam in pago Moslensi in villa Iuffiaca in honorem sancti Hilarij confessoris fundatam & dedicatam cum suis appendicibus cunctisque sibi pertinentibus rebus & mancipiis Ecclesiæ præfati sancti Arnulphi ad luminaria inibi continuanda & vinum sacrificio ministrandum pro nostrorum absolutione peccaminum largiri & largiendo eam habendam & canonicè ordinandam confirmare. Vnde hoc altitudinis nostræ præceptum fieri eidemque sancto loco dari iussimus, per quod præfatam capellam cum domibus, ædificiis, curtis, viridariis, hortis, vineis, terris, silvis, pratis, piscuis, aquis aquarumve decursibus, mancipiis utriusque sexus desuper commanentibus vel ad eandem capellam justè & legaliter pertinentibus plenèque integritate eidem Ecclesiæ perpetim habendam & canonicè ordinandam largimur, delegamus, & confirmamus, ita ut nulli rectorum ipsius monasterij liceat ex eisdem rebus quicquam subtrahere aut minuere aut in alios præter quos constituimus usus retorquere; quatenus Canonici ipsius monasterij liberius devotiusque pro nobis, conjuge, & prole totiusque regni nostri statu continuèque precibus Dei misericordiam implorarent. Vt autem hujus nostræ largitionis auctoritas inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria signavimus, & anuli nostri impressione sigillari iussimus. Data v. Idum Septembrium Indictione ii. anno xxx. regnante Karolo gloriosissimo Rege, & primo in successione regni Clotarj. Actum Metis civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

XCVIII.

*Notitia iudicij pro monasterio sancti Andree
Exalatenfis in diocesi Helenensi.*

An. 869.
Ex chartu-
lario mo-
nasterij
Cuxanen-
sis.

IN iudicio Salomonis Comitis, Eldefindo Vicecomite, & de iudices qui iussi sunt causas audire, ditimere, vel iudicare, id est, Tra-

sebado, Ermemiro, Absalon, Longobardo, Berane, Galindone iudicum, & in presentia Vuiliemundo Presbytero, Vvalatico Presbytero, Vviterico, Suniatio, Vvanzane, Suniario, Fredenando, Sanfon, Dodone, & Gintile faione, vel aliorum plurimorum bonorum hominum qui in ipso iudicio residebant, veniens homo nomine Ricofindus, quique mandatarius Salomon Comiti, causas perquirete vel mallare, unde & dicens: Audite me cum isto mandato de Vvitzane Abbate & Protasio Presbytero, qui ipsas cartas accepit de ipsum alode de villa Canavellas & Trefvallos & Vvencias de Anna & Eldeberto Abbate, & eas protulit in iudicio, qualiter tenet in ipsis supradictis locis, casalibus, vineis, terris, hortos, & arbores, qui debet esse de beneficio seniori nostro. Tunc ipsi iudices ad ipsum mandatario nomine Vvardina dixerunt: Quid ad hæc respondes? Et ille dixit: Ego omnia ista teneo per isto mandato cuius vocem prosequor per cartas legibus factas quas fecit Anna & Eldebertus Abba cum monachis suis, & ad illos fecit Rotrades pro elemosyna, & illud aliud dimisit filie sue Annæ, & illa fecit carta faciente Protasio ad domum sancti Andree elemosynarum. Iterum prædicti iudices Recofindo Misso Comitis dixerunt: Potes habere testes aut scripturas aut ullum indicium veritatis unde legibus convincere possis ut per triginta annos quieto ordine fuisset beneficius, & proprius non debuisset esse de ista Anna aut de matre sua Rotrade aut avio suo Berane Comite aut in isto aut in alio aut in tertio placito. Et ille Recofindus in suo responso dixit: Non possum habere quod dicitis nulloque tempore. Tunc ipsi iudices interrogaverunt ipsum mandatario canobio sancti Andree si potuisset adsumere vocem datoris & firmare legibus cum testimoniis ipsas cartas & ipsum alodem ut infra istos triginta annos aut supra legibus aut quietè tenuisset aut possessores fuissent Anna aut matre sua Rotrades qui istas cartas donationis elemosynarum fecerunt ad sanctum Stephanum vel sancto Andree ex voce avi vel patri suo Berane. Et ille respondit: Sic possum habere tale testimonia quomodo Bera Comes habuit ipsum alodem ex comparatione vel alode parentorum suorum & quietè possedit & dimisit filia sua Rotrade, & Rotrades quietè tenuit per triginta annis & supra & quietè dimisit filie sue Annæ vel Eldeberto Abbate pro carta donationis per legis ordine. Vnde sic dedit iste Vvardina mandatarius vel Protasius Presbyter tale testimonia qui iuraverunt ad seria conditione sicut superius scriptum est. Iterum prædicti iudices Recofindo mandato Salomonis Comitis dixerunt: Fac citò exvacuationem sicut superius responsum dedisti. Sic me exvacuo ego Recofindus ab interrogatione iudicum quod non possum diffamare ipsos testes & ipsas scripturas, nec testes ampliores nec meliores ut legibus convincere possim ut beneficius debeat esse nec per scripturas nec per nullum indicium veritatis nec in isto placito nec in alio nec nulloque tempore, & hæc mea exvacuatio vera est, quod negare possum in vestro supradicto iudicio. Facta exvacuatione sub die xv. Kalendas Septembris anno xxxviii. regnante Karolo Rege. Recofindus subscripsi & feci. Fredemundus

B B b b b

subscripti. Signum Ernesfredi. Signum Godemarij. Vacanus subscripti. S. Ermentici. S. Ilderici. S. Ausilario. Samson subscripti. Ermimirus. Galindo subscripti. Absalon subscripti. Tristitudo subscripti. Bera subscripti. Iuliono Dei miseratione Presbyter qui bannum exvacuationis scripti & subscripti sub die & anno quo supra.

X C I X.

Karoli Calvi præceptum de novo ponte civitatis Parisiensis.

An. 870.
Ex parvo
chartulario
Ecclesie
Parisien-
sis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex. Notum sit omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, Telonariis, omnem rem procurantibus fidelibus nostris, presentibus scilicet & futuris, quia inspirante clementia Salvatoris pro totius utilitate regni nostri, ac defensione sanctæ Dei Ecclesie, atque Normannorum infestatione, unâ cum assensu & voluntate fidelis nostri Parisiæ urbis Aneæ Episcopi, placuit nobis extra prædictam urbem de ærarij nostri scato supra terram monasterij sancti Germani suburbio commorantis, quod à præfatis temporibus Antihodorensis dicitur, subjectum etiam matri Ecclesie sanctæ Mariæ commemoratæ urbis opportunum majorem facere pontem. Post expletionem verò ejusdem pontis, tactus, ut credimus, rore cæleste, dignum judicavimus pro amore Dei & sanctæ Dei genitricis Mariæ sanctique Stephani ipsam pontem Aneæ prædicti Episcopi successorumque suorum potestati subicere; quatenus tam ipse quàm successores ejus ipsum pontem, unâ cum via que per terram sancti Germani ad eundem pontem vadit, Deo propitio ordinent absque alicujus Comitis ordinatione, & in eadem emunitate permaneat sicut antea fuit & in præceptis antecessorum nostrorum & nostro de rua sancti Germani continetur. Qua concessione facta, præcellentie nostræ placuit serenitati, tam ex prædicto ponte quàm ex via sancti Germani jam prædicti que tendit ad eundem pontem, eidem scilicet Aneæ Episcopo suisque successoribus auctoritatis nostræ solidam inconcussamque statuere præceptum; ita ut ipse quam successores ejus in posterum sæpe memoratum pontem cunctasque arcas aquæ ejusdem pontis, ac molendinos, & quicquid ad eum iusto ordine & * legatione pertinere videtur, absque ullius Comitis vel Vicecomitis seu cujuslibet judicariæ potestatis contradictione libero & pacifico teneant arbitrio. Et ut hoc nostræ auctoritatis atque largitionis præceptum in Dei nomine per succedentia annorum curricula conservetur, veriusque ab omnibus credatur, anuli nostri impressione subter sigillari ac decorari iussimus, manuque propria nostra affirmare curavimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Gislebertus notarius

Datum pridie Idus Iulij Indictione 1111. anno

x 111. Domni Karoli gloriosissimi Regis.

Actum palatio Compendio in Dei nomine feliciter. Amen.

C.

Ejusdem Karoli præceptum de abbacia sancti Eligij.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. An. 871.
Karolus gratia Dei Rex. Si Ecclesiarum negotiis consulendo, eorum statum ad emendationem ob Christi amorem deducimus, ab ipso non dubitamus accipere retributionem pro cujus hæc peragimus honore. Noverit itaque omnium sanctæ Dei Ecclesie fidelium nostrorumque ad præfens & subsecutura sagacitas quoniam Engeluvinus venerabilis sanctæ Ecclesie Parisiensis antistes ad nostræ humiliter accedens sublimitatis mansuetudinem deprecatus est ut ob nostræ mercedis conjugisque Regine nostræ Richeldis ac virginis intemeratæ genitricis Dei Mariæ emolumentum abbatiam sancti Eligij in potestate Ecclesie sibi creditæ sitam, eique jure beneficiario nostra munificentia concessam, jandictæ Ecclesie genitricis Dei sanctæ Mariæ sibi que & post se Dei nutu futuris pastoribus in potestatem & jus ecclesiasticum habendum concederemus & concedendo inprævaricabili nostræ auctoritatis præcepto confirmaremus. Cujus petitionibus concessimus libentius quò nostræ utilitati profuturum perspeximus amplius, & ob Domini nostri Iesu Christi siveque virginis Mariæ amorem, atque ob utrarum Ecclesiarum olim à paganis devastatarum invicem emeliorationem, & utilissimè nobis in salutem populi Christiani à genitrice virgine prolis attributionem, hoc nostræ privilegii præceptum fieri & sigillari iussimus, per quod supradictam abbatiam cum omni suarum integritate rerum jandictæ Ecclesie presentis futurisque pastoribus delegando perpetualiter ad habendum concedimus, & concedendo inviolabiliter manere decernimus, atque de nostro jure in jus ac dominationem Domine mee genitricis Dei mei Mariæ sollempni more transferimus, taliter ut quicquid exinde staturus à Deo Præsul secundum Dei suamque voluntatem facere voluerit, quemadmodum ex aliis sibi creditis ecclesiasticis rebus canonico in faciendo potiatur arbitrio. Eo siquidem pacto ut diem depositionis patris nostri præcellentissimi Imperatoris Ludovici, quod est XII. Kal. Maij, & matris nostræ gloriosissimæ Imperatricis Iudith, quod est XIII. Kal. Aprilis, diem quoque nativitatis nostræ Idibus Junij, nec non & diem à Deo nobis concessæ unktionis, qui post obitum in diem ipsum in celebrando transfundetur, nativitatem præterea amabilissimæ conjugis nostræ Richeldis Regine Kalendis Augusti, & copulam secundum Dei voluntatem nostræ conjunctionis, insuper & ortum prolis nostræ, si à secunda virgine impetrando data fuerit, sub continua orationum Missarumque assiduitate cum omni clero sibi commissio præfens futurisque antistes celebret, & refectio in utraque congregatione in die ortus prolis nostræ, si, ut diximus, à genitrice Dei data fuerit, studiosissimè peragatur. De cetero verò, pro hac utriusque Ecclesie majorata

emendatione, omnis Præful pro nobis, conjuge & prole, regniq[ue] statu Dei misericordiam exorare indefinenter accedat. Ut autem hujus nostræ piissimæ largitionis auctoritas potiore in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, de bulla nostrâ insigniri iussimus, & manu propria eam subter firmavimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Adalgatus Notarius ad vicem recognovit.

Datum IV. Idus Maij Indictione 1 v. anno

* xxxi. v. i. regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum Silvagio palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

C I.

Rostagni conjugisq[ue] ejus Berteldis traditio ad Ecclesiam Viennensem.

An. 873.
Ex chartulario Ecclesie Viennensis.

Notitiam traditionis qualiter bonis hominibus qui hanc notitiam subterfirmaverunt, vel quorum signa subter tenentur inserta. Sacrosanctæ Dei Ecclesie qui est contra in honore beati Mauricij infra muros urbis Viennæ, quam Dominus ac venerabilis pater Ado Archiepiscopus ad regendum habet. Nam priscarum legum sanxit auctoritas ut quicumque res suas in quemlibet tradere & transfundere voluerit, hoc per seriem scripturarum pleniter & laudabile Deo auxiliante valeat corroborari. Ideo ego Rodstagnus & conjux mea Berteldis, dum incognitum non haberet & honorabilibus & nobilibus filiis Ecclesie Clericis & laicis qualiter nos suscepimus aurum de thesauro prænominati beati Mauricij libras quinque de auro cocto calicem & patenam pensante unaquæque libram ad ferros Spaniscos, ipsas libras de manu præfati Domini Adoni Archiepiscopi accepimus; pro quod auro supra memorato tradimus res proprias juris nostri quæ sunt in pago Viennensi, in agro sancto Ferreolo, in locis nominandis, in Riveria ad pontum omni hereditate quam de paterno & materna seu & de conquisto usque in Vesperontia cum casa indominicata usque ad exquistum sub integritate tradimus prænominatæ basilicæ sancti Mauricij suisque Pontificibus & agricultoribus, cum vineis & terris ibidem aspicentibus. In monte petra concigata terris & brogalis à Cartanias & ad strada, cum bosco & omni adquesito, ad Marlocco casa & vineola, à Maleto vineam quam de Vlerameo & uxorem ejus concambiavi medietatem, has cum fontibus & arboribus, aquis aquarumque decursibus, sub integrum ad jamdictam casam Dei suisque rectoribus pro præfato auro tradimus atque transfundimus. Idcirco ego Rostagnus ad hanc traditionem veniens, vocatq[ue] Domno Adoni Archiepiscopo cum clero suo in præsentia nobiliorum omnium, id sunt, Ingelgerius, Albo videlicet, Vrperus, Dominicus, Martinus, Benunius, seu & in præsentia plurimorum qui cum eis ibidem aderant, Ingelgerius, Bodo, Acardus, Manuoldus, Eurelianus, Gemmo, Sigebrannus, Ausbertus, Flodoldus, Taulandus,

Tom. II.

Lendoinus, accipiens ostium & cispitem & andelam præfati Episcopi & clero suo manibus propriis has res condonavi pro prædicto auro & tradidi. Denique factum est ut ærotarem. Iterum misimus propinquos & filios nostros pro stabilitatis firmamento traditionis nostræ, Acardo & Eldemanno, Silvium quoque, V Vigoni, & Arafagno, ut præfate basilicæ sancti Mauricij suisque rectoribus vestituram de prædictis rebus facerent. quod ita præsentialiter & fecerunt. Qui exinde vestituram receperunt, fuerunt Constantius Chorepiscopus, Arlenus Præpositus, Honoratus Presbyter, Leutbertus Decanus, Vcbertus Advocatus Domni Adonis Episcopi. Ad hanc receptionem iterum præsens adfuit præfatus Dominus Ado Archiepiscopus, honorabilis vir Angelboto, Odilo denique, & ceteri nobiles, Vassi, & concives, qui cum eo ibidem aderant. nomina & signacula quorum subter tenentur inserta. Inde postmodum idem Rostagnus per memetipsum veniens in civitate Vienna, eandem traditionem iteravi de supra nominatis rebus, ut deinceps retores Ecclesie Viennæ secundum auctoritatem ecclesiasticam sicuti & alias res Ecclesie ordinarent & disponerent ac perpetuo jure eadem ipsa Ecclesia possideret, atque his præsentibus pargameno dato scripturam inde facere rogavit Clericis reverendo Episcopo supra dicto Constantio Chorepiscopo, Erleno Præposito, Leutberto Decano, Teutermo Abbate & Diacono, Onorato Presbytero, Adalberto Diacono, Elergario Diacono, & clero penè omni, laicis autem nobilibus Angelbotene Vasso regio, Raginaldo, Rostagno, Silvio, Odilone, Vvaninco, Vvaldone, Arnaldo, Vvaremboldo, Leopardo, Teutone, Leudoino, Gervino, & Vvberto Advocato Ecclesie præsentibus & multis aliis. Si quis igitur ego ipse aut uxor mea aut filij mei aut ullus de hereditibus meis aut ulla unquam opposita persona qui contra hanc donationem, quam sponte pro pondere auti conscribere & firmare decrevimus, surrexerit aut aliquid infringere aut inquietare præsumperit, nec valeat vindicare quod repetit, sed insuper inferat tantum & aliud tantum quantum præfate res tunc tempore melioratæ valuerint agricultoribus & rectoribus Ecclesie, & præsens traditio & donatio hæc omni tempore suam obtineat firmitatem cum omni sponcione & stipulatione subnixâ. Hæc res superscriptæ in quantum valerent pro precio auri accepto sunt, ita ut quantum plus super valeret aurum, sive de rebus sive in mancipiis sive in alia qualibet pecunia alia suppleretur. Additæ sunt quoque pro prædicto auro familie quorum sunt nomina. Bona cum infantibus suis quatuor, Grimelius cum muliere sua & infantem suum, Garducia, Maurellus, Eldegarda. Rostagnus traditione ista fieri & firmare rogavi. S. Bertilda, quæ hanc traditionem similimodo fieri & firmare rogavit. S. Acardo. S. Odilone. S. Silvij. S. Eldemanni. S. Vgonis. S. Arafagni. Arnoldus Clericus subscripsit. S. Amalgaudo. S. Ingelgerij. S. Boddoni. S. Gemma. S. Siebranni. S. Ausberti. S. Flodoldo. S. Teuttanno. S. Dominici. S. Martini. S. Beninni. S. Vvaldoni. S. Vvaremboldus. S. Leopardo. S. Teuto. S. Airoardus Presbyter rogatus & iussus hanc traditio-

BBbb ij

nein & donationis scripti. Datum xiii. Kal. Maias anno quarto quo successit Dominus Karolus Rex regnum quondam nepotis sui Lotharj.

Novembri, Indictione decima. Bene valete. *Ista confirmata sunt à Bosone, Karolomanno, & Odone Regibus, quorum præcepta suis locis inferioribus habentur descripta.*

CII.

Ioannis VIII. epistola ad Adalgarium Episcopum Augustodunensem.

An. 876.
Ex chartulario Ecclesie Augustodunensis.

Iohannes Episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo Adalgario sanctæ Augustodunensis Ecclesie Episcopo ac per te in eadem Ecclesia in perpetuum. Divinæ præceptionis moment cunctos eloquia ut quotiens res aliena contra rationis ordinem à quoquam detinetur, æquitate debeat imminente restitui. Constat siquidem villam quædam Tilionacum proprietatis iure sancti fuisse quondam Leodegarij Augustodunensis Episcopi, & ab eo sancto collatam Nazario, cuius vocabulo ipse honoratur episcopatus. Post verò cum à pravis hominibus longo tempore fuisset retenta & quasi in proprietatem eorum redacta, dilectus filius noster Karolus clementissimus Imperator, super hoc subtili examinatione habita, cum eam ad jus Ecclesie Augustodunensis pertinuisse legitime cognovisset, & possessam primò ab ea, & postea pervasam à violentis hominibus liquido didicisset, hanc præcepto suæ auctoritatis ipsi episcopo reddidit & ad jus ipsius Ecclesie revocavit, cui scilicet hanc superius nominatus sanctus Leodegarius olim contulerat. Et ideo, quia postulavit à nobis sanctitas tua ut jam memoratam villam secundum imperiale præceptum apostolicæ auctoritatis liberalitate aut privilegio Augustodunensis Ecclesie confirmarem, inclinati precibus tuis, supernæ pietatis gratia suffragante, prædictæ Ecclesie, cui fraternitas tua præesse dinoscitur, sæpe memoratam villam, sicut antiquitus fuit, denuo confirmamus, ut hoc quod suum fuerat, & redditum nunc possidet, debeat sine cunctatione perpetuis temporibus possidere vel adherere, huius privilegij auctoritate confirmantes antedictam villam in præfato episcopo constituimus quòd in eiusdem episcopij Ecclesia, de qua ablata fuerat, nunc reddita in ipsius dominio sine ambiguitate permaneat. Non solum autem crebrò dictam villam, sed & omnes quæ eiusdem Ecclesie vel modò sunt vel futuræ consistunt, in eodem episcopo confirmamus habendas, statuentes pontificali censura, sub interdictione anathematis futurique iudicij, nulli liceret hæc quæ à nobis tam super jamdicta villa quam super omnibus rebus ab eadem Ecclesia vel habitibus vel habendis promulgata sunt, aliqua temeritate violare vel conturbare aut repetere; sed potius stabilitate perenni inconcussa permanere in eodem pio loco decernimus. Quòd si quis autem magnus vel parvus adversus hoc privilegium auctoritate apostolicæ sedis munitum agere tentaverit, sciat se perenni iudicio condemnandum & igni qui non extinguitur mancipandum. Qui verò custos & conservator ejus extiterit, æternis gaudiis perfruatur, & præmiis cum angelis in cælestibus potiatur. Scriptum per manus Gregorij Notarj regionarj & Scribarj sanctæ Romanæ Ecclesie in mense

CIII.

Ejusdem epistola ad clerum & populum Augustodunensem.

Iohannes Episcopus servus servorum Dei omnibus filiis sanctæ Eduensis Ecclesie & per vos successores vestris in perpetuum. Auditum est nostris apostolicis auribus & crebrò intimatum frequenter Ecclesis Galliarum contra decreta canonum in electione suorum Episcoporum violentiam inferre. Quòd nos, cui Ecclesiam omnium cura commissa est quamvis indignis, vileraliter condolentes, ab universis Ecclesiis hanc inferentem violentiam auctoritate Dei & beati Petri recidere cupientes, præcipuè vobis, sanctæ videlicet Eduensis Ecclesie, huius nostri decreti privilegium scribere sancimus, Reges Francorum primùm observatores orantes; in quo decernimus & regulariter ordinamus ut deinceps nemo Regum vel principum vel aliqua persona vobis superponere vel ordinare aut successoribus vestris præsumat nisi ex filiis ipsius Ecclesie secundum scripta canonum, quem clerus elegerit & populus proclamaverit, si in ea dignus reperiri poterit. Quòd si in ea, quòd forte accidere non credimus, inventus non fuerit, unanimi eorum consilio tam cleri quam populi de aliis dignissimis expetatur. Vestrum denique honorem, quem de seniore adepti fueritis, de vestris domibus & de vestris canoniis & de communi causa fratrum & de omni proprietate vestra in heredibus legitimis statuendis & eligendis ex ipsa domo nostra apostolica auctoritate licentiam vobis concedimus ordinandi absque alicujus controversia impedimenti. Si quis verò magnus vel parvus contra hoc nostrum decretum & concessivam largitionem in aliquo surgere nostramque apostolicam auctoritatem violare vel infirmare præsumpserit, sciat se anathematis vinculo sanctæ Trinitatis invocatione & beati Petri Apostoli potestate ac nostra auctoritate æternaliter cum inimicis Dei & ejus contradictoribus usque ad satisfactionem profligatum ac in perpetuum damnatum. Conservatores autem huius nostri decreti pax & gaudium & benedictio à largitore omnium bonorum Deo consequantur & vitam æternam habere mereantur.

Scriptum per manus Theodori Scribarj sanctæ Romanæ Ecclesie in mense Martij & Indictione sexta. Datum Bene valete.

CIV.

Notitia iudicati pro Audefindo Episcopo Helenensi adversus Auvaldum.

In iudicio Imberto Misso Bernardo Comite, live & de iudices qui iussi sunt causas dirimere & legibus diffinire, id est, Teodofredus, Me-

An. 876.
Ex chartulario Ecclesie Helenensis lib. 2. cap. 96.

dema, Aristedus, Teodericus, Ildoigijs, Sindila, Albarus, Mantio, Calvile, Fauvane judicum, Valafonso saione, vel in praesentia Hictore, Ragambero, Epulone, Munio, Adoaro, Atone, Arnaldo, Aberaldo, Suniario, Sendebado, Tractimiro, Domferanno, Ramnone, Maurecato, Ermemiro, Senderedo, Georgio, Achilane, & Victore, vel aliorum plurimorum bonorum hominum praesentia qui in ipso iudicio residebant. Recognosco me Auvaldus apertionibus Fridemiro, qui est mandatarus de Audefindo Episcopo, vel ad interrogacione de supradictos iudices, verum est in omnibus, & hoc negare non possum, quia de his unde me mallavit meminitus Fredemirus mandatarus de Audefindo Episcopo, quod ego injuste retineo homines qui sunt commanentes prope claustra sancti Felicis & ejus termino, quae ipsi Ecclesiae subditum esse debet sub ditione sanctae Eulaliae Elenense sedis Ecclesiae de ipso pojo ubi est ipsa mata, & recte descendit, & accipit partem de ipsam locum ubi ipsas vineas fuerant, & sic vadit ad ipsam viam qui discurret de monte Albaris, & inde ducit ad locum ubi dicitur ad ipsas aluminatias, & pergens de ipsas aluminarias per ipsos torrentes ad ipsum pojum, & iterum revertit recte ad ipsam praescriptam matam. Et ego Auvaldus respondi quod non injuste sed partibus Comitibus & ad servitium Regis exercendum hoc retineo, & hanc meam responsionem praesentiae vestrae iudicium conditionis ostendit saepe dictus Fredemirus mandatarus de Audefindo Episcopo, qui legibus ductus est atque ibidem resonat ex qua auctoritate praedictus locus sancti Felicis sub ditione sanctae Eulaliae esse debet. quod etiam & vos praefati iudices me interrogastis si potuisset per legitimos placitos habere scripturas aut legitimos testes aut quodlibet verum documentum per quod probare potuisset ut saepe dictus locus per beneficia vel adpensionem Comiti regalem servitium persolveri debeat vel homines loci illius commanentes vel contra ipsam scripturam aliquam inferre potuissent infamiam. Manifeste verum est quia dictus locus sancti Felicis cum claustra & terminia ejus, sicut suis resonat iudicium, a praedecessores Audefindo Episcopo, videlicet Vinedario Episcopo, Ramno Episcopo, Salomone Episcopo, & isto praesente Audefindo per hos annos quinquaginta seu & amplius jure ecclesiastico possessum fuit per successorem sancti Felicis sub ditione sanctae Eulaliae, & ipse suis iudicium conditionis verus est in omnibus & legibus factus, & ego Auvaldus sic me recognosco atque evacuo quia non possum contra ipsum iudicium nullam inferre infamiam neque probare per testes neque per scripturas sed neque per ullum iudicium veritatis quod ipse praefatus locus partibus Comitibus esse debeat vel homines loci illius commanentes servitium Regis exinde persolveri debeant nec modo nec ullaque tempore; quia plus pertinet ad Audefindum Episcopum, qui hoc perquiri recte jure ecclesiastico, quam a me Auvaldo, qui retineo hoc partibus Comitibus injuste, & ea quae me recognosco, recte & veraciter me recognosco vel evacuo in vestro supradictorum iudicio. Facta recognitione evacuationis sub die xvi. Kal. Ianuarij anno xxxvi. regnante Karolo Rege. Auval-

us, qui hanc meam recognitionem feci subscripsi Remelatus, Mauregatus, Argeredus, Ildorgius, Ragamberus. Sanctus Presbyter hanc recognitionem scripsi sub die & anno quo supra.

C V.

Libertas Rainaldi Clerici.

Cum Christianissimus ac religiosissimus Imperator Ludovicus caelestis protectionis ope suffragante invictissimus Augustus sanctam matrem Ecclesiam ad meliora instantissime subverberet, hoc ei inter cetera sanctae devotionis suae studia exhibuit ut usus valde inolitus atque reprehensibilis, qui dignitatem ejus magna ex parte fuscare videbatur, eo quod scilicet servilis & originariae conditionis personae contra statuta canonum sacris divinisque ministeriis eatenus applicarentur, suae auctoritatis praecipue pelleretur, & qualiter dehinc hujuscemodi conditionis homines Ecclesiae utilitati idonei reperti nexu servitutis eriperentur, & ad hanc dignitatem promoverentur, una cum consensu Pontificum & Optimatum impetij sui statuere procuravit, id ipsum quoque veneranda proles ejusdem Imperatoris invictissimus Rex Karolus pari voto honorificentiae sanctae Dei Ecclesiae annuit. Igitur ego in Dei nomine Hugo misericordia Domini Abbas Ecclesiae gloriosissimi Confessoris Christi Aniani juxta memorati piissimi Augusti praecipuum te Clericum nomine Rainaldum ex familia ejusdem sancti Aniani progeniem ducentem, hoc est, ex Apiariis villa, ante sanctum altare & praesentiam fratrum sancti Aniani una cum collubentia eorundem fratrum & deprecatione Adalardi Archiepiscopi, qui jamdictam villam, Apiarias scilicet, in beneficium habet, a vinculo servitutis ob amorem Domini nostri Iesu Christi, ad cujus militiam eligeris, publice absolvo, civemque Romanum instituo, ut ab hinc Christo favente in tuo jure & potestate consistens ita vivas ingenius civisque Romanus tamquam si a liberis ortus fuisses parentibus, & neque nobis neque successoribus nostris quicquam noxialis debeas servitutis, sed sub integra plenaque ingenuitate, quam propter sacri ordinis dignitatem accipere mereris, tempore vitae tuae permanens: quatinus catena servitutis, cui nascendo haecenus obnoxius extitisti, per hanc absolutionem ereptus, securus liberisque divinae potentiae Domino adjuvante famulari valeas. Ut vero absolutionis hujus titulus, qui pro reverendis cultibus venerabiliter celebratur, firmum omni tempore obtineat vigorem, manu propria subter roboravimus, nobilissimisque sancti Aniani clero stipulandum destinavimus. S. Hugo Abbas. S. Adalardus Archiepiscopus. S. Vvaramundus. S. David. S. Martinus. S. Salomon. S. Gaufbertus. Data 1111. Nonas Decembris anno primo regni Karoli Imperatoris.

An. 878.
Ex archivo
Ecclesiae
Andegaven-
ensis.

✠

BBbbb iij

C VI.

Præceptum Karoli Calvi pro monasterio Solemniacensi.

An. 876.
Ex schedis
V. C. Laco-
bi Sirmo-
di.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus ejusdem Dei omnipotentis misericordia Imperator. Quicquid locis divinis cultibus mancipatis largiendo conferimus, profuturum nobis & ad æternam beatitudinem facilius obtinendam & ad præsentem vitam felicis transigendam omnino confidimus. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus scilicet atque futuris quia pro absolutione peccatorum nostrorum complacuit nobis Bernardum venerabilem & nobis dilectum Abbatem ex monasterio Solemniaco, quod est in honore beati Petri & Pauli constructum, quasdam villas, quarum una dicitur Vosias, altera verò Ludiniacus, cum omnibus ad se pertinentibus, & cum familia utriusque sexus desuper commanentibus, vel ad id jure respicientibus, jamdicto Abbati sive successoribus ecclesiastico more tenendum atque ad perpetuum regendum per hoc altitudinis nostræ præceptum condonamus atque condonantes delegamus. Unde hoc celsitudinis nostræ præceptum hoc fieri iussimus, per quod memoratas res cum omni integritate omnibusque appendiciis & cum familia utriusque sexus perpetuo jure habendas jamdicto Abbati & successoribus ejus sine cuiuspiam contradictione aut usurpatione sive minoratione omnino condonantes roboramus. Ut autem hujus nostræ auctoritatis largitio in Dei nomine majorem obtineat deinceps firmitatis vigorem, manu propria subter firmantes, anuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Imperatoris Augusti.

Audacher Notarius ad vicem Gozleni recognovit.

Data xvii. Kal. Augustas Indictione viii. anno xxxvii. regnante Karolo gloriosissimo Imperatore, & in successione regni Lotharj anno vi. imperij autem ejus anno i.

Actum Pontioni palatio imperiali in Dei nomine feliciter. Amen.

C VII.

Præceptum Karoli Calvi Imperatoris de rebus quas Adalbertus in Rivisaco & Sarmasia dedit monasterio sancti Germani Autissiodorensis.

An. 877.
Ex chartulario S. Germani Autissiodorensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus ejusdem Dei omnipotentis misericordia Imperator Augustus. Si servorum Dei iustis postulationibus aurem nostræ serenitatis accommodamus, easque ad effectum pie petitionis prosperandæ perducimus, profuturum nobis hoc ad præsentem vitam felicis transigendam & ad futuram vitam facilius obtinendam fore nullatenus dubitamus. Quocirca noverit omnium sanctæ Dei Ec-

clesiæ fidelium nostrorumque tam præsentium quamque futurorum solertia quoniam quidam ex monachis ex cœnobio sancti Germani Autissiodorensis adierunt excellentiam nostræ celsitudinis, innotescentes serenitati nostræ qualiter quidam noster fidelis Adalbertus nomine alodium suum, quod constat in finibus comitatus Senonici, & est in villis Rivisaco & Sarmasia supra fluvium Sedono, eidem cœnobio liberalitatis munificentia per cartarum instrumenta contulisset, Abbas vero memorati cœnobij & reliqui fratres ipsius alodium jure beneficiario & usufructuario eidem Adalberto denuo conferre studuerunt, sed post hæc ob illius negligentiam in fiscum nostrum decedit, & in jus ac dominationem nostram legaliter devenit. Et quia præfato cœnobio non aliter legitime, postquam in fiscum nostrum deciderat, reddi poterat nisi per præceptum nostræ auctoritatis, libuit serenitati nostræ hoc altitudinis nostræ præceptum fieri & jamdicto cœnobio dari; per quod præcipimus atque jubemus ut ita præfatum alodium, stipendiis fratum à nobis deputatum, ita quiete teneat atque possideat, absque alicujus inquietudinis impulsu, sicut reliquas res olim à fidelibus Christianis antiqua munificentia sibi collatas. Ut autem hujus nostræ auctoritatis præceptum plenior in Dei nomine firmitatis obtineat vigorem, manu nostra illud firmavimus atque anuli nostri impressione subter iussimus sigillari. Datum Non. Maij Indictione x. anno xxxvii. regni Domni Karoli Imperatoris in Francia, & imperij ejus anno secundo. Actum Compendio monasterio in Dei nomine feliciter. Amen.

C VIII.

Ejusdem præceptum pro Oliba Comite Carcaffonensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus ejusdem Dei omnipotentis misericordia Imperator Augustus. Imperialis celsitudinis mos est fidelis regni sui donis multiplicibus atque honoribus ingentibus honorare sublimisque efficere. Proinde ergo & nos prædecessorum imperatorum parentum videlicet nostrorum morem sequentes, libuit celsitudini nostræ quendam fidem regni nostri nomine Olibam de quibusdam rebus quæ sunt in nostra ditione honorare atque sublimare, quæ res sitæ sunt in Gotia, id est, omnes alodes quæ sue sunt olim infideli nostro Etilio Berani, & ob illius infidelitatem in jus & dominationem nostram legaliter devenerunt. Hos igitur omnes alodes in variis comitatibus Gotiæ consistentibus jam dicto Olibæ fideli nostro concedimus & concedendo perpetualiter delegamus, ita ut ab hodierna die & deinceps liceat memorato Olibæ Comiti Carcaffonensi fideli nostro ex eisdem alodis à nobis sibi concessis facere quicquid voluerit sicut de reliquis rebus sue proprietatis, & omnia cartarum instrumenta ex eisdem alodis dudum facta seu qualibet firmitatum conscriptiones per hoc nostræ serenitatis præceptum irrita facimus atque evacuando annullamus; sed licet jam facto Olibæ Comiti eisdem alodes cum omni in-

An. 877.
Ex archiva
monasterij
Craccie.

regritate sua atque adjacentis quietè tenere atque possidere nemine inquietante. Similiter omnes alodes qui fuerunt Fredario & uxori suæ Deufianæ, qui sunt in Carcasense, qui fuit infidelis noster. Similiter omnes alodes Hostoliti & fratrum suorum, qui alodes sunt in Carcasense, infidelium nostrorum. Hæc autem omnia cum Ecclesiis, villis, silvis, vineis, pratis, & cum omni integritate sua Olibæ in proprium concedimus & de jure nostro in jus ac dominationem illius solemniter transferimus, ita ut ab hodierna die & deinceps quicquid ex prædictis rebus facere voluerit, liberam & firmissimam in omnibus habeat faciendi sicut de reliquis rebus suæ proprietatis nemine contradicente. Ut autem hujus nostræ auctoritatis obtineat vigorem, manu nostra illud firmavimus, atque anuli nostri impressione subter jussimus sigillari.

Signum Karoli gloriosissimi Imperatoris Augusti.

Audacer ad vicem Gauzlini recognovit.

Data 111. Idus Junij, Indictione decima, anno xxxviii. regni Karoli gloriosissimi Imperatoris Augusti in Francia, & imperij ejus secundo.

Actum Carisiaco palatio feliciter in Dei nomine. Amen.

• Protatius ambasciavit.

CIX.

Ludovici II. Regis Francorum præceptum pro Ecclesia Parisiensi.

An. 878.
Ex patre
charulario
Ecclesie
Parisiensis.

IN nomine Domini Dei æterni & salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus misericordia Dei Rex. Si ecclesiasticis negotiis consulendo, quorum statum ad emeliorationem ob Christi amorem deducimus, ab ipso non dubitamus accipere retributionem pro cuius hoc honore peragimus. Noverit igitur omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesie nostrorumque præsentis & futurae sagacitas quoniam Adelaidis castissima nostra conjux & Gauzlinus venerabilis Abbas ad nostram accedentes mansuetudinem deprecati sunt ut in nostræ mercedis augmentum semperque virginis intemeratæ genitricis Mariæ emolumentum Yngeluvino venerabili Parisiensis urbis Episcopo & suæ Ecclesie, quæ est in honore sanctæ Mariæ matris Domini ædificata, per nostrum denuo præceptum, patris nostri imitantes liberalitatem, abbatiam sancti Eligij, quæ est infra muros Parisij civitatis, ad jus ecclesiasticum habendam & ab ipso & ab omnibus successoribus suis æternaliter possidendam reconcederemus. Sed jamdictus venerabilis Episcopus Yngeluvinus deprecatus est ut ex ipsa abbatia quandam villulam quæ vocatur Gentiliacus cum Ecclesia & omnibus ad eandem villulam pertinentibus memoratæ suæ matri Ecclesie ad luminaria per hoc ipsum nostræ auctoritatis præceptum perpetualiter habendam concederemus, cuius etiam preces spernere nolumus. Unde ob Domini nostri Iesu Christi suæque genitricis amorem nostræ concessionis iterum fieri præceptum & jamdicto Yngeluvino venerabili

Episcopo atque suæ matri Ecclesie dari jussimus, per quod supradictam abbatiam cum omnium suarum rerum integritate tam ipse quam & omnes post eum futuri Pontifices libere teneant, sicut a genitore nostro institutum est, & more ecclesiastico perenniter possideant, eo scilicet ordine sicut & alias res quæ eidem matri Ecclesie concessæ habentur, verum præfatam villulam Gentiliacum propriè ad luminaria jugiter teneat; quam volumus ut nullus Episcoporum per accidentia tempora ad suam proprietatem detinetet aut alicui dare præsumat, sed tantum ad luminaria deserviat. Eo si quidem pacto ut diem à Deo nobis concessæ unctiois, quæ est vii. Idus Decembris, & diem nostri futuri obitus præful memoratus atque sui successores sub continua orationum Missarumque assiduitate cum omni clero sibi commisso celebret, & refectiones in jamdictis diebus in utraque congregatione studiosissime peragantur. Ceterum pro præsentis utriusque Ecclesie emolumento à nobis restituito omni præful pro nobis, conjuge, & prole, regnique statu Domini misericordiam inclinetur exorare procuret. Et ut hæc nostræ denuo reconfirmatiois auctoritas per omnia tempora inviolabiliter conservetur, manu propria subter firmavimus, & anulo nostro insigniri jussimus.

Velfardus Notarius ad vicem Gozlini recognovit & subscripsit præceptum hujus exemplariæ.

Datum 1 v. Non. Aprilis Indictione xi. anno i. regni Domini Ludovici gloriosissimi Regis.

Actum Parisius civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

CX.

Ejusdem præceptum pro Ecclesia Barcinonensi.

IN nomine Domini Dei æterni & Salvatoris nostri Iesu Christi. Ludovicus misericordia Dei Rex. Si sacerdotibus in quibuslibet necessitatibus ecclesiasticis nostra auctoritate sublevandis consulimus, & ad ministerium suum liberè exsequendum opem ferimus, à summo Pontifice Domino nostro Iesu Christo æterna remuneratione largiri nobis præmia non ambigimus. Notum sit igitur omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesie nostrisque præsentibus scilicet & futuris quia venerabilis Prodyonus Barcinonensis Episcopus ad nostram accedens clementiam deprecatus est regiam celsitudinem nostram quatenus ipsam Ecclesiam & sedem Barcinonensem sub immunitatis nostræ tuitione susciperemus, sicut Dominum genitorem nostrum Karolum Imperatorem constat fecisse. Cujus precibus liber acquiescentes præcipiendo jubemus ut nullus iudex publicus vel quilibet ex judiciaria potestate in Ecclesias aut loca aut agros seu reliquas possessiones quas moderno tempore in quibuslibet pagis vel territoriis infra ditionem regni nostri justè & legaliter memorata tenet vel possidet Ecclesia, vel ea quæ deinceps à catholicis viris divina pietas in jure ipsius Ecclesie tam ingenuos quam servos super terram ipsius voluerit augeri, ad causas

An. 878.
Ex charulario
Ecclesie
Barcinonensis.

audiendas, aut fræda vel tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidei iustores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ tam ingenitos quàm servos super terram ipsius commanentes vel francos injustè nec justè distingendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ superius memorata sunt penitus exigere præsumat, sed liceat memorato Præsuli suisque successoribus res prædictæ Ecclesiæ cum omnibus sibi subjectis sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere & nobis fideliter deservire. Petiit etiam idem venerabilis Frodoynus Episcopus ob amorem Dei & reverentiam sanctæ crucis, in cuius honore prædicta Ecclesia Barchinonensis dedicata est, & sanctæ Eulaliæ, cuius corpus in ipsa Ecclesia requiescit, ut canonicam restaurare eidem Ecclesiæ, quæ penitus destructa esse videtur, ei concessissemus, & auxilium sive adiutorium præberemus. Nos ergo ob remunerationem mercedis animæ nostræ concedimus eidem Episcopo licentiam canonicam ejusdem Ecclesiæ restaurandi. Et ad ipsam Ecclesiam concedimus & per hoc præceptum nostræ auctoritatis confirmamus cellam sanctæ Eulaliæ & sancti Genesij, sicut Iovencianus Presbyter de heremo traxit, & quod incultum reliquit, cum omnibus appendiciis suis, molinis, terris, & hortis, & agrum qui est situs juxta strata publica prope villam Pinellos, & cellam quæ est pagi Gerundensis, sive sancti Martini Ecclesiam, cum vineis & silvis & villis sibi pertinentibus, & domum sancti Cucuphatis & sancti Felicis ad locum Octavianum cum aprisonibus & adjacentiis & omnibus ibidem pertinentibus, sicut Oskofredus Abba per præceptum tenuit, domum sancti Genesij & sancti Martini sitam in rivo Teneſi, & villa quæ dicitur Codes cum speluncis, molinis, terris cultis & incultis, & omnibus adjacentiis suis, item domum sancti Martini ad locum maritimum, juxta rivo Argentona, cum villaricellos desuper positos, cum terminis & adjacentiis suis. Item concedimus prædictæ Ecclesiæ seu venerabili Episcopo prædicto de proprietate nostra locum qui dicitur Riellos, situm in latere montis Signi, juxta alodem Baroni, & villam quæ dicitur Breda, & villam Campinos cum exemplariis, ædificiis, casticiis, & vineis, terris cultis & incultis, & cum omnibus adjacentiis ibidem pertinentibus, cum domo & vinea vel horto quod ibi ædificavit Otolgus Presbyter, & villaricello quod dicitur Cerdanus per summitatem montis Signi usque in rivo Tordaria, excepto quod Spani homines de heremo traxerunt. Et in alio loco, villare quem dicunt de Provasio, & Ecclesia sanctæ Mariæ ibidem sita. & villaricellos qui sunt per ipsa terra de ipso monte, unde ipsa strata dividit usque ad aliam stratam quæ pergit de Gerunda ad Barchinonam. Concedimus insuper ei tertiam partem telonei, sicut Bernardus Marchio noster per præceptum genitoris nostri ei acceptavit de suburbio loci ipsius, tam de mari quàm omni mercationi, & de heremis terræ, & de portatico, & de moneta. & villam, id est Romanos, cum villaricello desuper posito, juxta domum sancti Stephani, & alteram villam Rodaldi cum suis ad-

iacentiis, sicut in præcepto Domni genitoris nostri continetur, seu domum quæ in civitate est Barchinona, sicut Aduſus Episcopus habuit. Concedimus ei agrum suum prope civitatem Barchinonam quem hæctenus Godus nomine Recosindus de potestate Ioannis Episcopi tulit & abſque lege tenuit. Volumus etiam ut præfatus Episcopus suisque sibi commissi pro nobis, conjuge, ac prole Domini misericordiam exorare non neglegant. Ut autem hæc nostræ munificentie auctoritas firmior habeatur, & nostra largitas semper in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, manu propria subter eam firmavimus, & anulo nostro insigniri iussimus.

Signum Ludovici gloriosissimi Regis.

Vulfardus Notarius ad vicem Gozleni recognovit.

Datum v. Idus Septembris Indictione xj. anno primo regni Domni Ludovici gloriosissimi Regis.

Actum Treccas civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

C X I.

Karlomanni Regis Italia præceptum pro monasterio sanctæ Christinæ.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karlomannus divina favente gratia Rex. Quicquid pro Dei summi amore sanctorum ipsius veneratione sacratis locis impendimus, ad nostri augmentum regni non diffidimus profuturum. Idcirco universorum sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque fidelium presentium scilicet & futurorum sagacitas noverit quod nos tam divino tacti instinctu quàm sempiternæ retributionis compulsi intuitu ad repropitiandum nobis nostrisque parentibus cœlestem Regem & dominatorem omnium, beate virginis & martyris Christinæ cœnobium in Italico regno constructum haud procul à curte regia qua Ollona dicitur, ubi venerabilis Abba Trasoaldus præesse videtur, cum omnibus qui sub cura & ditione ipsius sunt famulis Christi, cunctisque rebus ac familiis ad eundem locum respicientibus, sub nostrum mundebardum & perennem tuitionem suscepimus. Confirmamus quoque solemniter & per hanc nostræ auctoritatis paginam corroboramus quicquid eidem venerabili monasterio in rebus mobilibus & immobilibus à tempore constitutionis suæ usque in præsens ex dono priscorum Regum Reginarumque tam antecessorum quàm propinquorum nostrorum seu aliorum quorumlibet fidelium largitione, collatione, vel qualicumque oblatione divina pietas contulit aut largiri dignabitur in posterum, ut habeant illud atque possideant famuli Christi jure quieto ac pacifico sub nostræ immunitatis protectione illæsi jugiter permanentes, & pro nostri statu regni altissimum rogantes, omni nostra hereditumque nostrorum ac successorum molestatione, inquietudine, vel subtractione remota. Volumus denique ut quotienscunque vel undecunque opus habuerint, de rebus & familiis ejusdem monasterij tamquam de dominicatis nostris per publicos

An. 879.
Ex veteri
codic. Lon-
gobardico.

blicos exactores inquisitio fiat. Illud quoque omnimodis interdiximus, ut in domibus & in cellulis ejusdem cenobii ex hoc nunc & in posterum nullus mansionaticum, teloneaticum, ripaticum, aut aliquas publicas functiones exquirere audeat; nullamque in commenditis eorum liberis ac servis, massariis, libellariis, aldionibus contra legem violentiam inferat, aut eos potestativè distringere aut pignorare præsumat. Quod qui fecerit, subiectam * immunitatis nostre penam componere cogatur. Quia verò supra taxatum monasterium cum sit aliis substantia in fame, & tamen hospitum & peregrinorum susceptioni paratissimum, ob hoc ad majorem nostræ mercedis emolumentum conferimus atque donamus ad Dei servorum inibi degentium supplementum partem terræ de gualdo nostro quod Susmate dicitur, & pertinet de curte regia Salluciola, & est per mensuram legitimam ad juges centum quinquaginta de terra permixta, habens fines ab ortu solis ipsum gualdum Susmate, & massariis prædictæ curtis Salutiolla à meridie & occidentem vallem Guidam & Lenatum percurrentem ab Alapallone locum & gualdum Susmate. Ipsam terram per infra . . . præfato sanctuario mancipamus atque largimur in perpetuum possidendam, omni publica repetitione sopita. Si quis autem contra hæc nostræ firmitatis atque liberalitatis statuta agere ausus fuerit, triginta libras auri probati componat, medietatem cameræ nostræ, & medietatem sacro loco cujus munimentum infringere ausus fuit. Et ut hæc nostra promulgatio sine largitio perenni stabilietur robore, manus nostræ monogrammate subter illam adnotamus, & ex anulo nostro insigniri iussimus.

Signum Domni Karolomanni serenissimi Regis. Baldo Cancellarius ad vicem Thiotmari Archicancellarii recognovi.

Datum v. i. i. Kal. Maij anno Christo propitio 1111. Domni Karolomanni invictissimi Regis in Bavaria, * 1111. In Italia, Indictione xii.

* Leg. 1111.

Actum ad Canigult curte regia in Dei nomine feliciter. Amen.

CXII.

Bofonis Regis Provincia præceptum pro Ecclesia Augustodanensi.

An. 879. Ex chartulario Ecclesie Augustodanensis

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Boso gratia Dei Rex. Si piis fervorum Dei petitionibus operi ferendo consulimus, Deum nobis ob id præsentis & futuro seculo propitiari nullatenus dubitamus. Quapropter notum sit omnium sanctæ Dei Ecclesie fidelium nostrorumque unitati quoniam Adalgarius venerabilis Eduorum Episcopus ad nostræ sublimitatis accedens mansuetudinem deprecatus est ut auctoritates & præcepta Regum videlicet prædecessorum nostrorum ob majoris firmitatis vigorem scripto nostræ auctoritatis confirmaremus & secundum quod motis est roboraremus. Nos autem ejus petitionibus tanto licentius cessimus quanto nobis id profuturum perspeximus amplius. Statuimus ergo confirmantes & confirmando decernimus ut Tom. II.

omnia præcepta quæ jamdictæ Ecclesie ab antecessoribus nostris Regibus videlicet & Imperatoribus facta sunt, omnibus temporibus maneant inconcussa, & tam ex abbacia Flaviniaco quam & ex villa Beliniaco, necnon & ex villa Lucenaco, seu & ex villa Tiliniaco, quam etiam ex aliis rebus omnibus ejusdem Ecclesie præcepta & auctoritates nostra ditione roborentur, maneant inconcussa. Montem quoque qui vocatur Semurus, cum Ecclesia quæ supra est & duobus molendinis, jamdictæ Ecclesie subque Præfati Adalgario æternaliter delegamus & delegantes concedimus & de nostro jure in jus & dominationem sancti Nazarij regio more transferimus. Ut autem hujus nostræ auctoritatis confirmatio majorem obtineat vigorem, manibus propriis subter firmantes, anuli nostri impressione subter justissimum sigillari.

Signum Bofonis gloriosissimi Regis.

Elibertus Cancellarius ad vicem Aureliani Archiepiscopi recognovit.

Datum v. i. Idus Novembris Indictione xii. anno i. regni Domni Bofonis gloriosissimi Regis.

Actum Lugduno civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

CXIII.

Aliud ejusdem Bofonis præceptum pro monasterio Cariloci.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Boso misericordia Dei Rex. Quantum in divinis cultibus Deoque famulantium necessitatibus auxilium libentius porrigimus, tanto id nobis ad mortalem vitam temporaliter deducendam & ad futuram feliciter obtinendam commodum provenire confidimus. Igitur notum esse volumus cunctis fidelibus sanctæ Dei Ecclesie nostrisque presentibus scilicet ac futuris quoniam adit serenitatem nostram Siuvaldus Comes & fidelis noster suppliciter flagitans quatenus monachis ex monasterio Kariloci, quod est dicatum in honore sancti Stephani in comitatu Mariscensi super Sonam fluvium, in aliquo concederemus. Cujus petitioni, utpote rationabili, annuentes, per hos nostræ celsitudinis apices concedimus ad ipsum monasterium monachisque ibidem Deo militantibus abbatiam in honore sancti Martini, cum omnibus Ecclesiis ad se pertinentibus, cum terris, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumve decursibus, cum exitibus & regressibus & omnibus adjacentiis suis. Hæc omnia superius nominata cum omnibus integritatibus pro mercede Domni Karoli Imperatoris & anime nostræ remedio ac conjugis nostræ ipsi loco & suis ab hodierno & in posterum perpetualiter concedimus possidendam. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas Domino protegente nostris futurisque temporibus inconcussa permaneat, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione insigniri iussimus.

An. 879. Ex authentico, quod extat Lugduni.

Signum Bofonis serenissimi Regis.

Stephanus Notarius ad vicem Adalgarij recognovit.

CCccc

Datum 1 v. Nonas Decembris Indictione x 11.
anno primo regni Domini Bosonis.

Actum Kariloco monasterio in Dei nomine feliciter.

C X I V.

*Eiusdem preceptum de abbacia sancti
Andree Viennensis.*

An. 881.
Ex charta-
lario Eccle-
siae Vien-
nensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Boso misericordia Dei Rex. Si petitionibus fervorum Dei, quibus pro commisso sibi officio suggesterint, aures clementiæ nostræ libenter inflectimus, Regum prædecessorum nostrorum morem imitari cognoscimur, & ob id nobis Deum propitiari nullatenus diffidimus. Quocirca noverit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque tam præsentium quamque futurorum solertia quia adit clementiam nostram Ottrannus venerabilis Viennensis Ecclesiæ Archiepiscopus & humiliter intimavit qualiter abbacia sancti Andree inferior in prædicta civitate sita olim ab Ecclesia sua injustè subtrahata fuerat, & auctoritatem plenam ostendit quomodo & a fidele quodam pro remedio animæ iuxta data fuisset, & à Regibus per præcepta corroborata. Nos verò justam & rationabilem petitionem illius auditam, invenimus consilio procerum nostrorum quatinus pro remedio gloriosissimam memoriam Karoli Imperatoris ac sociatæ conjugis ejus æquè bonæ memoriæ Hirmintrudis atque prole eorum Ludovici piissimi Regis, necnon & pro nostro & caræ conjugis nostræ Hirmingardis, quod irrationabiliter ablatum * servet cum omnibus appendiciis & immutationibus redderemus, insistentes ut omnimodis ibi officium divinum inculpabiliter jugiter peragatur, luminaria præbeantur, Canonicis servientibus tam ibi quam & in Ecclesia matri sancti Mauricij victus & alimonia à rectore præscriptæ Ecclesiæ congruenter administrètur, ut & illis supplementum fiat, & nobis ad vitam æternam capessendam adiutorium existat. Hoc omnibus modis auctoritate regia præcipientes jubemus atque jubentes decernimus ut nullus iudex publicus nec quislibet ex judiciaria potestate aut ullus ex fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ in Ecclesiis, loca, vel agros, seu reliquas possessiones prædictæ casæ Dei in quibuslibet curis & territoriis, quas moderno tempore justè & rationabiliter possidere videtur, quæque etiam deinceps aut per nos aut per quorumlibet fidelium devotione divina pietas augeri voluerit, aut freda exquirat, aut francos aut servos distringere audeat, neque ad judicia publica venire compellat, sed * sine subtritione &

* seu &

* sint

immunitate atque defensione nostra. Super hæc omnia, quicquid per negligentiam rectorum à pravis hominibus ablatum atque direptum est, totum & ad integrum reddimus; & quicquid inde fiscus noster acquirere poterat, omnia in omnibus ad usus Clericorum sanctæ Mariæ & sancti Mauricij & pauperum concedimus. Ut autem hæc nostræ collationis seu restitutionis auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente inconvulsa permaneat, manu propria subter fir-

mavimus & anuli nostri impressione insigniti jussimus.

Signum Bosonis serenissimi Regis.
Domnus Rex fieri jussit. Stephanus Cancellarius.

Datum x v. Kal. Februarij Indictione x 1 v.
anno secundo regni Domni Bosonis.

Actum Tauriaco villa in Dei nomine feliciter.

C X V.

*Karlomanni Francorum Regis preceptum
pro Ecclesia Aurelianensi.*

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. An. 881. Ex charta-
lario Eccle-
siae Au-
relianensi.
Karolomannus misericordia Dei Rex. Quæcunque regis dignitatis culmine effertur desiderat mens, cum præ oculis semper habere debet cujus gratia præfertur. Igitur noverit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque tam præsentium quam futurorum solertia quia nos ubique res ecclesiasticas plusquam omnes vitæ nostræ actus evehere atque augmentari gaudemus. Quapropter placuit celsitudini nostræ cuidam sanctæ matri Ecclesiæ Aurelianorum, quæ est in honore sanctæ ac vivificæ crucis, cui etiam auctore Deo præesse dinoscitur Gualterius venerabilis Præsul, ad ipsius quoque deprecationem, restituendo reddere & reddendo restituere quandam villam in integro, nomine Caltesium, sitam in pago Biturico, sive etiam Pauliacum in eodem pago continentem, sive & Germiniacum, necnon etiam alteram villam quæ vocatur Marfiacum in pago Nivernensi, ad eundem Caltesium pertinentem, cum omnibus ad se pertinentibus vel aspicientibus longè vel propè positis, & familia utriusque sexus, quæ villæ olim distrahæ esse noscuntur ab eadem Ecclesia per incuriam & malinorum hominum violentiam. Ob restitutionem tamen, quia Deo inspirante nostris erant temporibus redintegranda, nonarum decimarumque vestituram absque ullius detractone aut inquietudine præfata sancta mater Ecclesia semper obtineat. Vnde hoc celsitudinis nostræ præceptum fieri, atque ob emolumentum mercedis animæ nostræ ad æternorum remunerationem præriorum, pro remedio quoque Domni & genitoris nostri Ludovici & sanctæ recordationis avi nostri Karoli Imperatoris, jamdicto venerabili Episcopo atque præfate sanctæ matri Ecclesiæ reddi jussimus; per quod memoratas villas cum omnibus sibi pertinentibus rebus integerrimè prænotatæ sanctæ matri Ecclesiæ perenniter mancandas delegando reddimus ac reddendo delegamus, eo videlicet modo ut idem venerabilis Præsul fratribus sibi commissæ Ecclesiæ, videlicet sanctæ crucis, easdem villas in sui victus stipendium propria & libentissima voluntate, ipso hoc nostram celsitudinem deprecante, præsentibus futurisque temporibus absque ullius inquietudine delegare studeat. Præcipientes quoque decernimus & indissolubiler sancimus ut nemo successorum nostrorum alicujus argumenti machinatione illectus præfatas res, quas modò liberalitatis nostræ munificentia præfate Ecclesiæ & memorato Præsuli suæque Ecclesiæ Canonicis

confirmando unimus, abstrahere ab eisdem Ecclesie potestate audeat vel quolibet occasione obtentu violare ullo modo presumat; sed liceat rectoribus iamdudum matris Ecclesie sancte crucis in usus fratrum eisdem res quiete tenere & nemine inquietante perpetualiter possidere. Et ut hac nostrae confirmationis atque restitutionis auctoritas plenior in Dei nomine per subsequenda tempora obtineat vigorem, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione iussimus assignari. Actum apud villam Petrasfctam anno 1111. regni Karolomanni gloriosissimi Regis, in mense Maio, Indictione xiv. Arbertus Notarius ad vicem Vvlfardi recognovit.

CXVI.

Eiusdem praeceptum pro Ecclesia Gerundensi.

An. 881.
Ex chartulario Ecclesie Gerundensis.

IN nomine Domini Dei aeterni & salvatoris nostri Iesu Christi. Karolomannus gratia Dei Rex. Si sacrorum locorum divino cultui mancipatorum Deoque in eis famulantium necessitatibus opem ferimus, regiae celsitudinis morem exerceamus, ac per hoc ad aeternam beatitudinem facilius pervenire omnimodis confidimus. Itaque notum sit omnibus sanctae Dei Ecclesiae fidelibus & nostris praesentibus scilicet & futuris quia venerabilis vir Theotarius Gerundensis Ecclesiae Episcopus nostram adiens celsitudinem petiit ut memoratam sedem cum villis & hominibus a Domino & genitore nostro Ludovico aliisque devotis hominibus eidem sedi collatis, quas nunc possidere dinoscitur, id est, in pago Emporitano villam nuncupatam Olianum cum suis terminis, & villam vocatam Catavianum ad villarem antiquum, cum villa nova quam vocant Villosos & cum castro sub quo termino, & in pago Gerundense medietatem de villa Molleto & Milliarium villam, ceteraque res quas a longo tempore inibi possidere dinoscitur, simul cum tertia parte de pascuario & teloneo de ipso pago, aliasque villas quarum vocabula sunt Castellum fractum, & Parietes Rossini, cum tertia parte de pascuario & teloneo de ipso pago, cellam sancti Clementis cum Petra alta & terminis suis atque archis. Concedimus etiam praefato Pontifici & suae sedi villas quas pater noster divae recordationis Ludovicus Rex condonavit per praeceptum, villam scilicet sanctae Mariae quam alio nomine vocant Fontanetum, & palatis mororum cum suis villares, villarem quem dicunt Vilio, & villarem Murellum, necnon & villam Quarcianum & Falgaroles, cum omnibus adjacentiis & terminis suis, cultis & incultis, necnon & villam quae vocatur Fons edictus uno nomine, alterum vero Apiliarem, cum propriis videlicet finibus vel adjacentiis, cultis & incultis, quas etiam res, sicut & supra nominatas, aequa conditione & sub defensionis nostrae munimine pariter recipimus. Vineas quoque & terras quas Castellanus Presbyter & parentes eius traxerunt de heremo, libenti animo condonamus sanctae Mariae & sancto Felici atque rectoribus eius pro remedio animarum parentum nostrorum nostrae faciorum. Et villarem Farum cum vineis, ter-

Tom. II.

ris, silvis, & omnibus terminis suis, & plantadium Gondemari Episcopi cum omnibus terminibus & archas suas, & villam quae est in pago Bisuldunense, & vocatur Bascata, cum suis villaribus & suo termino & archas, & villarem vocantem Spedulias, & aliam villarem qui est infra memoratarum villarum terminos, villas etiam duas quae vocantur Crespianis & Milliaris, cum tertia parte de pascuario & teloneo de ipso pago, & in pago Petralatense villam quae vocatur Farus cum omni suo termino, propter infestationes malorum hominum sub nostra tuitione & immunitatis defensione constituissemus. Cujus petitioni annuentes propter amorem Dei memoratam sedem cum superscriptis villis praesenti tempore in iure eius consentientibus sub nostra tuitione constituimus, & hanc nostram auctoritatem circa eandem sedem fieri de crevimus, per quam decernimus ut nullus iudex publicus vel quilibet ex iudiciaria potestate major minorque persona in Ecclesias aut loca vel agros seu reliquas possessiones memoratae sedis, quas moderno tempore infra ditionem imperii nostri legaliter possidet, vel quae deinceps in iure ipsius loci divina pietas augeri voluerit, ad causas iudicatio more audiendas vel discutendas, aut freda exigenda, aut mansionaticos vel paratas faciendas, aut fidei iustos tollendos aut homines ipsius Ecclesiae contra rationis ordinem distringendos, nec ullas rehibitiones vel illicitas occasiones requirendas ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt penitus exigere, aut undecunque modo legaliter vestituram habet abstrahere presumat, sed liceat praefato Episcopo suisque successoribus res praedictae Ecclesiae cum omnibus quae possidet quieto ordine possidere & nostro fideliter parere imperio & pro nobis ac patribus nostris Domini misericordiam jugiter exorare. Et ut haec auctoritas confirmationis nostrae per curricula annorum inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subter firmavimus & anuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Karolomanni gloriosissimi Regis.

Norbertus Notarius ad vicem Vvlfardi recognovit.

Datum 1 v. Kalendarum Septembrium anno tertio regni Karolomanni gloriosissimi Regis, Indictione quartadecima.

Actum apud Fofianum villam in Dei nomine feliciter. Amen.

CXVII.

Eiusdem Karolomanni praeceptum pro Ecclesia Augusfordunensi.

IN nomine Domini Dei aeterni & Salvatoris nostri Iesu Christi. Karolomannus gratia Dei Rex. Si Ecclesiae Dei eorumque rectoribus opem ferendo consulimus, regio more consuecentes Deum nobis ob id praesenti & futuro seculo propitiari non dubitamus. Quamobrem omnium Dei Ecclesiae fidelium atque nostrorum noverit unanimes generalitas quoniam Adalgarius venerabilis Augusfordunensium Episcopus innotuit se-

An. 881.
Ex chartulario Ecclesiae Augusfordunensis.

CCccc ij

renitati nostræ quasdam res præceptis genitoris nostri Hlodovici gloriosissimi Regis avi que nostræ divæ recordationis Karoli Imperatoris Augusti Ecclesiæ sibi largitæ commissas, sed & privilegio apostolicæ sedis plurimorumque Episcoporum easdem res inrefragabiliter confirmatas, id est, abbatiam Flaviniacum cum integritate sui, villam Biliniacum, villam Lucennacum, villam Lentiliacum. Vnde ob majoris firmitatis rigorem deprecatus est ut easdem res nostro quoque jamdictæ sibi commissæ Ecclesiæ confirmarem præcepto. Cujus petitionibus eò libentiùs cessimus quò nobis profuturum conspeximus amplius. Confirmamus autem supradictas res cum omni integritate, & Mariniacum ex eadem Ecclesia pertinentem retro abstractam reddimus, supradictæque Ecclesiæ in perpetuum ad habendum firmamus, ita ut merces nostra cum prædecessorum nostrorum augeatur mercede. Præterea jamdictus Præsul deprecatus est ut in elemosyna nostra, quod ipse piè decreverat, auctoritate nostra firmarem; videlicet ut quilibet Clericorum sancti Nazarij episcopatus mansiones suas infra claustra ædificare voluerit, securus adimplere possit absque cujuslibet hospitalitatis oppressione, quatinus liberiùs pro nostra & totius generalitatis utilitate divinam pulsare valerent pietatem, atque easdem mansiones cum ipsa terra post obitum suum cuiunque ex clero ipsius Ecclesiæ voluerint vendendi & donandi liberam habeant potestatem. Nos autem & hæc confirmamus, & sicut in privilegio suo ipse statutum habet concedimus, delegamus, & ut à nullo unquam successorum suorum immutari possit, regia auctoritate prohibemus; sed quod ab eo actum est, & à nobis firmatum, jure firmissimo maneat inconcussum. Ut autem hujus nostræ auctoritatis confirmatio plenior in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, ac diuturnis valeat durare temporibus, manu nostra subter firmavimus & anuli nostri impressione subsignari iussimus.

Signum gloriosissimi Regis Karolomanni.

Norbettus Notarius subscripsit.

Datum pridie Nonas Martij anno v. regni Karolomanni gloriosi Regis, Indictione prima.

Actum apud Trupchiacum villam in Dei nomine feliciter. Amen.

Theodericus & Ansharius Comites ambasciaverunt.

CXVIII.

Notitia iudicati pro Ecclesia Gerundensi.

An. 884.
Ex chartulario Ecclesiæ Gerundensis.

CVIII in Dei nomine resideret vir illuster Theotacius sedis Gerundensis Episcopus unâ cum viros illustros Deilane & Sunarij Comites in villare quod dicitur Purtos, quod est in territorio Impuritano, in mallo publico per multorum causas ad audiendum & rectis & iustis iudiciis ad diffiniendum, seu in præsentia Perrone Vicecomite vel iudices qui iussi sunt iudicare vel dirimere causas, id est, Furiolo, Vndilone, Go-

demare, Theodardo, Manuel, Frugello, Lenteo, & Ruderico iudicum, Ardovaste sajone, Sperandeo, Hostalese, nec non Iuniano, Trafilido, Benedicto, Furiolo, Blanderico, Eldegodo, Vifredo, Eripione, Sdrunano, Vntrilla, Comparato, Leopardio, Daniel, Vndisco, Armentorio, Mirono, Petrone, Adalane, Fluctario, Galinno, Gaffino, Agilane, Adilone, Senderico, Paterello, Tructerio, Salomon, Leo, Elantio, Paschale, Revello, & Segobrando, vel ceterorum Presbyterorum, Clericorum, multitudo laicorum plurimorum bonorum hominum qui ibidem aderant, sic in eorum præsentia veniens Stremius Archiepresbyter, mandatarius qui est prædicto Episcopo, & dixit: Iubete me audire cum isto præfente Andrea domos, curtes, hortos, & pomiferos, & terras quæ sunt infra terminos de villa Vliano, qui est in territorio Impuritano. Illas debent esse supradicto Episcopo pro partibus ipsa causa de sancta Maria & sancto Felice quod satis in Gerunda vel iuxta ipsam civitatem per præceptum Domini Regis quod illi fecerunt ad jamdicta sancta Maria & sancto Felici. Ad proprio iste Andreas eas retinet ad aprisione pro partibus de villa quæ dicitur quàmque vocant Bedenga. Iste Andreas eos retinet injustè & contra legem. Tunc supradicti Comites, Vicomes, vel iudices interrogaverunt prædicto Andream quid ad hæc responderet. Ille tunc in suis responsis dixit quod ipsas domos, curtes, hortos, pomiferos & terras supradictas quòd iste Stremius Presbyter, qui est mandatarius supradicto Episcopo, requirit, non eos teneo injustè, sed per legis ordinem eos teneo per aprisione & per præceptum Regis & pro partibus de supradicta villa Biringa sicut ceteri Hispani faciunt. Tunc supradicti Comites, Episcopi, Vicecomites, vel iudices fuerunt super ipsa archa vel signa quod est in Montegrino, & dividit inter jamdictas villas, & invenerunt vel extimaverunt quòd jamdictus Andreas. Et præceperunt jamdicto Vndilane iudices ut ipsas terras mensurare fecissent, quod jamdictus Episcopus & prædictus Andreas inter se habere debuissent, sicuti & fecerunt. Et dividerunt ipsas terras sicut lex Gothorum commemorat. Et venit supradicto Vndilane unâ cum supradictis sacerdotibus vel plurimorum bonorum hominum, & mensuravit ipsas terras in latitudine quantum jamdictus Andreas habere debuisset; & sic de ipso puteo qui est in jamdicto villare & contra occidentem habet perticas octuaginta, & habet ipsa pertica quæ est mensurata pedes octo & medio, & pervenit usque ad ipsa pertica sita quod jamdicti Comites & Episcopus præceperunt figere. Et contra partibus Vliano de oriente habet perticas quadraginta in latitudine quod jamdictus Stremius recepit de jamdicto Andream pro partibus prædicto Episcopo, cujus mandatarius est. Et contra occidentem recepit in latitudine perticas triginta octo, & habet ipsa terra quod terminaverunt jamdicti iudices de parte orientis in latitudine septuaginta septem & media. Et tunc ordinaverunt jamdictus Episcopus, Comites, vel iudices ut infra ipsas villas Vliano & quarto quæ vocatur Biringa fixuras vel terminia mitterent quinque petras fidas, sicuti & fecerunt. Et recepit jamdictus Andreas medie-

tatem de ipsas peticas contra ipsum puteum à partibus Circi, & Stremirus Archipresbyter similiter alia medietate contra villa Vliano à partibus meridie. Et tunc convenit inter prædicto Episcopo & jamdicto Andrea ut unusquisque teneat & possideat usque ad ipsas pettas fectas per illorum villas divisione judicent atque defendant & securi possideant quilibet in perpetuum quieto ordine. Tunc apertum fuit ut unusquisque haberet exinde notitiam de ipsas res supradictas firmatas atque roboratas sicut & est, & gaudeat se unusquisque in nostro mallo suam percepisse iustitiam. Data notitia sub die decimofexto Kalendas Iunii anno tertio quod obiit Ludovicus Rex.

CXIX.

Karoli III. Imperatoris præceptum pro Ecclesiâ Gerundensi.

An. 887.
Ex eodem
chartulario.

IN nomine Domini Dei æterni & salvatoris nostri Iesu Christi. Karolus divina propitiante clementia Imperator Augustus. Si erga loca divinis cultibus mancipata Deoque in eisdem famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium remunerationis æternæ ob id nobis rependi non diffidimus, quin etiam ad diuturnum felicemque regni nostri idipsum stabilitatem pertinere nullatenus dubitamus. Igitur notum fit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus scilicet & futuris quia venerabilis Theotarius Gerundensis Episcopus ad nostram accedens clementiam deprecatus est imperialem celsitudinem nostram quatenus ipsam Ecclesiâ & sedem Gerundensem sub immunitatis nostræ tuitione susciperemus, sicut Karolum Imperatorem suumque filium Ludovicum antecessorem nostrum constat fecisse. Cujus precibus libenter adquiescentes præcipiendo jubemus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesiâ, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones quas moderno tempore in quibuslibet pagis vel territoris infractionem regni nostri iustè vel legaliter memorata tener atque possidet Ecclesiâ, vel ea quæ deinceps à catholicis vitiis divina pietas in iurè ipsius Ecclesiæ voluerit augeri, ad causas audiendas, aut freda vel tributa exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius Episcopi vel Ecclesiæ tam ingenios quam servos vel francos super terram ipsius commanentes vel iustè vel iniustè distringendos, nec ullas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas nostris videlicet vel futuris temporibus ingredi audeat, seu etiam ea quæ superius memorata sunt penitus exigere præsumat, sed liceat memorato Præsuli suisque successoribus res prædictæ Ecclesiæ cum omnibus sibi subjectis sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere & nobis fideliter deservire. Concedimus etiam eidem venerabili Episcopo suæque Ecclesiæ & per hoc præceptum nostræ auctoritatis confirmamus villam quæ vocatur Olianus & aliam villam quæ vocatur Cacavianus, & castellum Velloso cum castellare suo, & in comitatu Empuritanense vel in

Gerundense cellam sancti Clementis, & cum Petra alta, cum vineis & silvis & cum omnibus terminis suis atque arcas suas, & villam Parietes Rufini, atque castellum fractum, & medietatem de villa Molleti, & villam Fosdedictus, & villam sanctæ Mariæ quam vocant Fontaneti, & palatium Muroris cum omnibus villaribus, & villam Carciano cum suis villaribus, & illum plantatium Gondemari Episcopi, & vineas veteras quas Castellanus Presbyter & parentes sui & alij ceteri homines traxer de heremo, & villarem Faram cum aliis villaribus ubi Adalardus Presbyter manet cum terminis suis. Largitur etiam nostra clementia ad supradictam sedem sanctæ Mariæ vel sancti Felicis martyris Christi pro remedio anime nostræ vel prædecessorum parentumque nostrorum in supradicto comitatu Gerundense villam quæ vocatur Elzeda cum omnibus adjacentis suis, hoc est, ab oriente per semitam quæ pergit usque ad ribam fractam, à meridie autem à cruce usque ad confines Arbutiæ, de parte occidentis usque ad Iohanneto, & de septentrione per rivulam quæ vocatur vallis urcea, & pervenit ad sanctam Columbam usque ad aliam ripam alvei, & aliam villulam in jamdicto comitatu quam vocant villam rabiosam cum terminis suis, & in comitatu Bisuldunense villam Crespiano & Miliaris & villam Baschara cum suis villaribus, necnon & archas ac villare quæ dicitur Spedulias, & aliud villare quod nominatur Abdrama, pariter cum aliis diversis villaribus quæ appellantur Terratellas & Cassaniolus, ac villare Acmiton, & in comitatu Petralatense villam quæ dicitur Pharus. Et adhuc etiam celsitudo atque magnificentia nostra concedit jam supradictæ Ecclesiæ beatæ Mariæ virginis atque sancti Felicis martyris Christi pro amore Dei facinorumque nostrorum remissione in supradictis comitatibus, id est, Gerundensi, Bisuldunensi, Petralatensi, atque Impuritanensi, omnem medietatem de pascuaris & teloneis mercatorumque terræ & maris mercatibusque omnibus. Ipsî vero homines qui in supradictis villis habitant vel habitaturi sunt tale obsequium vel tale servitium supradicto Episcopo vel successoribus suis faciant vel serviant quale ad Comites nostros facere consueverunt tam Hispani quam ceteri, & nullum alium censum vel servitium ullo unquam tempore ingerere quis præsumat. Volumus etiam ut liceat memorato Episcopo suisque successoribus res supradictæ Ecclesiæ & à nobis ei collatas seu condonatas & alias quasunque sibi pertinentes quieto ordine possidere & nostro imperio fideliter parere & pro nobis conjugisque ac totius populi Christiani salute Domini misericordiam jugiter exorare. Et ut hæc auctoritas donationis atque confirmationis nostræ per curricula annorum inviolabilem atque inconvulsam in Dei nomine obineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Karoli piissimi Imperatoris.

Amalbertus Notarius ad vicem Leutardi recognovit & subscripsit.

Data Kalendis Novembris anno secundo imperante Karolo piissimo Imperatore in Gallis, Indictione sexta.

Actum Parisius urbe in Dei nomine feliciter.
Amen.

C X X.

*Ermengardis Comitissa Ceritanensis donatio
ad Olibam Comitem virum suum.*

An. 888.
Ex chartu-
lario mo-
nasterij A-
rulenſis.

IN nomine Domini. Ego Ermengardis Comitissa donator sum tibi viro meo Oliba gratia Dei Comes. Manifestum est enim quia placuit in animis meis & placet, nullius cogentis imperio nec suadentis ingenio, sed propria exoptanea mea elegeri cum Deo ut tibi supraſcripto viro meo donationem fecissem de aliquo de proprietate mea, sicuti & facio. Dono namque tibi alaudem meum vocitatum nomine Cultiua, qui est in pago Helenense, in comitato Valle Alperi, cum ipsa Ecclesia sancta Maria qui ibidem est, cum decimis & primiciis suis & oblationes fidelium, cum suo cimiterio, & cum ipsas domos qui sunt circa ipsam Ecclesiam, cum illarum exios & regressios earum. Et dono tibi ipsam meum alaudem qui est in pago Helenense, in comitatu Valle Alperi. Et est jandictus alaudes casas, casalibus, curtis, curtalibus, terris, vineis, pratis, pascuis, hortis, hortibus, molendinis, cum illorum caput aquis, silvis, garricis, aquis, aquarumve ductibus vel reductibus, arboribus fructuosus vel infructuosus, cum exios & regressios earum. Et afrontat ipse alaudes de parte orientis in terminio de ipsos hortos vel de Mazaned, de meridie in in Villa Rubia, de occiduo in terminio de Serralonga vel in Montenegro, de Circi in terminio de ipſo Frexano vel in gurgio Muio. Quantum infra istas afrontationes includunt, sic dono tibi jandictos alaudes cum ipsa Ecclesia ab integrè, ut quicquid exinde facere vel judicare volueris, liberam in Dei nomine habeas potestatem. Quòd si ego donatrix aut ulliſque homo qui contra hanc donationem venerit ad irumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat omnia superius scripta in duplo cum omni sua immelioratione, & inantea ista donatio firma permaneat omniſque tempore. Facta donatione xvi. Kal. Mart. anno primo regnante Hugone Rege. Signum Ermengardis Comitissa quæ hanc istam donationem fecit & testes firmare rogavit. S. Vvifredus. S. Seniofredus. S. Adalbertus. Paschlamirus Presbyter qui hanc istam donationem scripsit sub die & anno quo supra.

C X X I.

*Odonis Rex Francorum præceptum pro
monasterio Solemniacensi.*

An. 888.
Ex schedis
V. C. Jacobi
Sizmon-
di.

IN nomine Dei summi & æterni Regis. Odo gratia Dei Rex. Quandocunque servorum Dei nostrorumque fidelium justis & rationabilibus efflagitationibus aurem celsitudinis nostræ assensum præbentes accommodamus, regie majestatis consuetudinem studemus, ac per hoc præmia æternæ felicitatis facilius nos adepturos nul-

latus dubitamus. Idcirco notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus & nostris præsentibus sive futuris quia venerabilis vir Teodericus Abba ex monasterio Solemniaco olim constructo ab Elegio Noviomagenſi Episcopo tempore Dagoberti gloriosissimi Regis Francorum, posito super fluviolo Brivancia, quod jandictus Pontifex in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ sanctique Petri atque omnium Apostolorum, Dionysij sociorumque ejus, atque Pancratij, Crispini & Crispiniani, & sanctorum confessorum Hilarij, Martini, atque Medardi, ad nostram accedens reverenter clementiam deprecatus est ut idem monasterium cum omnibus hominibus & villis vel rebus sibi justè legaliterque pertinentibus, simul etiam cum his quæ divina pietas per suos quosque fideles eidem monasterio augere voluerit, sub nostræ immunitatis tuitione ac defensionis prætextu recipere dignaremur. Cujus precibus clementi favore annuimus. Quin etiam hoc magnitudinis nostræ præceptum speciali conditione fieri iussimus; per quod præfatum monasterium, veluti præmissum est, cum omnibus rebus sibi pertinentibus sub nostræ immunitatis tuitione suscepisse universis fidelibus nostris notum esse volumus; præcipientesque jubemus ut nulli liceat fidelium Dei atque nostrorum præsentibus vel futuris temporibus idem intrare monasterium vel in quamlibet sibi pertinentem villam aut agros seu silvas ad causas audiendas, aut judicia publica terminanda, aut paratas faciendas vel exigendas, aut mansionaticos vel paraveredos vel ullam quamlibet redhibitionem exigendam. Sed quicquid ex monasterij rebus exigi potest, Abbatibus & monachis in eodem loco Deo servientibus proficiat in stipendiorum augmentis. Statuimus in terea ut habeant monachi in eodem loco Domino famulantes secundum patris Benedicti regulæ institutionem omni tempore ex se ipsis eligendi Abbatem, ac nulli liceat aliquando ex rebus ejusdem Ecclesiæ quicquam illis subtrahere vel minere, aut homines sibi pertinentes vel super terram ipsius commanentes inquietare, diltringere, aut fidejussores tollere. Sed omni tempore rectoribus & monachis frequenter dicti monasterij quicquid ex eis esse potest proſit in erogationem, & animæ nostræ proficiat ad liberationem. Hæc namque si quis nostræ bonæ voluntatis sancta delere conatus fuerit, tali cum Dominus feriat ultione quatinus nullo modo suam vindicet voluntatem, qui hanc nostram infringere voluerit auctoritatem. Ut autem hæc nostræ munificentia auctoritas omni tempore inviolabilis & à nobis ac successoribus nostris observetur, manu nostra eam subter firmavimus, & de anulo nostro sigillari fecimus.

Signum Odonis gloriosissimi Regis.
Trohannus Notarius ad vicem Eblonis recognovit.

Data Idus Junias anno incarnationis Domini m c c c l x x v i i i. Indictione v i. anno secundo regnante Domino Odone Rege glorioso.

Actum monasterio sancti Maximini in Dei nomine feliciter. Amen.

CXXII.

*Ejusdem præceptum pro monasterio Montis-
olivi in diocesi Carcassonensi.*

An. 888.
Ex archivo
monasterij
Montisoli-
vi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Odo gratia Dei Rex. Cum petitionibus fervorū Dei iustis & rationabilibus divini cultus amore favemus, superna nos gratia pro his muniri non dubitamus. Proinde noverit omnium fidelium nostrorum præsentium futurorumque sagacitas quia vir venerabilis Ygobertus Abba ex monasterio quod nuncupatur Mallati, situm in territorio Carcassensi, constructum in honore sancti Iohannis Baptiste, cum terminis & adjacentis, obtulit obtutibus nostris quandam auctoritatem Domini Pippini pie recordationis serenissimi Regis, in qua erat inferum qualiter antecessoris sui antecessor ipsum monasterium novo construxisset opere, & propter ejus defensionem vel propter pravorum hominum illicitas infestationes in manu ejusdem Domini Imperatoris unā cum monachis ibi degentibus se commendavit, ut sub ejus tuitione licuisset eis cum rebus hominibusque eorum quiete vivere ac residere; & deprecatus est clementiam regni nostri ut præfatum monasterium, unā cum villulis, quarum nomina sunt villa Signarij, seu villa Addarij, necnon villa Vnionis, necnon villare qui dicitur Elisans, qui alio nomine villa Fedosij, quæ sunt super eundem fluvium sitæ, seu villare qui vocatur sancti Stephani, & villa que dicitur Micizani in eodem pago super fluvium Fiscanum, & in pago Redensi locum qui dicitur sancti Vincentij in villa Ceria, & villa que dicitur Anulvilla, quæ est sita in pago Redensi sive Carcassensi, villaræque nomine Egmenalium in pago Tolofano super fluvium Fiscani, necnon & cellulam sancti Martini prædicto monasterio subiectam super rivulum Lampium, sive sanctæ Cæcilie & sancti Petri super fluvium Duranum, locum qui dicitur Oratorium, quæ sunt in pago Carcassensi, villare qui dicitur Eleci super fluvium Lugansi, cum omnibus rebus & adjacentis sive terminis suis, sub nostra suscipere-mus defensione & immunitatis tuitione. Cujus precibus ob amorem Dei & reverentiam divini cultus libenter aures accommodare placuit, & hoc nostræ auctoritatis præceptum fieri decrevimus atque jubemus; per quod præcipimus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex judiciaria potestate in Ecclesiis, loca, vel agros, seu reliquas omnes possessiones quas moderno tempore possidet, vel quæ etiam deinceps in jure ipsius sancti loci voluerit divina pietas argeri, ad causas audiendas, aut freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines ipsius monasterij tam ingenuos quam & servos super terram ipsius commanentes injuste distringendos, nec ullas rehibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris vel futuris temporibus ingredi audeat, vel ea que supra memorata sunt penitus exigere præsumat. Et quicquid de rebus præfati monasterij sicut sperare potest, totum nos pro æterna remuneratione præfati mo-

nasterio concedimus, ut in alimonia pauperum stipendiisque monachorum ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione suprædictus Abba vel successores ejus de hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi tales inter se invenire poterint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, scilicet qui præesse pariter & prodesse queant, per hanc nostram auctoritatem licentiam habeant eligendi Abbatem; quatenus pro nobis & totius regni nostri stabilitate à Deo nobis concessi jugiter Dei misericordiam exorare delectet. Et ut hac auctoritas à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris veris credatur diligentisque observetur, manu propria subter firmavit & anuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Odonis gloriosissimi Regis.
Datum Idibus Junij anno incarnationis dominicæ MCCCLXXXVIII. Indictione VI. anno secundo regnante Domino Odone gloriosissimo Rege.
Actum in monasterio sancti Maximini in Dei nomine feliciter. Amen.

CXXIII.

*Ejusdem præceptum pro Ecclesia
Augustodunensi.*

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Odo clementia Dei Rex. Si locis sacris & divinis cultibus mancipatis, aut propria largiendo, aut olim substracta restituendo, operi subsidium accommodamus, hoc proculdubio ad emolumentum regie tranquillitatis nobis profuturum non diffidimus. Quamobrem noverit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque unanimis generalitas quoniam adiens celsitudinem nostram Adalgarius reverendus Eduorum Episcopus humiliter nostræ retulit serenitati qualiter villam Tiliacum, quam nos jure proprietatis possidere videbamus, sanctus Leodegarius prædictæ Ecclesiæ quondam Pontifex ex suo proprio sancto Nazario ac præfate suæ Ecclesiæ æternaliter contulerat possidendam, & postquam à præcedentibus nostræ prolis parentibus simulque heredibus injuste ac contra omnem legitimam rationem fuisset malè usurpata ac temeraria præsumptione ab eadem Ecclesia alienata, à prædecessoribus nostris Regibus, post inquisitionem suorum procerum, præceptorum suorum auctoritatibus eidem fuerat sollemniter restituta, insuper etiam apostolico privilegio roborata, & multorum Episcoporum generali excommunicatione, ne iterum violaretur, innodata. Quæ siquidem villa est sita in pago Orlacensi supra fluvium Sagonnam. Nos igitur tam prædicti viri Dei, qui hanc eandem villam jamdictæ suæ Ecclesiæ donasse videbatur, quam etiam memorati Christi athletæ, beati scilicet Nazarij, ob cujus nominis reverentiam præfixæ matri Ecclesiæ data fuisse affirmabatur, offensionem quoquo judicio pertinuescentes, & quod periculosius creditur, sub oculis omnipotentis in hujuscemodi obstinatione manere qualicumque ignorantia formidantes, malimus nostra propria regio more

Ex chartulario Ecclesiæ Augustodunensi.

ecclesiasticis obsequiis mancipare quam ea quæ dubio pendebant iudicio, aliqua occasione denegare. Vnde ad fidelissimam memorati Adalgarij venerabilis Episcopi exhortationem & dilecti fratris nostri Robberti illustrissimi Marchionis consilium atque consensum, pro nostrarum animarum ac parentum nostrorum remedio, & si quid in hære offensionis videtur, gratissima absolute, prænominatam villam Tiliniacum cum omnibus ubicunque positis ad illam aspicientibus libuit serenitati nostræ (sæpenominato Pontifici suæque Ecclesiæ & restituendo reddi & condonando largiri, eo quidem iure ut si iusta & legali donatione, sicut præmissum est, ab Episcopis præfatæ Ecclesiæ extitit possessa, inviolabiliter eidem maneat restaurata; sin vero, ut quidam nostræ partis ministri referunt, nostræ proprietatis iustis fuisse visa est, fiat nostra regali munificencia & nominati fratris nostri largitione à nostro communi iure in jus & dominationem Ecclesiæ beati Nazarij & suorum Pontificum in perpetuum mancipata. Propterea & hoc nostræ restitutionis præceptum immo & largitionis fieri iussimus; per quod statuentes decernimus ut supra signatam villam Tiliniacum cum omni sua integritate, videlicet cum mancipiis, vineis, pratis, silvis, pascuis, ceterisque terris, Ecclesiis quoque cum suis appendiciis, aquis etiam, aquarumque decursibus, exitibus & regressibus, & cum omnibus ad se iuste & legaliter pertinentibus, quæ sitis & inquirendis, tam præsens quam & futuri supradictæ Ecclesiæ Episcopi sicut reliquas ejusdem Ecclesiæ beati martyris Nazarij res sine aliqua contradictione aut injusta subtractione seu cuiusquam mala usurpatione inviolabiliter teneant & canonico in regendo potantur arbitrio, nullo inquietante aut disrumpente. Vt ergo hæc nostræ liberalitatis restitutio seu cessionis largitio plenior in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, manu propria firmantes, anuli nostri impressione subter iussimus insigniri.

CXXIV.

Ejusdem præceptum pro monasterio Iuncellensi in diœcesi Biterrensi.

An. 890.
Ex archi-
vo mona-
sterij Iun-
cellensis.

IN nomine Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi. Oddo divina ordinante clementia Rex omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Vicariis, Centenariis, atque omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris præsentibus atque futuris salutem. Notum sit quia si sacerdotum ac fervorum Dei petitiones, quas nobis pro suis necessitatibus innouerint, ad effectum perducimus, non solum regiam consuetudinem exerceamus, verum etiam ad æternæ retributionis mercedem talia facta profutura confidimus. Proinde comperiat omnium fidelium nostrorum solertia quia vir venerabilis Audegarius Abbas sancti Petri Iuncellensis monasterij, quod est situm in pago Biterrensi, nostris obtulit obtutibus auctoritates prædecessorum nostrorum Pippini videlicet & Karoli, unde licentiam habebant inter se & Abbates eligere & ipsum monasterium secun-

dum regulam sancti Benedicti & præcepta Regum regere & gubernare, quomodo fecerint olim Abbates illorum Benedictus scilicet & Fructuosus & antecessores eorum absque alicujus blandimento, dum viverent. Ideo memoratus Audegarius Abbas nostram deprecatus est clementiam ut nos denuo prædictas auctoritates nostræ roborationis scripto confirmare dignaretur eique aliquid regio more benignè largiretur. Cuius inquam petitioni libenter annuentes, hoc serenitatis nostræ præceptum illi fieri iussimus, per quod Ecclesiam beati Iuliani martyris quæ constructa est in loco qui vocatur Tauriacus in episcopatu Ruthenensi, cum omnibus iuribus sibi pertinentibus pia largitione ipsi concedimus, ut omnes præsentis & futuri fideles sanctæ Dei Ecclesiæ ex nostro concessu ad perpetuum à nobis confirmatum esse cognoscant. Præcipimus interim ut nullus iudex publicus neque quislibet ex iudiciaria potestate nec ullus ex fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris in Ecclesiis aut loca vel agros seu reliquas possessiones prædicti monasterij quas moderno tempore possidere videtur in quibuslibet pagis & territoriis quicquid ibidem propter divinum amorem hæctenus collatum est, quæque etiam deinceps in iure ipsius sancti loci aut per nos aut per alios voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fidei iustos tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ tam ingenuos quam & servos qui supra terram ipsius residere videntur distringendos, aut ullas retributiones vel illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore injustè aut violenter ingredi audeat vel exactare præsumat; & quicquid de rebus præfati monasterij fisco sperare poterat, totum nos pro æterna remuneratione prædicto monasterio concedimus, ut perpetuis concedimus, ut perpetuis temporibus in alimonia pauperum & stipendia monachorum ceterorumque fidelium ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divina vocatione idem Abbas vel successores ejus de hac luce migraverint, quandiu ipsi monachi inter se tales invenire poterunt qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem & concessum licentiam habeant eligendi Abbates; quatenus ipsi servi Dei qui ibidem Deo famulari videntur, pro nobis & stabilitate totius regni nostri à Deo nobis concessi atque per immensam Dei misericordiam conservandi exorare valeant. Hæc verò auctoritas nostræ confirmationis ut futuris temporibus firmis ac robustis habeatur vel à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris diligentius conservetur, eam manu propria subnotavimus & anuli nostri impressione signati iussimus.

Signum Odonis magnifici Regis.
Arnebodus scripsit ad vicem Ildesfredi Referendarij & subscripsit.
Datum XI. Kalendas Decembris Indictione
viii. anno tertio regnante Oddone Rege.
Actum Silvanectis feliciter.

CXXV.

CXXV.

VVidonis Imperatoris preceptum pro monasterio sancte Christine.

An. 891.
Ex veteri
codice Lon-
gobardico.

IN nomine sancte & individue Trinitatis. VVido divina clementia favente Imperator Augustus. Si antecessorum nostrorum concessa privilegia, maxime divinis locis, etiam nostra auctoritate solidamus, proculdubio id ipsum nobis ad æternam remunerationem plurimum prodesse confidimus. Ideoque noverit omnium fidelium nostrorum presentium scilicet & futurorum industria quia nos tam divino tacti instinctu quam sempiternæ retributionis compulsi intuitu ad repropitiandum nobis cœlestem Regem & dominatorem omnium, beate virginis & martyris Christiane cœnobium in Italico regno constructum haud p. ocul à curte regia Ollona, ubi venerabilis Abbas Rodolphus præfesse videtur, cum omnibus qui sub cura & ditione ipsius sunt famulis Christi, rebus cunctis ac familiis ad eundem locum respectantibus, sub nostrum mundeburdum & perennem tuitionem suscipimus. Interventu quoque nostræ dilectæ conjugis Agelguidæ Imperatricis solemniter confirmamus & per hanc nostræ auctoritatis paginam corroboremus quicquid eidem monasterio in rebus mobilibus tempore constitutionis suæ usque in præfens ex dono antecessorum nostrorum & Regum prifcorum Reginarumque aut aliorum quorumcumque largitione, collatione, vel qualicunque oblatione divina pietas contulit aut largiri dignabitur in posterum, ut habeant illud integrum atque possideant prædictus Abbas vel famuli Christi jure quieto & pacifico, sub nostræ immunitatis protectione in læsi jugiter permanentes, & pro statu nostri imperij Deum supplicantes, omni nostra hereditumque nostrorum ac successorum molestatione remota. Volumus denique ut quotienscunque opus habuerint, de rebus ac familiis ejusdem monasterij, tanquam de dominicis nostris, per publicos actores & exactores inquisitio fiat. Illud etiam interdiximus, ut in domibus & cellulis ejusdem monasterij ex hoc nunc & in posterum nullus mansionaticum, teloneaticum, ripaticum, aut aliquas publicas functiones exquirere audeat, nullamque in commenditiis præfati Abbatis vel famulorum Dei liberis ac servis, massariis, libellariis, aldionibus inferat violentiam, aut eos potestativè distringat aut pignorare præsumat, & sicuti antecessorum nostrorum auctoritate eidem loco venerabili constat esse collatum, ita firmum & stabile permaneat in ævum. Sancimus siquidem & nos, veluti à divæ memoriæ antecessore nostro Karolo Imperatore constitutum est, ut si divina vocatione Abbas illorum ab hoc seculo migraverit, habeant potestatem inter se eligendi Abbatem. Si quis autem contra hanc jussionem nostram teniti vel refragare aut eam irrumperere tentaverit, auri obrizi libras centum persolvat, medietatem palatio nostro, & medietatem prædicto cœnobio. Erut hoc certius credatur & firmius observetur, propria manu confirmavimus, & anulo nostro subter jussimus sigillari.

Tom. II.

Signum Domni VVidonis serenissimi Imperatoris Augusti.

Helbancas Archicancellarius jubente Domino VVidone Imperatore recognovi.

Datum 111. Kal. Jul. Indictione 1x. anno incarnationis dominicæ DCCCXCII. anno Domini VVidonis regni ejus 1111. Imperij 11.

Actum Papia in Dei nomine feliciter. Amen.

CXXVI.

Rainaudi cesso ad Ecclesiam Brivatensem.

Sacrofanctæ Dei Ecclesiæ Brivatensis vico sitæ, qua vir beatus Iulianus martyr requiescit cum sociis suis, & cui Guilelmus Comes & Abbas præfesse videtur, necnon Eldefredus Præpositus, seu Nectardus Decanus, vel ceteri Clerici qui ibidem famulantur. Ego Rainaudus pro amore Dei & salvatoris nostri Iesu Christi cedo ipsi casse Dei suisque servientibus censum quod imperpetuum esse volo, & de meo jure in vestra donatione trado. Hæc sunt res meæ proprietatis quæ per conquestum mihi evenerunt, quæ sunt sitæ in * urbe Arvernica, in comitatu Brivatensi, in villa cui vocabulum est Casalellis, cedo Deo & sancto Iuliano suisque servientibus massum unum cum curta & horto & exio & vinea 1. & campello 1. Istæ res ipsi masso adherentes habent fines de uno latere sitata publica, de superiori latere terra est sancti Iuliani, & de subteriori verò est terra Bladini & Rhildis & heredum suorum. Istud confinium per bodina positum casse sancti Iuliani suisque Canonicis cedo in stipendia fratrum pro anima mea totum vobis. Taliter verò complacuit mihi ut dum ego Raganfredus amicus meus vixerimus, usum fructuarium possideamus, post obitum meum Raganfredus ipsas res possideat, & in censum Missæ sancti Iuliani denarios duodecim per singulos annos; postque suum discessum ipsæ res casse sancti Iuliani revertantur sine ulla contradictione. Sanè si quis homo aut ulus de heredibus meis aut qualibet potens persona quæ contra vos vel contra concessionem meam aliquid mali dicere tentaverit, in vanum laboret, & quod protulit venti ferant, & insuper auri libras duodecim vobis coactus persolvat. Facta ista carta in die sabbati in mense Octobrio anno quarto regnante Karolo Rege Ffrancorum. Rainaudus teste, qui concessionem istam sancto Iuliano fieri rogavit, & Ingualdo, Bladino, Girberto, Radulfo.

An. 892.
Ex chartulario
Ecclesiæ Bri-
vatenfis.
cap. 33.

* urbe Ar-
vernica.

CXXVII.

Ermengardis Comitisse Cevitanie donatio ad monasterium sancte Marie Arulensis.

IN Dei nomine. Ego Ermengardis Comitissa & filiis meis Bernardo Comite & Guifredo Comite & Berengario Episcopo, nos simul in unum donatores sumus ad cœnobio sancta Maria Arlas alaudem nostrum qui nobis adventit per vocem Domini nostri Olibano Comite vel per com-

An. 893.
Ex chartulario mo-
nasterij
Arulensis.

Dddd

parationem de Iufcaftedo iudex, quem alium nomen vocant Lobatone. Et est ipfum alande in comitatu Roffilonenfi, in Valle Aſperi, in multiſque locis, videlicet ad ipſa clota quem vocant manſus coopertus, cum omnes ſuas adjacentias & afrontationes, & in monte nigro ſubtiore caſas coopertas, cum curtes & hortos, cum omnes ſuas adjacentias & afrontationes. Et in loco quem vocant in termino de Felgars vel de Fontanilis, ipſas terras, cum ipſos boſcos & cum illorum afrontationes, cum exiis & regressiis earum. Et in alio loco quem vocant Caſtannario caſas coopertas, cum curtes & hortos, cum ipſis pomiferis, & cum ipſas terras quæ ibidem ſunt, cum exiis & regressiis earum. Et in alio loco quem vocant Batipalmas caſas coopertas, cum ipſos caſales, & cum ipſo molino, terras & vineas, pomiferis vel impomiferis arbores, cultum vel incultum, cum exiis & regressiis earum. Et in aliis locis in rio Ferratio ſuperiore manſos coopertos, cum curtes & hortos, terras & vineas, molinis, molinariis, cultum vel incultum, aquis, aquarumve ductibus vel reductibus, cum exiis vel regressiis earum. Et in loco quem vocant Caſtro Corbi manſos coopertos, cum curtes, curtalibus, hortis, hortalibus, & cum omnes ſuas adjacentias & afrontationes. Sic omnia ſuperius ſcripta cum omni integritate donamus ad ſupradicto cœnobio ſancta Maria Arlas pro anima Domni noſtri Olibano Comite & pro remedio peccatis noſtris, videlicet omnes ſuptanominatis manſis, caſis, caſalibus, coopertis & diſcoopertis, quintanalibus, curtis, curtalibus, hortis, hortalibus, vineis, vinealibus, terras cultas vel incultas, torrentibus, arbores pomiferis vel impomiferis, verdegariis, vernedis, boſchos, filvis, garricis, molinis, molinariis, aquis, captaquis, aquarumve ductibus vel reductibus, exiis & regressiis, omnia & in omnibus, quicquid dici vel nominari poteſt, tam quaeritum quam ad inquirendum. Et afrontat hæc omnia ſuperius ſcripta vel includit de multis partes in poſſeſſione de ſupradicto cœnobio, vel de parte orientis in ipſo grado quem vocant Coſtaleto, & de meridie in ipſa terra de monte nigro ſuperiore, vel in ipſa terra quem dicunt Aſtella, quæ eſt in termino de Cuſtoga, & de occiduo in ipſo guado de Amara, vel in ipſo pujo Oriolo, vel in roca inferni, & de parte verò Cercij in monte Colia. Quantum infra iſtas quatuor afrontationes includunt, ſic ad flumen Tixi vel rio Ferrarij invergunt, ſic donamus & tradimus de noſtro jure in poteſtate & dominio ſupradicto cœnobio, ut habeat in Dei nomine liberam & firmiſſimam poteſtatem facere vel judicare inde quodcumque voluerit. Et in termino de villa Polleſtros, in loco quem vocant Barriano, de præſata comparatione ipſos tres campos ab omni integritate cum illorum afrontationes, cum exiis & regressiis illarum, ſimiliter donamus ad ſerpeſato cœnobio. Quod ſi nos donatores aut ulliſque homo vel femina contra hanc noſtram donationem ad inrumpendum vel aliquid ſubtrahendum venire voluerit, juſto judicio Dei & beatæ genitricis ejus iram incurrat, & inantea donatio iſta firmis & ſtabilis permaneat omnique tempore. Facta iſta carta donationis 1 v. Idus Februarij anno ſexto regnante

Hugone Rege. S. Ermengardis Comitiffa. S. Bernardus Comes. S. Vviredus Comes, qui hanc cartam donationis fecimus, firmavimus, & teſtes firmare rogavimus. Berengarius Epifcopus. S. Raimundi Levita. S. Dodo. Vvicaſtedus Clericus. Atto monachus, qui hanc cartam donationis ſcripfit die & anno quo ſuprà.

CXXVIII.

Karoli Simplicis præceptum pro Eccleſia ſancti Chriſtophori de Chriſtoilo in diaceſi Pariſienſi.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus divina propiciante clementia Rex. Si juſtis fidelium noſtrorum petitionibus aurem noſtræ ſerenitatis accommodamus, aſſenſumque illis præbemus, acta prædeceſſorum noſtrorum Regum ſcilicet Francorum imitate videmur, ac per hoc in noſtræ fidelitatis devotione promptiores illos efficiamus. D. nique noverit omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium noſtrorumque tam præſentium quam & futurorum induſtria quod adiens noſtræ benignitatis excellentiam Grimoardus Vicecomes atque fidelis noſter obnixè noſtram petit munificentiam quatinus res Eccleſiæ in honore beati Chriſtophori martyris Chriſti dicatas, in qua oſſa ſimilium requieſcunt, quas idem pro animæ ſuæ ſalute eidem Eccleſiæ tradiderat, auctoritatis noſtræ præcepto confirmare, & ut nemo deinceps illas res ab eadem Eccleſia ſubtrahere aut ex eisdem quiddam cenſum exigere præſumat, modis omnibus inhibere dignemur. Sunt autem hæc res in pago Pariſiacenſe, ſicæ in villa Chriſtoilo, hoc eſt, manſa xv. & mancipia utriuſque ſexus. Placuit itaque celſitudini noſtræ ejuſdem viri ad quieteſcere petitionibus, & hoc noſtræ auctoritatis præceptum fieri juſſimus, & jandicte Eccleſiæ dari decrevimus, per quod præcipientes jubemus ut eadem Eccleſia abſque ulla reſtagatione aſcriptas res cum omni earum integritate, terris videlicet cultis & incultis, pratis, vineis, filvis, & mancipiis, aquis, aquarumque decurſibus, omnique ad ſe juſtè & legaliter pertinent, jure perpetuo teneat & poſſideat. Et nemo poſt prænominati fidelis noſtri Grimoardi deceſſum in eadem Eccleſia poteſtatem habeat, aut ex iis rebus aliquid cenſum exigere præſumat, neque ulla judiciaria poteſtas perpetrandi aut hominem fugientem expellendi licentiam habeat. Et liberè liceat ſacerdoti Eccleſiæ Domino famulare & ſanctorum patrocinia dignè venerare & ejuſdem viri pro ſalute animæ ſupplicare. Et ut hoc noſtræ auctoritatis edictum per omnia tempora, inviolabilem in Dei nomine obtineat vigorem, manu noſtra ſubter firmavimus & annuli noſtri impreſſione ſigillari juſſimus.

Signum Karoli glorioſiſſimi Regis.

Herveus Notarius ad vicem Aſkeretici Epifcopi recognovit.

Datum v. Idus Kal. Maij Indictione 111. anno v. 111. regnante & redintegrante regnum Karolo glorioſiſſimo Rege.

Actum apud Vermeriam palatium in Dei nomine feliciter. Amen.

An. 900.
Ex magno
charulatio
Eccleſiæ
ſancti
Pariſi.
lib. 19. cap.
73.

CXXIX.

Ejusdem præceptum concessionis pro Theodosio.

An. 904.
Ex charta-
lario S. Pe-
tri Roden-
sis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus divina propitiante clementia Rex. Regalis celsitudinis mos est fideles suos donis multiplicibus honorare sublimèque efficere. No- veritigitur omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque tam præsentium quam & futuro- rum industria quoniam placuit serenitati nostræ per deprecationem Rotberti fidelis nostri quen- dam fidem nostrum Theodosium de quibusdam rebus nostræ proprietatis honorare. Sunt autem eadem res in comitatu Narbonensi, in pago Mi- nervensi, in villa Honeriaci vel in Vibrano, in- fra hos fines & terminos quicquid ad nostrum per- tinere videntur sicut, & in alio loco in comitatu Ruslionense, in pago Helenense, villa que vo- catur Pallestros cum ipso sico qui ibidem est nunc, cum Tertio, cum Raste & Cametello, omnia queque ad nostrum sicutum pertinere vi- dentur, & in alio loco in villa Insula, cum Lotas & Laurigano, omnia quicquid ibi ad nostrum sicutum pertinere videntur, & in comitatu Bisuldunensi super Fluviano villare Golorescum, Came- to, & Campo longo, & Tapiolas, & in villa monte acuto, & in valle Basse villam que dicitur sancti Stephani cum valle Ionathes, cum villis & villaribus que ibidem sunt. Et affrontat ipsa vallis de parte orientis in terra que dividit inter Girunden- se & Bisuldunense, de meridie affrontat in fines de comitatu Auionensi usque ad collum Io- nathes, de parte circi in castrum Gorni, de istis vero partibus sicuti aqua vergit & pergit usque ad villarem veterem, pergitque per atenas usque ad paulata tepiti, & pergit usque ad Paratella, & inde vadit ad monte meridiano & usque ad ferram Elceriolas & usque ad fines Pinete. Concedimus etiam sibi in toto regno nostro Gotice vel Sepe- manie, ubicunque emere voluerit licentiam abs- que ullo servitio. Ipsi vero homines qui in supra- dictis villis habitant vel habitaturi sunt, tale obse- quium vel tale servitium suprascripto Theodosio vel heredibus suis faciant vel serviant quale Co- mitibus facere consueverunt tam Spani quam ce- teri. Has itaque res concedimus jam dicto fideli nostro Theodosio cum terminis & omnibus adja- centis, & de nostro jure in jus & proprietatem ipsius transfolumus & solemni more delegamus. Vnde hoc nostræ altitudinis præceptum fieri volu- mus & eodem dari iussimus. Præcipientes ergo jubemus ut nullus iudex publicus vel quislibet ex judiciaria potestate in prædictas res aut loca ibidem pertinentia, in quibuscunque consistant locis, ad causas iudicario more audiendas, vel freda seu mansiones aut paretredos sive paratas exigendas, vel fidei iussores tollendos, aut homi- nes ipsius distringendos, aut teloneum neque pas- cuaticum seu aliquas redhibitiones aut illicitas oc- casiones requirendas ullo unquam tempore ingre- di debeat, nec ea que supra memorata sunt exi- gere præsumat; sed cum omnibus (expe memorata- tis locis, in quibuscunque consistant locis, tam

Tom. II.

ex aprisione quam ex heremo habet tractas, vel deinceps excolere poterit, cum aliis quibuscun- que possessionibus quas præsentis tempore ipse Theodosius possidere videtur, liceat jamdicto Theodosio suisque posteris quietè tenere vel pos- sidere, vel quicquid exinde facere voluerit libe- ram ac firmissimam in omnibus habeat potesta- tem sicut ex aliis suis proprietatis, nemine in- quietante, per nostrum consensum ac iussionem. Et ut hoc præceptum per omnia tempora majore- rem in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, manu propria eam subter firmavimus & anuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.
Herveus Notarius ad vicem Folconis Archie- piscopi recognovit.

Data 1x. Kal. Iulij Indictione vii. anno v. regnante Karolo serenissimo Rege, & in succes- sione Odonis vi.

Actum apud Viennam villam in Dei nomine feliciter. Amen.

CXXX.

*Acta dotis & consecrationis Ecclesiæ de Blana-
neda in diocesi Arvernensi.*

ANno incarnationis dominicæ dccccvi. An. 906.
Indictione 1x. Dum resisteremus nos, Ex charta-
lario Ecce-
lesiæ Briva-
tensis cap.
442.
Adalardus videlicet Arvernensis Ecclesiæ Præsul, in gremio matris Ecclesiæ in honore beatorum martyrum Agricole & Vitalis nobiliter fundatæ, circumquæ sederent nos fideles ejusdem Ecclesiæ tam ecclesiastico quam populari honore præditi, adierunt serenitatem nostram Heldefredus causæ sancti Iuliani Brivatensis eximius præfectus & Nechtardus Pentacontarchi adminiculatores non in- finis, ceterique Canonici quamplures sub eis Deo sanctoque Iuliano humiliter devotèque fa- mulantes, obnixè expostularunt ut eis daremus licentiam in proprio fundo sancti Iuliani Ecce- lesiam construere, in villa videlicet cujus vocabu- lum Blaneda. Quod mente pertractantes unà cum consilio cunctorum nos circumsedentium agi non rennuimus, & mittentes cum eis Archipresbyterum nostrum nomine Homo Dei, præcepimus ut designaret eis locum templo Dei aptum, quod quidem & fecit. Fabricata autem aula, perreximus ad locum, specie septima mensi decimi dedicavi- mus eam in honore beatorum martyrum Iuliani incliti & Privati nobilissimi martyris. Et in die consecrationis ejus datum est eidem Ecclesiæ in honore almi Iuliani atque Privati jam fundatæ de proprio sancti Iuliani ad stipendia servitium ejus pertinente dotis nomine, in comitatu Brivatense, in aice Nonatense, in ipsa villa Blaneda, mansum unum ad ipsam Ecclesiam adhaerentem, cum ter- ris & pratis, totum & ad integrum, & in Mon- tinnaco vineam unam cum casale uno & campo uno, & campos illos qui pertinebant ad Ecce- lesiam sancti Sixti, & sunt de eadem ratione sancti Iuliani, & videntur esse eis Alerium fluvium, & in aice Bonrochense mansionem unam quod vo- catur Valilla, cum campis, pratis, vineis, & ne- moribus, atque silvis. Dantur ei etiam deci-

D D d d ij

ma de ipsa villa Blameda totum & ad integrum & omne confugium ejus. Datur ei in villa que vocatur Ortas, de causa sancti Iuliani, decimæ omnes. Et in ipso aice, in villa que vocatur Bavofus, medietatem decimarum ad Ecclesiam sancti Sixti pertinentium. Et in aice Ambronense, de villa que vocatur Grizilions, duas partes decimarum, omnes videlicet decimas ejusdem villæ, exceptis illis que pertinent ad Ecclesiam de Antonio in honore sancti Benigni consecrata. Et in aice Brivatense, in villa que vocatur Porcaricias, duas partes decimarum, & in villa que vocatur Vinezia de causa sancti Iuliani duas partes decimarum. Hæc omnia suprascripta datum est eidem Ecclesie in honore sancti Iuliani & sancti Privati in villa que vocatur Blameda fundata, ut habeat ea, teneat, atque possideat, & ab hodierna die & deinceps rector ipsius Ecclesie cum omni integritate recipiat, & annis singulis festivitate sancti Iuliani, que evenit v. Kal. mensis septimi, in censum canonicis sancti Iuliani solidos quinque incunctanter exsolvat, & matri Ecclesie Arvernorum debitum obsequium, ut ceteræ capellæ similes ejus, persolvat. Et libellus iste dotis omni tempore incovulsus perseveret & indeficiens. Et ut hæc pagina dotis firmiter sit veridique credatur, manu propria subter eam firmavimus & ceterorum Canonicorum matris Ecclesie Agricolæ & Vitalis atque Canonicorum sancti Iuliani manibus insigniri præcipimus, & in calce hujus opusculi inseri iussimus. Et quandiu Iohannes sacerdos advixerit, qui eam fundavit, absque ullo contradicente regat, & præscriptum censum Canonicis sancti Iuliani persolvat. Et si de ipso censu tardus aut negligens extiterit, legibus emendet, & quandiu vixerit jamdictam capellam non perdat. Ex auctoritate autem Patris & Filij in virtute sancti Spiritus & lege canonica ac verbo nostro excommunicamus & interdicendo injungimus ut nullus eam ei diebus vitæ suæ auferat, aut illius Clericus super eum illam accipiat. Signum Vuilelmus Comes. Signum Amicus Archidiaconus. S. Ragenfredus Abbas. S. Amardus Archidiaconus. S. Eldefredus Præpositus. S. Austorgius Abbas. S. Eldebertus. S. Barnardus. S. Raianart. Actum v. Kal. Ianuarij apud Clatomontem civitatem, regni Karoli Francorum & Aquitanorum Principis anno xi.

CXXXI.

Decretum synodi Viennensis de capella sancti Severi constructa in parrochia Taufiacensi.

An. 907.
Ex chartulario Ecclesie Viennensis.

ANno incarnationis dominicæ MCCCVII. Indictione x. acta est synodus apud Viennam metropolim iussu Domini ac venerabilis Alexandri ejusdem Ecclesie Archiepiscopi, in Ecclesia videlicet Domini & salvatoris nostri, ubi à multis in ejus præsentia suorumque ministrorum, necnon & venerabilium Abbatum, videlicet Eitlei Præpositi, Etlei Archidiaconi, Valdonis Abbatis, Leudonis Abbatis, multorumque aliorum reverendorum sacerdotum à diversis diversæ prolatæ sunt quarimonix. Inter cetera verò que in hac synodo discutienda ac deffinienda erant, orta

est quædam altercatio inter Aribertum Abbatem Romanensis monasterij necnon & Barnardum venerabilem monachum sanctique Mauricij Abbatem ex territorio de quadam capella sancti Severi in parrochia sancti Primi sita in villa Taufiac, quam quidam homo in præstariam tenebat nomine Fulcherius, dicens jamdictus Aribertus Abbas quod ex prædicto territorio decimæ iuste & legaliter ad capellam sancti Severi pervenire debuissent. Sed Barnardus Abbas affirmando contradicebat non ita esse, sed omnes decimæ ex præmemorato territorio legaliter & rationabiliter plus pertinerent ad Ecclesiam sancti Primi, quam ille in manu ad ordinandum habebat, præter primum monachorum laboratum, quam ad supra dictam sancti Severi capellam. Tunc à sancta synodo judicatum est illi, ne forte deinceps ex eadem causa aliqua moliretur injuria, ut sicut ille propriis testificabatur verbis, ita testes sui sacerdotes sub jurejurando admittissent. Prædictus quoque Barnardus Abbas suos in sancta synodo præsentem ostendit testes, quorum nomina sunt hæc, Christianus Presbyter, Signinus Presbyter, Albarius Presbyter, Folmarus Presbyter, Badinus, Presbyter, Archinerius Presbyter, Girolodus Presbyter, & sacramentis datis omnia legaliter explevit sicut judicatum fuit, & prædictas decimas ad eandem Ecclesiam sancti Primi evindicavit. Ego Alexander sanctæ Viennensis Ecclesie Episcopus manu propria robotavi & aliis robotate iussi. Ezeus humilis Præpositus. Andreas Presbyter.

CXXXII.

Karoli Simplicis præceptum pro monasterio Balneolensi in diocesi Gerundenfi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus divina propitiante clementia Rex Francorum. Si erga loca divinis cultibus mancipata Deoque mercedem famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium remunerationis æternæ ob id nobis rependi non diffidimus, quin etiam ad diuturnam felicemque regni nostri idipsum stabilitatem pertinere nullatenus dubitamus. Itaque notum sit omnibus sanctæ Dei Ecclesie fidelibus & nostris præsentibus scilicet atque futuris quoniam venerandus vir Halfredus monasterij Abbas quod appellatur Banniolas, quod est constructum in honore sancti Stephani protomartyris Christi, in pago Bisuldinensi situm, adiens nostræ dignitatis clementiam, obtulit nobis præcepta Domini Ludovici atavi nostri pia memorie Imperatoris augusti, necnon & avi nostri illustris Imperatoris Karoli, atque genitoris nostri eximij Ludovici Regis; in quibus continebatur qualiter idem monasterium cum monachis ibidem Deo obsequentibus & omnibus ei pertinentibus sub immunitatis suæ munimine penitus susceperunt. Petiitque idem Halfredus Abba ut renovantes auctoritates illorum, eum ac monachos sibi commissos prædictumque monasterium & cellas sibi pertinentes sub immunitatis nostræ, sicut ipsos constat fecisse, defensione ac munime susceperemus.

An. 916.
Ex archivo monasterij Balneolensis.

Cujus precibus libenter adquirentes, idem monasterium & cum cum monachis & cunctis sibi pertinentibus cellis & rebus sub nostrae defensionis libertate suscepimus. Idem in loco qui dicitur Militarias, cella sancti Petri cum omni sua integritate, sicut in illorum indiculis resonat, & ipsa cella quae vocatur ruma vela, & in alio loco cella sancti Iuliani & sancti Michaelis, & in sancta pace cella sancti Vincentij cum omnibus terminis suis, & in Riudaler cella sanctae Mariae cum terminis suis, & in loco qui dicitur Sistorianus domum sanctae Mariae cum omnibus sibi pertinentibus, & in comitatu Petralateni cella sancti Petri, & aliam sancti Iohannis, cum alia cella cujus vocabulum est Pineta, & cella sancti Fruososi cum omnibus sibi pertinentibus, & in mala valle in villare quae dicitur Fontanetus, & vineas quae ibi attingere videntur, cum suis appendiciis omnibus, & cum cunctis aliis rebus ad ipsum monasterium pertinentibus, ut dictum est, sub nostrae immunitatis munimine & defensione placuit nobis suscipere. Praecipientes ergo iubemus ut nullus iudex publicus vel quilibet ex iudiciaria potestate in praedictum monasterium vel cellulas aut loca sibi pertinentia atque subiecta, seu agros, ac reliquas possessiones, in quibuscumque consistentibus locis, ad causas iudicario more audiendas, vel frequentes mansiones aut paraveredos sive paratas exigendas, vel seditiosas tollendas, aut homines ipsius monasterij distringendos, seu aliquas redibitiones aut functiones aut illicitas occasiones requirendas ullo unquam tempore ingredi audeat, nec ea quae supra memorata sunt requirere praesumat, sed cum omnibus cellis vel locis sepe praefato monasterio subiectis, in quibuscumque consistent locis, quas moderno tempore tam ex ascriptione quam ex heremo habent tractas, seu deinceps e cetero possiderint, cum aliis quibuscumque possessionibus quibus praesenti tempore eidem Abbas iuste & rationabiliter divina pietas per suos, suosque fideles ipsi sacratissimo loco voluntarie exorare. Et quando cumque divina pietas eundem Abbatem ab hoc seculo susceperit, quandiu ipsi monachi inter se talem eligere valuerint qui ipsam congregationem secundum regulam sancti Benedicti regere queant, per nostrum consensum ac iussionem licentiam habeant ex semetipsis eligendi Abbates. Nolumus praeterea ut ab ipsis vel ab eorum hominibus aliquid telonei neque pascuaticum nec mansiones, tacos aut aliquas redibitiones exigatur. Et ut haec auctoritas nostra semper inconversa permaneat, manu propria super eam firmamus, & anuli nostri impressione assignati iussimus.

Signum Karoli Regis piissimi.

Gozlinus regiae dignitatis Notarius ad vicem Hervei Archiepiscopi summiq[ue] Cancellarij recognovit.

Datum v. Idus April. Indictione IIII. regnante Karolo Rege gloriosissimo redintegrante XVIIII. largiore vero hereditate indepta v.

Actum Herdiallo palatio in Dei nomine feliciter. Amen.

CXXXIII.

Acta dotis & consecrationis Ecclesiae de Canero in diocesi Arvernensi.

ANno incarnationis dominicae DCCCXXXIII. Indictione XI. adit Iohannes Archidiaconus sedem matris Ecclesiae Arvernorum, postulans humiliter & petens apud venerandum Armaldum ejus sedis providum Praesulem edificari sibi in fundo sancti Iuliani & suo Ecclesiam ipsi in locis valde pernecessariam. Cujus preces cum primū abnuisset idem egregius Pontifex, tandem consulto fidelium & precibus victus, comperita etiam veridica ratione, adquevit postulanti, insuper sciscitans eundem postulantem si valeret ex rebus suis tantum ibi conferre ex quibus sacerdos in ipso loco Deo militans pauperem vitam possit sustentare. Ad haec cum respondisset velle se quandam particulam ex suis facultatibus largiri, totius Ecclesiae a praefato consulto illustri speculatore sanctum est eandem dedicandam Ecclesiam. Proficiens itaque praeratus Pontifex secundum sapientiam sibi a Deo collatam * opes * oves sibi creditas salubriter visitare, peruenit ad locum sibi crebris precibus & assiduis monitionibus exoratum, cernensque contiguitatem loci tempusque aptum, dedicavit eandem capellam specie septima mensis novissimi, & illustravit eam pignori- bus beatissimi martyris Iuliani Brivatenis. Est autem ipse locus, quo eadem constructa est aula, in comitatu Talamitense, in vicario Moyfiacense, in villa quae vocatur Canerus. Et in die dedicationis ejus datum est eidem loco à praefato Iohanne, consulto Arlebaldi Praepositi Ecclesiae sancti Iuliani martyris & Cuneberti Pentacontarchi ipsius loci ceterorumque Canonicorum, in eadem villa Canero massus unus quem Hembardus excolere videtur, & apendiae tres, & in aice Brivateni, in vicaria Cheriacense, in loco nuncupato illam calmen, quantum ibi visus est habere, & in aice Nonatense, in Severiaco vineam unam. Haec omnia superscripta data sunt eidem Ecclesiae in honore beati Iuliani fundatae à Iohanne & à ceteris sancti Iuliani Canonicis perpetuo dono. Considerans etiam Dominus Pontifex, & rem diligenter examinans, dedit praefato altari à se dedicato & sanctorum reliquiis decorato de ipsa villa Canero decimam omnem tam annonarum quam pecudum, & de villa quae vocatur Adimar similiter omnem decimam, & de villa quae vocatur Moden medietatem decimae, & de alio Moden similiter, & de villa quae nuncupatur Concas omnem decimam, & de Betel omnem decimam, & de villa quae cognominatur Nueliaco cum suis appendiciis omnem decimam, & de villa quae dicitur Alto Corenno medietatem decimae, & de Barzanis omnem decimam, & de villa quae vocatur Cumilis medietatem decimae, & de Rabarilis medietatem decimae, & de omnibus quae idem Iohannes habere videtur modo vel in posterum Deo auxiliante acquirere poterit in villa quae vocatur Severiacus sive Sorziacus, seu in illo monte, duas partes decimarum simili-

An. 924.
Ex char-
tulario Ec-
clesiae Bri-
vatenis
cap. 17.

Dddd ij

ter dedit. Et in aice Brivatensi, de villis his nominibus, Tropennaco, Vendagna, Pinatenfe, Valilia, & illa Spinatia, & Cabriogilo, duas partes decimarum de illa calme, & de Buxogilo medietatem decimarum. Et in vicaria Calariense, de villis his nominibus, P'ebis, Caleziis, illa becia, massum Giruini, medietatem decimæ. Hæc omnia suprascripta dedit venerabilis Arnardus Præsul Arvernensis Ecclesiæ in die dedicationis basilicæ in Canstro fundata, ut habeat, teneat, atque possideat, & iusto ordine gubernet ea rector ipsius cellæ, ea scilicet * ut quandiu idem Johannes advixerit, eandem capellam teneat, & annis singulis Canonicis sancti Iuliani solidos quinque in censum incunctanter exolvat, & post obitum ejus, si nepos ejus Girbaudus super vixerit, simili modo eam teneat, post amorum autem obitum in communi victu Canonicorum sancti Iuliani revertatur. Et ut firmiorem per succedentia tempora hæc paginola obtineret vigorem, idem sapientissimus Præsul Arnaldus manu propria subter illam corroborare dignatus est, & ut primatum matris Ecclesiæ manibus insigniretur decrevit. Arnaldo Papa, Salomone Decano, & Bernardo Abbate, Adalardo Levita, testibus, regnante Karolo Rege Francorum carta ista facta fuit.

* ratione

CXXXIV.

*Elidelindis cæstio ad Ecclesiam Brivatensem.*An. 917.
Ex eodem
chartulario
cap. 41.

Sacrofanctæ Dei Ecclesiæ vico Brivatensi fundata, in qua venerabilis martyr Iulianus gloriosam aditus est sepulturam cum sociis suis decorato mausoleo. Idcirco ego in Dei nomine Elidelindis pro remedio animæ meæ & fratris mei Arnulfi cedo ipsi casse Dei aliquid de rebus proprietatis nostræ quæ ex conquestu nobis evenerunt, cessumque in perpetuum esse volo. Sunt autem ipsæ res in comitatu Brivatensi, in vicaria Cantillanense, in villa quæ vocatur Mageladetus. In ipso loco cedo Deo sanctoque Iuliano in compuni victu servientium ejus massos tres cum curtis, hortis, exiis, adjacentiis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, totum quod ibi visum habere vel possidere, ut habeant, teneant, & quicquid voluerint Canonici ipsius loci. Si quis verò, quod futurum minimè credo, aliquando furtxerit, ego videlicet emutata voluntate mea, aut ullus ex heredibus meis, seu ulla emissi persona aut contraposta cartulam istam ullam generare præsumpserit, quod repetit minimè vindicet; & insuper qui licet intulerit auri libras duas coactus reddat, & hæc cartula à nobis facta omni tempore firma & stabilis permaneat. Acta XI V. Kal. Martij anno tertio quo Karolus Rex per infidos Francos dehonestatus est.

CXXXV.

Cæstio de ancilla ad monasterium Nobiliacense in diocesi Pictaviensi.

DVm unusquisque in hoc seculo proprio vacat arbitrio, oportet ei ut de rebus sibi à Deo adquisitis taliter agere qualiter præmium vitæ æternæ mereatur percipere. Quapropter ego in Dei nomine Richardus Aedituus sancti Petri Pictaviensis senioris Ecclesiæ tractavi de Dei timore & æterna retributione, ut mihi pius Dominus in die ultima magni iudicij veniam tribuere dignetur. Ancillam itaque juris mei nomine Ingeburgim & infantibus suis videlicet his nominibus, Dodo, Abbo, Hildegardis, ad monasterium in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ & beati Iuniani confessoris præcipui fundatum, Nobiliacum nomine, ad communia fratrum ibidem die noctûque Deo militantium per hanc cæssionis epistolam ad habendum deleavi, quatinus pij redemptoris gremij amplexor, diemque magnæ restaurationis gehennæ cœnæque sulfuris in lætus peragam, quia præfens seculo oneretur flagitij seculo, ne in avum persistat in jus almi suffragium cunctari, ut magni advocatus opere, ejusque de magnis piaculis dimissum. Illud etiam placuit mihi inferere ut si aliqua emissi persona fuerit qui contra jamdictam cæssionem, quam ego prompto animo & bona voluntate facere jussi, ulla calumnia renovere voluerit, & si non se correxerit, aut à sua mala voluntate declinaverit, iudicium Dei genitricisque Dei Mariæ & sancti Iuniani in penalibus gehennæ dignè pro meritis incurrat. Ut autem hæc donatio Ecclesiæ plenior in Dei nomine obtineat firmitatem, manu mea propria subter firmavi, & bonis hominibus ad corroborandum tradidi; quatinus pius Dominus mercedem bene laborantibus cum ceteris fidelibus in die iudicij restituat, beata Maria & sancti Iuniani interventio. Richardus donatione conficit. Signum Rainardi Vicarij. S. Rainarij Ippovicarij. S. Girardi. S. Landrici. S. Ingranni. S. Dotini. S. iterum Girardi. S. Gualberti. S. Dodeloni. S. Baltulij. S. Thertonni. S. Radulfi. Data mense Decembris anno 1111. Radulfi Regis, quando Karolus in custodia tenebatur.

An. 917.
Ex chartulario
monasterij
Nobiliacensis.

CXXXVI.

Testamentum Acredi Ducis Aquitanorum.

LEgitur in literis divinis: *Omni habenti dabitur, & abundabit.* Et: *Quid prodest homini si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiat.* Et in Danihele: *Placeat tibi, Rex, consilium meum.* Et: *Peccatum tuum elemosynis pauperum redime.* Idcirco ego in Dei nomine Acredus divina disponente clementia Aquitanorum Dux, considerans casum fragilitatis humanæ, & mente pertractans quia nemo ex humano semine procreatus vivat & non

An. 918.
Ex chartulario
Ecclesiæ
Bri-
vatoensis
cap. 411.

moriatur, & secundum Iob sententiam nec infans unius diei immunis esse potest à peccato, & quia reportabit unusquisque ante tribunal Christi propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum, dispo[n]o distribuere omnes facultates meas tam mobiles quam immobiles in usus Ecclesiarum & Ecclesie ministrorum & in cibos pauperum, ut misericors & miserator dominus, sanctorum suorum meritis interuenientibus, & pauperum precibus exoratus, immanitatem facinorum meorum minuere dignetur. Quamobrem obsecro vos fideles & amicos meos Rotbertum Vicecomitem, Dalmatium, Bertrannum, Euforgium, Arimandum, Arlebaldum Præpositum, Cunabertum Decanum, ut frater elemosynarum mei; sicut estis fidelissimi amici, ita frater mearum rerum distributores. Dono enim vobis potestatem erogandi omnes meas res tam mobiles quam immobiles in annona, in vino, in auro & argento, in bestis, in vestimentis, in alodio, & in cuncta suppellectile mea, in usus Ecclesiarum, in sacerdotum & ministrorum Ecclesiarum, in cibos pauperum & peregrinorum quæcumque inuenire poteritis. Habebitis etiam potestatem incartandi alodes meos quibus iussero, & seruos ingenuos faciendi de quibus mandaueo, * hocnallandi omnes debitores meos, & requirendi debita mea, & indulgendi quibus dignum videritis, & pacificandi reclamatores meos sicut dignum perpexeritis. Precor etiam vos & propter Deum & misericordiam quam à Deo consecuti estis ut de his rebus quas vobis per fideicommissum committo non aliud faciatis, si mors mihi euenierit, nisi quod Deo placitum fuerit, & in præsentis pagina scriptum videritis. Videlicet sancto Iuliano in primis in Causiliaco omne alodium, quantum ibi visus sum habere vel possidere, cum mansis, campis, pratis, vineis. Et cedo similiter curtem meam quæ dicitur Braciacus, cum Ecclesia quæ est fundata in honore sancti Petri, cum omnibus appendiciis ad eandem curtem pertinentibus & mancipiis ibidem consistentibus. Et in comitatu Talamitense villam quæ nuncupatur Anglars, cum Ecclesia in honore sancti Petri constructa, cum omnibus appendiciis ad eandem curtem pertinentibus; excepto hoc quod dimitto Bertanno filio Euralij. Et in comitatu Gabalitano curtem meam quæ vocatur Rocolas, cum Ecclesia in honore sancti Iohannis constructa, cum omnibus appendiciis ad eandem curtem pertinentibus. Hæc omnia præscripta cedo Deo sanctoque Iuliano in communi victu seruientium ejus. Et hoc ea ratione ut si ab hodierna die infra quinque annos sine legitimo filio mortuus fuero, prædictas res cum omni integritate accipiant. Si autem infra ipsum terminum legitimum filium habens obiero, sanctus Iulianus Braciacum cum omni integritate & cum suis appendiciis accipiat; cetera omnia filio meo revertantur. Si autem in hoc præsentis anno obiero, dimitto Roberto Vicecomiti willem Maderiacum & Crudilonem & quicquid in Ambronno habere videor, excepta Gigniacum Ecclesia. Austorgio casum meam in Severiacum & vineam unam & quantum in Vinecia habere videor. Bertranno dimitto Sexterrias villa & sancto Gallo & Adjudore & alla Cassania, & in Mercorio mansum unum. Arimanno fratri

* obmal-
landi

Rotberto dimitto omnia quæque in Bordellas habere videor; & donet pro me sancto Austernio ad Veiodore centum solidos. Et si in præsentis anno obiero, dimitto inter Rotbertum & Dalmacium Vicecomitem alodem meum in Valdunense cum omni integritate. Et dent pro me solidos dua milia. Ipsos dispartiantur fideliter, sicut coram Deo rationem redditori sunt, per sedes episcopales in Aquitania & per monasteria & Canonicos. Dent etiam Bernardo filio Adalgerio in aice Brivatense pro ipsa redemptione de Valdunense x. mas. de illorum alode. Simili modo si in præsentis anno abiero, dimitto sanctæ Mariæ Aniciacense omnem alodem meum quem habere videor in Calmesclariis, cum ipsa Ecclesia in honore sancti Abundi constructam. Habebitis etiam potestatem incartandi alodes meos, sicut supra insertum est, de his omnibus & quodcumque inuenire poteritis meis. Ex rebus meis tam mobilibus quam immobilibus, si mihi mors euenierit in præsentis anno, exulem me reddo & peregrinum & coram Deo in potestate vestra committo, ut distribuat ea fideliter pro me & pro vobis & pro omnibus parentibus & amicis & fidelibus meis & vestris & pro omnibus simul Christianis vivis & defunctis, & ita inde faciatis ut in die novissimo illam desiderabilem vocem audire mereamini: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuis fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium domini tui.* Et ut hoc fideicommissum verius credatur, manu propria subter illud firmavi & nobilissimis fidelibus meis firmare decrevi. S. Acredi Deo auxiliante Comiti sive Duci Aquitanorum, qui hoc fideicommissum scribere vel adfirmare rogavit. S. Leotaldi. S. Galterio. S. Guandiberto. S. Rodino. S. Radulfo. Datum fidei istum commissum v. Idus Octobr. anno v. quod Franci de inhonestaverunt Regem suum Carolum & contra legem elegerunt Radulfum sibi in Regem. Placuit denique mihi ut si absque legitimis pueris mortuus fuero, omnes servi mei ingenui permaneant, exceptis illis quos Deo creatori omnium reddo & quos sancto Iuliano condono.

CXXXVII.

Commutatio inter Ecclesiam Carcassensem & monasterium Montisfolvi in diocesi Carcassensi.

IN nomine Domini, Ego Gimera Episcopus & An. 919. Ex archivo monasterij Montisfolvi. Omnis congregatio sancti Nazarii sedis Carcassone tibi Erifonso Abbati & cunctæ congregationi sancti Iohannis monasterij Castri Mallastri, procambiamus vobis Ecclesias nostras quæ sunt in comitatu Carcassense, suburbio Aufonense, Ecclesiam sancti Romani quæ est in villa Vvitzianis cum suis decimis sine aliquo censu, & Ecclesiam sancti Saturnini quæ est in Monteconiculo cum suis decimis sine aliquo censu, propter alodem vestrum qui est in comitatu Carcassense in villa quæ dicitur Orenciano, qui vobis venit tam de donatione quam ex comparatione, ut ab hodierno die inantea habeatis potestatem de ipsis Ecclesiis cum illorum decimis sine aliquo censu

vos & successores vestri, ut quicquid exinde agere, facere, vel iudicare volueritis, in Dei nomine habeatis potestatem cum omni voce oppositionis nostræ. Sanè, quod firmiter credimus esse venturum, quod si ego Guimera Episcopus aut mea congregatio aut aliquis successorum nostrorum, qui contra hanc procambiationem venerit ad irumpendum &c. componat vobis tantum & aliud tantum quantum ipsæ res valere poterint, & hoc quod repetit non valeat vendicare, sed inantea ista procambiatione firma & stabilis permaneat omni tempore. Facta carta procambiationis Idibus Iunii anno vigesimo octavo regnante Karolo Rege post obitum Odonis Regis. Guimera humilis Episcopus. Amen.

CXXXVIII.

Littere Vvadaldi Episcopi Helenensis.

IN nomine Domini. Ego Vvadaldus gratia Dei sedis Helenensis Episcopus, & Gauzbertus Comes, nos simul in unum donatores sumus ad domum sanctæ Eulaliæ virginis & martyra Christi matrem omnium Ecclesiarum Russulionensium sive Confluentium &c. propter amorem Dei, & propter remedium animas nostras, vel propter remedium animæ de Suniario Comite & uxori Ermengardis, & Bencone Comite, & Almerado Episcopo quondam, & propter remedium animæ de Franchone Vicecomite, & uxori suæ Eirfinde, & Oddone Vicecomite, ut famuli pro animas nostras vel illorum animas orationes Deo fundere dignemini &c. Facta scriptura donationis sub die 1111. Idus Aprilis anno 11. quod obiit Karolus filius Ludovici Regis, Christo regnante, & Regem expectante.

Hæc numerandi ratio, tamenetsi insolens videatur, tamen non est, & invenitur in multis veteribus monumentis, non solum post mortem Karoli Simplicis, sed etiam multo antea. Extant enim in monasterio Balnolensi in diocesi Gerundensi litteræ Servi Dei Gerundensis Episcopi datæ anno DCCCXXXIX. in quarum calce ista adduntur: *Facta hæc carta confirmationis Kalendas Martias anno 11. quo mortuus est Karolus Imperator, regnante Domino nostro Iesu Christo, nobis autem expectante Rege ab ipso largiore.* Er in chartulario monasterij Atulensis legitur vetus instrumentum cui hæc nota adjuncta est: *Facta carta venditionis xi. Kalendas Iulias anno 11. quod obiit Karolomanus Rex, Christum regnantem, Regem expectantem.* Idem mos notandi annos observatus quoque est post mortem Radulphi Regis, ut docet idem chartularium Atulense, in quo ista leguntur: *Facta ista scriptura venditionis xv. Idus Decembris anno 11. quod obiit Radulfus Rex, Christo regnante, Regem expectante.* In chartulario Ecclesiæ Tutelensis reperitur chartæ duæ quas constat esse datas post obitum Radulphi Regis, in quarum una hæc leguntur: *Facta venditio ista in mense Iulio, sede Francigena sperante Regem, in alia verò sic: Facta est cessio ista in mense Iulio, Domino regnante, Regem sperante.* Sed quamquam ista vera sint, fatendum tamen est eam scribendi rationem fuisse frequentiore post obitum Karoli Simplicis. Lubet autem hæc exempla describere quæ in veteribus libris deprehensa à me sunt. In tomo secundo feudorum, ut vocant, archivi regij Barcinonensis fol. 204. extant acta venditionis quam Bonus quidam Suniario Comiti fecit de quibusdam rebus suis in comitatu Mentæz sive Minoritzæ, in quibus hæc nota adscripta est: *Anno 11. postquam obiit Carolus Rex, Christo regnante, Regem sperante.* Item aliud instrumentum quod ibidem legitur: *Anno 111. quo Carlus Rex obiit,*

Christo regnante, Regem sperante. In chartulario Ecclesiæ Vrgellensis fol. 127. descriptum est donum quoddam à Sunifredo Comite, ut reor, Barcinonensi & uxore eius Adalæze factum xi. Kal. Aug. anno vi. quod obiit Karolus Rex filius Ludovici, Christo regnante, Regem expectante. Sequuntur excerpta ex chartulario Ecclesiæ Helenensis.

Lib. 1. cap. 49. Facta scriptura venditionis vii. Idus Aprilij, anno primo quod obiit Carolo Rege filio Ludoyci, Christo regnante, Regem expectante.

Lib. 3. cap. 67. Facta scriptura venditionis sub die Idus Marci, anno 1 quod obiit Carolus Rex filius Ludovici Regis, Christo regnante, & Regem expectante.

Lib. 4. cap. 69. Facta scriptura venditionis vii. Idus Maij, anno primo quod obiit Karolus Rex filio Ludovici, Christo regnante, & Regem expectante.

Lib. 5. cap. 13. Facta scriptura venditionis sub die 111. Idus Decembris, anno primo quod obiit Karolus Rex filius Ludovici Regis, Christo regnante, & Regem expectante.

Eod. lib. cap. 45. Facta ista scriptura venditionis sub die pridie Idus Maij, anno secundo quod obiit Karolus Rex filius Ludoyci, Christo regnante, Regem expectante.

Eod. lib. cap. 55. Facta scriptura venditionis sub die xiiii. Kal. Novemb. anno 1. quod obiit Radulfus Rex, Christo regnante, & Regem expectante.

Eod. lib. cap. 73. Facta scriptura venditionis sub die xii. Kal. Novemb. anno 1. quod obiit Radulfus Rex, Christo regnante, & Regem expectante.

Eod. lib. cap. 87. Facta scriptura venditionis sub die 111. Nonas Marcij, anno 1. quod obiit Karolus Rex filius Ludoyci Regis, Christo regnante, & Regem expectante.

Eod. lib. cap. 88. Facta scriptura venditionis sub die 111. Idus Marcij, anno 1. quod obiit Karolus Rex filius Ludoyci Regis, Christo regnante, Regem expectantem.

Lib. 6. cap. 42. Facta scriptura venditionis sub die vii. Kal. Februaris, anno Christo regnantem, Regem expectantem. *Data est hæc charta tempore Vvadaldi Episcopi Helenensis.*

Eod. lib. cap. 65. Facta scriptura commutationis viii. Kal. Marci, anno 1. quod obiit Karolus Rex filius Ludovici Regis, Christo regnante, & Regem expectante.

Lib. 7. cap. 14. Facta scriptura venditionis sub die xii. Kal. Marcij, anno primo quod obiit Rex filius Ludovici Regis Karolus, Christo regnante, Regem expectante.

Eod. lib. cap. 72. Facta scriptura venditionis 1111. Kal. Februarij, anno 111. quod obiit Carlus Rex, Christo regnante, Regem expectante.

Similes notas deprehendi in chartulario Ecclesiæ Vabrensis, tum etiam in chartulario sancti Sarumini Tolosaniensis, & in chartulario monasterij Conchenfis apud Ruthenos. Ceterum affirmare non possum ad que tempora referendæ illæ sint.

Chartularium Ecclesiæ Vabrensis. Facta cessio ista in mense Madio, sub die duodecimo Kalendas Iunii, Domino regnante, & Regem sperantem.

Chartularium S. Sarumini fol. 74. Facta carta venditio ista in mense Novembri feria 11. Domino regnante, Rege expectante.

Chartularium Conchenfis cap. 54. Facta donatione ista in die sabbato, in mense Madio, Domino regnante, & Rege sperante.

Cap. 205. Facta charta cessione ista in mense Iulio, sub die Lunis, Dominum regnantem, Regem sperantem.

Cap. 422. Facta charta auctoritate ista sub die feria secunda, anno Deo regnante, & Regem sperante.

CXXXIX.

Radulphi Regis preceptum pro monasterio Montisolivini in diocesi Carcaffonensi.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Radulfus divina propitiante clementia Franco-

AN. 911.
Ex archivo
monasterij
Montisolivini.

rum Rex. Qui pro amore omnipotentis Domini sanctam Dei Ecclesiam construere & reedificare gliscit, magnam in honore sanctorum mercedem impendit, in futuro vero cum sanctis vitam acquirat sempiternam. Idcirco notum sit omnibus sanctae Dei Ecclesiae fidelibus scilicet & futuris quoniam adit nostram serenitatem Dalmatius noster per omnia fidelissimus Miles, petiit nostram celsitudinem quatenus nostrae auctoritatis praeceptum de terra quam ad abbatiam sancti Iohannis Baptistae nobilissimi homines dederunt, in castrum videlicet Malasti, fieri praecepissimus, illius fuit peticio, & nostrae libuit voluntati, pro restauratione illius loci, & nostrae auctoritatis praeceptum iussimus fieri, ut sancti monachi ibidem Domino servientes illam terram firmiter teneant sine ulla contrarietate aut alicujus contradictione per iussionem Domini Abbatis Atifonsi ejusdem loci. Conjaect etenim in comitatu Carcaense cum mercato super fluvium Duranna. Est ibidem villa fica cum Ecclesia, altera villa Caucus cum Ecclesia, alia Venteniaco cum Ecclesia, alia Elisau cum Ecclesia, alia villa Valeriano cum Ecclesia, Ecclesia de Amanciano, alia sancti Martini super fluvium Lampa, alia Monteconilio; in comitatu Redense, villa Garmatia cum Ecclesia, alia villa sancti Iohannis & sanctae crucis Paris cum Ecclesia ipsa villa cum Ecclesia, Lauraco cum Ecclesia, item sancti Martini villa; in comitatu Narbonense, Truliaco cum Ecclesia & fisco & aquae ductu, villa sancti Frustruosi; in comitatu Carcaense, villa Castellani, Villanova cum Ecclesia, Vinus cum Ecclesia sanctae Ceciliiae. Haec omnia, & sicut continentur in aliis praeceptis, ex parte nostra sunt stabilia, de supradictis villis seu de Ecclesiis ibidem datis, & nullus per vim intrare praesumat in abbatiam nisi quem electio elegerit. Ut autem haec supradicta firma sint & stabilia permanent in ævum, nostro nomine insigniri & anuli nostri impressione iussimus sigillari.

Signum Radulfi Regis gloriosissimi.
Ansigifus Episcopus recognovit.
Data III. Kal. Iunias anno nono regnante Radulfo Rege.
Actum Ansa villa.

CXL.

Ludovici Transmarini praeceptum pro monasterio Cantogilensi.

An. 942.
Ex chartulario Ecclesiae Bri-
varensis
cap. 451.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. Ludovicus divina annuente gratia Francorum Rex. Si locis sanctorum & divino cultui mancipatis ob amorem Dei & sanctorum ejus aliquid conferimus, seu quae à fidelibus devotè largiuntur regia auctoritate nostra corroboramus, à summo honorum omnium remuneratore recompensari nobis id pro certo confidimus. Quocirca omnium sanctae Dei Ecclesiae fidelium [nostrorumque] tam praesentium [quam & futurorum] noscat industria quia serenitatem nostram] humiliter adhaerentes monachi sancti Marcellini egregij confessoris Cantogilonensis cœnobij obnixè sibi expetere quatenus res quas Cunibertus quondam

Tom. II.

Præpositus ceterique fratres sancti Iuliani pro communi salute per consensum Ragemundi Principis Aquitanorum necne aliorum ipsius patriæ procerum tam Episcoporum quam laicorum prædicto monasterio contulerant nostrae regalitatis praecepto, ut in illorum testamento sancitum est, confirmare dignemur. Quorum petitionibus ob Christi & sancti ejus jam prælibati Marcellini dilectionem, sive fidelium nostrorum deprecationem, videlicet Hecici Lingonensis Episcopi, & Gotescalchi Ancienensis Praefuli, Rotgerij quoque illustris Comitis, harum praesentes assensum, iussimus hoc regale decretum fieri, in quo confirmando decernimus & decernendo firmamus ut monachi praefati loci Cantogilonensis iandictas res cum omni integritate tam mancipiis quam universis sibi jure & legaliter pertinentibus perpetuò possideant, & quicquid in futuro eis concessum fuerit, eadem auctoritate corroboretur. Praecipimus denique ut nulla praepotens persona aliquod unquam praedictum eis inferat, neque censum quendam injustè perquirat, sed ipsi cum omnibus rebus suis ab omni dominio cujuslibet personae sint liberi & absoluti. Abbatem vero non per alicujus iussionem, sed secundum sancti Benedicti regulam, omni tempore sibi insituant. Et ut haec nostrae auctoritatis gratia inviolabiliter per succedentia temporum curricula observetur ab omnibus, manu nostra eam subter firmantes, anuli nostri imagine firmare praecipimus.

Signum Ludovicus.
S. Odilo Cancellarius ad vicem Hervæi Episcopi summiq; Cancellarij recognovit.
Datum Non. Decembris Indictione xv. anno vi. regnante Ludovico gloriosissimo Rege in Dei nomine. Amen.

CXLI.

*Qualiter Hildericus Abbas Casauriensis sa-
peravit Johannem Episcopum Pinnensem
causantem monasterij libertatem.*

IN Dei nomine. V villa Mariani campo juris proprietatis sanctae Firmanae Ecclesiae residente Pandulfo Duce & Marchione per licentiam Gaudulfi Episcopi sanctae Firmanae Ecclesiae, & residente cum eo Lupo Comite de ipso comitatu, & residentibus cum eo Suppo & Longino & Franco & Amizo & alio Longino & Hildericus & Adam & Transarico & Arderado & Reinfredo & aliis pluribus astantibus & residentibus. Ibi que veniens in eorum praesentia Hildericus Abbas cum Alberico avvocato suo, & querellarus est super Johannem Episcopum sanctae Pinnensis Ecclesiae dicens: Domini mei, audite querelam quam Hildericus Abbas & Albericus Advocatus noster super ipso supra scripto Iohanne Episcopo sanctae Pinnensis Ecclesiae depono de abbata sanctae Trinitatis & de ipsius castellis & ipsius abbatae monasteriis cum suis casis & cum suis calalibus & cum suis pertinentiis & cum suis subjacentiis, quod ipse supra scriptus Iohannes Episcopus ipsum monasterium contradicebat, & dicebat quod pertinisset ad ipsum episcopium sanctae Pinnensis Ecclesiae.

E E c c e

An. 967.
Ex chartu-
lario mona-
sterij Cas-
auriensis.

Tunc interrogaverunt ipse suprascriptus Pandulfus Dux & Marchio cum suprascriptis Comitibus & cum suprascriptis bonis hominibus & cum suprascriptis iudicibus ipsum Iohannem Episcopum sanctæ Pinnenis Ecclesiæ si fuisset veritas quod ipsum monasterium suprascriptum & ipsa suprascripta abbatia pertineret ad ipsum suum episcopium. At ubi respondebat ipse suprascriptus Iohannes Episcopus sanctæ Pinnenis Ecclesiæ cum Berardo Advocato suo dicens: Ego renuntiavi & renuntio de omni ipsa suprascripta abbatia de sancta Trinitate & de ipsius monasterij castellis, omnia & in omnibus qualiter ad ipsam abbatiam & ad ipsa monasteria de sancta Trinitate pertinent vel pertinere debent, in integrum, sive de casis, sive casalibus seu colonicibus, pratis, pascuis, campis, silvis, ripis, ripinis, aquis, aquamolinis, seu decuribus vel ubilibet aquarum, seu de cartulatis vel de prestandariis, omnia & in omnibus ubi & ubi omnia & in omnibus & ipsa monasteria de ipsa abbatia in integrum renuntiavi Hilderico Abbati & Alberico advocato suo quod non pertinisset ad ipsum suum episcopium & nec illi nec ulli suorum posterorum inde possimus causationem imponere, nec contra te Hildericum Abbatem, nec contra ullum de posteris vel successoribus tuis, nec contra ipsam abbatiam, nec contra ipsum suprascriptum monasterium, neque per præceptum de parte Domni Imperatoris, nec per iudicatum, nec per ullum renuntium, nec per ullum scriptum monimnis, nec per nos nec per ullum de posteris vel successoribus meis, ut non possimus & non debeamus ullo vel quoquo tempore causationem imponere, quia nobis nunquam pertinuit nec pertinere debuit, nec & ad ipsum episcopium Pinnenis Ecclesiæ unquam pertinet. Sic tibi dico & abrenuntio. Excepto ipsam cattam de Breliano, quam ego habeo diebus vitæ meæ, & post nostrum transitum d. beat reverti & recedere ad ipsum suprascriptum monasterium. Nam suprascriptam abbatiam & jam omnia & in omnibus de ipso monasterio suprascripto abrenuntiavi tibi Hilderico Abbati & posteris successoribus tuis & Alberico Advocato tuo & ipsi monasterio & ipsi abbatie de sancta Trinitate. Tunc iudicaverunt ipse Dux & Marchio & Comes & iudices & boni homines quod Iohannes Episcopus sanctæ Pinnenis Ecclesiæ se inde quietaret, & Hildericus Abbas hoc obtineret in securitate, & ipsa suprascripta abbatia & monasterium sit in securitate & in pace sicut superius iudicavimus & diximus quod jam antea fuerat iudicatum & scriptum. Et ex suprascriptorum dicto, videlicet Marchionis & iudicum & bonorum hominum, scripsi ego Iohannes Notarius in anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi dccccxvii. & imperante Domino Ottone divina ordinante providentia Imperatore Augusto anno imperij eius in Christi nomine vii. mense Februario per Indictionem x. in villa Mariani die mense suprascripto feliciter. Pandulfus Dux & Marchio ibi fuit. Lupo Comes ibi fuit. Suppo ibi fuit. Longini ibi fuit. Abus Longini ibi fuit. Transarico ibi fuit. Ilderico ibi fuit. Arderado ibi fuit.

CXLII.

Notitia iudicati pro monasterio sancti Petri Rodensis in diocesi Gerundensi.

VOx legum iure decrevit & auctoritas ut scripturæ quæ diem & annum evidentè habuerint expressum, atque secundum legis ordinem conscriptæ esse noscuntur, omnes habent in perpetuum stabilem firmitatem. Ob hoc igitur ego Gauzfredus gratia Dei Comes hanc scripturam condere iubeo, per quam omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ tam presentibus quam futuris promulgare cupio quia Heldericus Abba ex cænobio beatissimi Petri regniq; atheri clavigeri, qui situs est in comitatu Petralatense, in monte quem nuncupant Rodas, unâ cum consensu & voluntate atque iussione mea adit conspectibus Domni Ludovici Regis, ejusque deprecans clementiam ut quandam piscationem, id est, ipsum stagnum de Castilione cum tribus insulis sibi adjacentibus, quarum una vocatur Vduagro, altera verò Foniliaria, tertia autem Savarto, ob amorem nostri redemptoris prædicto cænobio conferret. Venerandus itaque Rex præcibus præfati Abbatis acquievit, & prædictam piscationem vel stagnum cum insulis prænomiatis sibi adjacentibus, & cum affontationibus quæ in suo resonant præcepto, præfato cænobio perpetim habiturum contradidit. Et ut hæc conlatio vel donatio firmior & inviolabilis ab omnibus hominibus teneretur, per præceptum celsitudinis suæ roborare curavit. His itaque gestis, præscriptus Abba annuente gubernatione divina ad præfatum cænobium cum gaudio remeavit. Et ex illo jam tempore prælibatus Abba & congregatio præscripti cænobij iamdictam piscationem vel stagnum dominare volebant. Sed quidam homo Adalbertus nomine proaciter illis hoc contendeat. Providente igitur potestate divina prælibatus Guisfredus gratia Dei Comes filiusque ejus Suniarius religiosissimus Episcopus ad solemnitatem beatissimi Petri ad Ecclesiam quæ est in præfato loco sita orationis causâ simulque conveniunt. Illic igitur cum Arnulfo sanctæ sedis Gerundensis inclito Episcopo & cetera honorum Clericorum honorumque laicorum simul residentes, in eorum denique præsentia proclamavit se præscriptus Abba & congregatio præfati cænobij quod piscationem vel stagnum quod præscriptus Comes vel filius ejus Suniarius venerandus Episcopus per eorum mercedem ibidem concesserant, & per præceptum regie dignitatis possidere debebant, prænomiatus Adalbertus proaciter illis eam contendeat. Lecta est igitur illic auctoritas regia. Omnes unanimiter tam præmemoratus Comes quam prædicti Episcopi omnisque cetera Clericorum vel laicorum omnes pariter eam conlaudaverunt una voce dicentes quia prædicta piscatio vel stagnum in potestate præfate Ecclesiæ deberet consistere. Memoratus itaque Comes filiusque ejus Suniarius, auctore consilio tantorum bonorum hominum, in præsentia Domni Arnulfi Episcopi, Vviberti Archidiaconi,

An. 944.
Ex charta
Lario5 Pe-
tri Roden-
sis.

Hacfredi iridem Archidiaconi, VVigoni Subdiaconi, Adalberti Presbyteri, Ramionis Presbyteri, Amalici Diaconi, Atmerici Levitæ, Blanderici Sacrificæ, necnon & laicorum præsentia, Auruconi Rosolionensis Vicecomitis, Adalberti Impuritanensis Vicecomitis, sive in præsentia Gauzfredi, Benconi, Reinardi, Olibani, Atoni, Vndilani, & aliorum ceterorumque multorum bonorum hominum qui cum ipsis ibidem aderant, in eorum supradictorum, ut dictum est, præsentia prædictus Comes vel filius ejus Sumariis prædictam pacificationem vel stagnum in potestate sancti Petri simul adintegrum tradiderunt, sub isto videlicet ordine ut quicquid deinceps præscriptus Abba & successores sui cunctaque congregatio ibidem Deo sub regula almi patris Benedicti militantes agere vel definire voluerint, in eorum consistat arbitrio, sine alicujus minoratione vel contradictione. Et ut hæc consilio firmior ab omnibus hominibus teneretur, manu propria prædictus Comes vel ejus filius Sumariis venerandus Episcopus uterque subter firmaverunt, & bonis hominibus ut eam roborarent petierunt. Exarata est igitur hæc scriptura cessionis vel conlaudationis die pridie Nonarum Augusti anno dominicæ trabeationis DCCCCLXVIII. Indictione XI. anno videlicet XII. Francorum Rege Lothario regnante. Signum Gauzfredi gratia Dei Comes. Signum Borrellus gratia Dei Comes. Signum Miro gratia Dei Episcopus. Signum Sumariis Episcopus. Signum Arnulfus sanctæ sedis Ierundenfis Episcopus.

CXLIII.

Cambium inter Iohannem Episcopum Pinnensem & Casariensem Abbatem Adam de duabus curiis Saliano & Sulfiano.

An. 969.
Ex chartulario monasterij Casariensis.

IN Dei nomine, Ab incarnatione Domini nostri DCCCCLXVIII. Ortone gratia Dei & divina ordinante providentia & Ortone filio ejus Imperatoribus Augustissimis, anno Imperij Domini Ottonis Deo propitio V. & Ortone filij ejus Deo propitio II. mense Octobri per Indictionem XIIII. Ideo constat me Iohannem sanctæ sedis Pinnensis Ecclesiæ Episcopum de episcopio sancti Maximi, quod situm est infra muros civitatis Pinnensis, unaque per voluntatem & consentientibus mihi primaris sacerdotibus vel Canonici qui præordinati sunt in officio supradictæ sanctæ sedis, commutasse atque cambiavi tecum Domino Adam Abbate de monasterio sanctæ Trinitatis, quod situm est in insula Piscariæ, in locum qui nominatur Casa aurea, ubi corpus sancti Clementis reconditum est, eo quod in pristina lege institutum est à Domino Astulpho Rege ut Pontifices & Abbates licentiam haberent commutationem facere. Et iterum Dominus Ludovicus Imperator in sua capitula affixit ut ubi ex utraque parte ecclesiasticum fuisset, rectores earundem Ecclesiarum, si se familiariter pacificare velint, licentiam habeant. Ideo igitur ego qui supra Iohannes Episcopus in Tom. II.

Lib. 3. lex.
Longobard. tit. 10. c. 1.
Lib. 4. Capitular. c. 23.

hac commutatione familiariter pacificationem facio tecum prænominato Domino Adam Abbate de re juris proprietatis sancti nostri episcopij in territorio Pinnensi, id est, integra ipsa curte nostra de Saliano, cum ipsa Ecclesia sancti Rustici, & cum omni integra pertinentia de ipsa jamdicta curte, cum calis, terris, & vineis, cum pomis & arboribus suis, seu cum omnibus que super se vel infra se habentur, cum aquis & ulu aquarum vel decursibus ejus, cultis vel incultis, campis & silvis, ripis & ripinis, omnia & in omnibus que ad ipsam jamdictam curtem & prædictam Ecclesiam sancti Rustici pertinent vel pertinere debent, sicut supra legitur. Et sunt ipse res per singulas petias mensurate insimul modiorum trecentorum, & sunt infra fines sine Tricalio de Galifiano & sine via que pergit ab ipso supradicto Tricalio quomodo pergit ab Assianello, quomodo venit usque ad fluvium Maone & sine fluvio Gomanio & sine ipsa via que pergit à Leguniano quomodo venit ad ipsum vadum de illo lavandario in fluvio Gomanio. Et si amplius fuerint res nostri episcopij infra præscriptas fines, ad manus nostras vel ad nostram Ecclesiam nullam exinde fecimus reservationem vel exceptionem, sed in integrum & in omnibus in hac commutatione seu familiaritatis pacificatione sic dedi ego qui supra Iohannes Episcopus tibi Domino Adam Abbati ad proprietatem præscripti sancti vestri monasterij. In quo recepi ego qui supra Iohannes Episcopus à te præscripto Adam Abbate de re juris sancti vestri monasterij, id est, integram ipsam curtem de Sulfiano cum ipsa Ecclesia sanctæ Mariæ & cum omnia integra pertinentia de ipsa jamdicta curte & de supra scripta Ecclesia, cum calis, terris, vineis, campis & silvis, rivis cum aquis seu aquarum decursibus, cum pomis & arboribus suis, seu cum omnibus que super se vel infra se habentur que ad ipsam præscriptam curtem & Ecclesiam pertinent vel pertinere videntur infra fines sine Tricalio de sancto Pancratio & rigo de Severiano & sine rigo de VValdo sine fluvio Tabe & sine fluvio Fine & sine inter Sulfiano & Cicle. Et sunt ipse præscriptæ res per singula mensurate petiæ insimul modiorum trecentorum. Et si amplius fuerint ipse præscriptæ res infra prænominate fines ad ipsam jamdictam curtem & Ecclesiam pertinentes, ad manus vestras nec ad partem vestræ Ecclesiæ nullam exinde fecisti reservationem nec exceptionem, sed in integrum & in omnibus recepi ego Iohannes Episcopus ad proprietatem sanctæ nostræ Ecclesiæ possidendam. Et quando ista commutatio facta fuit, super ambarum rerum interfuerunt de parte mea Pontificis fuit Missus VValbertus iudex, & cum eo fuerunt tres boni & veraces homines, quorum nomina sunt Iohannes & Adelbertus & Leo, qui viderunt & extimaverunt quod similes, & æquales erant ipse præscriptæ res quas ego Iohannes Episcopus tibi Domino Adam Abbate ad partem nostri episcopij recepi. Similiter & similes & æquales erant ipse præscriptæ res quas ego Iohannes Episcopus tibi Domino Adam Abbati ad partem vestræ Ecclesiæ tradidi & dedi in hac commutatione seu familiaritatis pacificatione. Et hoc repromitto

EEccc ij

vel obligo me ego suprascriptus Iohannes Episcopus vel posteros successores meos colligo tibi Domino Adam Abbati vel posteri successoribus tuis seu ad ipsam suprascriptam vestram Ecclesiam, si aliquo tempore istam nostram commutationem removere vel dirumpere voluerimus, aut si à nobis pro vobis omni tempore defenata non fuerit, ut componam ego Iohannes Episcopus vel posteri successores mei tibi Domino Adam Abbati vel posteri successoribus tuis penam de auro purissimo libras centum. Quam verò cartulam commutationis rogatus à suprascripto Domino Iohanne Episcopo scripsi ego Romaldus Notarius & Scabinus die istius mensis & Indictione suprascripta. Adum in Pinne. Ego Iohannes Episcopus in hac commutatione à me facta manu mea scripsi. Ego Lupo Archidiaconus in hac commutatione consensit & manu mea scripsi. Ego Leo Presbyter & Canonicus & cultus Ecclesie. Ego Leo Presbyter ac Canonicus in hac commutatione consensit & manu mea scripsi. Ego VValbertus iudex. Ego Leo. Ego Adelbertus, rogati à Domino Iohanne Episcopo & aestimatores interfuimus & manibus nostris scripsimus.

CXLIV.

Ava Comitisse Rusinonensis cesso ad Ecclesiam Helenensem.

An. 971.
Ex chartulario
Ecclesie Helenensis lib.
1. c. 26.

Scripturarum series declarat ut quicumque enim vult evadere æternum supplicium, de rebus istis transitoriis debet sibi preparare viam salutis æternæ. Ob hoc igitur ego in Dei nomine Ava Comitissa & filius meus nomine Sonarius gratia Dei sedis Elenensis Præful donatores sumus ad domum sanctæ Eulalie martyris matris Ecclesiarum Rossilionensium seu Vallæ Aspirensium necnon & vallæ Confluentium. Sic donamus nos jam prædicti ego Ava Comitissa & Dominus Sonarius gratia Dei sedis Elenensis Episcopus, sic donamus ipsum nostrum alodem quem nos habemus in comitatu Rossilionensi, quem nuncupant nomine Troliars, ad jam prædictam Ecclesiam sanctæ Eulalie martyris. Et advenit mihi ad me iamdictam Avam Comitissam ipse alodius superius perscriptus tam per parentum vocem quam per excomparationem aut per excommutationem sive per donationem aut per impignorationem vel per qualemcunque acquisitionem. Et mihi Sonario Episcopo advenit per donationem de genitrice mea jam superius perscripta nomine Ava Comitissa. Et habet ipse alodius nomine Troliars cum ipsas villas, vel cum ipsos villares, vel cum ipsa Ecclesia quam nuncupant sanctum Assildum martyrem, affrontationes & terminos de oriente in ipso rivo arido, ubi fundata esse dinoscitur ipsa Ecclesiola cui dicunt nomine sanctæ Eulalie; & collaterat vel subjungit usque ad ipsas terminos de A sinides, vel de Candello, quod est de cœnobio sancti Andree Apostoli. De meridie affrontat vel collaterat usque in ipsum locum ubi vocabulum est Fontem Genesij. De occiduo affrontat vel subjun-

git atque collaterat in ipsas affrontationes vel terminos de Terrados, & percurrit usque ad ipsum locum ubi vocabulum est ad ipsa vasa. De Circio affrontat in ipsa Guardia quæ est in ipso termino de Pontiliano; & collaterat ad ipsam rivan fractam, vel subjungit in ipso rivo arido, qui exinde pergit. Quantum infra istas quatuor affrontationes vel collaterationes atque subjunctiones per gyrum atque per circuitum earum pertinet vel pertinere debet, sic donamus nos jam suprascripti ego Ava Comitissa & filius meus gratia Dei sedis Elenensis nomine Sonarius Præful ad domum sanctæ Eulalie martyris ipsum alodem superius scriptum cum ipsa villa vel cum ipsa Ecclesia, id est, casis, casalibus, curtis, curtalibus, hortis, hortatibus, terris, & vineis vinealibus, petris, puteis, fontibus, pratis, pascuis, silvis, garricis, aquis, aquarumve ductibus vel reductibus earum, oglatis tam rusticum quam & urbanum, seu & ipsa Ecclesia sancti Assildi, cum ipsas primitias & ipsas decimas vel panes propositionis, vel cum ipsas redhibitiones quas ipsa Ecclesia habet vel habere debet. Omnia & in omnibus, sicut superius resonat, sic donamus ad prædictam Ecclesiam sanctæ Eulalie martyris, cum omni integritate, cum exitibus & regressibus earum, & cum omnibus fundis vel superposita earum, vel cum omni limite earum, totum & ab integro. Quod si nos donatores aut ulla secularis potestas tam laicorum quam Clericorum aut sexus feminarum quid de ea demere, de hac Ecclesia aliquid abstrahere voluerit, in primis iram Dei omnipotentis incurrat, & à limitibus sanctæ Dei Ecclesie & à collegio omnium Christianorum habeantur extranei, & cum Datan & Abiron simul habeant participationem, & hoc quod querit non appetat, sed in duplo vel triplo compositionem faciat ad domum sanctæ Eulalie martyris vel ad ipsos assistentes qui à dicto tempore misericordiam Dei deprecantes erunt, & inantea ista scriptura donationis firmum & stabile habeat velle atque robur. Ea verò ratione videlicet servata ut dum ego Ava Comitissa viva fuero, teneam & possideam & exfructare faciam cunctis diebus vite mee. Post obitum verò meum pervenire faciat ipsos alodes, sicut superius est reiteratum, ad domum sanctæ Eulalie martyris pro timore Dei & pro redemptione anime mee vel pro redemptione anime Domini Sonarii gratia Dei sedis Elenensis Theologi; ut post hujus vite labentis cursum, reddere ei faciat Deus omnipotens præmium æternum cum corona glorie in resurrectione justorum, ubi semper fulgent sancti ante conspectum Dei. Pacta ista scriptura donationis sub die 11. Kal. Augusti anno xviii. regnante Leutario Rege filio Ludovici Regis. Signum Ave Comitisse, quæ istam donationem feci, & testes firmare rogavi. Sunarius Episcopus. Volueradas Archilevita. Volueradas Levita.

CXLV.

Notitia iudicati pro Ermengaudis Episcopo
Vrgellensi adversus Durandum Ab-
batem sancte Cecilie.

An. 1024.
Ex chartu-
lario Eccle-
siae Vrgel-
lensis.

Domino nostro perpetim regnante Iesu Christo, anno siquidem ejus sanctissimæ trabeacionis post millesimum *xxi v.* serenissimi quoque Roberti Francorum Regis *xxix.* ob determinationem ecclesiasticarum sedis Orgellensis caularum adfuit Dominus Ermengaudus præclarissimus Marchio Comes, filius qui fuit Ermengaudi divæ memoriæ Comitissæ, cum Berengario Comite filio Raimundi patris sui, & cum Ermesinde Comitissa & optimatibus eorum, Bremundo Vicecomite Aulonenfium, & Mirono de Pontibus, & Mirono Ostolenfium, Botrello Taravallensium, Guillelmo Lavanciensium, Miro Fabricatenfium, Guillelmo Medianensium, Majore Tolonenfium, Guitardo Pinellensium, Ifarno de capite Aiz, Mirono Celfonenfium, Ricardo Cleranenfium, Guadallo, Domnucio, & Bernardo Archilevitis sanctæ prædictæ sedis, necnon & Raimundo Archidiacono cum Fulcone Clerico sedis Barchinonenfium, & Raimundo Geriberto, residente multitudine ceteram equitum quam & aliorum hominum in castro scilicet Pontibus in comitatu Orgellitano. Quorum siquidem audientiam adiens religiosissimus Ermengaudus Orgellitanus Episcopus per Seniofredum Presbyterum sacrificinarium suæ Ecclesiæ prædictæ atque assertorem suum scriptis legalibus institutum in Ecclesia beati Petri Apostoli petivit Durandum quendam Abbatem sanctæ Cecilie cœnobij Elinlitenfium eo quod injuste tenebat per jus suæ Ecclesiæ ipsam Ecclesiam de Curticita cum ipsa parrochia & ipsas decimas & primitias de Castellono. Ad quod præfatus Abbas respondit: Hoc quod ad me requiritur, justè debet esse mei monasterij, quoniam hanc Ecclesiam de Curticita cum omnibus pertinentiis ejus per centum annos transactos & amplius possessam habet mea Ecclesia. Insuper & divæ memoriæ Botrellus Comes fecit illi ex jam dicta Ecclesia & pertinentiis ejus scripturam donationis, & Ermengaudus filius ejus similiter fecit illi donationis scripturam ex silvis & terris eremis unde exeunt decimæ & primitiæ de Castellono que requiruntur à me. Unde per ordinationem Boni filij Marchi iudicis constituti à prædicto Comite Ermengaudis in jam dicto comitatu requisiti sunt testes. Postmodum allatæ sunt ab utrisque partibus auctoritates scripturarum. Inventa est tamen à parte petentis scriptio dotalis tituli quam fecerunt prædictæ Ecclesiæ Orgellitanæ vir venerabilis Sisebutus inde Episcopus & Sunifredus Comes dedicationis hujus Ecclesiæ per jussionem Domni Ludovici Imperatoris Augusti Romanum ac præsertim totius Europæ gubernans impetium ex omni episcopatu Orgellensium atque Cerdanensium & Bergitanensium sive Paleariensium atque Ripercrucensium, cum omnibus parrochiis atque Ecclesiis & prædiis sive cellulis, terris, atque vineis, vel mansionibus in supradictis comitatibus vel locis supranotatæ sedis pertinenti-

bus, in qua inter alia prædictam Ecclesiam de Curticita in jure sedis prædictæ confirmaverunt dicentes: Deinde tradimus & condonamus ipsas parrochias de Caput Aizo, Organiano, vel Favaro, atque Caput Aizo, sive Nargone, & Cujulare, cum Mantanone vel Saliente, seu Archas atque Lazovez, vel Curtizda. Et in qua inter alia ipsa Ecclesia de Palerolibus, per cujus terminos prædictus Episcopus requirebat supradictas decimas & primitias de Castellono, ita resonat: Deinde condonamus & tradimus Napincios sive Ollam fraßam atque ipsam parrochiam de Toff, vel monte Danino, sive ipso plano, cum villa nova atque Assova, vel Aaralle, sive Castellono, vel villa Mediana, sive casa Munniz, & sancta cruce, cum statione vel Palerolos. Et in qua inter alia hoc scriptum est. Istarum parrochiarum Orgellensium pægiu cum omnibus Ecclesiis que ibi constructæ sunt vel deinceps constructæ fuerint, & cum omnibus villulis atque villarunculis earum, & cum decimis & primitiis tam de planis quam de montanis sive in convallibus seu de aprisionibus vel rupuris, totum & ad integrum sic tradimus atque condonamus huic matri Ecclesiæ sanctæ Mariæ sedis Orgellensis in perpetuum habituras. Deinde ostensum est præceptum Domni Hludoici Imperatoris prædicti, regij nominis annotatione firmatum, & decentissimè regio sigillo signatum, per quod in manu prædicti Sisebuti confirmavit idem Augustus in jure episcopalis Ecclesiæ sæpèdictæ omnem episcopatum supradictum, inter alia ita dicens: Præcipimus atque jubemus ut nullus Comes aut iudex publicus vel quislibet ex judicaria potestate Presbyteros aut omnia que ad Orgellitanum Episcopum pertinere noscuntur, suis usibus usurpare vel decimas ab eis seu quaslibet alias functiones exigere aut distrahere ullatenus presumat. Neque parrochias temporibus Domini ac genitoris nostri ac nostro à se suisque decessoribus habitas, id est, Orgellitanam, Bergitanam, Cerdanienfem, Palerianfem, Anabensem, Cardosetanam, Terbienfem, Gestabienfem, & Ripacorsensem, eorumque Presbyterorum nullus quislibet arripere aut in suos usus retorquere vel à jure Orgellitanæ Ecclesiæ abstrahere aut distrahere presumat. Sed liceat supradicto Episcopo suisque successoribus sub canonica institutione vivere & suos Presbyteros atque Clericos disponere & decimas ab eis suæ Ecclesiæ debitas absque cujuslibet contradictione aut usurpatione vel minoratione recipere atque quieto ordine in Dei nostrisque servitio incessabiliter permanere. Et item ostensum est alterum præceptum regio more signatum atque firmatum, per quod in manu Possedonij Episcopi iudicatus Hludoicus Augustus iterum confirmavit omnem supradictum episcopatum in jure præfate Ecclesiæ Orgellitanæ. Dehinc allatum est tertium præceptum præstantissimi Karoli filij Hludoici prædicti, cujus munimine idem Rex Orgellitanæ Ecclesiæ supradictæ omnia in manu Vuisadi prisçi Præfulis confirmavit. Postmodum perlecta sunt apostolicorum Pontificum Romana privilegia, scilicet Agapiti & Silvestri & Benedicti, que temporibus Episcoporum sedis Orgellensium Vuisadi moderni & Sallani & supradicti Ermengaudi facta fuerunt, per quo-

rum inviolabilem institutionem & indissolubilem ab eis editam contra desertores sanctæ Ecclesiæ anathematis condemnationem omnia sunt supradicta in jure prænotata sedis confirmata atque stabilita. Deinde monstrata atque lecta sunt instrumenta præscripta auctoritatum sanctæ Cæcilie archiepiscopi præfati. Tunc ad rejectionem scripturæ donationis quam Borrellus Comes ibi fecit, à parte Episcopi ostensæ sunt variaz auctoritates scripturarum quas Vniuersus modernus pontifex manu propria corroboravit. Et quia falso ordine finctum fuit nomen prædicti Vniuersi in scriptura suprà notata donationis quæ dicebatur facta fuisse à Comite, dissimilis mansit ipsa annotatio nominis Pontificis ceteris annotationibus nominis Pontificis veridicarum scripturarum, & quia dubia erat, insuper & de rebus episcopalis Ecclesiæ conscripta, & non Comitum, invalida esse debere adjudicata est. Nam & scriptura donationis quam Ermengaudus Comes filius Borrelli fecit prædicto cænobio invalida adjudicata est in eo loco ubi resonant decimæ & primitiæ de Castellano. In ceteris autem omnibus locis stabilis & conlaudata est. Supradictis quoque causis à iudice examinatis, talem dedit sententiam legis. Iuste debent reverti omnes res quas Episcopus requirit, unde modò audientia est, in jus atque dominium sanctæ Mariæ Orgellitanæ sedis & illic perpetualiter firmari: quoniam lex quæ continetur libro Gorico v. titulo 1. cap. 1. dicit: *De donationibus Ecclesiis datis. Si famulorum meritis iuste compellimur compensare debita lucra mercedis, quanto jam copiosius pro remediis animarum diuinis cultibus & terrena debemus impendere & impensa legum soliditate seruare. Quapropter quacunque res sanctis Dei basilicis aut per Principum aut per quorumlibet fidelium donationes collata reperiantur totivè aut potentialiter, pro certo censemus ut in earum jure inrevocabili modo legum aternitate firmetur.* Nam ex Capitularibus gloriosissimorum Imperatorum ita statutum est de privilegiis Episcoporum. *Quacunque à singulis Regibus circa sacras Ecclesias sunt constituta, vel singuli quique antistites pro singulis Ecclesiis impetraverunt, quia pena sacrilegij viget, solida aternitate serventur. Clerici autem non secularibus iudiciis, sed episcopali audientia reserventur. Fas enim non est ut divini subdantur arbitrio seculari.* Et in Concilio Aurelianensi ita constitutum est: *Vi basilica in cujus territorio sunt, in ejus Episcopi maneant potestate. Omnes autem basilicae quæ per diversa constructæ sunt, vel coadite construuntur, placent secundum priorum canonum regulam ut in ejus Episcopi in cujus territorio posita sunt potestate consistant.* His itaque omnibus gestis, Ermengaudus Comes prædictus, in cujus audientia hoc actum est, supplex atque devotus accedens ad venerabile prædictæ sedis altare, iussit ante se legere testamenta avi sui Borrelli & patris sui Ermengaudi Comitum, unde iudicia infra metam temporum legaliter sunt ordinata. Invenit namque in testamento Borrelli ita scriptum, quòd ad domum sanctæ Mariæ sedis Vici remaneat Toxen cum villulis & Ecclesiis, cum decimis & primitiis, & ipsas tallas, & cum omnibus terminis eorum & finibus, & cum omne quod ibidem habebat vel

habere debebat per qualescunque voces. Et in testamento patris sui ita invenit inter alia scriptum: Et ad sanctam Mariam sedis Vico Orgellensis remaneat ad proprium alode ipsa villa de Toxen cum ipsa parrochia & cum suo fevo, quod avus suus dedit ad Domnam sanctam Mariam sedis Vici propter remedium animæ suæ, & Ermengaudus pater suus abstulit à jure sanctæ Mariæ, recognoscens se malum egisse, reddidit ei ipsam parrochiam & ipsum fevum. His autem omnibus plener auditis & intellectis, fecit hanc consignationis atque reintegrationis atque donationis scripturam supra fatens Comes ita dicens. In Christi gloriosissimo nomine, ergo Ermengaudus Marchio Comes, filius qui fui Ermengaudi Comitum, nullius cogentis imperio nec suadentis malo ingenio, neque tutoris factione, sed mea propria sponte facio Domino Deo & sanctæ Mariæ sedis Orgellitanæ justitiam, & reddo ei integritatem ipsam Ecclesiam de Curcica cum decimis & primitiis atque oblationibus, cum finibus terminorum atque pertinentiis seu adjacentiis ejus, & cum decimis & primitiis de Castellano supra scripto, unde audientia nuper ante me acta est. Et item reddo atque dono seu confirmo Domino Deo & sanctæ Mariæ sedis Orgellitanæ Toxen cum omnibus Ecclesiis & cum omnibus villis & villulis quæ ibi sunt, cum decimis & primitiis atque oblationibus, cum omnibus censibus, servitiis, redhibitionibus fiscalibus, seu aliis quæ inde exeunt seu exire debent, cum tertis & vineis, culto & inculto, prono & plano atque excelso, atque omnibus scilicet rebus quæ inveniri & possideri possunt infra omnes prædictarum possessionum terminos. Hæc omnia, recognoscens me habere legitimos meæ ætatis xii. annos & amplius, integerrimè reddo atque dono prædictæ domui sanctæ Mariæ sedis sitæ in vico Orgellitano ad proprium alode in manu Ermengaudi Pontificis ut faciat ipse & successores ejus exinde sicut de aliis munificentis prædictæ Ecclesiæ attributis mos est Episcopis facere. Et si ego aut aliquis homo, quod fieri minimè credo, contra hanc stabilitatis & justitiæ scripturam venerit aut venero, ad nihilum perferat, sed componat & componam Orgellitanæ sedi supra scripta omnia in triplum, & insuper hæc scriptura justitiæ firma permaneat omnique tempore. Actum est hoc die Kalendarum Novembrium, nota festivitate omnium sanctorum, anno qui supra insertus est. Ermengaudus Comes. Ermengaudus ac si indignus gratia Dei Episcopus. Ego Ermengaudus Comes, qui hanc donationis & reintegrationis ecclesiasticarum rerum scripturam fieri jussi & iudicatio tutamine roboravi & testes firmare rogavi. Signum Ricardi prolis Alimiri condam, Signum Boni filij Sancij. Signum Borrelli Raimundi. Guillebert. Signum Arnal de Toft. Signum Guillelmi Vicecomitis. Signum Daeconis. Signum Pontij Boni filij marchij iudicis, qui hoc edidit atque examinavit, & ad fines usque legitimos Deo adjuvante perduxit. Ermengaudus gratia Dei Comes. Signum Vvitardi sacerdotis Notarij supradictæ sedis, qui hoc scripsit in Vico ejusdem atque die & anno quo supra. Hoc est pretium de hoc quod superius scriptum est, solidos duo milia ducentos,

Lib. vi.
cap. cxl.

Concil. Aurel.
1. cap.
17.

quod dedit Ermengaudus Pontifex in manu Ermengaudus Comite proli Ermengaudi, & ad Boni filij Marchi solidos trecentos.

CXLVI.

Droconis Episcopi Bellovacensis epistola ad VV. coepiscopum suum.

Ex sebedis
e. v. Jacobi
Sirmondi.

FRatri & coepiscopo VV. D. Belvacorum Episcopus salutem. Si res ita se habet ut vobis vester fidelis ill. narravit, illos sacrilegos non tam excommunicatis quam excommunicatos esse denuntialis. Nam si humana lingua taceat, divina tamen auctoritas post patratum flagitium mox illos anathematizat. Quod ex verbis Domini colligimus sic loquentis ad discipulos suos: *Qui vos spernit, me spernit. Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Illi enim membra Christi & pupillam dominici oculi non solum tetigerunt, sed, ut audio, acriter verberaverunt. unde & proximus divino iudicio communiione privati fuerunt. Vbi de re peritura agitur, danda sunt forsitan in quibusdam negotiis harum vocationum dilaciones. Quando autem hoc tale & tam maximum committitur sacrilegium, in quo verum Dei templum non manufactum violatur, eodem momento operator huius iniquitatis non tantum reus efficitur excommunicationis, sed etiam alicuius magni supplicij quod possit & ipsam superare gehennam. Redde igitur eos absque dilacione excommunicatis qui non timerunt extendere manus in sanctos Dei. Quod si queratur quomodo puniri vel corripri debeant, expedit eis ut mola asinaria gravati demergantur in profundum maris, qui famulis Christi scandalum inferentes verberibus eos & contumeliis afflixerunt. Leges quoque mundanae in Capitularibus precipiunt huiusmodi aut capitali sententia puniri, aut exilio deportari, aut manus incontinenter extensas praecidi, aut depositis militaribus armis in monasterio sub perpetua retrudi penitentia. At vobis pro tempore & seculari consuetudine mitius erit agendum, videlicet ut prius vobis emendetur excommunicatio; deinde capitalia, si ablata sint, cum lege triplici reddantur. ictus quoque singuli & punctiones secundum legem tripliciter emendentur. Postmodum exigit ab eis triginta libras quae solent dari pro infractioe atrij Ecclesiae. Multo enim pretiosior est Dei minister quam atrium templi vel parietes. Praeterea congrua injungatur eis penitentia aut septem aut quinque annorum, ut & isti corrigantur & ceteri metum habeant. Hoc est excerptum de sexto libro Capitularium capitulo xcviij. *Si quis sacerdotem vel Levitam aut monachum debilitaverit, juxta statuta priorum capitularum quae legi Salice sunt addita componat, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos, nobis persolvat. & arma relinquat, atque in monasterio diebus vite sua sub ardua poenitentia Deo serviat, nusquam postmodum seculo vel secularibus militaturus, neque uxorem copulaturus.*

Tempore Ludovici Regis patris Lotharj fertur quiddam actum. Cum quidam ira permotus quendam sacerdotem gravissimum affectum injuriis

& ad extremum plagis non timeret lacerare plurimis, uterque coram regia censura deductus est. Qui diligenter causam examinans, Christi ministris ut doceret omnem exhibendam reverentiam, omnes circumstantes sibi sic allocutus est. *Orms, inquit, nostrae religionis cultus per sacerdotum officia percelebratur; ideoque eis omnimodis cultus reverentiae divinae exhibetur, non eorum aliquando hoc exigente vitae merito, sed ut in eis videatur a nobis obtemperari Christo. Unde hunc qui sic intemperanter efferatus in Dei sacerdotem est deductum censo ad arboris stipitem stringi, omni vestimentorum adempto tutamine. Cum itaque juxta Regis sententiam comprehensus, nudatus ad arborem locis fuisset constrictus, tanta ibidem refertur repente advenisse permolesta multitudo muscarum ut antequam Rex fecisset regrediens militarium, omne corpus ejus comestum referretur.*

CXLVII.

Libellus dotis Micæ filiae Joannis.

IN Dei nomine. Scriptum morgincap qualiter ^{An. 1044.} ego Johannes filius quondam Dominici donato, ^{Ex chartulario monasterij Casanensis.} atque confirmo tibi Micæ filiae quondam Johannis dilectae conjugis meae quartam portionem de omnibus rebus proprietatis meae quas modo habeo vel inantea Deo juvante conquirere poterō sive infra territorium Pinnense in loco qui nominatur Salajano aut infra istam marchiam Firmanam aut infra totum regnum Longobardorum, ubicunque habiturus vel possessurus fuero, quartam portionem de casis, terris, vineis, campis, pratis, pascuis, silvis, falcetis, canetis, olivetis, ficariis, pomis, arboribus fructiferis & infructiferis, cum rivis, ripis & aquis, aquarumque decursibus, & usui aquarum, de rebus censuatis & manualibus, de montibus & planis, de castellis & civitatibus, de Ecclesiis & ornamentis & pertinentiis suis, de locis molendinis, de feris & ancillis, de auro & argento, de caballis & jumentis, de bubus & vaccis & minutis animalibus, de ferro & rame, de pannis laneis & lineis & fericis, & de omnibus mobilibus & immobilibus rebus, ut alia die post noctem nuptialem, qui est dies votorum nostrorum, ante parentes & amicos nostros ostendam hoc scriptum testibus roboratum & dicam: Ecce quod conjugis meae in morgincap dedi. & sic ab hodierno die firmum & stabile tibi Micæ vel tuis heredibus permaneat. Quod verò scripsi ego Aczo Notarius & iudex ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi anno **MXLIIII.** mense Octobri, Indictione **VIII.** Actum in Pinne feliciter. Bernardus, Johannes, Ardoinus, testes.

CXLVIII.

Carta qua promisit Raimundus Comes Palienfis Arnaldo Mironis filiam suam Valenciam, quam in uxorem duxit, tenere eam bene & non dimittere, & us melius quod promittebat servaret, supposuit ei pignori castra de Areng, de Muntangana, de Muro, & Limingana.

An. 1055.
Ex archivo
regio Bar-
cionensi.

Quia legibus seculi est decretum ut pignus quod pro aliquo negotio deponitur, si per cautionem fuerit obligatum, robur obtineat plenissimum, ideo ego Raimundus Comes Palienfis pignoratior sum tibi Arnaldo Mironis & Arfundi tue uxoris. Volo satis ut sciatur à cunctis tam presentibus quam etiam futuris qualiter Valenciam filiam vestram in conjugio accipio. Et vobis manifestè convenio ut eam semper cum honore teneam sicut homo debet tenere suam legitimam uxorem, & nunquam eam dimittam, dum vixero, nisi propter cucuciam quam ipsa mihi faciat, & ipsa cucucia mihi sit probata à me legaliter & manifestè convincta, & non sit facta per meum assensum nec per meum consilium nec per meum stabilimentum. Insuper convenio vobis, sicut scriptum est in alia conveniencia quam in Limingana juxta ipsum castrum inter nos fecimus, ut faciam ei commendare omnes meos meliores homines, & faciam eis fidelitatem ei facere & per sacramentum affidare ut si Deus ei dederit infantes ex me, post meum obitum, si illa viva remanserit, tendant ad eam & ad infantes ejus cum omni honore quod nunc tenent & tunc remerint per me, & hoc totum faciant sine suo enganno. Et ego nunquam tollam ei castris nec ipsam terram quas & quam modo ei dare convenio & inantea ei dabo. Et super hoc, ut totum sicut superius est dictum, teneam & faciam & adimpleam, mitto vobis & filie vestre Valencie jamdictæ in pignore ipsum castrum de Arengs, & castrum de Muntangana, & castrum de Muro, & castrum de Limingana, cum omnibus eorum terminis & pertinentiis cunctis. Sub ea scilicet lege ut si prædictam omnem convenientiam non adimplevero & non observavero, præfata omnia incurrant in vestra potestate sine aliqua contradictione ad faciendam quodcumque volueritis facere. Et sic de meo jure trado hoc totum secundum modum superius comprehensum in vestrum dominium & in vestram potestatem. Et qui hoc voluerit vobis dirumpere, nullo modo possit facere, sed in duplo vobis hoc totum componat, & postea hæc scriptura firmitatem obtineat. Quæ est acta 1111. Nonis Septembris xxv. anno Regis Henrici. Signum Remundi Comitis, qui hanc scripturam scribere jussi & manibus propriis solitum signum ibi impressi, & postea ab aliis testibus firmari rogavi. Signum Mironis de Muro. Signum Bertrandi Atonis de Muntangana. Signum Remundi Mironis de Orcallo. Signum Remundi Erimanni. Signum Rodegati Huberti. Signum Fulconis Guillelmi. Signum Bernardi Tralvatij. Signum

Arnaldi Compagni. Signum Bertrandi Borrelli. Signum Mironis Harni. Signum Sanlani Imble Guillelmus sacerdos & judex Vitalis sacerdos rogatus scripsit prædicto die & anno.

CXLIX.

Pontij Comitis Emporitani donatio ad monasterium sancti Petri Rodensis in diocesi Gerundensi.

Dum legaliter sanctum antiquitus teneatur & cautum cum oblationibus Domino parentes suos tradere filios in templo Domino feliciter servituros, proculdubio hoc de nostris filijs faciendum nobis salubriter præbetur exemplum. Equum etenim est judicium creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Pontius Comes in Dei nomine & uxor mea Adalez nomine hunc filium nostrum nomine Petrum in monasterio sancti Petri, quod est situm in pago Petralateni in ipso monte quod dicitur Rodas lubtus castrum Verdaria, subtus ipsum mare magnum, in quo monasterio Dominus Petrus Abbas præesse videtur, cum oblatione in manu atque petitione palla altaris manu sua involuta ad nomen sancti Petri, cujus nomen ac reliquie continentur, & supradictum Abbatem presentem tradimus in monachum coram testibus regulariter permanfurum, cum hereditate paterna vel materna. Donamus namque & pro hereditate paterna vel materna ipsum forefret vel ipsam matam quæ dicitur filva sancti Romani, sicut terminat de parte Circi in malloio sancti Petri præscripti, & descendit per ipsam ferram, & pervadit usque ad ipsam guardiolam. Deinde de parte orientis descendit per ipsam ferram, & pervenit ad locum quem dicunt Subiradels & ad Ecclesiam sancti Stephani, & pervadit usque ad ipsum Guadel, & ascendit per ipsam ferram de ipso Surberol & usque in summitatem ipsius montis qui dicitur Miral, & descendit usque in ipsos Colels. De partibus verò meridie ascendit per ipsam viam, & pervenit usque ad ipsam petram quæ est in ipsa via. Deinde vadit usque ad collum sancti Genesij, & pervadit per ipsam ferram usque ad ipsum pog & usque ad ipsam pennam quæ est super Cheros albos. De parte occidentis ascendit per ipsam ferram de ipsa xalm, & pervenit usque in summitatem de ipsa pinna nigra. Deinde descendit usque ad ipsas palumbarias, sicque conjungitur usque in ipsa villa via de ipso malloio. Quantum infra omnes istas affrontationes concluditur, sic donamus ego prædictus Poncius & uxor mea nomine Adalez ad filium nostrum Petrum præscriptum, & prædictam hereditatem sic tradimus & donamus Domino Deo & sancto Petro cœnobio præscripto ad proprio, & tali verò pacto ut dum vivimus teneamus usufructuario. Et hæc omnia verò præscripta ita donamus & tradimus ad proprium præscripto cœnobio ut non sit nobis licitum ullo modo mutandi voluntates nostras, sed in perpetuum ad dominium permaneat sancti Petri, & per ipsum usufructuarium quod retinemus ibi, per unumquemque annum donemus censum, id est, receptionem unam optimam ad monachos sancti Petri

An. 1069.
Ex charta
lario S. Petri
Rodensis.

Petri præscripti in die sanctæ Margaritæ. Nos verò præscripti donatores cum prædictis omnibus rebus hunc filium nostrum tradimus & donamus Domino Deo & sancto Petro coram testibus, ita ut ab hac die non liceat ei collum excutere de sub jugo regulæ, sed magis ejusdem regulæ feliciter se cognoscat instituta servare & Domino cum ceteris gratanti animo militare. Et ut hæc nostra traditio inconvulsa permaneat, sub jurejurando coram Deo & sanctis omnibus quia nunquam per nos, nunquam per suffectam personam, nec quolibet modo per rerum nostrarum facultatem, aliquando egrediendi de monasterio tribuamus occasionem. Et ut hæc petitio firma permaneat, manu propria subter firmavimus & bonis viris adfirmate rogavimus. Facta hæc donatio vel traditio 1111. Idus Julij anno ab incarnatione Christi 12111. post millesimo, anno verò quarto Philippi Regis. S. Poncius Comes, S. Adalez Comitissa, qui hunc filium nostrum Petrum tradimus cum prædicta hereditate & quantum ibi habemus vel habere debemus pro qualicumque voce Domino Deo & sancto Petro præscripto coram testibus. Quod si nos donatores hanc donationem irumpere voluerimus, nil nobis valeat, sed componamus prædicta omnia in duplo prædicto cœnobio, Petrus Presbyter. Ræmundus Vgo. S. Bernardus Gausfredus. S. Bernardus Boni filij. Petrus Lobaton. Guillelmus Oliba. Adebrandus Presbyter & monachus, qui hanc traditionem vel donationem scripsi & subscripsi die & anno quo supra.

C L.

Traditio filij ad monasterium Conchenfe in diœcesi Rastellenfi.

Ex chartulario monasterij Conchenfis cap. 123.

IN Dei nomine. Ego Deusdet Terondellus red-do & commendo Petrum filium meum Deo & sanctæ Fidi & Petro Arnaldo monacho ut teneat & nutriat illum usque ad decem annos; & propter hoc cessarium unum, qui exit mihi de unoquoque modio quem monachus sanctæ Fidis habuerit de quinque condaminis de Clauuiacho, dono & laxo & sanctæ Fidi & monachis ejus usque ad decem annos. Et post decem annos, de duabus condaminis quas monachus sanctæ Fidis elegerit dono sanctæ Fidi & Abbati Begoni & monachis tam presentibus quam futuris illum unum cessarium qui exiebat mihi de unoquoque modio. In tali convenientia ut monachus qui tenuerit Clauuiachum, prædictum filium teneat in domo sua, ut illi semper seruiat sicut homo proptius suis. Et si utilis fuerit, faciet illum ordinare ad Presbyterum. Et quando voluerit, faciat illum monachare in monasterio. Et si post decem annos filius meus monachis sanctæ Fidis noluerit seruire & habitare cum illis, nihilominus ille meus cessarius remaneat monachis sanctæ Fidis. Si verò infra prædictos decem annos, qui accipit terminum in Missa sancti Iuliani, filius meus mortuus fuerit, meus cessarius, qui exit mihi de unoquoque modio de una condamina quam monachus elegerit, remaneat semper sanctæ Fidi in dominio. Facta charta

Tom. II.

mensis Augusto, feria secunda, regnante Philippo Rege Francorum.

C L I.

Adalberti Archiepiscopi Hammaburgensis epistola ad Fulconem Abbatem Corbeiensem.

A Sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis Legatus, necnon universarum septentrionalium & orientalium nationum Archiepiscopus, Hammaburgensis quoque Ecclesiæ provisor indignus, F. excellentissimo Patri fidelem orationem & perpetuam dilectionem. Geminas, Patrum sanctissime, immo jugiter in Christo amande, causas esse conspiciamus, quibus persuadentibus amicitiam tuam pariter & fidem diu optatam jure expetimus. Te enim nobis non modo incremento non indigens, verum merito cunctis imitanda virtus tua conjungit & copulat, sed & locorum nostrorum vetus nos concordia indissolubili nodo alitrinsecus ligat: quia sanctissimus patronus noster Ansgarius vobiscum conversatus, divina disponente clementia nostræ sedis primus est inthronizatus Archiepiscopus; qui & verbum vitæ nostris partibus intulit, & universitatem Fresonum, Danorum, Sclavorum, Norvegorum, Sueonum, cum curis innumerabilibus ad fidei sacramenta prædicando convertit. Quæ quidem apud vos scripta, vobis credimus esse notissima. Igitur tantum patrem inter nos medium ponimus, & ferus perpetualiter observandum tecum inimus, rogantes ut nostri nostrorumque fraternitas & memoria vestro in loco habeatur, & vestra similiter memoria apud nos idem fortiat. Quod quidem facientes, nobis nostrisque temporibus celeberrimum quid attribuimus, quæ tanto fidei & concordie bono insignia reddimus. Nuncium tuum in proxima æstate nobis dirigit; per quem & cætam omnia hæc, scilicet alternam memoriam & fraternitatis titulum, continentem destinare memento. Per ipsum autem reliquias tibi ejusdem sancti patris nostri Ansgarij & translationem mitemus. Vale.

Ex veteri codice monasterij Corbeienfis.

C L I I.

Littere Isarni Episcopi Tolosani quibus Asiliense monasterium sub protectione sua suscipit.

Notum sit omnibus hominibus quod Dominus Dalmatinus Narbonensis Archiepiscopus venit in domum sancti Stephani Asiliensis, & ibi honorifice fuit susceptus. Et dum ipse staret, veniens ego Isarnus Tolosane sedis Episcopus apud præfatum monasterium, multum honorifice ibi susceptus sum. Ibi dum morarer, rogatus sum à jamdicto Archiepiscopo & Abbate atque à cunctis fratribus ut omnia jura & Ecclesiæ ejusdem monasterij, quæ in meo episcopatu sunt, mea auctoritate tuerentur. Quapropter ego jamdictus Isarnus Episcopus amore & honore Dei omnia jura ejusdem monasterij in mea defensione susci-

An. 1075. Ex archivo monasterij Asiliensis.

F F f f f

pio, & Ecclesias in meo episcopatu adquisitas mea auctoritate roborando laudo & affirmo, videlicet Ecclesiam sancti Martini de Savarat, & sancti Felicis, & Ecclesias omnes quæ ad domum pertinent. Et insuper dono & concedo eidem monasterio ut semper liberam habeat potestatem acquirendi quicquid possit in omni episcopatu Tolosano pro me & successoribus nostris. Et hoc totum factum est in generali capitulo in præsentia supradicti Archiepiscopi & Abbatis & Poncij Prioris & Bernardi Sacristæ & aliorum virorum nobilium anno ab incarnatione Domini millesimo septuagesimo quinto, regnante Philippo Rege. Raimundus Capellanus scripsit.

CLIII.

Pibonis Episcopi Tullensis litteræ de Ecclesia de Munz.

An. 1079.
Ex archivo
S. Manfueti
Tullensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti. Pibo Dei gratia Leuchorum Episcopus omnibus sanctæ Ecclesiæ filiis salutem in perpetuum. Quoniam tempora, quæ semper desunt, & nunquam in eodem statu permanent, ex longitudine dierum oblivionem pariunt, & per oblivionem contentiones sepe oriuntur, eapropter ad cautelam actiones temporum scripturæ commendantur, & per scripturam posteris mandantur. Facile enim retinetur quod scripturæ commendatur. Notum sit igitur præsentibus & futuri temporis hominibus Ecclesiam de Munz antiquitus capellam de Blano extitisse, hominibusque apud eandem villam de Munz commorantes ter in anno, videlicet in Pascha, Pentecosten, & Natale Domini, ex consuetudine apud matrem suam Ecclesiam de Blano convenire & debitas oblationes Presbytero de Blano ibidem persolvere. Verùm quoniam huic antiquæ consuetudini homines ejusdem villæ de Munz tempore nostro obviare conati sunt, per duos annos nostra pastoralis iustitia & iudicio sanctæ Tullensis Ecclesiæ prædictis hominibus divina sunt interdita, donec præsumptionem suam condigna satisfactione emendarent. Hac necessitate homines de Munz compulsi, dominum suum Ducem Theodericum, in cujus manu prædicta villa tunc erat, convenerunt, obnixè precantes ut per eum ab huiusmodi sententia absolventur. Mediante igitur Domino Duce Theoderico prædictis hominibus de Munz ibidem baptisterium & liberam sepulturam concessimus, & ut deinceps in tribus jamdictis solemnitatibus ad Blano ire non cogentur statuis. Cujus rei compositio cum ad aures Domini Theomari, qui tunc temporis præerat Ecclesiæ beatissimi Manfueti, pervenisset, consilio sapientum, quos consiliis suis asciverat, huic facto rationabilibus modis contradixit pro eo ne si fortè præfata capella licentia Diaconi & Archidiaconi mater Ecclesia fieret, baptisterium & liberam sepulturam haberet, homines de parochia successores ipsius aliquando ad rectum Ecclesiæ cooperiendum provocarent & inquietarent. Eapropter Dominus Dux præfatus in posterum damno Ecclesiæ sancti Manfueti, & præno-

tata rusticorum quæ fieri poterat inquietatione, communi assensu & rogatu Albrici villici & aliorum hominum de Munz, præfente venerabili Abbate Theomaro & laudante, statuit ut homines de Munz rectum præfata Ecclesiæ, si quando destrueretur, cum ceteris utensilibus interioribus, videlicet indumentis, calice, Missali, scarsali repararent. Sic igitur memoratus Abbas Theomarus, rogante & instante supradicto Duce ceterisque qui multi ad eum rogandum super hoc convenerant, eorum petitioni assensum præbuit, & quæ sui juris erant in oblationibus trium festivitatum ad cooperiendum Ecclesiæ rectum in auxilium concessit, exceptis panibus oblationum eandem festivitatum. Et ne tam nostra quam prædicti Abbatis institutio aliqua posterorum calumnia vel oblatantium improbitate valeat quandoque ullo modo transmutari, hanc cartam conscribi iussimus in signum monumenti, quam etiam sub interminatione anathematis impressione propriæ imaginis, signis quoque & testimoniis nostrorum censuum fidelium roborari. S. Pibonis Episcopi. S. Theomari Abbatis. S. Theodorici Ducis, S. VVidrici Abbatis S. Apri. S. Riguini Primicerij. S. Brunonis Archidiaconi & Præpositi. S. Gengulfi. S. Alberonis Cancellarij. S. Ogeri sacerdotis ejusdem capellæ de Munz. S. Albrici villici ejusdem villæ. S. Bencelini Militis subadvocati de Castro Castanaj. S. Humberti Militis ejusdem Castri. S. Milonis de Gundricort. Ad hæc sunt hæc anno ab incarnatione Domini M L X X I X. anno ordinationis nostræ X I. imperante Henrico III. Duce Lotharingorum Theoderico, Comite Tullensi Raynardo, regnante per secula Domino Iesu Christo feliciter. Amen.

CLIV.

Sancti Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis epistola ad Asferum primum Archiepiscopum Lundensem.

ANselmus Archiepiscopus Cantuariæ reverendo Laudi Ecclesiæ Archiepiscopo Asfero salutem & veram amicitiam in Christo. Quod me rogastis de Domino Albrico Cardinali Romanæ Ecclesiæ libenter feci, cum propter honorem Romanæ Ecclesiæ, tum propter amorem vestrum, pro quo libenter facere volo si quid quod placeat sanctitati vestræ intellexero. Gratiæ agimus Deo, qui in regno Danorum vestram * religiosam ad archiepiscopatum suffulavit. Confidimus enim quia, gratia Dei cooperante, ea quæ corrigenda sunt corrigetis, & quæ ædificanda ædificabitis, & quæ nutrienda nutrietis. Audivimus namque à præfato Cardinali multa bona de vobis. Vnde istam habemus fiduciam, & oramus ut Deus, qui hoc incepit in vobis, ad bonum effectum vestram semper perducatur voluntatem. Rogo sanctitatem vestram quatinus regnum illud vestro sancto studio emundetis ab apostatis, ut nullus alienigena ibi recipiat aliquem ecclesiasticum ordinem: quia illi qui ab Episcopis suis repelluntur, illic pergunt, & exe-

An. 1094.
Ex veteri
codice
bibliothecæ
Colberti-
anæ.

* religiosam
tatem

crabilliter ad diversos ordines sacrantur. Valente, & orate pro me.

C L V.

Gelasij II. bulla de privilegijs monasterij Caunenſis in diocēſi Narbonenſi.

An. 1119.
Ex archivo
Archiepiſcopi Narbonenſis.

Gelasius Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Arnaldo Caunenſis monasterij Abbati ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Omni petenti nos tribuere evangelicis præceptis instrumur. Idcirco venerabilium fratrum nostrorum Narbonenſis & Arelatenſis Archiepiſcoporum petitionibus, Caunenſe monasterium, cui Deo auctore præſides, cum omnibus ad ipsum pertinentibus, ad exemplar prædecessoris nostri sanctæ memorie Urbani Papæ sub apostolicæ sedis tutelam excipimus. quod videlicet monasterium à bonæ memorie Karolo Imperatore per Milonem Comitem ædificatum, & tam ab ipſo quàm à filio e us Lodoico ac nepote Carolo æquè Imperatoribus ad honorem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli per regalia scripta munium est. Præſentis igitur decreti auctoritate statuimus ut ejusdem loci libertas, sicut à supradictis Imperatoribus collata est, firma in perpetuum conservetur. Id est, ut nullus iudex publicus, nullus curiæ minister, ipsius Ecclesiæ colonos citra Abbatis & fratrum voluntatem distringere nec ex rebus monasterij census aut vectigalia quolibet præsumant exigere. Quicquid autem vel in Narbonenſi vel in Minerbenſi seu Carcaſenſi aut Redenſi aut Albiensī pago Caunenſe monasterium possidet, ab omnium hominum molestia vel inquietudine liberum maneat. In pago siquidem Narbonenſi ab ipsiſ prædictorum Imperatorum temporibus Ecclesiam sancti Pauli, & salinas in loco qui dicitur à Cagacanes, & insula que dicitur Dumanas. In Minerbenſi villam que dicitur Libras cum Ecclesia sua, villam Bajani cum Ecclesia sua, Viteſiam cum Ecclesia sua, partem villæ Trenciani, partem de Villare, partem villæ Abrenſis, partem villæ de Campolongo, villam de Cros cum Ecclesia sua. In montana, Spinacia cum villis suis, partem villæ Raberti. In Carcaſenſi villam sive Ecclesiam sancti Fructuosi, Ecclesiam sancti Laurentij, villam Baniolas cum Ecclesia sua, villam Palazol cum Ecclesia sua, Orris cum Ecclesia sua, partem villæ Glujani. In Redenſi villam Recemiro cum Ecclesia sua. In Albiensī Ecclesiam sancti Amancij. Item in Carcaſenſi partem villæ de Fonte cooperta. Ad hæc adiacentes decernimus ut quæcunque hodie idem monasterium justè possidet, sive in futurum concessione Pontificum, liberalitate Principum, vel oblatione fidelium justè atque canonicè poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus & illibata permanent. Nulli ergo omnino hominum liceat idem monasterium temerè perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Nec idem monaste-

Tom. II.

rium alij violenter subſiciatur, quandiu in eo regularis disciplina vigor Domino præſtante perſiterit. Salva Narbonenſis Archiepiſcopi canonica reverentia, Obvante nunc ejus loci Abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem & beati Benedicti regulam vel de sua vel de aliena, si oportuerit, congregatione providerint eligendum. Sepulturam quoque ejusdem loci omnino liberam esse decernimus; ut eorum qui illic sepeliri delibaverint devotioni & extremæ voluntati, nisi forte excommunicati sint, nullus obſtat. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra temerè venire tentaverit, secundo tertiove commonita si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi; quatenus & hunc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Gelasius Ecclesiæ Catholicæ Episcopus subscripsi. Signum manus meæ. *Deus in loco sancto suo.*

Data Autasice per manum Grifogoni sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis xiiii. Kal. Jan. Indictione xii. dominicæ incarnationis anno M C X V I I I. pontificatus autem Domini Gelasij secundi Papæ anno primo.

C L V I.

Libellus divortij Guillelmi Raimundi de Montecatano Seneschalli Barcinonensis & Beatricis uxoris ejus.

Cunctis innotescere volumus qualiter Guillelmus Raymundi Senescalcus & uxor ejus Beatrix se præsentaverunt ante Archiepiſcopum Tarraconensem. Erat enim questio inter eos de conjugio suo, utrum possent in eodem conjugio remanere. Qui auditis & discussis eorum rationibus, & acceptis probationibus non sine sacramento, judicavit divortium debere fieri inter eos. Vnde amici eorum composuerunt pacem hoc modo inter eos. Laudaverunt siquidem ipsum honorem qui fuit Berengarij Raimundi Montiscatani ita inter se haberent. Primum quidem ut ipsas dominicaturas, dum ipsa viveret, haberent per medium, statim verò castrorum per singulos annos habeat sex mensibus Guillelmus Raimundi, & Beatrix sex aliis mensibus, donec ipsa maritum accipiat. Milites autem ipsius honoris faciant hominum Beatrici, eò quòd si Guillelmus Raimundi hoc ei frangere tentaverit, valeant Beatrici & teneant se cum illa donec habeat in vita sua medietatem omnium dominicarum & staticam sancti Martialis per meliorationem cum labora-

FFFF ij

An. 1119.
Ex archivo
regio Barcinonensī.

tionem bonam, sine alicujus contrarietatis obstaculo; & post obitum suum remaneant filiis vel filiabus de Guilielmo Raimundi in se procreatis; & quod Beatrix in vita sua non impediat suæ jam dictæ partis honorem vindicatione, impignoratione, vel donatione, vel aliquo modo quo filiis suis & Guilielmi Raimundi ad perditionem veniret. Sed Milites ipsi stent in hominio Beatricis usque ad obitum ejus. Excepto hoc Beatricis hominio, ipsi Milites serviant Guilielmo Raimundi, & sint sui, & habeant solidos. Actum est hoc Nonas Julij anno xxviii. regni Ludovici Regis. Signum Guilielmi Raimundi, Signum Beatricis, qui hanc convenientiam laudaverunt & firmaverunt. S. Raimundi Comitit. S. Reamballi de Baseia. S. Raimundi Renardi. S. Petri Bertrandi de Bello loco. S. Bernardi de Bello loco. S. Berengarij de Cheralto. S. Bernardi Guilielmi de Vaciano. S. Guilielmi de Pugalto. S. Poncij scriptoris Comitit, qui hoc scripsit die annoque præfato.

CLVII.

*Adriani IV. epistola de excommunicatione
Matthæi Ducis Lotharingie.*

An. 1155.
Ex schedis
c. v. An-
dree Du-
chelaj.

Adrianus Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Metensi & Virdunensi Episcopis & dilectis filiis G. Præposito & R. Decano Treverensis Ecclesiæ salutem & apostolicam benedictionem. Notitiam vestram non credimus ignorare qualiter sacrosancta Romana Ecclesia Matthæum Ducem pro castello Gundulfovillæ, quod ante civitatem Tullensem erexit, excommunicationi subjecit & à communione fidelium reddidit alienum. Sanè cum ille iniquitatis filius percussus saltem emendari debuerit, de corrigendo quod male gesserat cogitare super dolorem ejusdem civitatis adjecit, & Tullensi Ecclesiæ Vischitacum & alias villas, Ecclesias, possessiones, & multa alia præsumpsit auferre, multisque ipsam molestiis & rapinis non desinit fatigare. Per præsentia itaque scripta vobis mandando præcipimus quatenus eum excommunicatum publicè nuntiatis, & in terris ipsius in vestris episcopatibus constitutis, præter baptismum parvulorum & penitentias morientium, omnia divina prohibeatis officia celebrari, & inviolabiliter ab omnibus eandem sententiam servari faciatis. Si quis autem constitutus in clero eidem sententiæ contraire præsumperit, ut tandiu à beneficio suo reddatis eum & officio alienum donec de tanto reatu satisfactorius ad apostolicam sedem cum literis vestris accedat.

CLVIII.

*Henrici Episcopi Tullensis privilegium con-
cessum monasterio sancti Mansueti.*

An. 1161.
Ex archivo
S. Mansue-
ti Tullen-
sis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti. Henricus Dei gratia Leucorum minister & servus dilecto filio suo Iohanni Abbati sancti Mansueti ejusque suc-

cessoribus & ceteris fratribus sub regula beati Benedicti ibidem Deo militantibus in perpetuum. Pastoralis officij cura exigente gregi nostro vigilanter debemus incumbere, & talentum nobis à Deo commissum fideliter erogando, amicos, qui nos recipiant in æterna tabernacula, utile & salubre est nobis acquirere. Eapropter salutem nostram providendo, utilitati fratrum beati Mansueti consulentes, & veritatis hominum presentium & posterorum occurrentes, ut totius exactionis injustæ & calumnix occasio in perpetuum præamputetur, & omnia ad pacem & unitatem de cetero referantur, Iohanni Abbati sancti Mansueti & ipsi Ecclesiæ, assensu & voluntate Domini Theoderici nepotis nostri Archidiaconi civitatis, reddimus Albricum Presbyterum parrochiæ sancti Mansueti cum suis successoribus ex parte nostra & Archidiaconi & Archipresbyteri liberum, eo videlicet tenore ut quicquid juris & debite subjectionis in eo ex dignitate pontificali habebamus, Abbati suisque successoribus cum cura animarum contulimus, quatinus ab ipso Abbate suisque posteris Presbyteri qui ibidem fuerint ordinandi vicarij, ipsam curam suscipiant. Ita tamen quod Archidiaconus & Archipresbyter ecclesiasticam justitiam, cum opportunum fuerit, super parrochianos exercent, præter ministeriales, scilicet Villicum, Decanum, Scabinionem, & famulos Ecclesiæ feodatos & præbendarios quotidiana ab Ecclesia fumentes stipendia, à quibus, si forte in causa animæ in aliquo fuerit erratum, presentibus Abbati & futuris dimittimus corrigendum. Presbyter vero ab Abbate consilio fratrum suorum prævenit gratia divina ad parrochiam vocatus, investitura curæ de manu Abbatis suscepta, præbenda quam ei pro vicaria sua instituerit, absque relictione contentus erit. Quod si ultra quàm quod ordinatum est quæserit, & super hoc controversia vel aliqua molestia emergerit, si animo intus respicere noluerit, hanc alterationem amore vel iudicio rescindere in Abbatis sit plenaria potestate & dispositione, cui vice Pontificis de culpis & negligentis suis Presbyterum decrevimus respondere. Pro hac verò libertate Presbyterorum super parrochia sancti Mansueti concessa, in anniversario nostro singulis annis septem solidos ad mensam monachorum & refectorem pauperum ab Abbate suisque posteris persolveri constituimus. Decernimus etiam causa nostræ salutis & memorie ut terras & vineas censuales & decimales ad præfatam Ecclesiam pertinentes quicunque tenuerint, si debitos census certis diebus sive temporibus persolvere ex aliqua protervitate dissimulaverint, ante altare beati Mansueti eos ad satisfactionem vocare, & si post tertiam vocationem venire neglexerint, vel præsentati satisfacere iustitiæ aliqua dolo sitate subterfugerint, sententiam excommunicationis in eos proferte. Hanc igitur donationem superius ita distinctam, ad ipsius confirmationem per præsentia scripta sigilli nostri impressione signata, successoribus nostris mandamus, suppliciter eos in Domino deprecantes ut morem quem ab aliis sibi exhiberi vellent juxta illud, *Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*, debito fraternitatis affectu nobis impendant, donumque

& statutum nostrum ratum & inconcussum teneant & teneri ecclesiastica censura coercant. His etiam addimus Albrici tutoris statum omnino liberum. Si qua verò ecclesiastica secularive persona hanc institutionis nostræ paginam temerario ausu infringere vel perturbare præsumpserit, à gremio sanctæ matris Ecclesiæ auctoritate beati Petri Apostoli & vicarij eius beati Mansueti & nostræ eam segregamus, ac perpetuæ maledictioni cum Datan & Abiron, qui vivi à terra fuerunt aborti, subjacere censemus. Conservantibus autem hæc sit pax & exultatio tam in hoc quam in futuro seculo. Hanc præsentem descriptionem nostram munitam sigillo signis & testimonio nostrorum fidelium roborandam contradimus. Signum Henrici Episcopi. S. Hugonis Abbatis sancti Apri. S. Iohannis Abbatis sancti Mansueti. S. Sigifridi Abbatis sancti Leonis. S. Haimonis Decani & Archidiaconi. S. Theodorici Præpositi sancti Gengulfi & Archidiaconi. S. Petri Comitris & Archidiaconi. S. Odonis Theofaurij & Archidiaconi. S. Vltici Archidiaconi. S. Albrici Capellani & Archidiaconi. S. Haimonis Archidiaconi. S. Vvaleri Cancellarij. S. Rosfridi Magistri. S. Ainardi Canonici. S. Paulini Decani sancti Gengulfi. S. Damberti Canonici S. Gengulfi. S. Theodorici Canonici S. Gengulfi de Sellei. S. Viviani Archipresbyteri civitatis. S. Richardi Scabinionis. S. Albrici Presbyteri S. Mansueti. S. Henrici Presbyteri sancti Amantij. S. Matthæi Ducis. S. Simonis filij eius. S. Henrici de Chacinal. S. Hugonis filij eius. Acta sunt hæc Tullii in Ecclesia beati protomartyris Stephani Idibus Octobris, multis religiosis viris & laicis personis nobilibus assidentibus, anno ab incarnatione Domini M C L X I I. Indictione x i i. Epacta xxv. concurrente i. Imperatore Frederico semperque Augulo regnante, pontificante Domino Henrico.

C L I X.

Carta quomodo Theobaldus recognovit se esse hominem de corpore Ecclesiæ Fossatensis & dominio.

An. 1141.
Ex chartulario monasterij Fossatensis.

Guillermus permissione divina Parisiensis Ecclesiæ minister indignus omnibus præsentibus literis inspecturis salutem in Domino. Noveritis quòd in nostra præsentia constitutis fratre N. Abbate Fossatensi ex una parte & Theobaldo filio Gaufridi dicti Vicarij de Fara monasterio ex altera, cum idem Abbas diceret eundem Theobaldum esse hominem de corpore Ecclesiæ Fossatensis, & quòd si idem Theobaldus unquam fuerat in Clericum ordinatus, istud sine consensu Ecclesiæ Fossatensis factum fuerat, quare non debebat valere in præjudicium Ecclesiæ Fossatensis, prædictus Theobaldus confessus fuit coram nobis se fuisse in Clericum ordinatum, sed sine licentia & voluntate Ecclesiæ Fossatensis, & confessus fuit quòd hoc factum fuerat sine scientia ordinantis. Nam cum vidisset turbam quorundam puerorum qui debebant in Clericos ordinari, latenter se hujusmodi turbæ immiscuit ad suggestionem quorundam, puerili

levitate deductus. Confessus etiam fuit se esse debere, & etiam esse ejusdem Ecclesiæ Fossatensis hominem de corpore & se velle in omnibus Fossatensis Ecclesiæ dominio subiectum esse, se & sua voluntati & dominio ejusdem Ecclesiæ omnino in nostra præsentia supponendo, abrenuntians omni privilegio si quod sibi posset competere ex illa tonsura illicitè consecuta vel alio quocunque modo. In cujus rei testimonium & munimen ad petitionem dictarum partium præsentibus literis sigillum nostrum duximus apponendum. Datum anno Domini M C C. quadragesimo primo, mense Aprili.

C L X.

Carta quomodo Mattheus Clericus recognovit se esse filium magistri Clementis de Cristolio &c.

An. 1144.
Ex eodem chartulario.

Omnes presentes literas inspecturis. Officialis curiæ Parisiensis in Domino salutem. Notum facimus quòd in nostra præsentia constitutus Mattheus de Cristolio recognovit quòd ipse erat filius Magistri Clementis de Cristolio & Aalesis uxoris ipsius Clementis, & genitus constante matrimonio inter ipsos. Recognovit etiam quòd religiosi viri Abbas & conventus monasterij sancti Petri Fossatensis ipsum manumiserant & restituerant libertati sub tali conditione, si ipsum fieri Clericum contingerit & in clericatus ordine perpetuo residere, & etiam tali modo quòd post decessum ipsius omnia bona immobilia sua de hereditate sua moventia ad ipsos Abbatem & conventum quite & liberè devolventur, nisi aliter procedat de voluntate prædictorum Abbatis & conventus; volens & concedens quòd si postquam tonsuram clericalem habuerit, ipsum uxorem ducere contingerit, nonobstante manumissione hujusmodi dicti Abbas & conventus omnia bona hereditaria ipsius Matthæi habeant & disponant de illis pro sua penitus voluntate, nisi aliter procedat de voluntate eorundem. Promisit autem idem Mattheus, fide in manu nostra præstita corporali, quòd bona sua hereditaria immobilia nullatenus alienabit nec onerabit quin post decessum ipsius ad prædictum monasterium quite & liberè devolvantur. Renuntiavit insuper dictus Mattheus specialiter & expressè omni actioni & exceptioni tam juris quam facti coherenti rei vel personæ, omni juris auxilio canonici & civilis, omni privilegio concessis & concedendo, consuetudini & statuto, & omnibus aliis quæ sibi possent prodesse & dictis Abbati & conventui in aliquo obesse vel aliquibus præmissorum. Actum anno Domini M C C. quadragesimo quarto, mense Januario.

CLXI.

Excerpta ex veteri codice M.S. bibliotheca regie in quo continetur Formularium pœnitentiariæ correctum & reformatum de speciali mandato Domini Benedicti Papæ XII. Hic est enim libri titulus.

De muliere petente sibi mitigari rigorem pœnitentiæ.

Episcono. M. latix præsentium lacrymabili insinuatione monstravit quod Officialis vester olim pro lubricitatis reatu quem misera fragilitate commisit, inter alias disciplinæ asperitates mandavit eidem ut quadraginta diebus per communia fora vestræ diocesis nudo corpore ab usque ad umbilicum incedens, cedulam sui delicti conscriptam deferret in capite manifeste. Quare supplicavit humiliter sibi per sedem apostolicam salubriter rigorem huiusmodi mitigari. Quia sic debemus decenti animadversione corrigere delinquentes publicè non debeat exponere sed potiùs occultare, auctoritate &c. committimus quatenus consideratis laboribus & expensis quas dicta mulier sustulit vel sustinuit vel subiit propter hoc ad sedem apostolicam veniendo, temperetis dictam pœnitentiã circa ipsam, prout secundùm Deum &c.

De servo ordinato.

Abbari. Fratris G. tui monasterij monachi nobis oblata petitio continebat quod cum olim . . . Episcopus in sua celebratione ordinum generali excommunicationis protulisset edictum ne quis servilis conditionis existens, de uxore tamen ancilla natus, post huiusmodi excommunicationis sententiam ignorante domino suo ab eodem Episcopo non suo per simplicitatem & juris ignorantiam ordinem subdiaconatus, aliàs tamen rite, recepit, & postmodum habitu religionis assumpto, & alitè observantiæ regulari, ad ordines superiores accessit, & ministravit in ipsis absolutionis beneficio non obtento. super quibus supplicavit humiliter sibi sedis apostolicæ misericordia subveniri. Quia verò digna est favoris prosecutione religio, auctoritate &c. committimus quatenus si præfatus monachus non fuit post religionis ingressum à suo domino requisitus, si scivit eum ex taciturnitate consensisse possit præsumi, eo à dicta sententia absoluto, & inuncta inde ei pœnitentiã salutari, eoque ad tempus, prout videritis expedite, à suorum ordinum exe-

cutione suspenso, demum si sibi merita suffragentur, aliudque canonicum non obstat, ad dispensationis gratiam admittatis eundem.

De eodem pro ordinato.

Episcopo. I. Presbyter vestræ diocesis &c. quod cum ipse olim servilis conditionis existere, titulum nullum habens, tanquam simplex & juris ignarus, à prædecessore vestro, domino suo sciente & non contradicente, ordinem subdiaconatus, furtivè tamen, suscepit, & in ipso publicè diutius ministravit, & processu temporis ad superiores processit. Et licet comminatio sub pœna excommunicationis facta fuerit per dictum prædecessorem ne aliquis servilis conditionis existens, & sufficientem titulum non habens, ad ordines accipiendos accederet, non tamen excommunicationis sententia lata fuit. Super quibus &c. Nos autem &c. committimus quatenus si prædictis veritas suffragatur, & aliàs dictos ordines rite recepit, inuncta sibi absolutione prævia ob excessum huiusmodi pœnitentiã salutari, eoque ad tempus &c. usque dispensetis.

De promotio à pseudoepiscopo.

Episcopo. Sua nobis &c. quod cum olim quidam iniquitatis filius in regno Alamanniæ pervagando & tam falsè quam præsumptuosè sibi auctoritatem & officium Pontificis assumendo, cum in veritate, prout ex posteriori plenius est perceptum, quampluribus Clericis ordines de facto contulit, cum de jure non posset, in suæ salutis dispendium & ecclesiasticæ disciplinæ contemptum, ac subsequenter in scandalum plurimorum, idem . . . communi errore seductus subdiaconatus & diaconatus, ut ne dicamus ordines, sed nec umbram, ab ipso recepit, & ministravit in ipsis quousque per aliorum doctrinam erroris huius notitiam apprehendit, super quibus apostolicæ sedis clementiam humiliter imploravit. Verùm quia nec conferre ordinem nec ordinis characterem potuit qui pontificali officio minimè fungebatur, auctoritate &c. committimus quatenus si est ita. Si verò veritatur in dubium, omnino dicatur sic: committimus quat. super hoc inquisita diligentius veritate, si vobis constiterit verum & catholicum fuisse Episcopum, in suo ordine dimitatis. Si verò veritas haberi non possit, & non vertatur in dubium, conferatis ei per vos vel per alium ordinem supradictum eo modo quo in dubiis debet conferri secundùm canonicam instituta. Postquam præfatus . . . ordines ab eo qui legitime conferre poterit & debeat rite receperit, inuncta inde sibi absolutione prævia pœnitentiã salutari, super irregularitate inde contracta cum ipso misericorditer dispensetis.

